

Obsah

Použité značky a zkratky	4
--------------------------------	---

I. PAPEŽSKÉ DOKUMENTY

1. Poselství k Světovému dni misí 19. října 2008	9
2. Poselství k oslavě Světového dne míru 1. ledna 2009	15
3. Poselství k XCV. Světovému dni migrantů a uprchlíků 18. ledna 2009	25
4. Poselství k XVII. Světovému dni nemocných 11. února 2009	29
5. Poselství k postní době 2009	33
6. List biskupům katolické církve ohledně zrušení exkomunikace čtyř biskupů vysvěcených arcibiskupem Lefebvrem z 10. března 2009	38
7. Poselství k XXIV. Světovému dni mládeže 5. dubna 2009 ..	44
8. Poselství k XLVI. Světovému dni modliteb za povolání 3. května 2009	51
9. Poselství k XLIII. Světovému dni sdělovacích prostředků 24. května 2009	56
10. List k vyhlášení Roku kněží u příležitosti 150. výročí úmrtí svatého faráře arského z 19. června 2009	61

II. DOKUMENTY STÁTNÍHO SEKRETARIÁTU VATIKÁNU, KONGREGACÍ A PAPEŽSKÝCH RAD

1. Instrukce Kongregace pro nauku víry o modlitbách za získání uzdravení od Boha z 14. září 2000	75
2. Směrnice Kongregace pro katolickou výchovu pro využívání psychologických odborností pro připuštění kandidátů ke kněžské formaci z 29. června 2008	88

3. Poselství Papežské rady pro pastorační migraci lidí mimo domov u příležitosti Světového dne cestovního ruchu 27. září 2008	103
4. Kongregace pro klérus: Vyhlášení Roku kněží 3. dubna 2009 .	108
5. Dekret Apoštolské Penitenciáře o udílení zvláštních odpustků v Roce kněží, ke cti sv. Jana Marie Vianneye 19. června 2009 – 19. června 2010	111
6. Dokument Kongregace pro klérus o pravomoci laicizovat duchovní z 18. dubna 2009	114
7. Okružní list Kongregace pro katolickou výchovu předsedům biskupských konferencí o výuce náboženství na školách, Řím 5. května 2009	125
8. List prefekta Kongregace pro klérus kardinála Claudia Hummese stálým jáhnům z 10. srpna 2009	135
9. Poselství Papežské rady pro pastorační migraci lidí mimo domov u příležitosti Světového dne cestovního ruchu 27. září 2009	138

III. DOKUMENTY A SDĚLENÍ ČBK

1. Stanovy České biskupské konference	145
2. Kodex Charity Česká republika	156
3. Směrnice České biskupské konference o historicky inkorporovaných farnostech	165
4. Pastorační program ČBK v rámci přípravy na 1150. výročí příchodu věrozvěstů sv. Cyrila a Metoděje na Velkou Moravu	169
5. Komise ČBK pro nauku víry:	
a) Informace ke knize Václava Vacka: Pozvání k Večeři Páně	178
b) Recenze knihy Osvobodit celibát, D. Cozzense	179
c) Stanovisko ke knize Antonia Socciho: Čtvrté fatimské zjevení	181
6. Dokument Rady ČBK Iustitia et Pax: Je naléhavě nutné objevovat perspektivy, schopné poskytovat naději	182

IV. RŮZNÉ

1. Kard. L. Husar o situaci v Ukrajinské řeckokatolické církvi z 26. září 2008	187
2. Závěrečné poselství XII. řádného generálního shromáždění synody biskupů: Slovo Boží v životě a poslání církve z 24. října 2008	189
3. Oznámení o ustanovení Petra Chalupy koordinátorem Katolické biblické federace	205

Použité značky a zkratky

- AAS *Acta Apostolicae Sedis*
- CCEO *Kodex kánonů východních církví (Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium)*
- CIC *Kodex kanonického práva (Codex Iuris Canonici)*. Praha: Zvon, 1994
- ČBK Česká biskupská konference
- DCE BENEDIKT XVI. Encyklika o křesťanské lásce *Deus caritas est* (25. prosince 2005). Praha: Paulínky-ČBK, 2006
- DH II. Vatikánský koncil. Deklarace o náboženské svobodě *Dignitatis humanae* (7. prosince 1965). *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. Praha: Zvon, 1995
- DS H. DENZINGER – A. SCHÖNMETZER. *Enchiridion symbolorum definitionum et declarationum de rebus fidei et morum*
- DV II. Vatikánský koncil. Věřoučná konstituce o Božím zjevení *Dei verbum* (18. listopadu 1965). *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. Praha: Zvon, 1995
- GE II. Vatikánský koncil. Deklarace o křesťanské výchově *Gravissimum educationis* (28. října 1965). *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. Praha: Zvon, 1995
- GS II. Vatikánský koncil. Pastorální konstituce o církvi v dnešním světě *Gaudium et spes* (7. prosince 1965). *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. Praha: Zvon, 1995
- ChD II. Vatikánský koncil. Dekret o pastýřské službě biskupů v církvi *Christus Dominus* (28. října 1965). *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. Praha: Zvon, 1995
- KKC *Katechismus katolické církve*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001
- KSNC PAPEŽSKÁ RADA PRO SPRÁVEDLNOST A MÍR. *Kompendium sociální nauky církve*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007
- LG II. Vatikánský koncil. Věřoučná konstituce o církvi *Lumen gentium* (21. listopadu 1964). *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. Praha: Zvon, 1995
- OR *L'Osservatore Romano*
- PDV JAN PAVEL II. Posynodální apoštolská adhortace o výchově kněží v současných podmínkách *Pastores dabo vobis* (25. března 1992). Praha: Zvon, 1993
- PG *Patrologia graeca* (J. P. Migne)
- PL *Patrologia latina* (J. P. Migne)
- PO II. Vatikánský koncil. Dekret o službě a životě kněží *Presbyterorum ordinis* (7. prosince 1965). *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. Praha: Zvon, 1995
- SC II. Vatikánský koncil. Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum Concilium* (4. prosince 1963). *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. Praha: Zvon, 1995
- SpS BENEDIKT XVI. Encyklika o křesťanské naději *Spe salvi* (30. listopadu 2007). Praha: Paulínky-ČBK, 2008

I.

PAPEŽSKÉ
DOKUMENTY

1. POSELSTVÍ PAPEŽE BENEDIKTA XVI. K SVĚTOVÉMU DNI MISÍÍ 19. ŘÍJNA 2008

„Služebníky a apoštolý Ježíše Krista“

Drazí bratři a sestry!

U příležitosti světového dne misíí bych Vás rád vyzval k úvaze o trvalé naléhavosti hlásání evangelia, a to i v této době. Misijní poslání nadále zůstává absolutní prioritou a důležitým úkolem pro všechny pokřtěné, kteří byli na počátku tohoto tisíciletí vyzváni, aby se stali „*služebníky a apoštolý Ježíše Krista*“. Můj ctihodný předchůdce, služebník Boží Pavel VI., prohlásil už v apoštolské exhortaci *Evangelii Nuntiandi*: „Hlásat evangelium je skutečně milostí a vlastním povoláním církve, a ona v něm nachází svou nejvnitřnější totožnost.“¹ Rád bych poukázal obzvláště na sv. Pavla, apoštola národů, jako na vzor tohoto apoštolského úkolu, neboť tento rok slavíme významné výročí, věnované jemu. Je to rok svatého Pavla, jenž nám poskytuje příležitost se blíže seznámit s tímto slavným apoštolem, který byl povolán k hlásání evangelia nevěřícím podle toho, jak mu to ukázal Pán: „Jdi (odtud), neboť já tě chci poslat daleko mezi pohany“ (Sk 22, 21). Jak bychom mohli nevyužít příležitosti, kterou toto významné výročí nabízí místním církvím, křesťanským komunitám a jednotlivcům k šíření evangelia až na konec světa, moc Boží spasit všechny, kdo věří (srov. Řím 1, 16)?

1. Lidstvo potřebuje vysvobození

Lidstvo potřebuje vysvobození a vykoupení. Samó tvorstvo – jak říká sv. Pavel – trpí a živí se nadějí k účasti na svobodě ve slávě

¹ PAVEL VI. Apoštolská exhortace Hlásání evangelia *Evangelii nuntiandi* (8. prosince 1975), č. 14. Praha: Zvon, 1990.

Božích dětí (srov. Řím 8, 19–22). Tato slova platí i pro dnešní svět. Tvorstvo trpí. Trpí a čeká na skutečnou svobodu, čeká na jiný, lepší svět, čeká na vykoupění. A v hloubi duše ví, že tento nový svět, jenž očekává, předpokládá nového člověka, předpokládá „dětí Boží“. Pohledme blíže na situaci, v níž se dnešní svět nachází. Zatímco na jedné straně mezinárodní panorama nabízí vyhlídky slibného ekonomického a sociálního rozvoje, na druhé straně nás upozorňuje na určité velké obavy o samotnou budoucnost člověka. Násilí v mnoha případech poznamenává vztahy mezi lidmi a národy. Chudoba deptá miliony obyvatel. Diskriminace, a někdy i pronásledování z rasových, kulturních a náboženských důvodů, dohání mnoho lidí k útěku ze své země, aby jinde našli útočiště a ochranu. Technický pokrok, pokud se netýká důstojnosti a dobra člověka nebo nesměruje-li k rozvoji, založeném na solidaritě, ztrácí svou moc jako faktor naděje a naopak se vydává v nebezpečí nárůstu už existujících nepoměřů, nerovnováhy a nespravedlností. Navíc je tu trvalá hrozba, týkající se vztahu člověka k životnímu prostředí vzhledem k nerozváženému využívání přírodních zdrojů s dopadem na tělesné i duševní zdraví člověka. Budoucnost člověka je ohrožena také útoky na jeho život, jež mají různé podoby a způsoby.

Nad tímto scénářem, zmítání nadějí a úzkostí, obtěžkáni břemenem stísněnosti,² se s obavami ptáme sami sebe: Co bude s lidstvem a se stvořením? Je nějaká naděje do budoucna, nebo spíše, bude mít lidstvo nějakou budoucnost? A jaká ta budoucnost bude? Odpověď na tyto otázky přichází k těm z nás, kdo věříme, v evangelium. Kristus je naše budoucnost a jak jsem napsal ve své encyklice *Spe Salvi*, jeho evangelium je sdělením, které „mění život“, dodává naději, dokořán otevírá temné dveře času a osvětluje budoucnost lidstva a celého světa.³

Sv. Pavel dobře chápal, že pouze v Kristu může lidstvo nalézt vykoupění a naději. Proto chápal misie jako neodkladné a naléhavé poslání hlásat „život slíbený v Kristu Ježíši“ (2 Tim 1, 1), naši naději (srov. 1 Tim 1, 1), aby všichni lidé měli stejná dědická práva a byli

společníky v zaslíbení skrze evangelium (srov. Ef 3, 6). Byl si vědom toho, že bez Krista je lidstvo na světě bez naděje a bez Boha (srov. Ef 2, 12) – „naději postrádali, protože byli ‚na světě bez Boha‘“.⁴ Ve skutečnosti „platí, že, kdo nezná Boha, může mít množství nadějí, ale nakonec je bez naděje, bez velké naděje, která podpírá celý život“ (srov. Ef 2, 12).⁵

2. Misie jsou věcí lásky

Je tedy naléhavou povinností každého hlásat Krista a jeho zachraňující poselství. Svätý Pavel řekl: „Běda, kdybych ho nehlásal (evangelium)!“ (1 Kor 9, 16). Na cestě do Damašku poznal a pochopil, že vykoupění a misie jsou dílem Božím a jeho lásky. Láska ke Kristu jej vedla k cestě po říši Římské jako posla, hlasatele, apoštola, kazatele a učitele evangelia; v jehož souvislosti sám sebe prohlásil za hlasatele v poutech (srov. Ef 6, 20). Milosrdenství Boží z něj učinilo pro všechny všechno, aby zachránil alespoň některé (srov. 1 Kor 9, 22). Pohlédneme-li na zkušenost sv. Pavla, pochopíme, že misijní činnost je odpovědí na lásku, kterou nás Bůh miluje. Jeho láska nás vykupuje a pobízí nás k *missio ad gentes*. Je to duchovní energie, která může způsobit harmonii, spravedlnost a růst společenství mezi lidmi, rasami a národy, o což všichni usilují.⁶ Takže je to Bůh, který je Láska, který vede církve k hranicím lidství a vyzývá šířitele evangelia, aby pili „z onoho prvního a původního zdroje, jímž je Ježíš Kristus, z jehož probodeného srdce prýští Boží láska“.⁷ Pouze z tohoto pramene může starost, péče, něha, soucit, pohostinnost, vstřícnost a zájem o lidské problémy čerpat, stejně jako další ctnosti nezbytné pro hlasatele evangelia, aby vše opustili a věnovali se naprosto a bezvýhradně šíření vůně Kristovy lásky po celém světě.

⁴ SpS 3.

⁵ SpS 27.

⁶ Srov. DCE 12.

⁷ DCE 7.

² Srov. GS 4.

³ Srov. SpS 2.

3. Evangelizujte stále

Zatímco první evangelizace je i nadále nezbytností a naléhavostí v mnoha oblastech světa, trpí dnes různé diecéze a instituty zasvěceného života malým počtem kléru a nedostatkem povolání. Je důležité znovu zdůraznit, že i přes narůstající obtíže, Kristův příkaz evangelizovat všechny lidi zůstává i nadále prioritou. Nic nemůže být důvodem pro oslabení či ustrnutí, neboť „přikázání hlásat evangelium všem lidem, je základním posláním církve“.⁸ Ukazuje se „že toto poslání vážne dosud v začátcích a že my se ze všech sil musíme zapojit do práce na jeho splnění“.⁹ Jak bychom zde nemohli vzpomenout Makedoňana, jenž se ve snu zjevil Pavlovi a volal: „Přiď do Makedonie a pomoz nám!“ Dnes je nespočet lidí, kteří čekají na hlásání evangelia, těch, kteří dychtí po naději a lásce. Je mnoho těch, kteří se hluboce oddali této žádosti o pomoc, jež se objevuje mezi lidmi, kteří opustili vše pro Krista a předávají lidem víru a lásku k Němu!¹⁰

4. Běda mi, kdybych ho nehlásal! (1 Kor 9, 16)

Drazí bratři a sestry „*duc in altum*“! Vydejme se na širé moře světa a vrhněme bez obav naše síť, následujme Ježíšovo pozvání, budme přesvědčeni o jeho stálé pomoci. Svatý Pavel nám připomíná, že hlásání evangelia není důvodem k chlubení (srov. 1 Kor 9, 16), ale spíše povinností a radostí. Drazí bratři biskupové, když následujete Pavlův příklad, mnoho z vás se cítí jako vězeň Kristův pro pohany (srov. Ef 3, 1) s vědomím, že můžete počítat se silou, která k nám od Něho přichází v nesnázích a útrapách. Biskup není vysvěcen pouze pro svou diecézi, ale pro spásu celého světa.¹¹ Tak, jako apoštol Pavel, je biskup povolán, aby šel k těm, kteří jsou daleko a ještě neznají Krista nebo stále ještě nepoznali jeho osvobozující lásku. Posláním bis-

⁸ *Evangelii nuntiandi*, 14.

⁹ JAN PAVEL II. Encyklika o stálé platnosti misijního poslání *Redemptoris missio* (7. prosince 1990), č. 1. Praha: Zvon, 1994.

¹⁰ Srov. SpS 8.

¹¹ Srov. *Redemptoris missio*, 63.

kupa je učinit celou diecézní komunitu misionářskou a podle možností dobrovolně přispívat k posílání kněží a laiků do jiných církevních komunit na evangelizační službu. Tímto způsobem se *missio ad gentes* stane sjednocujícím a spojujícím základem celé pastorační a charitativní činnosti.

Vy, drazí kněží, první spolupracovníci biskupů, buďte řádnými pastýři a nadšenými hlasateli evangelia! Mnoho z Vás odešlo v průběhu posledních desetiletí do misijních oblastí, když jste se řídili encyklikou *Fidei Donum*, jejíž 50. výročí jsme nedávno oslavili, a kterou můj ctihodný předchůdce, služebník Boží Pius XII., dal podnět ke spolupráci mezi církvemi. Jsem přesvědčen, že toto misionářské úsilí místních církví nebude chybět, i přes nedostatek kněží, který postihuje mnoho z nich.

A vy, drazí řeholníci a řeholnice, jejichž povolání je poznamenáno silnými misionářskými souvislostmi, hlásejte evangelium každému, zvláště těm, kteří jsou velmi daleko, prostřednictvím důsledného svědectví Kristu a radikálního následování jeho evangelia.

Drazí věřící laici, vy, kteří působíte v různých oblastech společnosti, jste pozváni, abyste se účastnili na šíření evangelia, jehož důležitost stále roste. Otevře se tak před vámi spletitý a mnohotvárný areopagus, jenž má být evangelizován: svět. Dokažte svým životem, že křesťané „náležejí totiž nové společnosti, která je cílem jejich společné pouti a která je právě v jejich putování předjímana“.¹²

5. Závěrem

Drazí bratři a sestry, kéž oslava *Světového dne misii* povzbudí každého, aby přijal obnovené povědomí o naléhavé potřebě hlásat evangelium. Nemohu se nezmínit s opravdovou vděčností o přispění Papežských misijních děl k evangelizačním aktivitám církve. Děkuji jim za podporu, kterou poskytují všem komunitám, zvláště těm novým. Z misionářského hlediska jsou efektivním nástrojem pro animaci a formaci Božího lidu a utvářejí společenství osob a majetku mezi rozličnými částmi mystického těla Kristova. Kéž sbírka, prováděná

¹² SpS 4.

ve všech farnostech na Světový den misí, je znamením společenství a vzájemného zájmu mezi církvemi. A konečně, ať se mezi křesťany zvýší důraz na modlitbu, která je základním duchovním prostředkem pro šíření světla Kristova mezi všemi lidmi, světla „par excellence“, jež „vyšlo nad všemi temnotami dějin“.¹³ Poté, co jsem svěřil Pánu apoštolské dílo misionářů, církve celého světa a věřící, jakkoli zapojené v nejrůznějších misijních aktivitách, a vyzýval přímluvu apoštola Pavla a Panny Marie, „živé Archy úmluvy“, Hvězdy evangelizace a naděje, dávám všem své požehnání.

Vatikán 11. května 2008

Benedictus PP XVI

2. POSELSTVÍ PAPEŽE BENEDIKTA XVI. K OSLAVĚ SVĚTOVÉHO DNE MÍRU 1. LEDNA 2009

„Vytvářet mír bojem proti chudobě“

1. I na začátku letošního roku chci všem zaslat své přání pokoje a tímto poselstvím všechny pozvat, aby se zamysleli nad tématem *Vytvářet mír bojem proti chudobě*. Už můj ctihodný předchůdce Jan Pavel II. zdůraznil ve svém *Poselství k oslavě Světového dne míru 1993* negativní vliv, jaký má na mír chudoba celých národů. Nouze skutečně často patří k faktorům, které způsobují vznik konfliktů, někdy i ozbrojených, anebo je vyostřují. Tyto konflikty pak tragickou chudobu ještě zhoršují. „Ve světě se ukazuje [...] jako stále závažnější další hrozba pro mír“ – píše Jan Pavel II. – „mnozí lidé a dokonce i celé národy dnes žijí v situaci extrémní chudoby. Rozdíl mezi bohatými a chudými je stále zjevnější i v hospodářsky rozvinutějších národech. Jedná se o problém, který proniká do svědomí lidstva, protože přivádí velký počet lidí do situace, jež uráží jejich vrozenou důstojnost a v důsledku toho ohrožuje autentický a harmonický rozvoj lidského společenství.“¹

2. V tomto kontextu boj proti chudobě předpokládá *pozornou úvahu o komplexním jevu globalizace*. Takováto úvaha je důležitá už z metodologického hlediska, protože nabízí využití ekonomických a sociologických výzkumů o mnoha aspektech chudoby. Připomínka globalizace by však měla zahrnovat i její duchovní a morální dosah a povzbuzovat k pohledu na chudé s vědomou perspektivou toho, že všichni jsou součástí jediného Božího plánu, jímž je povolání vytvářet jedinou rodinu, kde všichni – jednotlivci, národy i státy – mají usměrňovat své chování podle principů bratrství a zodpovědnosti.

V této perspektivě je třeba mít širokou a členitou vizi chudoby. Pokud by chudoba byla pouze materiální, pak sociální vědy, které

¹³ SpS 49.

¹ Poselství k oslavě Světového dne míru, 1.

nám pomáhají měřit tyto jevy na základě údajů především kvantitativního charakteru, by byly dostačující, aby vysvětlily její hlavní charakteristiky. Víme však, že existují i nemateriální druhy chudoby, které nejsou přímým a automatickým důsledkem hmotné nouze. Např. v bohatých a pokročilých společnostech existují jevy *odsunutí na okraj společnosti, jevy vztahové, morální a duchovní chudoby*; jedná se o lidi vnitřně dezorientované, kteří navzdory svému ekonomickému blahobytu prožívají obtíže různého druhu. Na jedné straně mám na mysli to, co se nazývá mravní zaostalost,² a na druhé straně negativní důsledky nadměrného rozvoje.³ Nezapomínám ani na to, že u takzvaně „chudých“ společností je ekonomický růst často brzděn *kulturními překážkami*, které neumožňují přiměřené využívání zdrojů. Zůstává však pravdou, že vlastním kořenem každé vynucené chudoby je nedostatek úcty k transcendentní důstojnosti lidské osoby. Když se nebere v úvahu člověk se svým integrálním povoláním a nerespektují se požadavky skutečné „humánní ekologie“,⁴ uvádějí se do chodu i perverzní síly vedoucí k chudobě, jak je to zřejmé v některých okruzích, jimž budu krátce věnovat svou pozornost.

Chudoba a morální důsledky

3. Chudoba se často klade do vztahu s *demografickým vývojem* jakožto její příčinou. V důsledku toho probíhají kampaně za snížení porodnosti, které se vedou na mezinárodní úrovni. Používají někdy metody nerespektující důstojnost ženy ani právo manželů na zodpovědnou volbu počtu dětí⁵ a často – což je nejzávažnější – nerespek-

² Srov. PAVEL VI. Encyklika o rozvoji národů *Populorum progressio* (26. března 1967), č. 19. *Sociální encykliky* (1891–1991). Praha: Zvon, 1996, s. 235.

³ Srov. JAN PAVEL II. Encyklika o starosti církve o sociální otázky *Sollicitudo rei socialis* (30. prosince 1987), č. 28. *Sociální encykliky* (1891–1991). Praha: Zvon, 1996, s. 380.

⁴ JAN PAVEL II. Encyklika ke 100. výročí encykliky *Rerum novarum Centesimus annus* (1. května 1991), č. 38. *Sociální encykliky* (1891–1991). Praha: Zvon, 1996, s. 452–453.

⁵ Srov. PAVEL VI. *Populorum progressio*, 37, s. 241–242; JAN PAVEL II. *Sollicitudo rei socialis*, 25, s. 438–439.

tují ani právo na život. Hubení miliónů nenarozených dětí ve jménu boje proti chudobě ve skutečnosti představuje likvidaci těch nejchudších ze všech lidských bytostí. Vedle toho zůstává pravdou, že v r. 1981 asi 40 procent světové populace bylo pod úrovní absolutní chudoby, zatímco dnes se toto procento snížilo asi na polovinu a z chudoby se dostaly národy charakterizované mimo jiné značným demografickým růstem. Tento postřeh prokazuje, že by tu byly zdroje pro vyřešení problému chudoby i za situace populačního růstu. Zapomíná se na to, že od konce druhé světové války do dneška vzrostla světová populace o čtyři miliardy; tento jev ve velké míře platí pro země, jež se objevily na mezinárodní scéně jako nové ekonomické mocnosti teprve nedávno a dosáhly svého rychlého rozvoje právě díky rostoucímu počtu svých obyvatel. Kromě toho i mezi nejrozvinutějšími zeměmi se největšímu růstu těší ty, které mají největší míru porodnosti. Jinými slovy, populace se ukazuje jako bohatství, a nikoli jako faktor chudoby.

4. Dalším okruhem působícím starost jsou *pandemické choroby*, jako např. malárie, tuberkulóza a AIDS, které v míře, v jaké zachvacují produktivní vrstvy obyvatelstva, velice působí na zhoršování celkových podmínek dané země. Snahy o zamezení dopadů těchto nemocí na obyvatelstvo nepřinášejí vždy významné výsledky. Mimoto se stává, že země, jež jsou obětmi těchto pandemií a chtějí jim čelit, musí zakoušet vydírání ze strany toho, kdo podmiňuje ekonomickou pomoc prosazováním politiky proti životu. Především těžké je bojovat proti AIDS, této dramatické příčině chudoby, pokud se nečelí morálním problémům, s nimiž je šíření viru spojeno. V první řadě je třeba vést kampaně vychovávající zvláště mladé lidi k sexualitě, která plně respektuje důstojnost osoby; iniciativy uskutečňované v tomto smyslu již přinesly významné plody a snížily šíření AIDS. I chudým národům je třeba dávat k dispozici potřebné léky a péči. To předpokládá rozhodné prosazování lékařského výzkumu a léčebných inovací, jakož i použití pružných mezinárodních pravidel na ochranu duševního majetku, bude-li to třeba, a také záruku základní lékařské péče pro všechny.

5. Třetím okruhem, který je předmětem pozornosti v programech boje proti chudobě a který ukazuje jeho vnitřní morální rozměr, je

chudoba dětí. Když nějakou rodinu zasáhne chudoba, děti se stávají jejími nejzranitelnějšími oběťmi. Děti představují téměř polovinu všech, kteří dnes žijí v absolutní chudobě. Postavit se při úvahách o chudobě na stranu dětí znamená považovat za prvořadé ty cíle, které se jich dotýkají bezprostředněji. Je to např. péče o matky, výchovné úsilí, přístup k vakcínám a k lékařské péči, k pitné vodě, ochrana životního prostředí a především úsilí o ochranu rodiny a stability vztahů v jejím nitru. Když se rodina oslabí, škody nevyhnutelně dopadají na děti. Jsou to opět v první řadě děti, kdo pocítují, že se nechrání důstojnost ženy a matky.

6. Čtvrtým okruhem, který si zasluhuje zvláštní pozornosti z morálního hlediska, je *vztah mezi odzbrojováním a rozvojem*. Současná celková výše vojenských výdajů vzbuzuje starost. Jak jsem již zdůraznil, „obrovské materiální a lidské zdroje vynakládané na vojenské výdaje a na zbrojení se ve skutečnosti odebírají z programů pro rozvoj národů, zvláště těch nejchudších, které nejvíce potřebují pomoc. To je proti požadavkům samotné *Charty Spojených národů*, která zavazuje mezinárodní společenství a zvláště státy, aby „prosazovaly upevňování a udržování míru a mezinárodní bezpečnosti při minimalizaci lidských i ekonomických zdrojů na zbrojení ve světě“ (čl. 26).“⁶

Tento stav nenapomáhá, ale závažně zabraňuje dosažení velkých cílů rozvoje mezinárodního společenství. Nadměrným růstem vojenských výdajů vzniká riziko, že se zrychlí závody ve zbrojení, které vedou do slepé uličky zaostalosti a zoufalství a paradoxně se mění ve faktor nestability, napětí a konfliktů. Jak moudře prohlašoval můj ctěný předchůdce Pavel VI., „rozvoj znamená totéž co mír“.⁷ Státy jsou proto vyzývány k tomu, aby vážně uvažovaly o nejhlubších příčinách konfliktů, často zapalovaných nespravedlností, a aby jim předcházely odvážnou sebekritikou. Dosáhne-li se zlepšení vztahů, přispěje to ke snížení výdajů na zbrojení. Ušetřené zdroje se budou moci využít na rozvojové programy pro osoby i pro nejchudší a nej-

potřebnější národy. Snaha vynaložená v tomto smyslu znamená snahu o mír v rámci celé lidské rodiny.

7. Pátý okruh týkající se boje proti materiální chudobě se vztahuje na *současnou potravinovou krizi*, která ohrožuje uspokojování základních potřeb. Tato krize není charakterizována ani tak nedostatkem potravin, jako spíše těžkým přístupem k nim a jevy spekulace a tedy nedostatečným strukturálním uspořádáním politických a ekonomických institucí schopných řešit potřeby a naléhavé situace. Podvýživa může u obyvatelstva způsobovat vážné psychofyzické škody a zbavovat mnoho lidí sil potřebných k tomu, aby bez zvláštní pomoci vyšli ven ze svého stavu chudoby. To přispívá k rozevírání nůzek nerovnosti a vyvolává reakce s rizikem násilí. Všechny údaje o vývoji chudoby v posledních desetiletích ukazují růst rozdílu mezi bohatými a chudými. Hlavními příčinami tohoto jevu jsou nepochybně na jedné straně změny techniky, z nichž těžší třída s nejvyšším podílem při rozdělování zisku, a na druhé straně dynamika cen u průmyslových výrobků, které rostou mnohem rychleji než ceny zemědělských produktů a surovin ve vlastnictví chudších zemí. Dochází tím k tomu, že větší část obyvatelstva nejchudších zemí trpí dvojím znevýhodněním – jak nižšími zisky, tak i vyššími cenami.

Boj proti chudobě a globální solidarita

8. Jednou z hlavních cest pro vytváření míru je globalizace zaměřená na zájmy velké lidské rodiny.⁸ Pro regulování globalizace je však zapotřebí silné *globální solidarity*⁹ mezi bohatými a chudými zeměmi, jakož i uvnitř jednotlivých zemí, včetně bohatých. Je třeba „společný etický kodex“,¹⁰ jehož normy by neměly jen konvenční charakter, ale byly by zakořeněny v přirozeném zákoně, který Stvořitel vepsal do svědomí každé lidské bytosti (srov. Řím 2, 14–15). Nena-

⁸ Srov. JAN PAVEL II. *Centesimus annus*, 58, s. 470–471.

⁹ Srov. JAN PAVEL II. Projev na audienci ACLI (27. dubna 2002), č. 4. *Insegnamenti di Giovanni Paolo II*, XXV, 1 (2002), s. 637.

¹⁰ JAN PAVEL II. Projev na plenárním zasedání papežské akademie sociálních věd (27. dubna 2001), č. 4. *Insegnamenti di Giovanni Paolo II*, XXIV, 1 (2001), s. 802.

⁶ BENEDIKT XVI. Dopis kardinálovi Renatovi Raffaelovi Martinovi u příležitosti mezinárodního semináře organizovaného Papežskou radou *Justitia et Pax*. „*Perspektivy celkového odzbrojení*“ (10. dubna 2008). OR, 13. dubna 2008, s. 8.

⁷ *Populorum progressio*, 87, s. 259.

cháží snad každý z nás v nitru svého svědomí výzvu k tomu, aby přinášel svůj příspěvek k obecnému dobru a k sociálnímu míru? Globalizace sice odstraňuje určité překážky, což však neznamená, že nemůže stavět jiné. Sblížíže národy, ale prostorová a časová blízkost nevytváří sama o sobě podmínky pro pravé společenství a autentický mír. Odsouvání chudých celého světa na okraj kvůli globalizaci může nacházet účinné nástroje pro jejich osvobození jedině tehdy, pokud se každý člověk bude cítit osobně zraňovaný existujícími nespravedlnostmi ve světě a s nimi spojeným znásilňováním lidských práv. Církev je, „znamení a nástroj vnitřního spojení s Bohem a jednoty celého lidstva“,¹¹ a bude i nadále poskytovat svůj příspěvek k tomu, aby se překonaly nespravedlnosti a neporozumění a dospělo se k vytvoření pokojnějšího a solidárnějšího světa.

9. V oblasti *mezinárodního obchodu a finančních transakcí* dnes probíhají procesy, které umožňují pozitivní integraci ekonomik a přispívají ke zlepšování všeobecných podmínek. Jsou tu však i procesy opačného směru, které rozdělují a marginalizují národy a vytvářejí nebezpečné předpoklady pro války a konflikty. V desetiletích následujících po druhé světové válce rostl mezinárodní obchod zbožím a službami mimořádně rychle, s dynamikou, která nemá v historii obdoby. Velká část světového obchodu se týkala zemí již dříve industrializovaných s důležitým podílem mnoha rozvíjejících se zemí, které získaly na významu. Existují však i jiné země s nízkými příjmy, které stále stojí na okraji obchodních toků. Na jejich růst měl negativní dopad v posledních desetiletích zaznamenaný prudký pokles cen u primárních produktů, které téměř výhradně tvoří jejich vývoz. V těchto zemích, z velké části afrických, vytváří pokračující závislost na vývozu primárních produktů významný rizikový faktor. Chtěl bych zde opakovat svou výzvu k tomu, aby všechny země získaly stejné možnosti přístupu na světový trh a aby se zamezilo jejich vylučování a marginalizaci.

10. Podobnou úvahu je možno vést i o financích, které díky rozvoji elektroniky a díky liberální politice peněžních toků mezi jednotlivými

mi zeměmi se stávají jedním z prvořadých aspektů jevu globalizace. Objektivně důležitá funkce financí spočívající v dlouhodobé podpoře investičních možností, a tedy rozvoje, se dnes ukazuje tak křehká jako nikdy předtím. Na národní i globální úrovni se pociťují negativní dopady systému finančních operací založených na logice krátkodobého myšlení, které sleduje růst hodnoty finančních aktivit a soustřeďuje se na technické řízení různých rizikových forem. I nedávná krize ukazuje, že finanční aktivita se často řídí logikou zaměřenou na sebe a chybí jí dlouhodobá úvaha o obecném dobru. Zploštění cílů v oblasti globálních financí na krátkodobé omezuje jejich schopnost vykonávat funkci mostu mezi přítomností a budoucností s cílem podpořit dlouhodobou tvorbu nových výrobních a pracovních příležitostí. Finance zploštěné na krátký a velmi krátký časový horizont se stávají nebezpečnými pro všechny, včetně těch, kdo z nich dokáží ve fázi finanční euforie těžit.¹²

11. Z toho všeho vyplývá, že boj proti chudobě vyžaduje spolupráci na ekonomické i právní rovině, která by mezinárodnímu společenství, a zvláště chudým zemím, umožnila nacházet a uskutečňovat koordinovaná řešení pro zmíněné problémy a vytvářet účinný právní rámec pro ekonomiku. Dále vyžaduje podněty pro vytváření účinných účastnických institucí, jakož i podporu boje proti kriminalitě a prosazování kultury legality. Na druhé straně nelze popírat, že politika výhradně asistenční stojí u počátku mnohých ztroskotání při pomoci chudým zemím. Investice do formace lidí a integrovaný rozvoj specifické kultury podnikavosti se jeví jako skutečně aktuální střednědobý a dlouhodobý program. Jestliže ekonomické aktivity potřebují pro svůj rozvoj příznivé prostředí, neznamená to, že by se měla odvrátit pozornost od otázky příjmů. I když již bylo vhodným způsobem zdůrazněno, že růst příjmu *na hlavu* nemůže být absolutním cílem politicko-ekonomické činnosti, nelze zapomínat, že je to důležitý nástroj pro dosahování cíle v boji proti hladu a absolutní chudobě. Z tohoto hlediska je třeba se zbavit iluze, že politika čistého přerozdělení existujícího bohatství může problém definitivně vyřešit. V moderní ekonomice totiž hodnota bohatství závisí v rozhodující

¹¹ LG 1.

¹² Srov. KSNC, 211.

míře na schopnosti vytvářet zisk v přítomnosti i v budoucnosti. Vytváření hodnot se jeví být nezbytnou povinností, kterou je třeba brát v úvahu, chceme-li účinně a trvale bojovat proti hmotné chudobě.

12. Postavit chudé na první místo v sobě konečně zahrnuje i to, aby se vyhradil náležitý prostor *korektnímu ekonomickému myšlení* na straně činitelů mezinárodního trhu, *korektnímu politickému myšlení* na straně institucionálních činitelů a *korektnímu účastnickému myšlení* schopnému zapojovat místní i mezinárodní občanskou společnost. Samotné mezinárodní organizace dnes uznávají cenný přínos a výhodu ekonomických iniciativ občanské společnosti či místní administrativy pro emancipaci a začleňování do společnosti těch vrstev obyvatelstva, které jsou často pod prahem extrémní chudoby a zároveň jsou pro oficiální pomoc těžko dosažitelné. Dějiny ekonomického rozvoje v 20. století nás učí, že dobrá rozvojová politika je ta, která se svěruje do zodpovědnosti lidem a vytváří pozitivní synergii mezi trhy, občanskou společností a státy. Především občanská společnost přebírá rozhodující úlohu v každém procesu rozvoje, protože rozvoj je v zásadě kulturní fenomén a kultura se rodí a rozvíjí v občanské sféře.¹³

13. Jak tvrdil můj ctěný předchůdce Jan Pavel II., globalizace „má výrazně rozporný charakter“¹⁴ a je třeba ji řídit s obezřetnou moudrostí. K takovéto formě moudrosti patří v první řadě ohled na požadavky chudých tohoto světa a překonávání existujících ostudných disproporcí mezi problémy chudoby a postupy v boji s ní, které jsou lidem k dispozici. Disproporce patří jak do řádu kulturního a politického, tak i duchovního a morálního. Ve skutečnosti se často zastavujeme u povrchních a technologických příčin chudoby, aniž bychom se zabývali důvody, jež sídlí v srdci člověka, jako je nenasytnost a omezený pohled. Problémy rozvoje, pomoci a mezinárodní spolupráce se pak řeší bez opravdové angažovanosti lidí, jako čistě technické otázky, pro něž stačí vybudovat struktury, vytvořit dohody o tarifech a nasměrovat anonymní financování. Boj proti chudobě

¹³ Srov. *tamtéž*, 356.

¹⁴ JAN PAVEL II. Projev na audienci odborových předáků a pracovníků velkých společností (2. května 2000), č. 3. *Insegnamenti di Giovanni Paolo II*, XXIII, 1 (2000), s. 726.

však potřebuje muže a ženy, kteří by žili hluboké bratrství a byli by schopni doprovázet osoby, rodiny a společenství na jejich cestě autentického lidského rozvoje.

Závěr

14. V encyklice *Centesimus annus* Jan Pavel II. připomínal potřebu „upustit od způsobu myšlení, který pohlíží na chudé této země – jednotlivce i národy – jako na břímě a jako na nežádoucí osoby, které chtějí konzumovat to, co jiní vyrobili.“ Napsal: „Chudí požadují právo podílet se na využívání materiálních statků a uplatnit své pracovní schopnosti při budování spravedlivějšího a šťastnějšího světa pro všechny.“¹⁵ V současném globálním světě je stále více evidentní, že mír se vytvoří jen tehdy, když se všem zajistí možnost rozumného růstu. Deformace vznikající v nespravedlivých systémech dříve či později zaplatí všichni. Pouze pošetilost může usilovat o stavbu zlatého domu s pouští a úpadkem okolo něho. Sama globalizace není schopna vytvářet mír a v mnoha případech dokonce přináší rozdělení a konflikty. Spíše nám ukazuje potřebu, aby se orientovala na cíl hluboké solidarity, která směřuje k dobru každého a všech. V tomto smyslu je třeba vidět globalizaci jako šťastnou příležitost pro uskutečnění čehosi důležitého v boji proti chudobě a pro využívání dosud nemyslitelných zdrojů ve prospěch spravedlnosti a míru.

15. Sociální nauka církve se vždy zajímala o chudé. V době encykliky *Rerum novarum* to byli především dělníci nové průmyslové společnosti. Sociální nauka učitelského úřadu Pia XI., Pia XII., Jana XXIII., Pavla VI. a Jana Pavla II. vrhla světlo na nové druhy chudoby s postupně se rozšiřujícím horizontem sociální otázky až po její celosvětový rozměr.¹⁶ Rozšíření sociální otázky až po globální dimenzi je třeba chápat nejen ve smyslu kvantitativním, ale i jako kvalitativně hlubší poznávání člověka a potřeb lidské rodiny. Proto církev pozorně sleduje současný jev globalizace a její dopad na lid-

¹⁵ č. 28, s. 441–442.

¹⁶ Srov. PAVEL VI. *Populorum progressio*, 3, s. 229–230.

skou chudobu a zároveň naznačuje nové aspekty sociální otázky, nejen v její šíři, ale i v hloubce, protože se týkají identity člověka a jeho vztahu k Bohu. Principy sociální nauky směřují k objasnění spojitosti mezi chudobou a globalizací a k vytýčení aktivit vedoucích k vytváření míru. Mezi všemi těmito principy je třeba zde připomenout zvláště upřednostňovanou lásku k chudým,¹⁷ ve světle primátu lásky, o níž svědčí celá křesťanská tradice, počínaje prvotní církví (srov. Sk 4, 32–36; 1 Kor 16, 1; 2 Kor 8–9; Gal 2, 10).

„Ať se každý ujme svého úkolu, a to co nejrychleji“, napsal v roce 1891 Lev XIII. a dodal: „Pokud jde o církve, nikdy a nikterak nezanedbá své povinnosti.“¹⁸ Toto vědomí i dnes provází činnost církve pro chudé, v nichž vidí Krista,¹⁹ a stále ve svém srdci slyší mandát, který dal Kníže pokoje apoštolům: „*Vos date illis manducare* – Vy jim dejte jíst“ (Lk 9, 13). Věrné této výzvě svého Pána křesťanské společenství nebude zanedbávat poskytování podpory celé lidské rodině v jejím úsilí o tvůrčí solidaritu nejen při poskytování přebytku, ale především při změně „způsobu života, modelů výroby a spotřeby a zkostnatělých mocenských struktur, jež dnes ovládají společnost“.²⁰ Každému Kristovu učedníkovi i každému člověku dobré vůle zasílám na začátku nového roku vroucí pozvání, aby rozšířil srdce na potřeby chudých a učinil pro jejich podporu vše, co je konkrétně možné. Axiom „vytvářet mír bojem proti chudobě“ zůstává nezvratně pravdivý.

Vatikán 8. prosince 2008

Benedictus PP XVI

¹⁷ Srov. JAN PAVEL II. *Sollicitudo rei socialis*, 42, s. 398–399; srov. též *Centesimus annus*, 57, s. 469–470.

¹⁸ LEV XIII. Encyklika o dělnické otázce *Rerum novarum* (15. května 1891), č. 45. *Sociální encykliky* (1891–1991). Praha: Zvon, 1996, s. 55.

¹⁹ Srov. JAN PAVEL II. *Centesimus annus*, 58, s. 470–471.

²⁰ *Tamtéž*.

3. POSELSTVÍ PAPEŽE BENEDIKTA XVI. K XCV. SVĚTOVÉMU DNI MIGRANTŮ A UPRCHLÍKŮ 18. LEDNA 2009

„Svatý Pavel putující – Apoštol národů“

Drazí bratři a sestry!

Téma letošního Poselství ke Světovému dni migrantů a uprchlíků zní „Svatý Pavel putující – Apoštol národů“. Vychází ze šťastné shody okolností, že na letošek připadá jubilejní rok Apoštola, který jsem vyhlásil u příležitosti dvoutisíciletého výročí jeho narození. Kázání a propojování různých kultur s evangeliem, které vykonával sv. Pavel jako „poutník z povolání“, vytváří důležitou souvislost i pro toho, kdo je začleněn do současného migračního pohybu.

Šavel se narodil v rodině židovských emigrantů v Tarsu v Kilíkii a byl vychováván v židovské a helénistické kultuře a jazyce i v respektu k římskému kulturnímu prostředí. Když potom na cestě do Damašku došlo k jeho setkání s Kristem (srov. Gal 1, 13–16), nezapřel sice své vlastní „tradice“ a zachoval si úctu a věrnost k židovství a k Zákonu (srov. Řím 9, 1–5; 10, 1; 2 Kor 11, 22; Gal 1, 13–14; Flp 3, 3–6), ale bez váhání a bez uvažování se s odvahou a nadšením začal věnovat svému novému poslání v poslušnosti Pánovu příkazu: „Já tě chci poslat daleko mezi pohany“ (Sk 22, 21). Jeho život se radikálně změnil (srov. Flp 3, 7–11); Ježíš se pro něho stal smyslem života a motivem inspirujícím jeho apoštolské nasazení ve službě evangeliu. Z pronásledovatele křesťanů se proměnil v Kristova apoštola.

Veden Duchem Svatým se obětavě a bezvýhradně snažil, aby se všem, bez rozdílu národnosti a kultury, hlásalo evangelium, kterým se projevuje „Boží moc a přináší záchranu každému, kdo věří, nejdříve ovšem Židům, ale pak i pohanům“ (Řím 1, 16). Navzdory opakovanému odporu hlásal na svých apoštolských cestách evangelium

nejprve v synagogách a věnoval pozornost především svým soukmenovcům v diaspoře (srov. Sk 18, 4–6). Pokud ho oni odmítali, obracel se k pohanům a – on sám putující – se stával autentickým „misionářem putujících“ a cestujícím vyslancem Ježíše Krista, aby každého člověka vyzýval stávat se v Božím Synovi novým stvořením (srov. 2 Kor 5, 17).

Hlásání *kérygmatu* ho vedlo k tomu, aby překročil moře Blízkého Východu a vydal se na cesty Evropy, až do Říma. Vyšel z Antiochie, kde se evangelium hlásalo národům nepatřícím k židovství a kde učedníci poprvé dostali jméno „křesťané“ (srov. Sk 11, 20.26). Jeho život a jeho kázání se úplně zaměřily na to, aby umožnil všem poznat a milovat Krista, protože v něm jsou všechny národy povolány stát se jediným lidem.

Toto je posláním církve a každého pokřtěného i v přítomné době, v období globalizace; je to poslání, které se pod pozornou péčí pastýřů zaměřuje i na pestrý svět migrantů – studentů mimo domov, přistěhovalců, běženců, uprchlíků, lidí evakuovaných – včetně těch, kdo se stali oběťmi moderního otroctví, jako je obchod s lidskými bytostmi. I dnes je třeba předkládat poselství o spáse se stejným postojem, jaký měl Apoštol národů, a se zřetelem na různé sociální a kulturní situace a na zvláštní těžkosti každého, jež jsou důsledkem situace migranta a člověka na cestě. Vyslovuji přání, aby každé křesťanské společenství v sobě živilo tutéž apoštolskou horlivost, jakou měl svatý Pavel, který jen proto, aby všem hlásal Otcovu spasitelnou lásku (Řím 8, 15–16; Gal 4, 6) a aby pro Krista „získal tím větší počet lidí“ (1 Kor 9, 19), stal se u slabých slabým pro všechny vším, aby stůj co stůj zachránil aspoň některé (srov. 1 Kor 9, 22). Kéž je jeho příklad podnětem i pro nás, abychom se solidarizovali s těmito našimi bratřími a sestrami a všemi prostředky prosazovali v každé části světa mírové soužití mezi různými etniky, kulturami a náboženstvími.

Jaké však bylo tajemství Apoštola národů? Misionářská horlivost a zápal bojovníka, jimiž se vyznačoval, pramenily z toho, že on sám uchvácený Kristem (srov. Flp 3, 12) byl s ním tak intimně spojen, že se cítil být účastný na samotném jeho životě pro „účasť v jeho utrpení“ (Flp 3, 10; srov. též Řím 8, 17; 2 Kor 4, 8–12; Kol 1, 24). Tady je pramen apoštolské horlivosti sv. Pavla, který říká: „(Bůh) si mě

však už v lůně mé matky vybral a svou milostí povolal a rozhodl, že mi zjeví svého Syna, abych o něm kázal radostnou zvěst pohanům“ (Gal 1, 15–16; srov. též Řím 15, 15–16). Cítil se být spolu s Kristem ukřižován, takže mohl tvrdit: „Už nežiji já, ale žije ve mně Kristus“ (Gal 2, 20). Žádná těžkost mu nezabránila, aby pokračoval ve své odvažné evangelizační činnosti v kosmopolitních městech, jako byly Řím a Korint, kde v té době žila celá mozaika různých etnik a kultur.

Když čteme Skutky apoštolů a Pavlovy listy určené různým adresátům, vidíme model církve, která není povýšená, ale je otevřená ke všem a tvořená věřícími bez rozdílu kultury a rasy; každý pokřtěný je živým členem jediného Kristova těla. S ohledem na to získává jedinečný význam bratrská solidarita, která se vyjadřuje každodenními gesty sdílení, spoluúčasti a radostné starostlivosti o ostatní. Avšak tuto dimenzi vzájemného bratrského přijímání není možné realizovat – jak dále učí svatý Pavel – bez připravenosti k naslouchání Božímu slovu a jeho uvádění do praxe, Slovu, které všechny vyzývá k následování Krista (srov. Ef 5, 1–2) po příkladu Apoštola (srov. 1 Kor 11, 1). Čím více je společenství spojené s Kristem, tím se stává pozornější vůči bližnímu, utíká od posuzování, pohrdání a pohoršování a otevírá se k vzájemnému přijímání (srov. Řím 14, 1–3; 15, 7). Když jsou věřící připodobněni Kristu, cítí se v něm být „bratry“ a syny téhož Otce (Řím 8, 14–16; Gal 3, 26; 4, 6). Poklad bratrství je činí ochotnými poskytovat pohostinství (srov. Řím 12, 13), které je prvorozenou dcerou agapé (srov. 1 Tim 3, 2; 5, 10; Tit 1, 8; Flm 17).

Tak se uskutečňuje Pánův příslib: „Potom vás přijmu za svoje: budu vaším otcem a vy budete mými syny a dcerami“ (2 Kor 6, 17–18). Pokud jsme si toho vědomi, jak se můžeme nepostarát o ty, kteří se nacházejí v těžkých a bídnych podmínkách, zvláště mezi uprchlíky a běženci? Jak bychom nevyšli vstříc potřebám toho, kdo je ve skutečnosti slabší a bezbranný, je poznačen nestálou situací a nejistotou, vyháněn na okraj a často vyřazován ze společnosti? Jemu bychom měli věnovat prvoradou pozornost, protože podle známého pavlovského textu. „A přece: ty, které svět pokládá za pošetilé, vyvolil si Bůh, aby zahanbil moudré, a ty, kteří jsou ve světě bezmocní, vyvolil si Bůh, aby zahanbil mocné, a ty, které svět má za neurozené a méně-

cenné, dokonce i ty, kteří nejsou vůbec nic, vyvolil si Bůh, aby zlomil moc těch, kteří jsou „něco“, aby se žádný smrtelník nemohl před Bohem vynášet“ (1 Kor 1, 27–29).

Drazí bratři a sestry, ať Světový den migrantů a uprchlíků, který slavíme 18. ledna 2009, je podnětem k žití plnosti bratrské lásky, ke všem bez rozdílu a bez diskriminace a s přesvědčením, že naším bližním je každý, kdo nás potřebuje a my mu můžeme pomoci.¹ Ať učení a příklad svatého Pavla, pokorného-velkého putujícího Apoštola, evangelizátora národů a kultur, nás podněcuje k tomu, abychom pochopili, že žít lásku znamená vrchol a souhrn celého křesťanského života. My víme dobře, že přikázání lásky se živí tím, že sjednocení Kristovi učedníci se shromažďují u stolu eucharistie, která je vrcholnou svátostí bratrství a lásky. Tak jako Ježíš ve večeradle spojil dar eucharistie s novým přikázáním bratrské lásky, tak i jeho „přátelé“, kráčející po stopách Krista, který se stal „služebníkem“ lidstva, a s podporou jeho milosti se musejí věnovat vzájemné službě, starat se jedni o druhé, jak to sám sv. Pavel doporučuje: „Jeden druhého břemena neste“ (Gal 6, 2). Jedině tak roste láska mezi věřícími i ke všem lidem (srov. 1 Sol 3, 12).

Drazí bratři a sestry, nepřestávejme hlásat a dosvědčovat tuto „Radostnou zvěst“ s nadšením a beze strachu a nešetřeme přitom silami! V lásce je soustředěno celé evangelní poselství a praví Kristovi učedníci se poznají podle své vzájemné lásky a podle toho, že přijímají všechny. Ať nám tento dar získá apoštol Pavel a zvláště Panna Maria, Matka přijetí a Matka lásky. Vyprošuji Boží ochranu pro všechny, kdo se nasazují pro pomoc migrantům a ve všeobecnější míře pro celou rozsáhlou oblast emigrace, a zároveň každého ujišťuji o svých modlitbách. S láskou uděluji všem své apoštolské požehnání.

Castelgandolfo 24. srpna 2008

Benediktus PP XVI

¹ Srov. DCE 15.

4. POSELSTVÍ PAPEŽE BENEDIKTA XVI. K XVII. SVĚTOVÉMU DNI NEMOCNÝCH 11. ÚNORA 2009

Drazí bratři a sestry!

Světový den nemocných, který připadne na 11. února, liturgickou památku Panny Marie Lurdské, je pro diecézní komunity příležitostí spojit se spolu se svými biskupy v modlitbě, přistoupit k iniciativám probouzejícím vnímavost k utrpení a zamýšlet se nad ním. Rok sv. Pavla, který oslavujeme, nabízí také vhodnou příležitost pozastavit se spolu s apoštolem Pavlem v rozjímání nad tím, že „jako se na nás ze všech stran valí Kristovo utrpení, tak se nám také skrze Krista dostává všestranné útěchy“ (2 Kor 1, 5). Duchovní spojení s Lurdy přivádí na mysl také mateřské povzbuzení Ježíšovy Matky bratřím jejího Syna „kteří dosud putují na zemi a ocitají se v nebezpečích a nesnázích, dokud nebudou uvedeni do blažené vlasti“.¹

Naše pozornost se letos obrací zejména k dětem, k nejslabším a nejbezbrannějším stvořením, zejména k těm, které jsou nemocné a trpí. Některé tyto malé lidské bytosti nesou na těle důsledky ochromujících nemocí a jiné děti bojují s chorobami, navzdory pokroku lékařské vědy a práci významných vědců a odborníků, stále ještě nevyléčitelnými. Některé děti jsou zraněné na těle i na duchu v důsledku konfliktů a válek a jiné jsou nevinnými oběťmi nesmyslné nenávisti dospělých. Pak tu jsou „děti ulice“, zbavené tepla rodiny a ponechané napospas, dále nezletilí zneužití zlými lidmi, kteří znásilňují jejich nevinnost a působí v nich psychické zranění, které je poznamenaná po zbytek života. Nesmíme také zapomínat na bezpočet mladistvých, kteří umírají žízní, hladem nebo kvůli nedostatečné zdravotní pomoci, ani na malé emigranty a uprchlíky, kteří odešli z vlastní země s rodiči za lepšími životními podmínkami. Z úst všech těchto dětí se

¹ LG 62, s. 94.

zvedá tichý křik bolesti, dotazující se našeho svědomí jakožto lidí a věřících.

Křesťanské společenství, které nemůže zůstat lhotejné tváří v tvář takto dramatické situaci, pocituje naléhavou povinnost zasáhnout. Církev totiž, jak jsem napsal v encyklice *Deus caritas est*, „je Boží rodinou ve světě. V této rodině nesmí být nikdo, kdo by trpět kvůli nedostatku toho, co je pro život nezbytné“.² Proto je mým přáním, aby se také Světový den nemocných stal příležitostí k tomu, aby si farní a diecézní společenství více uvědomila, že jsou „Boží rodinou“, a povzbudilo je to k tomu, aby na vesnicích, ve svých čtvrtích a městech bylo možné zakusit lásku Pána, která požaduje „aby v církvi samotné jako v rodině žádný její příslušník netrpěl z důvodů nouze“.³ Svědectví lásky je součástí života každé křesťanské komunity. Od počátku církev proměňovala evangelijní principy v konkrétní gesta, jak o tom čteme ve *Skutcích apoštolů*. Dnes, vzhledem ke změněné situaci v lékařské péči, je třeba užší spolupráce mezi zaměstnanci různých zdravotních zařízení a církevními komunitami přítomnými na stejném území. V tomto smyslu se ukazuje nesporný význam instituce spojené s Apoštolským stolcem, totiž Pediatrická nemocnice Bambino Gesù, která letos slaví 140 let od svého založení.

Nejde ale jen o to. Vzhledem k tomu, že nemocné dítě patří k rodině, která s ním nese utrpení doprovázené často těžkými nesnáze a obtížemi, křesťanská společenství musí pomáhat také celé rodině, která je stížena nemocí syna nebo dcery. Po vzoru „Milosrdného Samaritána“ je třeba sklánět se před lidmi takto těžce zkoušenými a nabízet jim podporu v podobě konkrétní solidarity. Přijetí a sdílení bolesti se tak promění v užitečnou podporu rodin nemocných dětí, vytváří v nich atmosféru poklidu a naděje a dává jim pocítit, že jsou uprostřed širší rodiny bratří a sester v Kristu. Ježíšův soucit s pláčem naimské vdovy (srov. Lk 7, 12–17) a s Jairovou úpěnlivou modlitbou (srov. Lk 8, 41–56) poskytují mimo jiné užitečné orientační body k tomu, abychom se naučili sdílet okamžiky fyzické a morální boles-

ti s tolika zkoušenými rodinami. To vše předpokládá nezištnou a velkorysou lásku, která je odrazem a znamením Boží milosrdné lásky, která nikdy neopouští své zkoušené děti, ale vždy je podivuhodně posiluje na srdci i rozumu, aby byly s to čelit odpovídajícím způsobem obtížím života.

Každodenní nasazení a neúnavné úsilí vynaložené ve službě nemocným dětem je výmluvným svědectvím lásky k lidskému životu, zejména k životu těch, kdo jsou slabí a ve všem závislí na druhých. Důrazně je nutné potvrzovat *naprostou a svrchovanou důstojnost každého lidského života*. Běh času nemění učení, které církev neustále hlásá: lidský život je krásný a má být prožíván v plnosti také tehdy, je-li slabý a zahalený tajemstvím utrpení. Svůj zrak musíme obracet k Ježíši Ukřižovanému. Ve své smrti na kříži chtěl sdílet bolest celého lidstva. V jeho utrpení z lásky můžeme spatřit svrchovanou spoluúčasť na bolestech nemocných dětí a jejich rodičů. Můj ctihodný předchůdce Jan Pavel II., který svým trpělivým přijetím utrpení nabídl zářný příklad zejména na sklonku svého života, napsal zejména těm, kteří trpí: „Na kříži je ‚Vykupitel člověka‘, muž bolesti, který na sebe vzal muka tělesná i duševní všech časů, aby mohli v lásce porozumět spásnému smyslu svých bolestí i odpovědím na otázky, které kladou.“⁴

Chtěl bych na tomto místě vyjádřit své uznání a povzbuzení mezinárodním a národním organizacím, které se starají o nemocné děti, zejména v chudých zemích, a velkoryse a obětavě jim zajišťují odpovídající a láskyplnou péči. Zároveň se obracím na zodpovědné představitele národů s upřímným apelem, aby byly posíleny zákony a opatření ve prospěch nemocných dětí a jejich rodin. Vždy a tím spíše, je-li ve hře život dětí, je církev připravena nabídnout upřímnou spolupráci s úmyslem proměňovat celou lidskou civilizaci v „civilizaci lásky“.⁵

Na závěr bych chtěl vyjádřit svou duchovní blízkost všem vám, drazí bratři a sestry, kteří trpíte nějakou chorobou. S láskou zdravím

² DCE 25b.

³ *Tamtéž*.

⁴ JAN PAVEL II. Apoštolský list o křesťanském smyslu lidského utrpení *Salvifici doloris* (11. února 1984), č. 31. Praha: Zvon, 1995.

⁵ Srov. *tamtéž*, č. 30, s. 47.

ty, kdo vám pomáhají: biskupy, kněze, zasvěcené osoby, zdravotní pracovníky, dobrovolníky a všechny ty, kdo se s láskou věnují péči a tišení bolesti těch, kdo jsou stíženi nemocí. Můj zvláštní pozdrav patří vám, milé nemocné a trpící děti. Papež vás objímá s otcovskou láskou spolu s vašimi rodiči a příbuznými, a bude na vás vzpomínat v modlitbě. Svěřte se mateřské pomoci Neposkvrněné Panny Marie, o níž jsme během nedávno uplynulých vánoc rozjímali, maje před sebou obraz Matky s radostí svírající v náručí Božího Syna, který se stal dítětem. Vyprošuji vám všem a každému nemocnému mateřskou ochranu Svaté Panny, Uzdravení nemocných, a všem ze srdce uděluji apoštolské požehnání.

Vatikán 2. února 2009

Benedictus PP XVI

5. POSELSTVÍ PAPEŽE BENEDIKTA XVI. K POSTNÍ DOBĚ 2009

**„Když se postil čtyřicet dní a čtyřicet nocí,
nakonec vyhladověl“**

(Mt 4, 2)

Drazí bratři a sestry!

Postní doba představuje cestu intenzivního duchovního cvičení. Na jejím začátku nám liturgie znovu předkládá praxi trojího pokání, velmi cenou biblické i křesťanské tradici: modlitbu, almužnu a půst. Má nás disponovat k tomu, abychom lépe oslavili velikonoce a získali zkušenost s Boží mocí, která – podle toho, co budeme slyšet o velikonoční vigílii – „zahání hříchy, smývá viny, hříšníkům vrací nevinnost a zarmouceným radost; zahání nenávisť, vytváří jednotu srdcí a pokořuje zlé moci.“¹ Ve svém obvyklém *Poselství k postní době* bych se chtěl letos zastavit zvláště u úvahy o smyslu postu. Postní doba nám připomíná čtyřicet dní postu, které prožil Pán na poušti před začátkem své veřejné činnosti. V evangeliu čteme: „Potom byl Ježíš vyveden od Ducha na poušť, aby byl pokoušen od ďábla. Když se postil čtyřicet dní a čtyřicet nocí, nakonec vyhladověl“ (Mt 4, 1–2). Tak jako Mojžíš před přijetím desek Zákona (srov. Ex 34, 28), tak jako Eliáš před svým setkáním s Pánem na hoře Choreb (srov. 1 Král 19, 8), tak i Ježíš se modlitbou a postem připravoval na své poslání, jehož počátkem byla tvrdá srážka s pokušitelem.

Můžeme se ptát, jakou cenu a jaký smysl má pro nás křesťany odepírat si něco, co samo o sobě je dobré a užitečné pro udržování našeho života. Svatá Písma a celá křesťanská tradice nás učí, že půst nám velmi pomáhá, abychom se vyhnuli hříchu a všemu, co k němu vede. Proto se v dějinách spásy častěji vrací výzva k postu. Už na prvních

¹ *Velikonoční chvalo zpěv*, in *Český misál*. Praha: Sekretariát České liturgické komise, 1983, s. 252.

stránkách Písma svatého přikazuje Pán člověku, aby se zdržoval zakázaného ovoce: „Ze všech stromů v zahradě smíš jíst, ale ze stromu poznání dobra a zla jíst nesmíš, neboť v den, kdy bys z něho pojedl, musíš zemřít!“ (Gn 2, 16–17). Když sv. Basil komentuje tento Boží příkaz, říká, že „půst byl nařízen v Ráji“ a „první takové nařízení dostal Adam“. Z toho činí závěr: „Výraz ‚nebudeš jíst‘ je zákonem o postu a zdrženlivosti.“² Protože jsme všichni zatíženi hříchem a jeho důsledky, nabízí se nám půst jako prostředek pro znovunavázání přátelství s Bohem. Tak to učinil Ezdráš před cestou zpět z exilu do Zaslíbené země, když vyzýval shromážděný lid k postu a říkal: „Abychom se před svým Bohem pokořili“ (Ezd 8, 21). Všemohoucí vyslyšel jejich modlitbu a zajistil jim svou přízeň a svou ochranu. Obdobně to učinili obyvatelé Ninive, kteří byli citliví na Jonášovu výzvu k pokání a na znamení své upřímnosti vyhlásili půst slovy: „Snad se Bůh obrátí a smiluje, snad upustí od svého hrozného hněvu, a my nezahyneme“ (Jon 3, 9). I tehdy Bůh viděl jejich činy a ušetřil je.

V Novém zákoně vynáší Ježíš na světlo hluboký smysl postu, když napadá postoj farizejů, kteří úzkostlivě dodržovali příkazy Zákona, ale jejich srdce bylo od Boha daleko. I jinde Božský Učitel opakuje, že pravý půst spočívá spíše v plnění vůle Nebeského Otce, který „vidí i to, co je skryté, ti odplatí“ (Mt 6, 18). On sám v tom dává příklad svou odpovědí ďáblu na konci čtyřiceti dní, které prožil na poušti: „Nejen z chleba žije člověk, ale z každého slova, které vychází z Božích úst“ (Mt 4, 4). Pravý půst je tedy zaměřen na to, abychom jedli „pravý pokrm“, kterým je konání Otcovy vůle (srov. Jan 4, 34). Jestliže tedy Adam neuposlechl Božího příkazu, že „nesmíš jíst ovoce ze stromu poznání dobra a zla“, postem má věřící v úmyslu se pokorně podrobovat Bohu a důvěřovat v jeho dobrotu a milosrdenství.

Uskutečňování postu nacházíme velmi přítomné v prvním křesťanském společenství (srov. Sk 13, 3; 14, 22; 27, 21; 2 Kor 6, 5). Také církevní Otcové hovoří o síle postu, který je schopen zadržet hřích, potlačit chtivost „starého Adama“ a v srdci věřícího otevřít cestu

² Srov. *Sermo de jejunio*. PG 31, 163, 98.

k Bohu. Mimoto půst je běžnou praxí, kterou doporučují svatí každé doby. Sv. Petr Chryzolog píše: „Neboť duší modlitby je odříkání a životem odříkání je slitovnost. Takže ten, kdo se modlí, ať se i postí. Kdo se postí, ať se i slitovává. A ať slyší prosebníka, kdo sám chce být vyslyšen. Boží sluch si otevírá, kdo vlastní sluch nezavírá tomu, který ho prosí.“³

Zdá se, že v dnešních dnech postní praxe trochu ztratila svou duchovní sílu a v kultuře poznamenané hledáním hmotného blahobytu získala spíše hodnotu terapeutického opatření při péči o tělo. Půst určitě prospívá fyzickému zdraví, ale pro věřící se stává v první řadě „terapií“ pro léčbu toho, co jim brání, aby se přizpůsobovali Boží vůli. V apoštolské konstituci *Panitemini* z roku 1966 Boží služebník Pavel VI. poukázal na potřebu zasadit půst do kontextu povolání každého křesťana k tomu, „aby už nežil sám pro sebe, ale pro toho, který ho miloval a dal za něho svůj život, a [...] aby žil i pro bratry“.⁴ Postní doba by se mohla stát vhodnou příležitostí pro to, abychom se vrátili k normám obsaženým v citované apoštolské konstituci a ocenili autentický a stálý význam této starobylé praktiky pokání, která nám může pomáhat při umrtvování našeho egoismu a při otevírání srdce pro lásku k Bohu a k bližnímu, což je první a největší přikázání Nového zákona a souhrn celého evangelia (srov. Mt 22, 34–40).

Věrné uskutečňování postu kromě toho přispívá i k dosažení jednoty osoby, jejího těla i duše, a pomáhá jí vyhýbat se hříchu a růst v jejím niterném spojení s Pánem. Svatý Augustin, který dobře znal své negativní sklony a označoval je jako „zapletený a zadrhnutý uzal“,⁵ psal ve svém pojednání *O užitečnosti postu*: „Jistě, že si způsobuji utrpení, ale proto, aby On mi odpustil; sám se trestám, aby On mi pomohl, abych se líbil jeho očím a dosáhl potěšení z jeho něžnosti.“⁶ Zřící se hmotného pokrmu, který živí tělo, usnadňuje vnitřní

³ *Sermo* 43. PL 52, 320.332, in *Denní modlitba církve. Lekcionář pro modlitbu se čtením* 2. Doba postní, velikonoční triduum a doba velikonoční, Praha: Česká liturgická komise, 1988, s. 79.

⁴ Srov. kap. 1.

⁵ *Vyznání*, II, 10.18.

⁶ *Sermo* 400, 3, 3. PL 40, 708

dispozici naslouchat Kristu a žít se jeho spásným slovem. Postem a modlitbou mu dovolujeme, aby přišel nasytit ten nejskutečnější hlad, který zakoušíme ve svém nitru – hlad a žízeň po Bohu.

Půst nám zároveň pomáhá uvědomit si situaci, v níž žije tolik našich bratří a sester. Ve svém prvním listě sv. Jan napomíná: „Jestliže má někdo majetek a vidí, že jeho bratr je v nouzi, ale zavře před ním svoje srdce – jak v něm může zůstat Boží láska?“ (1 Jan 3, 17). Dobrovolný půst nám pomáhá, abychom pěstovali styl milosrdného Samaritána, který se sklání a pomáhá trpícímu bratru.⁷ Když se svobodně rozhodneme zřici se něčeho, abychom pomohli druhým, konkrétně tím prokazujeme, že bližní v nouzi nám není cizí. Právě proto, aby se udržel živý postoj přijetí a pozornosti vůči bratřím, povzbuzují farnosti a všechna další společenství, aby v postní době zintenzívnily uskutečňování osobního i společného postu a rovněž naslouchání Božímu slovu, modlitbu a almužnu. To bylo od počátku stylem křesťanského společenství, kde se konaly zvláštní sbírky (srov. 2 Kor 8–9, Řím 15, 25–27) a věřící byli vyzýváni, aby dávali chudým to, co si díky postu odložili.⁸ I dnes je třeba tuto praxi znovuobjevovat a povzbuzovat k ní, zvláště během liturgické postní doby.

Z toho, co jsem řekl, velmi jasně vyplývá, že půst představuje důležitou asketickou praxi a duchovní zbraň pro boj proti všemožné nezřízené připoutanosti k sobě. Dobrovolně se zřici radosti z pokrmu i z jiných hmotných statků pomáhá Kristovu učedníkovi, aby ovládal choutky přirozenosti oslabované prvotní vinou, jejíž negativní účinky zasahují celou lidskou osobnost. Vhodným způsobem nás napomíná starobylý postní liturgický hymnus: „*Utamur ergo partius, / verbis, cibis et potibus, / somno, iocis et arctius / perstemus in custodia* – Střízlivěji užívejme slov, pokrmů a nápojů, spánku a her a s větší pozorností zůstávejme bdělí.“

Drazí bratři a sestry, je třeba dobře vidět, že posledním cílem postu je pomáhat každému z nás, jak napsal Boží služebník papež Jan

Pavel II., abychom ze sebe učinili úplný dar Bohu.⁹ Ať si každá rodina a každé křesťanské společenství cení postní doby jako možnosti pro odložení všeho, co rozptyluje ducha, a pro intenzivnější přijetí toho, co živí duši a otevírá ji lásce k Bohu a k bližnímu. Mám zvláště na mysli větší úsilí v modlitbě, v *lectio divina*, v přijímání svátosti smíření, v aktivní účasti na eucharistii a především na nedělní mši svaté. S takovou vnitřní dispozicí vstoupíme do ovzduší postního pokání. Ať nás doprovází blahoslavená Panna Maria, *Causa nostrae laetitiae, Příčina naší radosti*, a pomáhá nám v našem úsilí osvobodit své srdce od otroctví hříchu, aby se stále více stávalo „živým Božím svatostánkem“. S tímto svým přáním vás ujišťuji o své modlitbě za to, aby každý věřící a každé církevní společenství plodně prožili postní dobu, a zároveň ze srdce všem uděluji apoštolské požehnání.

Vatikán 11. prosince 2008

Benedictus PP XVI

⁷ Srov. DCE 15.

⁸ Srov. *Didascalia Ap.*, V, 20, 18.

⁹ Srov. JAN PAVEL II. Encyklika o základech morálního učení církve *Veritatis splendor* (6. srpna 1993), č. 21. Praha: Zvon, 1994.

**6. LIST PAPEŽE BENEDIKTA XVI.
BISKUPŮM KATOLICKÉ CÍRKVE
OHLEDNĚ ZRUŠENÍ EXKOMUNIKACE
ČTYŘ BISKUPŮ
VYSVĚCENÝCH ARCIBISKUPEM
LEFEBVREM
Z 10. BŘEZNA 2009**

Drazí spolubratři v biskupské službě!

Zrušení exkomunikace čtyř biskupů, vysvěcených v roce 1988 arcibiskupem Lefebvrem bez pověření Apoštolského stolce, vyvolalo z mnoha důvodů uvnitř i mimo katolickou církev tak živou diskusi, jaká již nebyla delší dobu zaznamenána. Mnozí biskupové byli zaskočeni událostí, která se projevila jako nečekaně složitá pro pozitivní včlenění do záležitostí a úkolů současné církve. I když mnozí biskupové a věřící byli v zásadě ochotni hodnotit krok papeže ke smíření pozitivně, otázka, zda podobné gesto skutečně reaguje na naléhavé problémy života z víry v současné době, se přesto objevila. Některé skupiny naopak otevřeně obviňovaly papeže z toho, že se chce vrátit zpět před koncil. Rozpoutala se vlna silných protestů, které odhalily rány, jež se netýkají jen dané situace. Obracím se tedy k vám, drazí spolubratři, se slovy, jež mají objasnit a pomoci pochopit úmysly, které k tomuto kroku vedly mě i kompetentní úřady Apoštolského stolce. Doufám, že tím přispějí ke zklidnění situace v církvi.

Nepředpokládanou a nešťastnou skutečností pro mě bylo to, že kauza okolo biskupa Williamsona zastínila zrušení exkomunikace. Vstřícné gesto milosrdenství vůči čtyřem biskupům, vysvěceným platně, avšak nedovoleně, bylo najednou pochopeno zcela jinak, jako by popíralo smíření mezi křesťany a židy, a tedy odvolávalo to, co v této oblasti koncil předložil pro směřování církve. Nabídka ke smí-

ření s církevní skupinou se tak změnila v opak: zdánlivý odklon od všech kroků smíření mezi křesťany a židy, které byly od koncilu učiněny. Účast na těchto krocích a jejich podpora byly od počátku předmětem mé vlastní teologické práce. Mohu jen hluboce litovat toho, že došlo k záměně těchto dvou opačných procesů, která na čas narušila pokoj mezi křesťany a židy a také uvnitř církve. Dozvěděl jsem se, že pozorným sledováním informací na internetu by bylo možné rozpoznat problém včas. Beru si z toho poučení, že by v budoucnosti měl Apoštolský stolec věnovat tomuto zdroji informací větší pozornost. Bylo mi líto, že také katolíci, kteří by v zásadě mohli lépe znát pravý stav věci, mi dávali najevo až zarážející nevraživost. Proto velice děkuji židovským přátelům, kteří pohotově přispěli k tomu, aby nedorozumění bylo odstraněno a obnovila se atmosféra přátelství a důvěry, která tak jako v době Jana Pavla II. panovala i během celého období mého pontifikátu a díky Bohu pokračuje i nadále.

Dále mě upřímně zarmoutila skutečnost, že význam a limity opatření ze dne 21. ledna 2009 nebyly dostatečně objasněny v okamžiku zveřejnění. Exkomunikace se týká osob, nikoliv institucí. Biskupské svěcení bez pověření papeže představuje nebezpečí schizmatu, protože zpochybňuje jednotu biskupského sboru s papežem. Církve proto musí reagovat nejpřísnějším trestem, exkomunikací, aby tak vedla potrestané osoby k pokání a návratu k jednotě.

Dvacet let po nedovoleném svěcení tohoto cíle bohužel ještě nebylo dosaženo. Zrušení exkomunikace má stejný záměr, ke kterému slouží trest: pozvat čtyři biskupy ještě jednou k návratu. Toto gesto bylo možné poté, co uznali roli papeže a jeho pastýřskou moc, i když s jistými výhradami co do poslušnosti vůči jeho autoritě v otázkách víry a vůči koncilu. Tímto se vracím k rozdílu mezi osobou a institucí. Zrušení exkomunikace bylo opatřením v rámci církevní kázně: osoby byly zbaveny zátěže ve svědomí, která vyplývá z nejtěžšího církevního trestu. Tuto disciplinární rovinu je potřeba rozlišovat od roviny naukové. Skutečnost, že Bratrstvo sv. Pia X. nemá v církvi kanonické postavení, je záležitostí nauky, nikoli disciplíny. Dokud Bratrstvu toto kanonické postavení schází, ani jeho služebníci nevykonávají v církvi legitimní služby. Je tedy potřeba rozlišovat mezi úrovní disciplinární, která se týká samotných osob, a úrovní naukovou, v níž

hrají roli služba a instituce. Takže ještě jednou opakuji: pokud nejsou vyjasněny otázky nauky, nemá Bratrstvo v církvi žádné kanonické postavení a její služebníci – i když byli zbaveni církevního trestu – v ní nevykonávají legitimně žádnou službu.

Na základě této situace mám v úmyslu Papežskou komisi „Ecclesia Dei“, která je od roku 1988 institucí zodpovědnou za ta společenství a osoby, které patří k Bratrstvu sv. Pia X. nebo podobným uskupením a chtějí se vrátit do plného společenství s papežem, spojit v budoucnu s Kongregací pro nauku víry. Objasní se tím, že problémy, které nyní přicházejí na řadu, jsou z podstaty naukové povahy a týkají se především přijetí II. vatikánského koncilu a pokoncilního magisteria papežů. Související instituce (zejména pravidelné středeční shromáždění kardinálů a plenární zasedání, které se koná jednou za rok nebo každé dva roky), se kterými kongregace řeší aktuální otázky, zaručují účast prefektů různých římských kongregací a zástupců světového episkopátu na rozhodnutích, která je třeba učinit. Nelze se zastavit u autority magisteria církve z roku 1962, to musí být jasné i Bratrstvu. Ale některým z těch, kteří se považují za velké obhájce koncilu, je třeba také připomenout, že II. vatikánský koncil v sobě zahrnuje celé dějiny církevní nauky. Kdo se chce podřídit koncilu, musí přijmout víru vyznávanou během staletí a nemůže odříznout kořeny, které strom živí.

Doufám, drazí spolubratři, že tímto způsobem jsem objasnil význam a rozsah opatření ze dne 21. ledna 2009. Nyní však zůstává otázka: bylo toto opatření nutné? Bylo skutečně prvořadé? Nejsou snad mnohem důležitější věci? Jistěže existují záležitosti důležitější a naléhavější. Myslím, že jsem priority svého pontifikátu uvedl v promluvách na jeho začátku. To, co jsem tehdy řekl, stále zůstává mou hlavní linií. První prioritou Petrova nástupce byla nesporně stanovena Pánem ve večeradle: „Ty [...] utvrzuj své bratry“ (Lk 22, 32). Sám Petr nově formuloval tuto prioritu ve svém listu: „Budte stále připraveni obhájit se před každým, kdo se vás ptá po důvodech vaší naděje“ (1 Petr 3, 15). Dnes, kdy víru ve velkých oblastech světa ohrožuje nebezpečí, že zhasne jako plamen, který nemá z čeho žít, je prvořadou prioritou přítomnit Boha v tomto světě a umožnit lidem, aby se s ním setkali. Ne s jakýmkoliv bohem, ale s Bohem, který

hovořil na Sinaji, s Bohem, jehož tvář rozeznáváme v lásce, která vedla až do krajnosti (srov. Jan 13, 1) – v Ježíši Kristu ukřižovaném a vzkříšeném. Skutečným problémem v této etapě dějin je, že se Bůh vytrácí z povědomí lidí a že bez světla, pocházejícího od Boha, lidstvo ztrácí orientaci. Destruktivní následky se stále více projevují.

Vést lidi k Bohu, který promlouvá v Bibli, je v této době nejvyšší a základní prioritou církve a Petrova nástupce. Jejím logickým důsledkem je, že musíme mít v srdci jednotu věřících. Jejich nesvorost, jejich vnitřní rozpory zpochybňují věrohodnost jejich svědectví o Bohu. Proto k nejvyšším prioritám patří úsilí, které směřuje ke společnému svědectví křesťanské víry – k ekumenismu. K tomu přistupuje nutnost, aby všichni, kdo věří v Boha, společně hledali pokoj, pokoušeli se o vzájemné sblížení a navzdory odlišným představám o Bohu tak směřovali společně k prameni světla – to je mezináboženský dialog. Kdo zvěstuje Boha jako lásku „až do krajnosti“, musí o této lásce vydávat svědectví, to znamená s láskou se věnovat trpícím, odmítat nenávisť a nepřátelství – to je sociální rozměr křesťanské víry, jak jsem o něm hovořil v encyklice *Deus caritas est*.

Jestliže tedy náročný závazek usilovat o víru, naději a lásku ve světě představuje v tuto chvíli (a jistým způsobem neustále) skutečnou prioritu církve, týká se také menších i větších projevů smíření. To, že pokorné gesto podané ruky způsobilo tak velký rozruch a změnilo se v pravý opak smíření, je třeba vzít na vědomí. Nyní se však ptám: bylo a je skutečně chybou vyjít také v tomto případě vstříc bratru, jenž „má něco proti tobě“ (srov. Mt 5, 23n) a hledat smíření? Nemá snad také občanská společnost předcházet projevům radikalizace a nakolik je to možné, věnovat integraci jejich případných příznivců velké úsilí, které formuje život společnosti, aby se tak zabránilo jejich izolaci se všemi důsledky? Může být zcela mylné usilovat o to, aby se tito lidé vzdali své zatvrzelosti a zúženého pohledu, a tak dali prostor tomu, co je v nich pozitivního a co lze zachránit pro celek? Sám jsem po roce 1988 viděl, jak návrat od Říma odloučených společenství změnil jejich vnitřní atmosféru, jak jejich návrat do širokého společenství církve překonal jednostrannost a zmírnil zatvrzelost, a tak se mohly projevit pozitivní síly pro celek. Může nás nechat zcela lhostejnými společenství, ke kterému patří 491 kněží, 215 se-

minaristů, 6 seminářů, 88 škol, 2 univerzitní instituty, 117 bratří, 164 sester a tisíce věřících? Můžeme je skutečně klidně nechat jít cestou směřující od církve? Mám na mysli například těch 491 kněží. Nemůžeme znát jejich motivaci. Myslím však, že by se nerozhodli pro kněžství, kdyby vedle zkreslených a nesprávných pohnutek neměli lásku ke Kristu a vůli zvěstovat jeho a s ním živého Boha. Můžeme je jednoduše jako stoupence okrajové radikální skupiny vyloučit ze snahy o smíření a jednotu? Co z nich potom bude?

Jistě, již delší dobu a nyní opět při této příležitosti zaznamenáváme u zástupců tohoto společenství mnoho nevhodných projevů – pýchu a přehánění, podléhání jednostrannosti atd. Z lásky k pravdě musím dodat, že jsem obdržel řadu dojemných projevů vděčnosti, které svědčily také o otevřenosti srdce. Copak by si církev, tak velká, nemohla dovolit ukázat velkorysost, když si uvědomuje svůj dosah a příslib, který jí byl dán? Neměli bychom jako dobří vychovatelé být také schopni povznést se nad nevhodné jednání a vynasazít se změniti jejich zúžený pohled? A neměli bychom snad připustit, že také v církevním prostředí není vždy všechno v pořádku? Někdy se zdá, jako by naše společnost potřebovala nějakou skupinu, ke které nebude tolerantní a bude ji moci bez výčitek nenávidět. A pokud se k ní někdo opováží přiblížit – v tomto případě papež – také on ztratí právo být tolerován a může s ním být bez obav zacházeno s nenávisí.

Drazí spolubratři, když jsem se rozhodoval, že napíšu tento list, shodou okolností jsem měl vykládat a komentovat úryvek z Gal 5, 13–15. Byl jsem překvapen, jak bezprostředně se tento úryvek týká aktuální situace: „Ta svoboda však nesmí být záminkou, abyste se vraceli k prosazování sebe. Spíše si navzájem posluhujte láskou. Celý Zákon totiž ve své plnosti je obsažen v jediné větě: ‚Miluj svého bližního jako sebe‘. Jestliže se však mezi sebou koušete a požíráte, dejte pozor, abyste jeden druhého nepohltili.“ Vždy jsem se klonil k názoru, že tato věta patří k rétorickým nadsázkám, které se někdy u sv. Pavla vyskytují. V jistém smyslu tomu tak skutečně je. Ale bohužel toto „kousání a požíráání“ existuje v církvi i dnes, jako důsledek špatně interpretované svobody. Překvapuje nás, že nejsme lepší než Galaťané? Že nám hrozí stejné pokušení? Že se musíme vždy znovu učit správně užívat svobody? A že se stále znovu musíme učit

nejvyšší prioritě – lásce? V den, kdy jsem o tom hovořil v semináři, se v Římě slavil svátek Panny Marie, Matky důvěry. Maria nás skutečně učí důvěře. Vede nás k Synu, v něhož všichni můžeme důvěřovat a který nás povede i v bouřlivé době. Chtěl bych srdečně poděkovat všem biskupům, kteří mi v této době projevíli dojemnou důvěru i účast a především mě ujistili o svých modlitbách. Toto poděkování patří také všem věřícím, kteří během této doby osvědčili neochvějnou věrnost nástupci sv. Petra. Ať nás všechny Pán chrání a vede nás cestou pokoje. Toto přání mi spontánně vyvěrá ze srdce na počátku postní doby, liturgického období zvláště vhodného k vnitřnímu očistění, které nás všechny zve, abychom se s obnovenou nadějí dívali na jasný cíl Velikonoc.

Se zvláštním apoštolským požehnáním se podepisuji

V Pánu váš

Vatikán 10. března 2009

7. POSELSTVÍ PAPEŽE BENEDIKTA XVI. K XXIV. SVĚTOVÉMU DNI MLÁDEŽE 5. DUBNA 2009

„Máme naději v živém Bohu“

(1 Tim 4, 10)¹

Milí přátelé!

O nejbližší Květné neděli slavíme na diecézní úrovni XXIV. světový den mládeže. Zatímco se připravujeme na toto výroční setkání, vzpomínám s velkou vděčností Pánu na setkání, které se minulý rok v červenci konalo v Sydney, nezapomenutelné setkání, během něhož Duch Svátý obnovil život mnoha mladých z celého světa. Radost tohoto svátku a duchovní nadšení, které se projevily během těchto dní, byly výmluvným znamením přítomnosti Ducha Kristova. Nyní se blížíme k plánovanému mezinárodnímu setkání v Madridu v roce 2011, jehož tématem budou slova apoštola Pavla: „V Kristu zapusťte kořeny, na něm postavte základy, pevně se držte víry“ (srov. Kol 2, 7). S ohledem na takové světové setkání mladých se chceme společně připravit a zamýšlet se v roce 2009 nad výrokem sv. Pavla: „Máme naději v živém Bohu“ (1 Tim 4, 10) a v roce 2010 nad otázkou bohatého mladíka Ježíšovi: „Mistře dobrý, co musím dělat, abych dostal věčný život?“ (Mk 10, 17).

Mladí, čas naděje

V Sydney se naše pozornost soustředila na to, co říká dnes Duch Svátý věřícím a zvláště vám, drazí mladí. Během závěrečné mše jsem vás povzbudil, abyste se jím nechali přetvářet, abyste byli posly božské lásky, schopnými vytvářet budoucnost naděje pro celé lidstvo.

¹ Překlad biblických citátů témat Světových dnů mládeže podle Českého ekumenického překladu.

Otázka naděje je skutečně v jádru našeho lidského života a našeho křesťanského poslání, zejména v současné době. Všichni pocítujeme potřebu naděje – nejen jakékoli naděje, nýbrž pevné a spolehlivé naděje, jak jsem se snažil zdůraznit v encyklice *Spe salvi*. Mladí je obzvláště obdobím naděje, protože hledí vstříc budoucnosti s mnoha očekáváním. Když je člověk mladý, nosí v sobě ideály, sny a projekty; mladí je dobou, kdy dozrávají rozhodující volby pro zbytek života. Možná i z tohoto důvodu je obdobím života, kdy se s velkou intenzitou vynořují zásadní otázky: proč jsem na této zemi? Jaký je smysl života? Jaký bude můj život? A dále: jak dosáhnout blaženosti? Proč existuje utrpení, nemoc a smrt? Co je po smrti? Otázky, které se stávají naléhavými, když je třeba čelit překážkám, jež se kolikrát zdají být nepřekonatelné: obtíže při studiu, nezaměstnanost, nedorozumění v rodině, krize ve vztazích s přáteli nebo v utváření partnerského vztahu, nemoc nebo handicap, nedostatek potřebných prostředků kvůli současné ekonomické a sociální krizi. Člověk si tedy klade otázku, kde čerpat a jak ve svém srdci živit plamen naděje.

Hledání „velké naděje“

Zkušenost ukazuje, že osobní kvality a materiální dobra nestačí k tomu, aby byly základem této naděje, již lidská duše neustále hledá. Jak jsem už napsal v encyklice *Spe salvi*, politika, věda, technika, ekonomie a všechny ostatní materiální prostředky samy od sebe nestačí k tomu, aby poskytly velkou naději, k níž všichni směřují. Tato naděje „může být jen Bůh, který zahrnuje celek a který nám může předložit a darovat to, čeho my sami nejsme schopni dosáhnout“.² Proto jedním z hlavních důsledků zapomínání na Boha je zjevně zmatek charakteristický pro naši společnost, se svým rozměrem samoty a násilí, neuspokojení a ztráty důvěry, které často ústí do beznaděje. Jasná a pevná výzva, kterou nám předkládá Boží slovo: „Prokletý člověk, který spoléhá na člověka, kdo za svou oporu pokládá smrtelníka, svým srdcem odstupuje od Hospodina! Je jako jalovec na pustině: nevidí, že by přišel déšť“ (Jer 17, 5–6).

² SpS 31.

Krise naděje snadněji zasahuje nové generace, které musí v sociokulturních souvislostech zbavených jistot, hodnot a pevných referencí čelit obtížím jevícím se nad jejich síly. Myslím, drazí mladí přátelé, na tolik vašich současníků zraněných životem, ovlivněných osobní nezralostí, která je často důsledkem rodinné prázdnoty, vše dovolujícího a mravně uvolněného způsobu výchovy a negativních a zraňujících zkušeností. Pro některé – a je jich bohužel mnoho – je téměř nevyhnutelným východiskem útek k riskantním a násilným postojům, k závislosti na drogách a alkoholu a k tolika dalším formám nerovnováhy. Proto i u těch, kdo se nacházejí v obtížných situacích, protože poslouchali „špatné učitele“, existuje neuhasitelná touha po pravé lásce a autentické blaženosti. Ale jak hlásat naději těmto mladým? Víme, že jedině v Bohu nalézá člověk svou skutečnou realizaci. Hlavním úkolem nás všech je nová evangelizace, jež pomáhá novým generacím odkrýt autentickou tvář Boha, který je láska. K vám, drazí mladí, kteří hledáte pevnou naději, se obracím stejnými slovy, jimiž se sv. Pavel obracel na křesťany pronásledované tehdejší Řím: „A Bůh, (dárce) naděje, ať vás naplní samou radostí i pokojem ve víře, abyste prospívali v naději s mocnou pomocí Ducha Svatého“ (Řím 15, 13). Během tohoto jubilejního roku věnovaného Apoštolu národů při příležitosti dvoutisícího výročí jeho narození, se od něj učme být věrohodnými svědky křesťanské naděje.

Svatý Pavel, svědek naděje

Zaplaven obtížemi a zkouškami všeho druhu napsal Pavel svému věrnému učedníkovi Timotejovi: „Máme naději v živém Bohu“ (1 Tim 4, 10). Jak se v něm zrodila tato naděje? Abychom mohli odpovědět na tuto otázku, musíme vyjít od jeho setkání se zmrtvýchvstalým Ježíšem na cestě do Damašku. Tehdy byl Šavel mladý jako vy, kolem dvaceti nebo pětadvaceti let, věrný v zachování Mojžíšova Zákona a rozhodnutý všemi prostředky potírat ty, které považoval za nepřátele Boha (srov. Sk 9, 1). Když tedy šel do Damašku, aby zatkl Kristovy učedníky, byl oslněn tajemným světlem a slyšel volat své jméno: Šavle, Šavle, proč mě pronásleduješ? Padl na zem a zeptal se: kdo jsi, Pane? A hlas odpověděl: já jsem Ježíš, kterého ty pro-

následuješ (srov. Sk 9, 3–5). Po tomto setkání se Pavlův život radikálně změnil: přijal křest a stal se apoštolem evangelia. Na cestě do Damašku byl vnitřně přetvořen božskou láskou, s níž se setkal v osobě Ježíše Krista. Jednoho dne napíše: „Tento život v těle žiji ve víře v Božího Syna, protože on mě miloval a za mě se obětoval“ (Gal 2, 20). Z pronásledovatele se tedy stal svědkem a misionářem; založil křesťanské obce v Malé Asii a v Řecku a ušel tisíce kilometrů, kdy čelil všemožným obtížím až po mučednictví v Římě. To všechno z lásky ke Kristu.

Velká naděje je v Kristu

Pro Pavla není naděje pouze ideál nebo sentiment, ale živá osoba, Ježíš Kristus, Boží Syn. Vnitřně proniknut touto jistotou bude moci napsat Timotejovi: „Máme naději v živém Bohu“ (1 Tim 4, 10). „Živý Bůh“ je Kristus zmrtvýchvstalý a přítomný ve světě. On je pravá naděje: Kristus, který žije s námi a v nás a který nás volá k účasti na svém vlastním věčném životě. Pokud nejsme sami, pokud je on s námi, nebo lépe, jestli on je naše přítomnost a budoucnost, proč mít strach? Křesťanská naděje totiž znamená toužit „po nebeském království a po věčném životě jako po svém štěstí tím, že důvěřujeme Kristovým příslibům a nespoleháme na své síly, ale na pomoc Ducha Svatého“.³

Na cestě k velké naději

Drazí mladí, jako se Ježíš jednoho dne setkal s mladým Pavlem, tak se chce také setkat s každým z vás. Ano, dříve než se toto setkání stane naší touhou, je velkou touhou Krista. Někdo z vás se mě však může zeptat: jak se s ním mohu setkat já, dnes? Nebo spíš: jak se on přiblíží ke mně? Církev nás učí, že už touha po setkání s Pánem je plodem milosti. Když v modlitbě vyjadřujeme svou víru, i když to je v temnotě, už se s ním setkáváme, protože On se nám dává. Vytrvalá

³ KKC, 1817.

modlitba otvírá naše srdce pro jeho přijetí, jak to vysvětluje sv. Augustin: „Bůh chce, aby se naše touha vyzkoušela v modlitbě. Tím nás připravuje k přijetí toho, co je připraven nám dát.“⁴ Modlitba je dar Ducha, který z nás dělá muže a ženy naděje, a modlit se znamená uchovávat svět otevřený vůči Bohu.⁵

Dejte ve svém životě prostor modlitbě! Modlit se sám je dobré, a modlit se společně je ještě lepší a prospěšnější, protože Pán slíbil, že bude přítomen tam, kde se dva nebo tři shromáždí v jeho jménu (srov. Mt 18, 20). Je mnoho způsobů, jak s ním navázat přátelství: existují zkušenosti, skupiny a hnutí, setkání a návody, jak učit modlitbě a tak růst ve zkušenosti víry. Zúčastňujte se liturgie ve své farnosti a hojně se sytíte Božím slovem a aktivní účastí na svátostech. Jak víte, vrchol a střed existence a poslání každého věřícího a každé křesťanské komunity je eucharistie, svátost spásy, v níž je přítomný Kristus a dává jako duchovní pokrm pro věčný život své vlastní tělo a svou vlastní krev. Skutečně nevýslovné tajemství! Kolem eucharistie se rodí a roste církev, velká rodina křesťanů, do níž se vstupuje křtem a kde je člověk neustále obnovován svátostí smíření. Břimováním jsou pokřtění utvrzováni Duchem Svatým v životě jako autentičtí přátelé a svědci Kristovi, zatímco svátosti svěcení a manželství je uschopňují realizovat jejich apoštolské úkoly v církvi a ve světě. Konečně pomazání nemocných nám dává zakusit Boží útěchu v nemoci a utrpení.

Jednat podle křesťanské naděje

Jestliže se sytíte Kristem, drazí mladí, a žijete vnoření do něj jako apoštol Pavel, nebudete moci jednat jinak, než o něm mluvit a dávat ho poznat a milovat tolika svým přátelům a vrstevníkům. Když se stanete jeho věrnými učedníky, budete schopni přispět k utváření křesťanských společenství proniknutých láskou, jako byly ty, o nichž se zmiňuje kniha Skutků apoštolů. Církev s vámi počítá pro tento misionářský úkol. Ať vás neodradí obtíže a zkoušky, které vás potkají.

⁴ Sv. AUGUSTIN. *Listy* 130, 8, 17.

⁵ Srov. SpS 34.

Buďte trpěliví a vytrvalí a přemáhejte přirozené sklony mladých k ukvapenosti a chtění všeho a hned.

Drazí přátelé, buďte jako Pavel svědky Zmrtvýchvstalého! Dejte ho poznat všem mladým i dospělým, kteří hledají „velkou naději“, jež by dala smysl jejich životu. Pokud se Ježíš stal vaší nadějí, řekněte to také ostatním skrze svou radost a duchovní, apoštolské a sociální nasazení. Kristus se ve vás zabydlel, když jste mu s vírou odpověděli a dali mu veškerou svou důvěru; šířte tuto naději kolem sebe. Provádějte volbu, jíž se projevuje vaše víra: ukazujte, že jste prohlédli nástrahy modlářství a peněz, materiálních dober, kariéry a úspěchu a nenecháváte se přitahovat falešnými přeludy. Nepodléhejte logice egoistických zájmů, ale pěstujte lásku k bližnímu a usilujte o to, abyste dávali sebe a své lidské a profesionální schopnosti do služeb společného dobra a pravdy, stále hotovi odpovědět a obhájit se „před každým, kdo se vás ptá po důvodech vaší naděje“ (1 Petr 3, 15). Autentický křesťan není nikdy smutný, i když zrovna musí čelit různým zkouškám, protože Ježíšova přítomnost je tajemstvím jeho radosti a pokoje.

Maria, Matka naděje

Ať je vám sv. Pavel vzorem na této cestě apoštolského života, on, který živil svůj život neustálou vírou a nadějí a následoval tak příklad Abrahama, o němž napsal v listu Římanům: „Ačkoli už nebylo naděje, on přece doufal a uvěřil, že se stane otcem mnoha národů“ (Řím 4, 18). Ve stopách lidu naděje – formovaného proroky a svatými všech dob – pokračujme na cestě uskutečňování Království a ať nás na naší duchovní cestě doprovází Panna Maria, Matka naděje. Ta, v níž se vtělila naděje Izraele, která dala světu Spasitele a která zůstala pevná v naději u paty kříže, je pro nás vzorem a oporou. Maria se za nás především přimlouvá a vede nás z temnoty našich obtíží k zářícímu rozbřesku setkání se Zmrtvýchvstalým. Toto poselství bych chtěl zakončit, drazí mladí přátelé, přisvojením si onoho krásného a proslulého povzbuzení sv. Bernarda, inspirovaného mariánským titulem *Stella Maris*, Hvězda mořská: „Ty, který si uvědomuješ, že se na tomto světě spíš zmítáš v bouřích a vichřicích, než abys

krácel po pevné zemi, nespouštěj oči z této zářící hvězdy, pokud nechceš být pohlčen bouří. Ať se zdvihají vichry pokušení, ať se staví do cesty úskalí protivenství, hled' na hvězdu, vzývej Marii [...] V nebezpečích, v úzkostech, v kritických situacích, myslí na Marii, vzývej Marii [...] Když ji budeš následovat, neztratíš se; když ji budeš vzývat, nepropadneš beznaději; když na ni budeš myslet, nezmýlíš se. S její oporou neupadneš; pod její ochranou se nemáš čeho bát; pod jejím vedením nepoznáš únavu; s její pomocí dosáhneš cíle.“⁶

Maria, Hvězdo mořská, veď mladé celého světa k setkání se svým božským Synem Ježíšem a buď také nebeskou ochránkyní jejich věrností evangeliu a jejich naděje!

S ujištěním o své každodenní modlitbě za každého z vás vám, drazí mladí, i vašim drahým z celého srdce žehnám.

Vatikán 22. února 2009

Benediktus PP XVI

⁶ *Chvály panenské Matky*, 2, 17.

8. POSELSTVÍ PAPEŽE BENEDIKTA XVI. K XLVI. SVĚTOVÉMU DNI MODLITEB ZA POVOLÁNÍ 3. KVĚTNA 2009 4. NEDĚLE VELIKONOČNÍ

„Důvěra v Boží iniciativu a lidská odpověď“

Drazí spolubratři v biskupském a v kněžském úřadu,
milí bratři a sestry!

U příležitosti nadcházejícího Světového dne modliteb za povolání ke kněžství a k zasvěcenému životu, který proběhne 3. května 2009, čtvrtou neděli velikonoční, bych rád pozval všechny Boží lid k tomu, aby se zamyslel nad následujícím tématem: *Důvěra v Boží iniciativu a lidská odpověď*. V církvi je třeba neustále naslouchat, jak Ježíš připomíná učedníkům: „Proste proto Pána žně, aby poslal dělníky na svou žeň!“ (Mt 9, 38) Proste! Důrazná Pánova výzva objasňuje, že modlitba za povolání musí být ustavičná a plná důvěry. Jen pokud je křesťanské společenství prodchnuté modlitbou, může totiž skutečně „mít větší víru a naději v Boží iniciativu“.¹

Povolání ke kněžství a k zasvěcenému životu je zvláštní božský dar, který je zasazen do velkého plánu lásky a spásy, který má Bůh pro každého člověka i pro celé lidstvo. Apoštol Pavel, kterého si zcela zvláštním způsobem připomínáme nyní v roce svatého Pavla u příležitosti 2000. výročí jeho narození, píše v dopise Efesanům: „Buď pochválen Bůh a Otec našeho Pána Ježíše Krista, on nás zahrnul z nebe rozmanitými duchovními dary, protože jsme spojeni s Kristem. Vždyť v něm si nás vyvolil ještě před stvořením světa, abychom

¹ BENEDIKT XVI. Posynodální apoštolská exhortace o eucharistii, zdroji a vrcholu života a poslání církve *Sacramentum caritatis* (22. února 2007), č. 26. Praha: Paulínky-ČBK, 2007.

byli před ním svatí a neposkvrnění v lásce“ (Ef 1, 3–4). Ve všeobecném povolání ke svatosti vystupuje zvláštní Boží iniciativa, prostřednictvím níž si Bůh volí některé k tomu, aby těsněji následovali jeho Syna a byli jeho přednostními služebníky a svědky. Božský Mistr povolal osobně apoštoly, „aby byli s ním, protože je chtěl posílat kázat, a to s mocí vyháňt zlé duchy“ (Mk 3, 14–15). Oni sami přijali do svého okruhu další učedníky, věrné spolupracovníky v misionářské službě. A tak během staletí v odpovědi na Pánovo volání a v připravenosti k působení Ducha Svatého vstoupilo nespočetné množství kněží a osob zasvěceného života zcela do služeb evangelia. Chceme děkovat Pánu, že i dnes povolává další dělníky na svou vinici. Jestliže se skutečně v několika regionech Země objevuje nedostatek kněží, který vzbuzuje obavy, a potíže a překážky doprovázejí cestu církve, přesto v nás žije neotřesitelná jistota, že si ji Pán bezpečně vede cestami dějin až ke konečnému dovršení Božího království. Svobodně volí osoby každé kultury a každého věku podle nevyzpytatelných plánů své milosrdné lásky a zve je k následování. Naší povinností je proto neustálou modlitbou uchovávat živě toto volání božské iniciativy v rodinách a farnostech, v hnutích a v apoštolsky činných společnostech, v řádových společenstvích a ve všech člancích diecézního života. Musíme se modlit, ať roste všechen křesťanský lid v důvěře v Boha – v přesvědčení, že „Pán žně“ nepřestane volat mnohé, aby ze svobodné vůle nasadili svůj život k bližší spolupráci s ním na díle spásy. A ze strany povolaných se požaduje pozorné naslouchání a moudré rozhodnutí, velkodušný a ochotný souhlas s božským plánem, vážné prohloubení toho, co patří k povolání ke kněžství a k řeholnímu životu, aby to bylo zodpovědně a přesvědčivě naplněno. Katechismus katolické církve právem připomíná, že svobodná Boží iniciativa požaduje svobodnou odpověď člověka: kladnou odpověď, která vždy předpokládá, že plán, který má Bůh s každým člověkem, bude přijímán a sdílen. Odpověď, která se chopí iniciativy Pánovy lásky a která se pro povolané stane závazným morálním nárokem, vděčným uctíváním Boha a plnou spoluprací na plánu, který Bůh v dějinách uskutečňuje.²

² Srov. KKC, 2062.

Když uvažujeme o tajemství eucharistie, které v nejvyšší míře vyjadřuje svobodný dar, udělený Otcem v osobě jednorozeného Syna pro spásu lidí, a rovněž i o úplné a odevzdané Kristově ochotě zcela vyprázdnit „kalich“ Otcovy vůle (srov. Mt 26, 39), pak lépe porozumíme tomu, jak „důvěra v Boží iniciativu“ formuje a propůjčuje hodnotu „lidské odpovědi“. V eucharistii, dokonalém daru, který přeměňuje plán lásky ve spásu světa, se Ježíš odevzdává ze svobodné vůle pro záchranu lidstva. „Církev,“ napsal můj drahý předchůdce Jan Pavel II., „nedostala eucharistii od Krista, svého Pána, jako jeden dar z mnoha, byl velmi cenný, nýbrž jako *dar par excellence*, neboť Kristus dává sám sebe, svou osobu ve svém lidství a též své dílo spásy“.³

Pokračovat v tomto tajemství spásy po všechna století až ke slavnému Pánovu návratu je určeno kněžím, kteří mohou uvažovat v eucharistickém Kristu o vznešeném vzoru „dialogu povolání“ mezi svobodnou iniciativou Otce a Kristovou odpovědí plnou důvěry. Ve slavení eucharistie Kristus sám koná v těch, které si vyvolil za služebníky. Podpírá je, aby se jejich odpověď mohla rozvíjet do dimenze důvěry a vděčnosti, která zažene všechen strach, přestože zkušenost vlastní slabosti je silnější (srov. Řím 8, 26–30) a prostředí poznamenané neporozuměním nebo dokonce pronásledováním je nevlídnější (srov. Řím 8, 35–39).

Vědomí spásy skrze Kristovu lásku, které přibližuje každá mše svatá věřícím a zvláště kněžím, v nich musí vyvolat důvěryplné odevzdání se Kristu, který za nás obětoval svůj život. Uvěřit v Pána a přijmout jeho dar vede tedy k odevzdání se mu s vděčným srdcem a k souhlasu s jeho plánem spásy. Pokud se tak stane, pak „povolaný“ rád opustí všechno a odebere se do školy božského Mistra; poté začíná plodný dialog mezi Bohem a člověkem, tajemné setkání mezi láskou Pána, který volá, a svobodou člověka, který mu v lásce odpovídá, zatímco v jeho srdci zaznívají Ježíšova slova: „Ne vy jste si vyvolili mne, ale já jsem vyvolil vás a určil jsem vás k tomu, abyste šli a přinášeli užitek a váš užitek aby byl trvalý“ (Jan 15, 16).

³ JAN PAVEL II. Encyklika o eucharistii a jejím vztahu k církvi *Ecclesia de Eucharistia* (17. dubna 2003), č. 11. Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2003.

Toto pletivo lásky z božské iniciativy a lidské odpovědi je také obsaženo a podivuhodně se zpřítomňuje v povolání k zasvěcenému životu. II. vatikánský koncil připomíná: „Evangelní rady čistoty zasvěcené Bohu, chudoby a poslušnosti mají podklad ve slovech příkladu Pána. Doporučují je apoštolové, Otcové, církevní učitelé a pastýři. Je to dar Boží, který církev přijala od svého Pána a z jeho milosti ho stále uchovává“.⁴ Také zde je Ježíš opět naprostým vzorem dokonalého a důvěryplného souhlasu s Otcovou vůlí, na nějž musí pohlížet každá zasvěcená osoba. Jím přitahováno opustilo od prvních století křesťanství mnoho mužů a žen rodiny, majetek, materiální bohatství a všechno to, co je z lidského pohledu hodno úsilí, aby Krista velkodušně následovali a bez kompromisů žili jeho evangelium, které se pro ně stalo školou radikální svatosti. Také dnes nastoupilo mnoho takových náročnou cestu dokonalosti podle evangelia a uskutečňují své povolání sliby evangelních rad. Svědectví těchto našich bratří a sester v klášterech kontemplativního života a stejně tak v kongregacích apoštolského života připomíná Božímu lidu „tajemství božího království, které již v dějinách působí, ale očekává dosud své završení v nebesích“.⁵

Kdo se může považovat za důstojného vzít na sebe kněžskou službu? Kdo se může chopit zasvěceného života, pokud se přitom spolehne jen na lidské schopnosti? Je dobré ještě jednou zdůraznit, že odpověď člověka na Boží volání – pokud si je člověk vědom toho, že se Bůh sám chopí iniciativy a že také dokončí svůj plán spásy – nikdy nepřijme formu úzkostlivého zúčtování líného služebníka, který ze strachu ukryje svěřenou hřivnu do země (srov. Mt 25, 14–30). Spíše se projeví ochotným přijetím Pánova pozvání – jako u Petra, který se nezdřáhal uvěřit jeho slovu a znovu spustit sítě, ačkoli celou noc pracoval a nic neulovil (srov. Lk 5, 5). Aniž by se i jen v nejnepatrnějším vzdal osobní zodpovědnosti, stává se tak svobodná odpověď člověka Bohu „spoluodpovědností“, odpovědností v a s Kristem, z moci

působení jeho Svatého Ducha. Stává se společenstvím s Kristem, které nás uschopňuje přinášet bohaté ovoce (srov. Jan 15, 5).

Příkladná lidská odpověď, plná důvěry v Boží iniciativu, je velkorysá a dokonalá „amen“ Panny z Nazareta, jež vyslovila s pokorným a rozhodným souhlasem k plánům Nejvyššího, které jí sdělil nebeský posel (srov. Lk 1, 38). Svým ochotným „ano“ se mohla stát Boží Matkou, Matkou našeho Spasitele. Toto první „fiat“ musela Maria opakovat později ještě mnohokrát, až k vrcholnému bodu ukřižování Ježíše, kdy „stála u kříže“, jak píše evangelista Jan, a měla účast na strašlivé bolesti svého nevinného syna. A právě z kříže ji nám Ježíš odevzdal za Matku a nás jí svěřil za děti (srov. Jan 19, 26–27), za Matku zvláště kněžím a zasvěceným osobám. Jí bych rád svěřil všechny, kteří pocítili Boží volání vydat se na cestu ke kněžskému úřadu nebo k zasvěcenému životu.

Milí přátelé, nebuďte skleslí kvůli těžkostem a pochybnostem; spoléhejte se na Boha a následujte věrně Krista, a budete svědky radosti, která pramení z vnitřního sjednocení s ním. V napodobení Panny Marie, kterou velebí všechna pokolení, protože uvěřila (srov. Lk 1, 48), se snažte vši duchovní silou uskutečňovat plán spásy nebeského Otce tím, že si ve svém srdci uchováte schopnost žasnout a vzývat toho, který má moc učinit „veliké věci“, neboť jeho jméno je svaté.⁶

Vatikán 20. ledna 2009

Benedictus PP XVI

⁴ LG 43.

⁵ JAN PAVEL II. Posynodální apoštolská adhortace o zasvěceném životě a jeho poslání v církvi a ve světě *Vita consecrata* (25. března 1996), č. 1. Praha: Zvon, 1996.

⁶ Srov. *tamtéž* 1, 49.

9. POSELSTVÍ PAPEŽE BENEDIKTA XVI. K XLIII. SVĚTOVÉMU DNI SDĚLOVACÍCH PROSTŘEDKŮ 24. KVĚTNA 2009

„Nové technologie a nové vztahy – prosazovat kulturu úcty, dialogu a přátelství“

Drazí bratři a sestry!

S blížícím se Světovým dnem sdělovacích prostředků se na vás rád obracím, abych vám předložil některé své úvahy k tématu zvolenému pro letošní rok: „Nové technologie a nové vztahy – prosazovat kulturu úcty, dialogu a přátelství.“ Nové digitální technologie skutečně určují zásadní změny v modelech komunikace a vztahů mezi lidmi. Tyto změny jsou zvláště zřejmé mezi mladými lidmi, kteří vyrůstali v těsném kontaktu s novými komunikačními technikami, a proto se cítí být ve svém živlu v digitálním světě, jenž se jeví jako cizí nám dospělým, kteří jsme se museli učit chápat a oceňovat jim nabízené výhody pro komunikaci. V letošním poselství směřuji moje myšlenky zvláště k těm, kdo tvoří tak zvanou digitální generaci; s nimi chci sdílet některé své úvahy o mimořádném potenciálu nových technologií, pokud se používají pro růst porozumění a solidarity mezi lidmi. Takovéto technologie jsou pro lidstvo skutečným darem. Musíme se tedy zasazovat o to, aby jimi přinášené výhody byly ve službě všem lidským bytostem a všem společenstvím, především lidem potřebným a zranitelným.

Dostupnost mobilních telefonů a počítačů spolu s globálním a všude pronikajícím dosahem internetu vytvořily množství způsobů, jak je možné okamžitě posílat slova i obrazy do nejvzdálenějších a nejizolovanějších koutů světa. Taková možnost byla pro minulou generaci určitě nepředstavitelná. Zvláště mladí zachytili nesmírný potenciál nových médií pro usnadnění komunikace, spojení a pro-

zumění mezi jednotlivci i skupinami. Využívají je pro komunikaci se svými přáteli, pro poznávání nových přátel, pro vytváření skupin a sítí, pro vyhledávání informací a zpráv a pro sdílení svých myšlenek a názorů. Z nové komunikační kultury vyplývá mnoho výhod: rodiny mohou zůstat ve spojení, i když je rozdělují velké vzdálenosti, studenti a vědci mají snadnější a okamžitý přístup k dokumentům, k pramenům i k vědeckým objevům a mohou i z různých míst pracovat v týmu. Interaktivní povaha nových médií usnadňuje dynamičtější formy učení a komunikace, které přispívají ke společenskému pokroku.

I když rychlost, s níž se rozvinula spolehlivost a účinnost nových technologií, je důvodem k úžasu, jejich popularita mezi uživateli by nás neměla překvapit, protože jsou odpovědí na základní touhu lidí navazovat vzájemné vztahy. Tužba po komunikaci a přátelství je zakořeněna v samotné přirozenosti lidských bytostí a nelze ji přiměřeně pochopit jen jako odpověď na technické inovace. Ve světle biblického poselství je třeba ji vidět spíše jako odraz naší účasti na sdělované a sjednocující Boží lásce, která chce z celého lidstva vytvořit jedinou rodinu. Když cítíme potřebu přiblížit se k druhým lidem, když je chceme lépe poznávat a dávat se jim poznat, odpovídáme tím na Boží výzvu – výzvu, která je vtisněna do přirozenosti nás bytostí stvořených k Božímu obrazu a podobnosti, k obrazu a podobnosti Boha komunikace a společenství.

Touha po spojení a instinkt komunikace, které jsou tak běžné v současné kultuře, nejsou ve skutečnosti ničím jiným než moderními projevy trvalého a zásadního sklonu lidských bytostí překračovat samy sebe a vstupovat do vztahu s druhými. Když se otevřeme druhým, fakticky tím uspokojujeme své nejhlubší potřeby a stáváme se lidmi v plnějším smyslu. V lásce je totiž Stvořitelův plán s námi. Nehovořím samozřejmě o přechodných a povrchních vztazích; hovořím o pravé lásce, která tvoří střed Ježíšova morálního učení: „Miluj Pána, svého Boha, celým svým srdcem, celou svou duší, celou svou myslí a celou svou silou“ a „Miluj svého bližního jako sám sebe“ (srov. Mk 12, 30–31). Když v tomto světle přemýšlíme o významu nových technologií, je důležité brát v úvahu nejen jejich nepochybnou schopnost přispívat ke kontaktům mezi lidmi, ale také kvalitu

toho, co mají dávat do oběhu. Toužím povzbudit všechny lidi dobré vůle, kteří jsou činní ve vznikajícím světě digitální komunikace, aby se angažovali pro prosazování kultury úcty, dialogu a přátelství.

Proto ti, kdo pracují v oblasti produkce a distribuce obsahů v nových médiích, se musí cítit vázání respektem k důstojnosti a hodnotě lidské osoby. Pokud nové techniky mají sloužit pro dobro jednotlivců i společnosti, jejich uživatelé se musí vyhnout používání slov a obrazů degradujících lidskou bytost, a proto vyloučit všechno, co živí nenávisť a netoleranci, ponižuje krásu a intimitu lidské sexuality a vykořisťuje slabé a bezbranné.

Nové technologie také otevřely cestu k dialogu mezi lidmi různých zemí, kultur a náboženství. Nová digitální aréna, tzv. *cyberspace*, umožňuje setkávat se s hodnotami a tradicemi ostatních a poznávat je. Aby však takováto setkání byla plodná, vyžadují čestné a korektní výrazové formy a zároveň i pozorné a ohleduplné naslouchání. Dialog musí být zakořeněn v upřímném a vzájemném hledání pravdy, aby prosazoval rozvoj v porozumění a toleranci. Život není pouhým sledem faktů a prožitků, ale spíše hledáním toho, co je pravdivé, dobré a krásné. Právě s tímto cílem konáme své volby a nakládáme se svou svobodou, a tak – čili v pravdě, v dobru a v kráse – nacházíme štěstí a radost. Nesmíme se nechat oklamat těmi, kdo hledají pouhé spotřebitele na trhu nerozlišovaných možností, kde se dobrem stává volba sama o sobě, novinky vytlačují krásu a subjektivní zkušenost nahrazuje pravdu.

Pojem přátelství se těšil v posledních letech novému rozmachu ve slovníku digitálních sítí společenské komunikace. Tento pojem je jedním z nejvznešenějších výdobytků lidské kultury. Ve svých přátelstvích a skrze ně rosteme a rozvíjíme se jako lidské bytosti. Právě proto skutečné přátelství bylo vždy považováno za jedno z největších bohatství, se kterým může lidská bytost nakládat. Z tohoto důvodu je třeba dávat pozor a nebanalizovat pojem a zkušenost přátelství. Bylo by smutné, kdyby naše touha udržovat a rozvíjet *on-line* přátelství se uskutečňovala na úkor naší dostupnosti pro rodinu, pro sousedy a pro ty, s nimiž se setkáváme každý den na pracovišti, ve škole a ve volném čase. Když se totiž touha po virtuálním spojení stane posedlostí, má to za následek, že se člověk izoluje a přerušuje svou sku-

tečnou komunikaci s druhými. Končí to tím, že je narušen i způsob odpočinku, ztišení a rozvažování, které jsou potřebné pro zdravý rozvoj člověka.

Přátelství je velkým lidským dobrem, ale jeho hodnota by se vyprázdnila, kdyby se považovalo za cíl samo pro sebe. Přátelé se musí navzájem podporovat a povzbuzovat při rozvíjení svých darů a talentů a jejich dávání do služeb lidského společenství. V této souvislosti je potěšující vidět, jak vznikají nové digitální sítě, které se snaží prosazovat solidaritu mezi lidmi, mír a spravedlnost, lidská práva a úctu k životu a k dobru stvoření. Takové sítě mohou usnadňovat spolupráci mezi národy z různých zeměpisných a kulturních prostředí a dovolovat jim, aby hlouběji chápaly své společné lidství a smysl pro spoluzodpovědnost za dobro všech. Je však třeba pečovat o to, aby digitální svět, v němž se mohou takovéto sítě vytvářet, byl skutečně dostupný pro všechny. Pro budoucnost lidstva by bylo velkou škodou, kdyby nové komunikační nástroje, které umožňují rychlejší a účinnější sdílení vědomostí a informací, nebyly dostupné i lidem na okraji společnosti a ekonomického dění anebo kdyby přispívaly jen ke zvětšování vzdálenosti oddělující chudé od nových sítí, jež se rozvíjejí ve službě informacím a vytváření společenství mezi lidmi.

Své poselství bych chtěl zakončit tím, že se obracím zvláště na mladé katolíky s povzbuzením k tomu, aby do digitálního světa přinášeli poselství své víry. Drazí, angažujte se v tom, abyste do kultury tohoto nového komunikačního a informačního prostředí uváděli hodnoty, na nichž spočívá váš život! V prvních dobách církve apoštolové a jejich žáci přinášeli Ježíšovu radostnou zvěst do řecko-římského světa; aby tehdy evangelizace byla plodná, vyžadovala pozorné porozumění kultuře a zvykům tamních pohanských národů s cílem dotknout se jejich myslí a srdcí. Stejně tak i dnes hlásání Krista ve světě nových technologií předpokládá jejich hlubší poznávání a následně přiměřené používání. Vám mladí, kteří téměř spontánně nacházíte souzvuk s těmito novými komunikačními prostředky, zvláště přísluší úkol evangelizovat tento „digitální kontinent“. Dokažte se nadchnout pro hlásání evangelia svým vrstevníkům! Vy znáte jejich obavy i jejich naděje, jejich nadšení i jejich zklamání; nejcennější

dar, který jim můžete přinést, je sdílet s nimi „radostnou zvěst“ Boha, který se stal člověkem, trpěl, zemřel a vstal z mrtvých, aby zachránil lidstvo. Lidské srdce touží po světě, kde panuje láska, kde se dary sdílejí, kde se vytváří jednota, kde svoboda nachází svůj význam v pravdě a kde totožnost každého se uskutečňuje v ohleduplném společenství. Víra může odpovědět na tato očekávání. Buďte jejími hlasateli! Papež vám stojí blízko svou modlitbou a svým požehnáním.

Ve Vatikánu 24. ledna 2009, na svátek sv. Františka Saleského.

Benedictus PP XVI

10. LIST PAPEŽE BENEDIKTA XVI. K VYHLÁŠENÍ ROKU KNĚŽÍ U PŘÍLEŽITOSTI 150. VÝROČÍ ÚMRTÍ SVATÉHO FARÁŘE ARSKÉHO Z 19. ČERVNA 2009

Drazí bratři v kněžské službě!

Rozhodl jsem se, že o nadcházející slavnosti Nejsvětějšího Srdce Ježíšova v pátek 19. června 2009, v den tradičně věnovaný modlitbě za posvěcení kněží, zahájím „Rok kněží“ jako oslavu 150. výročí „*dies natalis*“ Jana Marie Vianneye, patrona všech farářů ve světě.¹ Tento rok, jehož cílem má být to, aby kněží prohloubili své odhodlání k vnitřní obnově, která z nich učiní důraznější a pronikavější svědky evangelia v dnešním světě, bude zakončen o stejné slavnosti v roce 2010. „Kněžství je láskou Ježíšova srdce,“ říkával často svatý farář arský.² Jeho jímavý výrok nás přivádí k tomu, abychom především s hlubokou vděčností uvažovali o nezměrném daru, který kněží představují nejen pro církev, ale též pro samotné lidstvo. Myslím nyní na všechny kněze, kteří každodenně v tichosti předávají Kristova slova a činy věřícím i celému světu a usilují o to, aby se svou myslí i vůlí, svými city i životním stylem sjednocovali s Pánem. Jak bych se mohl nesklonit před jejich namáhavou apoštolskou prací, před jejich neúnavnou a skrytou službou, před jejich nesobeckou a všezahrnující láskou? A jak bych mohl nechválit odvážnou věrnost tolika kněží, kteří navzdory obtížím a nepochopení věrně setrvali ve svém povolání být „přáteli Krista“, které on zavolal jménem, vybral si je a poslal?

V paměti stále chovám vzpomínku na prvního faráře, po jehož boku jsem vykonával službu jako mladý kněz: zanechal mi příklad

¹ Tím jej roku 1929 vyhlásil papež Pius XI.

² „*Le Sacerdoce, c'est l'amour du coeur de Jésus*“ (in *Le curé d'Ars. Sa pensée – Son coeur*. Présentés par l'Abbé Bernard Nodet, éd. Xavier Mappus, Foi Vivante, 1966, s. 98). Dále: NODET. Tento citát se objevuje též v KKC, 1589.

bezvýhradného oddání pastýřským povinnostem, včetně setkání se smrtí, když přinášel viatikum vážně nemocnému. Vzpomínám si též na nesčetné zástupy spolubratří, se kterými jsem se setkal a setkávám se i nadále, v neposlední řadě během svých pastoračních návštěv v různých zemích: na muže velkoryse oddané každodennímu naplňování své kněžské služby. Výrok svatého Jana Marie nás však také přivádí k tomu, abychom mysleli na Kristovo probodené srdce a na trnovou korunu, která je obklopuje. Právě proto myslím i na množství utrpení, které musí četní kněží vydržet ať už proto, že mají podíl na mnohotvárné lidské zkušenosti, kterou je bolest, nebo proto, že zakoušejí nepochopení právě od těch osob, kterým slouží. Jak bychom mohli nevzpomenout také na všechny ty kněze, jejichž důstojnost je zraňována, kterým je bráněno v působení a kteří jsou pronásledováni, často do té míry, že musí vydat nejvyšší svědectví prolitím krve?

S bolestí musíme též konstatovat, že se vyskytují případy, jichž nelze nikdy dostatečně litovat: když církev trpí nevěrností některého ze svých služebníků. V takovém chování pak svět nachází důvody ke skandálům a odmítnutí. V těchto případech církvi může nejlépe pomoci nejen upřímné a úplné uznání slabosti jejích služebníků, ale též radostné připomenutí si velikého Božího daru, jakým je skvělý příklad velkorysých pastýřů, zbožných a zapálených láskou k Bohu i k duším, jasnozřivých a trpělivých duchovních vůdců. Učení a příklad svatého Jana Marie Vianneye nám všem zde mohou sloužit jako významný vztažný bod. Svätý farář arský byl zcela pokorný, jako kněz si však byl vědom toho, že je pro svůj lid nevýslovným darem: „Dobrý pastýř, kněz podle srdce Božího, je tím největším pokladem, jaký dobrý Pán dává farnosti, i jedním z nejvzácnějších darů Boží milosti.“³ O kněžství hovoří, jako by nedokázal vystihnout velkolepost *daru* a *úkolů*, který byl svěřen lidskému tvorů: „Jak veliký je kněz! [...] Kdyby si uvědomil, čím je, zemřel by [...] Bůh jej poslouchá: kněz pronese několik slov a Pán na jeho hlas sestupuje z nebes, aby se skryl v malé hostii [...]“⁴ Když svým farníkům vysvětloval význam svátostí, říkával: „Bez svátosti svěcení bychom Pána nemě-

li. Kdo jej uložil do tohoto svatostánku? Kněz. Kdo přivítal vaše duše na počátku vašeho života? Kněz. Kdo vaše duše krmí a dává jim sílu na cestu? Kněz. Kdo je připraví, aby se zjevily před Bohem, když je ještě naposledy obmyje krví Ježíše Krista? Kněz, vždycky je to kněz. A když se stane, že některá duše zemře [v důsledku hříchu], kdo ji pozvedne, kdo jí navrátí pokoj a mír? Znovu kněz [...] Po Bohu je kněz vším! [...] Až v nebi si plně uvědomí, čím je.“⁵ Tato slova, jež vyvěrají z kněžského srdce svatého faráře, nám mohou znít jako přehnaná. Vyjevují však velikou úctu, jakou choval ke svátosti kněžství. Zdá se, že byl zcela přemožen nezměrným pocitem odpovědnosti: „Kdybychom si plně uvědomili, co kněz pro zemi znamená, zemřeli bychom: ne ze strachu, ale z lásky [...] Bez kněze by utrpení a smrt našeho Pána nemohlo přinést žádný užitek. Je to kněz, kdo pokračuje v díle vykoupení na zemi [...] Jaký smysl by měl dům plný zlata, když by nebyl nikdo, aby otevřel jeho dveře? Kněz drží klíče k nebeským pokladům: on je to, kdo otevírá dveře, on je správcem dobrého Pána a opatrovníkem jeho bohatství [...] Ponechejte farnost po dvacet let bez kněze a budou tam nakonec uctívat zvěř [...] Kněz není knězem sám pro sebe, je knězem pro vás.“⁶

Když jej biskup posílal do Arsu, vesnice s 230 dušemi, varoval jej, že tam nalezne náboženský život ve velmi zuboženém stavu: „V té farnosti je málo lásky k Bohu; vy ji tam přinesete.“ Svätý Jan Maria Vianney si proto byl dobře vědom toho, že tam musí jít, aby ztělesňoval Kristovu přítomnost a vydával svědectví o jeho spasitelném milosrdenství: „[Pane,] dej, ať se má farnost obrátí; jsem ochoten vytrpět všechno, co si budeš přát, po celý svůj život!“ S touto modlitbou přijal své poslání.⁷ Svätý farář se zcela zasvětil obrácení své farnosti; za nejdůležitější přitom považoval křesťanskou výchovu sobě svěřeného lidu. Draží bratří v kněžské službě, prosme Pána Ježíše o milost, abychom se dokázali učit z pastoračních plánů svatého Jana Marie Vianneye! Především se musíme naučit naprostému ztotožnění člověka s jeho službou. V Ježíšovi osoba a její poslání splývají

⁵ *Tamtéž*, s. 98–99.

⁶ *Tamtéž*, s. 98–100.

⁷ *Tamtéž*, s. 183.

³ NODÉ, s. 101.

⁴ *Tamtéž*, s. 97.

vjedno: veškeré Kristovo spasitelské působení bylo a je výrazem jeho „synovského vědomí“, v němž od věčnosti stojí před Otcem v postoji milující podřízenosti do jeho vůle. Podobně musí každý kněz usilovat o pokorné a přitom opravdové ztotožnění. Samozřejmě nesmíme zapomenout na to, že účinek služby nezávisí na svatosti služebníka, zároveň však nelze přehlédnout neobvyklou plodnost, jakou přináší spojení objektivní svatosti služby a subjektivní svatosti služebníka. Svatý farář arský se bezprostředně pustil do tohoto trpělivého a pokorného úkolu uvést do souladu svůj život služebníka se svatostí služby, kterou obdržel, když se rozhodl „žít“, fyzicky žít ve farním kostele. Tak nám to dosvědčuje jeho první životopisec: „Po svém příchodu si za svůj domov zvolil kostel. Vstupoval do něj před svítáním a neodcházel před večerní modlitbou Angelus. Právě tam jej také hledali v případě potřeby.“⁸

Zbožná nadsázka jeho oddaného životopisce by nám neměla zastírat skutečnost, že svatý farář také uměl „žít“ aktivně v rámci celého území své farnosti: pravidelně navštěvoval nemocné a rodiny, pořádal lidové misie a oslavy místních patronů, vybíral a spravoval prostředky pro své charitní a misijní dílo, zkrášloval a zařizoval farní kostel, pečoval o sirotky a vychovatele v „*Providence*“ (ústav, který založil), staral se o vzdělání a výchovu dětí, zakládal bratrstva a zval laiky, aby pracovali po jeho boku.

Příklad svatého Jana Marie Vianneye mě přirozeně přivádí k tomu, abych poukázal na oblasti spolupráce, které je třeba ještě více otevřít věřícím laikům. Kněží a laici tvoří dohromady jediný kněžský lid⁹ a na základě své služby žijí kněží mezi laiky, „aby všechny vedli k jednotě lásky, aby se v bratrské lásce navzájem srdečně měli rádi a v uctivosti předcházeli jeden druhého“ (Řím 12, 10).¹⁰ Zde bychom měli vzpomenout vřelé doporučení II. vatikánského koncilu kněžím, kteří mají „upřímně uznávat a podporovat důstojnost laiků a jejich vlastní úkol, který mají v poslání církve. [...] Ať ochotně na-

slouchají laikům, bratrsky zvažují jejich přání a uznávají jejich zkušenosti i odbornou příslušnost v různých oblastech lidské činnosti, aby společně s nimi dovedli rozpoznávat znamení doby.“¹¹

Svatý Jan Maria Vianney své farníky učil především svědectvím vlastního života. Právě z jeho příkladu se učili modlit, zastavovat se často před svatostánkem a navštěvovat zde Ježíše v Nejsvětější svátosti.¹² „K dobré modlitbě není třeba říkat mnoho,“ vysvětloval jim farář. „Víme, že Ježíš je zde ve svatostánku: otevřeme mu svá srdce, radujme se z jeho svátostné přítomnosti. To je ta nejlepší modlitba.“¹³ A vybízel je: „Přicházejte k přijímání, drazí bratři a sestry, přicházejte k Ježíši. Přicházejte z něj žít, abyste mohli žít s ním [...]“¹⁴ „Samozřejmě že jej nejste hodni, ale vy jej potřebujete!“¹⁵ Tento způsob výchovy lidu k *přítomnosti blízko eucharistie* a jejímu *přijímání* se ukázal jako nejefektivnější tehdy, když jej viděli slavit nejsvětější oběť mše svaté. Zúčastnění říkali, že „nebylo možno najít lepší příklad bohopocty [...] Hleděl na hostii s nevýslovnou láskou.“¹⁶ „Všechny dobré skutky dohromady se nemohou rovnat oběti mše svaté,“ říkával, „neboť jsou skutky lidskými, zatímco mše svatá je dílem Božím.“¹⁷ Byl přesvědčen o tom, že horlivost kněžského života zcela závisí na mši svaté: „Důvodem kněžské ochablosti je to, že kněz nevěnuje dostatečnou pozornost slavení mše. Můj Bože, jak musíme litovat kněze, který slaví tak, jako by konal nějakou všední činnost!“¹⁸ Zvyknul si také přinášet při slavení jako oběť svůj vlastní život: „Jak je dobré, když kněz nabízí každého rána sám sebe v oběť Bohu!“¹⁹

¹¹ *Tamtéž.*

¹² „Kontemplace (nazírání) je pohled víry upřený na Krista. ‚Já se dívám na něho a on se dívá na mne,‘ řekl venkovan z Arsu o své modlitbě před svatostánkem v době působení svého svatého faráře“ (KKC, 2715).

¹³ NODET, s. 85.

¹⁴ *Tamtéž*, s. 114.

¹⁵ *Tamtéž*, s. 119.

¹⁶ MONNIN, *op. cit.*, II, s. 430nn.

¹⁷ NODET, s. 105.

¹⁸ *Tamtéž.*

¹⁹ *Tamtéž*, s. 104.

⁸ A. MONNIN. *Il Curato d'Ars. Vita di Gian.Battista-Maria Vianney*, vol. I, ed. Marietti, Turin, 1870, s. 122.

⁹ Srov. LG 10.

¹⁰ PO 9.

Toto hluboké osobní sjednocení s obětí kříže jej prostým zvnitřněním vedlo od oltáře ke zpovědnici. Kněží by se nikdy neměli smířit s prázdnými zpovědnicemi či zjevnému nezájmu věřících o tuto svátost. Ve Francii nebyla za časů faráře arského zpověď o nic přirozenější nebo častější než je tomu dnes a ořesy způsobené revolucí ještě dlouho omezovaly náboženskou praxi. Svatý Jan Maria Vianney však hledal všechny způsoby, jak ve svých kázáních a silou své přesvědčivosti pomoci farníkům, aby znovuobjevili význam a krásu svátosti smíření, a představoval ji jako nezbytný požadavek vyplývající z eucharistické přítomnosti. Vytvořil tak „*kruh ctivosti*“. Tím, že trávil dlouhé hodiny v kostele před svatostánkem, inspiroval věřící, aby jej napodobovali v navštěvování Ježíše s vědomím, že jejich farář tam bude, připravený naslouchat a nabídnout odpuštění. Později jej vzrůstající počet kajících z celé Francie držel ve zpovědnici i šestnáct hodin denně. Říkalo se, že Ars se stal „velkou nemocnicí pro duše.“²⁰ Vianneyův první životopisec vypráví, že „milost, kterou [k obrácení hříšníků] dostával, byla tak mocná, že je pronásledovala a nenechala je ani na okamžik v pokoji.“²¹ Svatý farář staví na podobné myšlenky, když říká: „Není to hříšník, kdo se vrací k Bohu, aby prosil o odpuštění, ale Bůh sám běží za hříšníkem a vede jej, aby se k němu obrátil.“²² „Tento dobrý Spasitel je tak plný lásky, že nás hledá všude.“²³

My kněží bychom měli cítit, že následující slova, která Vianney vkládal do úst Krista, jsou určena osobně každému z nás: „Uložím svým služebníkům, aby hříšníkům hlásali, že jsem připraven je uvítat, že mé milosrdenství je nezměrné.“²⁴ Od svatého Jana Marie Vianneye se můžeme učit vkládat neochvějnou důvěru ve svátost smíření, abychom z ní znovu učinili střed našich pastoračních snah a přistoupili na její „dialog spásy“. Svatý farář arský jednal s různými kajícími odlišným způsobem. Ti, kdo do zpovědnice přicházeli

vedeni hlubokou a pokornou touhou po Božím odpuštění, u něj našli povzbuzení, aby se ponořili do „záplavy Božího milosrdenství“, které všechno strhává svou silou. Byl-li někdo zneklidněn myšlenkami na svou křehkost a nestálost a sužován strachem z toho, že opět zhřeší, svatý farář arský mu ukázal tajemství Boží lásky těmito krásnými a jímavými slovy: „Dobrý Pán ví všechno. Ještě dříve, než se vyzpovídáte, on už ví, že opět zhřešíte, ale přesto vám odpouští. Jak veliká je láska našeho Boha: on se dokonce *nutí zapomenout na budoucnost*, aby nám mohl udělit své odpuštění!“²⁵ Těm ale, kdo se z hříchů vyznávali vlažně a netečně, vlastními slzami bolesti jasně ukázal, jak „hanebný“ je jejich postoj: „Pláču, protože vy nepláčete,“²⁶ říkával. „Kdyby jen Pán nebyl tak dobrý! *Ale on je dobrý!* Člověk by musel být hotovou bestii, aby se mohl takto chovat k dobrému Otci!“²⁷ Pokání v horlivých srdcích probouzel tak, že je nutil pohlédnout na bolest, jakou Bohu působí jejich hříchy a která se zračila ve tváři zpovědníka. Na druhou stranu těm, kdo k němu přicházeli s touhou a připraveni na hlubší duchovní život, doširoka otevíral hlubiny Boží lásky a vysvětloval jim nevýslovné krásy života ve sjednocení s ním a přebývání v jeho blízkosti: „Vše pod Božím dohledem, vše s Bohem, vše k Boží potěše [...] Jak krásné to je!“²⁸ A učil je modlit se: „Můj Bože, uděl mi milost, abych tě miloval, jak jen nejvíce dovedu.“²⁹

Svatý farář arský byl ve své době schopen proměňovat srdce a životy tolika lidí proto, že jim dal zakusit milosrdnou lásku Pána. I dnešní doba potřebuje naléhavě podobné ohlašování a svědectví skutečné Lásky: *Deus caritas est* (1 Jan 4, 8). Díky Ježíšovu slovu a svátostem shromáždil Jan Maria Vianney své stádo navzdory tomu, že jej vždy sužovalo přesvědčení o vlastní nedostatečnosti a kvůli pocitu nehodnosti nejdenně zatoužil od svých farářských závazků utéci. S příkladnou poslušností své místo nikdy neopustil, přestože

²⁰ MONNIN, II, s. 293.

²¹ *Tamtéž*, II, s. 10.

²² NODET, s. 128.

²³ *Tamtéž*, s. 50.

²⁴ *Tamtéž*, s. 131.

²⁵ *Tamtéž*, s. 130.

²⁶ *Tamtéž*, s. 27.

²⁷ *Tamtéž*, s. 139.

²⁸ *Tamtéž*, s. 28.

²⁹ *Tamtéž*, s. 77.

jej apoštolská horlivost pro spásu duší zcela stravovala. O vytrvání v naprosté věrnosti svému povolání a poslání usiloval praxí přísného asketismu: „Velkým neštěstím nás farářů,“ stěžoval si, „je to, že naše duše se stávají vlažnými.“ Měl tím na mysli, že farář si může snadno zvyknout na stav hříchu nebo lhostejnosti, ve kterém žije tak mnoho jemu svěřených lidí.³⁰ Svě vlastní tělo držel bděním a posty zkrátka, aby se nebouřilo proti jeho kněžské duši. Nevyhýbal se ani umrtvování pro dobro jemu svěřených duší a jako nápravu za mnohé hříchy, které vyslechl ve zpovědi. Svému spolubratru vysvětloval: „Takový je můj návod: hříšníkům dávám malé pokání a zbytek činím místo nich.“³¹ Kromě skutečných kajících skutků, které svatý farář arský praktikoval, zůstává jádro jeho učení platné pro každého z nás: duše byly vykoupeny za cenu Ježíšovy vlastní krve a kněz se nemůže zasvětit jejich spáse, pokud odmítá osobní účast na „drahocenném“ vykoupení.

Tak jako v neklidných dobách arského faráře je i v dnešním světě třeba rozlišovat život a činnost kněží na základě *účinného svědectví evangeliu*. Jak správně poznamenal papež Pavel VI., „dnešní člověk raději naslouchá svědkům, kteří něco dokazují činy, než učitelům, kteří to vykládají slovy, a učitelům naslouchá jen tehdy, jsou-li zároveň i svědky.“³² Abychom nezakoušeli existenciální prázdnotu a neslevovali z účinnosti svého působení, musíme se stále znovu ptát: „Jsme skutečně prostoupeni Božím slovem? Je nám skutečnou potravou, z níž žijeme, více nežli chléb a věci tohoto světa? Opravdu je známe? Milujeme je? Vnitřně se tímto slovem zabýváme do té míry, že skutečně poznamenává náš život a utváří naše myšlení?“³³ Tak jako Ježíš povolal Dvanáct, aby byli s ním (srov. Mk 3, 14), a až později je poslal hlásat, jsou i dnes kněží povoláni přizpůsobovat se onomu „novému způsobu života“, který Pán Ježíš zahájil a apoštolové přijali.³⁴

³⁰ *Tamtéž*, s. 102.

³¹ *Tamtéž*, s. 189.

³² *Evangelii nuntiandi*, 41.

³³ BENEDIKT XVI. Homilie při mši se svěcením olejů, 9. dubna 2009.

³⁴ Srov. BENEDIKT XVI. Promluva k plenárnímu zasedání Kongregace pro klérus, 16. března 2009.

Právě naprostou oddaností tomuto „novému způsobu života“ se vyznačovala kněžská služba svatého faráře arského. Papež Jan XXIII. ve své encyklice *Sacerdotii nostri primordia*, zveřejněné roku 1959 u příležitosti stoletého výročí úmrtí svatého Jana Marie Vianneye představil jeho asketismus se zvláštním odkazem ke třem evangelním radám, které tento papež považoval za nezbytné i pro kněze: „Ačkoliv dosažení kněžského stavu nepožaduje, aby kněží tyto evangelní rady uskutečňovali, jemu i ostatním věřícím se přesto nabízejí jako nejjistější cesta ke kýženému cíli křesťanské dokonalosti.“³⁵ Svatý farář arský tyto evangelní rady žil způsobem přiměřeným jeho kněžskému stavu. Jeho *chudoba* nebyla chudobou řeholníka či mnicha, ale taková, jaká je vlastní knězi: při správě mnoha peněžních prostředků (neboť bohatí poutníci jevíli přirozený zájem o jeho charitativní činnost) si uvědomoval, že všechny dary byly určeny jeho kostelu, chudým, sirotkům, dívkám z „*Providence*“³⁶ a chudobným rodinám. V důsledku toho „bohatě dával druhým a velmi chudobně sobě.“³⁷ Vysvětloval to takto: „Mé tajemství je jednoduché: rozdejte všechno a nic si neponechávejte.“³⁸ Postrádal-li někdy peníze, říkal laskavě žebrákům, kteří u něj klepali: „Dnes jsem tak chudý jako vy, jsem jedním z vás.“³⁹ Na konci svého života tak mohl říci s naprostým pokojem: „Už nemám nic. Dobrý Pán si mě může povolát, kdykoliv se mu zlíbí.“⁴⁰ Také jeho *čistota* vycházela z požadavků kladených na kněze pro jejich službu. Lze říci, že šlo o čistotu osoby, která se musí denně dotýkat eucharistie, která o eucharistii blaženě rozjímá a se stejnou blažeností ji nabízí svému stádcu. Říkalo se o něm, že „čistotu vyzařuje,“ a věřící to mohli pozorovat, když se obrátil ke svatostánku a hleděl na něj láskyplným pohledem.⁴¹

³⁵ s. I.

³⁶ Tak pojmenoval dům, ve kterém bydlelo a učilo se více než šedesát osiřelých dívek. K udržení jeho chodu byl ochoten udělat cokoli: „*J'ai fait tous les commerces imaginables*,“ říkal s úsměvem (NODET, s. 214).

³⁷ NODET, s. 216.

³⁸ *Tamtéž*, s. 215.

³⁹ *Tamtéž*, s. 216.

⁴⁰ *Tamtéž*, s. 214.

⁴¹ Srov. *tamtéž*, s. 112.

Konečně *poslušnost* svatého Jana Marie Vianneye našla své plné vyjádření v jeho věrnosti a svědomitém plnění každodenních kněžských povinností. Víme, jak jej sužovala myšlenka na vlastní nehodnost ke službě faráře a jak dychtil uprchnout, „aby mohl v samotě naříkat nad svým ubohým životem.“⁴² Jen poslušnost a palčivá touha po duších jej přesvědčily, aby setrval na svém místě. Tak to vysvětloval sobě i svým farníkům: „Neexistují dva správné způsoby, jak sloužit Bohu. Je jen jeden: sloužit mu tak, jak si přeje, abychom mu sloužili.“⁴³ Za zlaté pravidlo pro svůj život v poslušnosti považoval toto: „Dělej jen to, co můžeš předložit dobrému Pánu.“⁴⁴

Rád bych v tomto kontextu spirituality, živené uskutečňováním evangelních rad, pozval všechny kněze, aby během tohoto jim zasvěceného roku uvítali nové jaro, které Duch církvi přináší, v neposlední řadě i skrze církevní hnutí a nová společenství. „Ve svých darech je Duch mnohostranný [...] Vane, kam chce. Činí tak neočekávaně, na nečekaných místech a dříve neslýchanými způsoby [...] ale zároveň nám ukazuje, že působí pro jednotu těla a v jednotě těla.“⁴⁵ V tomto směru se jako aktuální ukazují tvrzení dekretu *Presbyterorum ordinis*: „Při zkoumání duchů, zdali jsou z Boha, ať citem víry odkrývají rozličné dary laiků, jak malé, tak i významnější, a s radostí ať je uznávají i pečlivě podporují.“⁴⁶ Z těchto darů, které v mnoha liddech probouzejí touhu po hlubším duchovním životě, mohou těžit nejen věřící, ale i kněží. Společenství mezi služebníky ordinovanými a charismatickými se může projevit jako „mocný podnět k obnově úsilí církve při hlásání a dosvědčování evangelia naděje a lásky ve všech částech světa.“⁴⁷ V návaznosti na apoštolskou exhortaci *Pastores dabo vobis* papeže Jana Pavla II. bych také rád dodal, že služba vyplývající ze svěcení má radikálně „komunitní podobu“ a kněží ji

mohou vykonávat jen ve spojení se svým biskupem.⁴⁸ Toto společenství mezi kněžími a biskupem, zakořeněné ve svátosti kněžství a zjevené v eucharistické koncelebraci, je třeba tlumočit nejrůznějšími konkrétními projevy efektivního i afektivního bratrství mezi kněžími.⁴⁹ Jen tak budou moci žít plně dar celibátu a budovat vzkvétající křesťanská společenství, která zopakují zázrak provázející první hlásání evangelia.

Právě končící Rok svatého Pavla nás zve, abychom též pohlédli na apoštola národů, který představuje nádherný příklad kněze zcela oddaného své službě. „Kristova láska nás nutí k tomuto úsudku,“ píše, „jeden zemřel za všechny, umřeli tedy všichni“ (2 Kor 5, 14). A dále pokračuje: „Umřel za všechny, aby ti, kteří jsou naživu, nežili už sobě, ale pro toho, který za ně umřel a vstal z mrtvých“ (2 Kor 5, 15). Lze navrhnout lepší program pro kněze odhodlaného postupovat na cestě ke křesťanské dokonalosti?

Drazí bratři v kněžské službě, oslava 150. výročí úmrtí svatého Jana Marie Vianneye (1859) přichází po oslavě 150. výročí zjevení v Lurdech (1858). V roce 1959 poznamenal papež Jan XXIII., že „krátce předtím, než farář arský dovršil svou dlouhou a obdivuhodnou životní pouť, zjevila se v jiné oblasti Francie čistě a pokorně dívka Neposkvrněná Panna a odevzdala jí poselství o modlitbě a pokání, které i o sto let později přináší nesčetné duchovní plody. Život svatého kněze, jehož sté výročí si připomínáme, totiž skutečně byl jakoby předobrazem velkých nadpřirozených pravd, které byly zjeveny vizionářce v Massabielle. On sám měl k Neposkvrněnému početí Panny Marie velikou úctu, roku 1836 zasvětil Marii bez hříchu počaté svůj farní kostel a zajisté s velkou vírou a radostí přijal dogmatickou definici z roku 1854.“⁵⁰ Svatý farář také vždy připomínal věřícím, že „když nám Ježíš Kristus dal vše, co mohl, chtěl nám odkázat ještě to nejcennější, svou blahoslavenou Matku.“⁵¹

⁴² Srov. *tamtéž*, s. 82–84, 102–103.

⁴³ *Tamtéž*, s. 75.

⁴⁴ *Tamtéž*, s. 76.

⁴⁵ BENEDIKT XVI. Homilie při svatodušní vigílii, 3. června 2006.

⁴⁶ č. 9.

⁴⁷ BENEDIKT XVI. Promluva k biskupům – přátelům Hnutí fokoláre a komunity Sant'Egidio, 8. února 2007.

⁴⁸ Srov. č. 17.

⁴⁹ Srov. PDV 74.

⁵⁰ Encyklika *Sacerdotii nostri primordia*, část III.

⁵¹ NODET, s. 244.

Nejsvětější Panně svěřuji tento Rok kněží. Proším ji, aby v srdci každého kněze vzbudila nové a štědré odhodlání zcela se zasvětit Kristu a církvi, které vedlo myšlenky i činy svatého faráře arského. Právě život z vroucí modlitby a vášnivá láska k ukřižovanému Kristu umožnili svatému Janu Marii Vianneyovi, aby denně rostl v naprostém obětování se Bohu a církvi. Kéž jeho příklad vede všechny kněze, aby svědčili o jednotě se svým biskupem, se svými spolubratry i s věřícími laiky, kterých je dnes, ostatně jako vždy, tolik zapotřebí. Navzdory všemu zlu, přítomnému v tomto světě, nás i dnes inspirují slova, která Kristus pronesl ke svým apoštolům ve večeradle: „Ve světě budete mít soužení. Ale buďte dobré mysli. Já jsem přemohl svět“ (Jan 16, 33). Víra v božského Mistra nás posiluje, abychom do budoucnosti hleděli s důvěrou. Drazí kněží, Kristus na vás spoléhá. Nechejte se jím okouzlit po vzoru svatého faráře arského. Tak se i vy stanete pro tento svět a dobu hlasateli naděje, smíření a pokoje!

S požehnáním

Vatikán 16. června 2009

Benedictus PP XVI

II.

DOKUMENTY STÁTNÍHO SEKRETARIÁTU VATIKÁNU, KONGREGACÍ A PAPEŽSKÝCH RAD

1. INSTRUKCE KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY O MODLITBÁCH ZA ZÍSKÁNÍ UZDRAVENÍ OD BOHA Z 14. ZÁŘÍ 2000

ÚVOD

Touha po štěstí hluboce zakořeněná v lidském srdci je vždy provázena přáním získat vysvobození z nemoci a pochopit její smysl, pokud s ní získáme zkušenost. Je to lidský fenomén, který se různým způsobem dotýká každého člověka, a proto nachází v církvi zvláštní odezvu. Ta totiž chápe nemoc jako prostředek vedoucí ke spojení s Kristem i k duchovnímu očišťování a jako příležitost k uskutečňování lásky pro ty, kteří se nacházejí u nemocného. Avšak nejen to. Nemoc jako každé lidské utrpení vytváří mimořádně vhodnou chvíli k modlitbě, při níž jednak prosíme o milost, abychom ji dokázali přijmout s vírou jako vůli Boží, jednak si vyprošujeme uzdravení.

Modlitba, jíž snažně prosíme, abychom znovu získali zdraví, je tedy zkušeností přítomnou v církvi v každé době a samozřejmě i v naší době. Co však v mnoha ohledech tvoří nový fenomén, je rostoucí počet modlitebních shromáždění, často spojených se slavením liturgie, jejichž cílem je získat od Boha uzdravení. V různých, nikoli ojedinělých případech, se prohlašuje, že došlo k uzdravením, a vzbuzuje se očekávání téhož jevu i na jiných podobných setkáních. V této souvislosti se mnohdy připomíná domnělý dar uzdravování.

Taková modlitební shromáždění s cílem dosáhnout uzdravení působí navíc problém v rozlišování z liturgického hlediska, zejména ze strany církevní autority, jíž přísluší, aby chránila a určovala vhodné normy pro správný průběh liturgických slavení.

Proto se ukázalo jako vhodné uveřejnit instrukci podle kán. 34 Kodexu kanonického práva, která by sloužila především jako pomůcka místním ordinářům, aby v této oblasti lépe vedli věřící, podporovali to, co je správné, a opravovali to, čeho je potřeba se vyvarovat. Bylo však třeba, aby disciplinární vymezení měla základ v doktrinál-

ním rámci, který by zaručil jejich správné nasměrování a vysvětlil odůvodnění norem. Proto disciplinární části předchází část doktrinální týkající se milostí uzdravení a modliteb za jejich dosažení.

I. DOKTRINÁLNÍ ASPEKTY

1. Nemoc a uzdravení – jejich smysl a hodnota v ekonomii spásy

„Člověk je povolán k radosti, ale denně zakouší v mnoha podobách utrpení a bolest.“¹ Proto Pán ve svých příslibech spásy ohlašuje radost srdce spojenou s osvobozením od utrpení (srov. Iz 30, 29; 35, 10; Bar 4, 29). On je totiž ten, „kdo vysvobozuje z každého zla“ (Mdr 16, 8). Mezi utrpeními jsou taková, která doprovázejí nemoc, skutečností trvale přítomnou v lidských dějinách a rovněž se stávají předmětem hluboké lidské touhy po zbavení od každého zla.

Ve Starém zákoně „Izrael zakouší, že nemoc je jakýmsi tajemným způsobem spojena s hříchem a zlem.“² Mezi tresty, jimiž Bůh hrozí za nevěrnost lidu, mají nemoci široký prostor (srov. Dt 28, 21–22. 27–29.35). Nemocný, který snažně prosí Boha o uzdravení, vyznává, že je spravedlivě trestán za své hříchy (srov. Žl 37; 40; 106, 17–21).

Nemoc však doléhá i na spravedlivé a člověk se ptá po důvodu. V knize Job se tato otázka objevuje na mnoha stranách. „Ačkoli je pravda, že utrpení má smysl jako trest, je-li vázáno na vinu, pak není pravdou, že *jakékoli utrpení je následek viny a má charakter trestu*. Spravedlivý Job ve Starém zákoně je toho zvláštním důkazem. [...] Jestliže tedy Pán souhlasí s Jobovou zkouškou, učiní to proto, aby ukázal jeho spravedlnost. Utrpení má povahu zkoušky.“³

I když nemoc může mít pozitivní stránku jakožto projev věrnosti spravedlivého a prostředek k odškodnění hříchem porušené spravedlnosti a také jako upozornění hříšníka, aby nastoupil cestu obrácení, přesto zůstává zlem. Proto prorok ohlašuje budoucí časy, kdy už

nebudou choroby ani postižení a běh lidského života nebude přetnut smrtelnou chorobou (srov. Iz 35, 5–6; 65, 19–20).

Teprve Nový zákon nachází úplnou odpověď na otázku, proč nemoc postihuje i spravedlivé. V Ježíšově veřejné činnosti nejsou jeho kontakty s nemocnými jen ojedinělé, nýbrž neustálé. Mnohé z nich uzdravuje zázračným způsobem a zázračná uzdravení jsou tedy pro jeho činnost charakteristická: „Ježíš pak obcházel všechna města i vesnice, učil v jejich synagogách, hlásal radostnou zvěst o (Božím) království a uzdravoval každou nemoc a každou chorobu“ (Mt 9, 35; srov. 4, 23). Uzdravení jsou znamením jeho mesiánského poslání (srov. Lk 7, 20–23). Představují vítězství Božího království nad zlem každého druhu a stávají se symbolem uzdravení celého člověka, jeho těla i duše. Slouží jako doklad toho, že Ježíš má moc odpouštět hříchy (srov. Mk 2, 1–12), a jsou znamením dobra přinášejícího spásu, jako je uzdravení ochrnutlého u rybníka Bethzathy (srov. Jan 5, 2–9. 19–21) a slepého od narození (srov. Jan 9).

Také první evangelizace byla podle zpráv Nového zákona doprovázena mnoha zázračnými uzdraveními, která potvrzovala moc hlásání evangelia. Takový byl příslib Ježíše Zmrtvýchvstalého a svědky jeho uskutečňování ve svém nitru byly první křesťanské komunity: „Ty, kdo uvěří, budou provázet tato znamení: [...] na nemocné budou vkládat ruce, a uzdraví se“ (Mk 16, 17–18). Filipovo kázání v Samařsku bylo doprovázeno zázračnými uzdraveními: „Tak přišel Filip do hlavního samařského města a hlásal tam Krista. Všichni lidé dávali pozor na to, co Filip mluví, protože slyšeli a viděli, že dělá zázraky. Z mnoha (posedlých) totiž vycházeli nečistí duchové s velkým křikem. Také bylo uzdraveno mnoho ochrnutých a chromých“ (Sk 8, 5–7). Svatý Pavel představuje své hlásání evangelia jako takové, které je charakterizováno znamením a zázraky uskutečňovanými mocí Ducha: „Neodvážím se mluvit o ničem jiném než o tom, co Kristus skrze mne vykonal, aby byli pohané přivedeni k ochotnému přijetí víry, slovem i skutkem, silou znamení a zázraků, konaných mocí Božího Ducha“ (Řím 15, 18–19; srov. 1 Sol 1, 5; 1 Kor 2, 4–5). Lze předpokládat, že tato znamení a Boží mocí projevované zázraky, které doprovázely kázání, byly z velké části tvořeny podivuhodnými uzdraveními. Tyto zázraky se nevázaly výlučně na osobu Apoštola,

¹ JAN PAVEL II. Posynodní apoštolský list o povolání a poslání laiků v církvi a ve světě *Christifideles laici* (30. prosince 1988), č. 53. Praha: Zvon, 1990, s. 97.

² KKC, 1502.

³ JAN PAVEL II. *Salvifici doloris*, č. 11, s. 17–18.

ale projevovaly se i skrze věřící: „Tedy ten, který vám uděluje Ducha a dělá mezi vámi zázraky, činí to za skutky Zákona, anebo za víru, jak vám byla hlášána?“ (Gal 3, 5).

Mesiánské vítězství nad nemocí, jakož i nad lidským utrpením, nenastává jen skrze jeho odstranění zázračnými uzdraveními, ale i skrze dobrovolné a nevinné utrpení Krista při jeho umučení, čímž dal každému člověku možnost, aby se k němu připojil. „Sám Kristus, i když byl bez hříchu, naplnil, co je psáno u proroka Izaiáše: snášel ve svém utrpení mnohé útrapy a měl účast na všech lidských bolestech (srov. Iz 53, 4–5).“⁴ Ale je tu ještě něco více: „Kristovým křížem se nejen uskutečnilo vykoupení, ale *bylo vykoupeno* i samo lidské utrpení. [...] Kristus uskutečnil vykoupení svým utrpením, a tím zároveň pozvedl i *lidskou bolest do roviny vykoupení*. Proto každý člověk může svým utrpením mít účast na Kristově výkupném utrpení.“⁵

Církev přijímá nemocné nejen jako objekt své láskyplné péče, ale uznává i jejich povolání aby „žili své lidské a křesťanské povolání a účastnili se *novým, ještě cennějším způsobem* na růstu království Božího. Jejich programem se musí stát slova apoštola Pavla, která osvětlují hluboký smysl jejich situace: ‚To, co zbývá do míry utrpení Kristových, doplňuji svým utrpením za jeho tělo, to jest církev‘ (Kol 1, 24). Tento objev naplňuje apoštola radostí: ‚Raduji se, že nyní trpím za vás‘ (Kol 1, 24).“⁶ Jde o velikonoční radost, plod Ducha Svatého. A jako svatý Pavel, tak „podobně se mohou mnozí nemocní stát nositeli radosti Ducha Svatého ‚uprostřed mnohé tísně‘ (1 Sol 1, 6) a svědky Kristova zmrtvýchvstání.“⁷

2. Touha po uzdravení a modlitba za jeho získání

Za předpokladu, že nemocný přijal vůli Boží, je jeho touha získat uzdravení dobrá a hluboce lidská, zvláště když se vyjadřuje důvěryplnou modlitbou k Bohu. K ní vyzývá Sírachovec: „Synu, svou

nemoc nepodceňuj, ale pros Hospodina, a on tě uzdraví“ (Sir 38, 9). I různé žalmy vyjadřují naléhavou prosbu za uzdravení (srov. Žl 6; 37; 40; 87).

Během Ježíšovy veřejné činnosti se na něj obracejí mnozí nemocní, buď přímo, nebo prostřednictvím svých přátel, a prosí za navrácení zdraví. Pán tyto žádosti přijímá a evangelia neobsahují ani zmínku o nějaké výtce za takové prosby. Jediný Pánův stesk se týká případného nedostatku víry: „Můžeš-li?! Všechno je možné tomu, kdo věří!“ (Mk 9, 23; srov. Mk 6, 5–6; Jan 4, 48).

Nejenže je chvályhodná modlitba jednotlivých věřících, kteří prosí za uzdravení své nebo druhých, ale i církev ve své liturgii prosí Pána za zdraví nemocných. Především má jednu svátost, která je „určená zvláštním způsobem k tomu, aby posilovala ty, kteří jsou postiženi nemocí: svátost nemocných“.⁸ „Pomazáním a modlitbou kněží (církev) doporučuje nemocné trpícímu a oslavenému Pánu, aby je posílil a zachránil.“⁹ Bezprostředně před svěcením oleje se církev modlí: „Kéž podle tvé vůle užíváme tohoto oleje k mazání nemocných, abys jim dal zdraví těla i duše, abys utišil jejich bolest, v slabosti je posílil, vyléčil jejich nemoc“¹⁰; pak i v prvních dvou formulářích modlitby po pomazání se rovněž prosí za uzdravení nemocného.¹¹ Protože svátost je zárukou a příslibem budoucího království, je také hlášením zmrtvýchvstání, kdy „nebude už smrt ani zármutek, nářek ani bolest už nebude, protože co dříve bylo, pomínulo“ (Zj 21, 4). Kromě toho *Český misál* obsahuje mši za nemocné, v níž se kromě duchovních milostí prosí i o zdraví nemocných.¹²

V *De benedictionibus* z *Rituale Romanum* existuje *Ordo benedictionis infirmorum*, v němž jsou různé modlitební texty, které vyprošují uzdravení: v druhém formuláři *Preces*,¹³ ve čtvrtém *Orationes*

⁸ KKC, 1511.

⁹ *Obřady pomazání nemocných a péče o nemocné*, č. 5, s. 13.

¹⁰ *Tamtéž*, č. 75, s. 41.

¹¹ Srov. *tamtéž*, č. 77, s. 43–44.

¹² *Český misál*. Praha: Sekretariát České liturgické komise, 1983, s. 860–861.

¹³ Srov. *Rituale Romanum*. Ex Decreto Sacrosancti Oecumenici Concilii Vaticani II instauratum, Auctoritate Ioannis Pauli II promulgatum, *De Benedictionibus*, Editio typica, Typis Polyglottis Vaticanis, MCMLXXXIV, č. 305; srov. také *Benedikcionál. Žehnání nemocným*. Praha: ČBK, liturgická komise, 1994, s. 40–41.

⁴ *Obřady pomazání nemocných a péče o nemocné*, č. 2, Praha: ČBK, 2002, s. 12.

⁵ JAN PAVEL II. *Salvifici doloris*, č. 19, s. 29.

⁶ JAN PAVEL II. *Christifideles laici*, č. 53, s. 97–98.

⁷ *Tamtéž*, č. 53, s. 98.

benedictionis pro adultis,¹⁴ ve dvou *Orationes benedictionis pro pueris*,¹⁵ v modlitbě *Ritus brevior*.¹⁶

Utíkat se k modlitbě samozřejmě nevylučuje, ale naopak podněcuje používání přirozených prostředků užitečných pro zachování a znovunabytí zdraví. Stejně tak vybízí děti církve, aby se staraly o nemocné, přinášely jim tělesnou a duchovní útěchu ve snaze zvítězit nad nemocí. „Podle plánu Boží prozřetelnosti má člověk odhodlaně bojovat s každou nemocí a také se pečlivě starat o dobré zdraví.“¹⁷

3. Dar uzdravování v Novém zákoně

Sílu hlásání evangelia potvrzovala nejen zázračná uzdravení v apoštolských dobách, ale samotný Nový zákon hovoří o tom, že Ježíš skutečně a doopravdy odevzdal apoštolům a dalším prvním evangelizátorům moc uzdravovat nemocí. Podle Matoušova a Lukášova podání při povolání Dvanácti na jejich první misií jim Pán dává „moc nad nečistými duchy, aby je vyháněli a uzdravovali každou nemoc a každou chorobu“ (Mt 10, 1; srov. Lk 9, 1) a dává jim příkaz: „Uzdravujte nemocné, probouzejte k životu mrtvé, očišťujte malomocné, vyhánějte zlé duchy“ (Mt 10, 8). I při vyslání sedmdesáti dvou učedníků Pánův příkaz zní: „Uzdravujte tamější nemocné“ (Lk 10, 9). Tato moc se však dává v rámci misijního poslání, nikoli pro vyvýšení lidí, nýbrž pro potvrzení jejich poslání.

Skutky apoštolů referují všeobecně o zázracích, které apoštolové vykonali: „Prostřednictvím apoštolů se dělo mnoho divů a znamení“ (Sk 2, 43; srov. 5, 12). Byly to zázraky a znamení, tedy velkolepá díla, která poukazovala na pravdu a sílu jejich poslání. Kromě těchto krátkých všeobecných náznaků hovoří Skutky především o zázračných uzdraveních vykonaných jednotlivými evangelizátory: Štěpánem (srov. Sk 6, 8), Filipem (srov. Sk 8, 6–7) a především Petrem (srov. Sk 3, 1–10; 5, 15; 9, 33–34.40–41) a Pavlem (srov. Sk 14, 3.8–10; 15, 12; 19, 11–12; 20, 9–10; 28, 8–9).

¹⁴ Srov. *tamtéž*, č. 306–309.

¹⁵ Srov. *tamtéž*, č. 315–316.

¹⁶ Srov. *tamtéž*, č. 319.

¹⁷ *Obřady pomazání nemocných a péče o nemocné*, č. 3, s. 12.

Jak závěr Markova evangelia, tak i list Galafanům – jak jsme viděli výše – rozšiřují perspektivu a neomezují se jen na zázračná uzdravení při činnosti apoštolů a některých evangelizátorů, kteří měli významnou úlohu při první misií. Z tohoto pohledu získávají zvláštní význam odkazy na „dar uzdravovat“ (srov. 1 Kor 12, 9.28.30). Význam *daru* je sám o sobě dost široký; je to „velkorysý dar“ a v tomto případě se jedná o „dary získaných uzdravení“. Tyto milosti v množném čísle jsou připisovány jednotlivci (srov. 1 Kor 12, 9), ale nesmějí se chápat v distributivním smyslu jako uzdravení, která každý z uzdravených získal sám pro sebe. Spíše je to dar udělovaný člověku, aby dosahoval milostí uzdravování pro ostatní. Dává se v *jednom Duchu*, ale nespécifikuje se nic o tom, jak tento člověk uzdravení dosáhne. Nikoli neprávem se lze domnívat, že se tak děje prostřednictvím modlitby, která je možná doprovázena nějakým symbolickým gestem.

V listu sv. Jakuba existuje zmínka o zásahu církve prostřednictvím kněží ve prospěch záchrany nemocných i ve fyzickém smyslu. Nesmíme si však myslet, že se jedná o zázračná uzdravení. Jsme v jiné oblasti, než je dar uzdravování z 1 Kor 12, 9. „Je někdo z vás nemocný? Ať si zavolá představené církevní obce a ti ať se nad ním modlí a mažou ho olejem ve jménu Páně; modlitba (spojená) s vírou zachrání nemocného, Pán ho pozdvihne, a jestliže se dopustil hříchu, bude mu odpuštěno“ (Jak 5, 14–15). Jedná se o svátostnou činnost; pomazání nemocného olejem a modlitbu nad ním, nikoli jednoduše „za něho“, jako by téměř nebyla ničím jiným než modlitbou prosebnou či žádající. Jedná se spíše o aktivní činnost nad nemocným.¹⁸ Slovesa „zachrání“ a „pozdvihne“ nenaznačují činnost směřující především nebo výlučně k fyzickému uzdravení, ale v určitém smyslu ho zahrnují. První sloveso, i když se při svých jiných výskytech v listu vztahuje na duchovní spásu (srov. 1, 21; 2, 14; 4, 12; 5, 20), je v Novém zákoně rovněž používáno ve smyslu „uzdravit“ (srov. Mt 9, 21; Mk 5, 28.34; 6, 56; 10, 52; Lk 8, 48). Druhé sloveso, ačkoli mnohdy nabývá významu „křísit z mrtvých“ (srov. Mt 10, 8; 11, 5;

¹⁸ Srov. TRIDENTSKÝ KONCIL. sess. XIV, *Doctrina de sacramento extremae unctionis*, cap. 2. DS 1696.

14, 2), se také někdy užívá pro označení gesta „zvednutí“ člověka, který ulehl pro nemoc, a jeho zázračného uzdravení (srov. Mt 9, 5; Mk 1, 31; 9, 27; Sk 3, 7).

4. Modlitby za získání uzdravení od Boha v tradici církve

Církevní Otcové považovali za normální, aby věřící prosil Boha nejen za uzdravení duše, ale i těla. Sv. Augustin psal o dobrech života, zdraví a fyzické integrity: „Je třeba prosit, aby nám zůstaly zachovány, pokud je máme, a aby nám byly uštědřeny, pokud je nemáme.“¹⁹ Tentýž církevní otec nám zanechal svědectví o uzdravení přítele, kterého se dosáhlo modlitbami biskupa, kněze a několika jáhnů v jeho domě.²⁰

Obdobnou směrnicí nacházíme ve východních i západních liturgických obřadech. V jedné modlitbě po přijímání prosíme, aby „moc této svátosti [...] pronikla naše tělo i duši“.²¹ Při slavnostní liturgii Velkého pátku se předkládá výzva: „Modleme se k našemu všemohoucímu Otcovi za všechny lidi. [...] kéž dá nemocným zdraví.“²² Mezi nejvýznamnější texty patří modlitba při žehnání oleje nemocných. Prosíme při ní Boha, aby vylil své svaté požehnání: „kéž podle tvé vůle užíváme tohoto oleje k mazání nemocných, abys jim dal zdraví těla i duše, abys utišil jejich bolest, v slabosti je posilnil, vyléčil jejich nemoc“.²³

Podobné výrazy čteme i ve východních obřadech pomazání nemocných. Připomeňme jen některé nejvýznamnější. V byzantském obřadu se při pomazání nemocných modlí: „Otče svatý, lékaři duše i těla, který jsi poslal svého jednorozeného Syna Ježíše Krista, aby vyléčil každou nemoc a vysvobodil nás ze smrti, pro milost tvého Krista, uzdrav i tohoto svého služebníka od choroby těla i ducha, která ho sužuje.“²⁴ V koptském obřadu vzýváme Pána, aby požehnal

olej, aby všichni, kdo jím budou pomazáni, mohli získat zdraví ducha i těla. Při pomazání nemocného potom kněží, po připomínce Ježíše Krista, který byl poslán na svět, „aby uzdravil všechny nemoci a vysvobodil ze smrti“, prosí Boha, aby „uzdravil nemocného od chorob těla a vedl ho po přímé cestě.“²⁵

5. „Dar uzdravování“ v současné době

Během staletí církevních dějin nechyběli svatí divotvůrci, kteří konali zázračná uzdravení. Tento jev se neomezil jen na apoštolskou dobu. Takzvaný „dar uzdravování“, k němuž je nyní vhodné poskytnout některá doktrinní objasnění, nepatří mezi tyto divotvorné jevy. Otázka se týká spíše modlitebních shromáždění organizovaných s výslovným cílem získat zázračná uzdravení pro přítomné nemocné, nebo se týká modliteb za uzdravení na závěr eucharistického přijímání konaných za stejným účelem.

Pokud jde o uzdravení spojovaná s místy modlitby (poutní místa, poblíž ostatků mučedníků nebo jiných svatých atd.), i o nich jsou v dějinách církve hojná svědectví. Ve starověku a ve středověku přispěla k popularizaci poutí do některých svatyně, které se proslavily i z tohoto důvodu, jako je např. sv. Martin z Tours, katedrála sv. Jakuba v Compostele a mnoho jiných. I dnes se děje totéž, jako např. v Lurdech už více než jedno století. Takováto uzdravení však nezahrnují „dar uzdravování“, protože se netýkají případného nositele takového daru, ale je třeba je brát v úvahu při doktrinním posuzování zmíněných modlitebních setkání.

Pokud jde o modlitební setkání s cílem dosáhnout uzdravení – i když ne primární cíl, pak aspoň určující pro jejich plánování – je vhodné rozlišovat mezi setkáními, která navozují myšlenku na přítomnost „daru uzdravování“, ať už pravého nebo zdánlivého, a ostatními bez souvislosti s tímto darem. Aby se dalo mluvit o případném charismatu, je třeba, aby rozhodujícím pro účinnost modlitby bylo vystupování jedné nebo několika osob či určité kvalifikované katego-

²⁵ DENZINGER H. *Ritus Orientalium in administrandis Sacramentis*, svazky I–II, Würzburg 1863 (Graz 1961), svazek II, s. 497–498.

¹⁹ Sv. AUGUSTIN. *Epistulae* 130, VI, 13. PL 33, 499.

²⁰ Srov. sv. AUGUSTIN. *De Civitate Dei* 22, 8, 3. PL 41, 762–763.

²¹ *Missale Romanum*. Ex Decreto Sacrosancti Oecumenici Concilii Vaticani II instauratum, Auctoritate Pauli PP. VI promulgatum, Editio typica altera, Typis Polyglottis Vaticanis, MCMLXXV, s. 563.

²² *Český misál. Přímluva* č. 10, s. 239.

²³ *Obřady pomazání nemocných a péče o nemocné*, č. 75, s. 41.

²⁴ GOAR J. *Euchologion sive Rituale Graecorum*, Venetiis 1730 (Graz 1960), s. 338.

rie, jako jsou např. vedoucí skupiny, která shromáždění organizuje. Pokud nemají souvislost s „darem uzdravování“, jsou celebrace uvedené v liturgických knihách a slavené podle liturgických norem samozřejmě povolené a mnohdy vhodné, jako je např. mše svatá za nemocné. Nerespektují-li liturgické normy, nejsou legitimní.

Na poutních místech jsou rovněž časté celebrace, které samy o sobě specificky nesměřují k získání milosti uzdravení od Boha, ale kde získat uzdravení patří mezi důležitou součást intencí organizátorů i účastníků. Za tímto účelem se konají liturgická slavení (např. výstav Nejsvětější svátosti s požehnáním) nebo neliturgické úkony, které patří k lidové zbožnosti podporované církví, jako je slavnostní modlitba růžence. I tato slavení jsou legitimní, pokud se nenaruší jejich autentický smysl. Například by se nemělo klást na první místo přání dosáhnout uzdravení nemocných a přitom ztratit vlastní cíl výstavu Nejsvětější svátosti, který „přivádí věřící k poznání podivuhodné přítomnosti Krista ve svátosti a vybízí ke sjednocení srdce s ním. Toto sjednocení pak dosahuje vrcholu ve svátostném přijímání“.²⁶

„Dar uzdravování“ nelze připisovat nějaké určité skupině věřících. Je zcela jasné, že sv. Pavel, když hovoří o různých darech v 1 Kor 12, nepřipisuje „dary uzdravování“ nějaké zvláštní skupině – ani apoštolům, ani prorokům, ani učitelům, anebo těm, kteří řídí, či někomu jinému. Rozdělování charismat má zcela jinou logiku: „To všechno působí jeden a týž Duch. On vhodně přiděluje každému zvlášť, jak chce“ (1 Kor 12, 11). Bylo by tedy naprostou svévolí, kdyby se na modlitebních setkáních organizovaných s cílem dosáhnout uzdravení připisoval „dar uzdravování“ určité kategorii účastníků, např. vedoucím skupiny. Nezbyvá než se odevzdat svobodně vůli Ducha Svatého, který některým dává zvláštní dar uzdravování, aby projevil sílu milosti Zmrtvýchvstalého. Na druhé straně ani ty nejintenzivnější modlitby nedosáhnou uzdravení všech nemocí. Tak se sv. Pavel musí naučit od Pána, že „stačí ti moje milost, protože síla se tím zřejměji projeví ve slabosti“ (2 Kor 12, 9), i to, že smyslem snášených utrpení může být doplňování na vlastním těle toho, „co zbývá vytrpět (do plné míry) Kristových útrap“ (Kol 1, 24).

²⁶ *Svaté přijímání a úcta eucharistie mimo mši*, č. 82. Praha: Liturgický institut, 2000, s. 54.

II. DISCIPLINÁRNÍ NAŘÍZENÍ

Čl. 1 – Každému věřícímu je dovoleno modlit se k Bohu, aby dosáhl uzdravení. Pokud se však takové modlitby konají v kostele nebo na jiném posvátném místě, je vhodné, aby byly vedeny vysvěceným služebníkem.

Čl. 2 – Modlitby za uzdravení se označují jako liturgické, pokud jsou začleněny do liturgických knih schválených příslušnou církevní autoritou. Jinak jsou neliturgické.

Čl. 3 – § 1. Liturgické modlitby za uzdravení se slaví podle předepsaného obřadu a v posvátných oděvech označených v *Ordo benedictionis infirmorum* v *Rituale Romanum*.²⁷

§ 2. Biskupské konference mohou v souladu s ustanovením v *Praenotanda*, V., *De aptationibus quae Conferentiae Episcoporum competunt*²⁸ téhož *Rituale Romanum* vykonat úpravy v obřadu požehnání nemocných, pokud je považují za pastoračně vhodné nebo potřebné a po předchozím přezkoumání Apoštolským stolcem.

Čl. 4 – § 1. Diecézní biskup²⁹ má právo vydat pro svou církev normy liturgických slavení za uzdravení, v souladu s kán. 838, § 4.

§ 2. Ti, kdo se starají o přípravu takovýchto liturgických slavení, musí při jejich konání tyto normy dodržovat.

§ 3. Povolení pro takováto slavení musí být výslovné, i když je organizují a účastní se jich biskupové nebo kardinálové. Pokud je k tomu správný a přiměřený důvod, má diecézní biskup právo dát jinému biskupovi zákaz.

Čl. 5 – § 1. Neliturgické modlitby za uzdravení se uskutečňují odděleně od liturgických slavení jako setkání modlitby a četby Božího slova, přičemž stále platí povinnost dohledu místního ordináře podle ustanovení kán. 839, § 2.

§ 2. Je třeba se důsledně vyhýbat záměně volných neliturgických modliteb za přesně stanovená liturgická slavení.

²⁷ Srov. *Rituale Romanum. De Benedictionibus*, č. 290–320.

²⁸ *Tamtéž*, č. 39.

²⁹ A jemu na roveň postavení, srov. CIC, kán. 381, § 2.

§ 3. Je kromě toho třeba, aby v jejich průběhu nedocházelo, především ze strany toho, kdo je vede, k projevům hysterie, strojenosti, teatrálnosti anebo senzacechtivosti.

Čl. 6 – Používání sdělovacích prostředků, zvláště televize, během liturgických či neliturgických modliteb za uzdravení je podřízeno dohledu diecézního biskupa v souladu s ustanovením kán. 823 a norem stanovených Kongregací pro nauku víry ve směrnici z 30. března 1992.³⁰

Čl. 7 – § 1. Při platnosti výše uvedeného ustanovení v čl. 3 a zachovávání služeb pro nemocné stanovených v liturgických knihách se nemají liturgické a neliturgické modlitby za uzdravení zavádět do slavení Nejsvětější eucharistie, svátostí a liturgie hodin.

§ 2. Při slaveních, o nichž pojednává § 1, se dává možnost zařadit zvláštní intence za uzdravení nemocných do všeobecných modliteb „věřících“, pokud tvoří jejich stanovenou součást.

Čl. 8 – § 1. Služba exorcismu se má vykonávat v přísné závislosti na diecézním biskupovi podle ustanovení kán. 1172, podle Dopisu Kongregace pro nauku víry z 29. září 1985³¹ a podle *Rituale Romanum*.³²

§ 2. Modlitby exorcismu obsažené v *Rituale Romanum* musí zůstat odděleny od liturgických i neliturgických slavení za uzdravení.

§ 3. Je přísně zakázáno včleňovat takovéto modlitby exorcismu do slavení mše svaté, svátostí a liturgie hodin.

Čl. 9 – Ti, kdo vedou liturgická i neliturgická slavení za uzdravení, se mají snažit zachovávat ve shromáždění ovzduší pokojné zbožnosti a mají být patřičně rozvážní, pokud mezi přítomnými dojde k uzdravení. Po skončeném slavení mohou se vši jednoduchostí

a přesností shromáždit případná svědectví, aby tento fakt předložili příslušné církevní autoritě.

Čl. 10 – Diecézní biskup má ze své autority povinnost zasáhnout, pokud se prokáže zneužití při liturgických i neliturgických slaveních za uzdravení, v případě zjevného pohoršení pro společenství věřících anebo pokud se závažně nedodržují liturgické a disciplinární normy.

Papež Jan Pavel II. schválil při audienci udělené podepsanému prefektovi předloženou směrnici, o níž bylo rozhodnuto na řádném zasedání této kongregace, a nařídil její zveřejnění.

Řím, sídlo Kongregace pro nauku víry, 14. září 2000, o svátku Povýšení sv. Kříže.

✠ kard. JOSEPH RATZINGER
prefekt

✠ TARCISIO BERTONE, SDB
*emeritní arcibiskup z Vercelli,
sekretář*

³⁰ Srov. KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY. *Směrnice o některých aspektech používání nástrojů společenské komunikace při prosazování nauky víry* (30. března 1992), Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 1992.

³¹ Srov. KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY. *Epistula Inde ab aliquot annis, Ordinariis locorum missa: in mentem normae vigentes de exorcismis revocantur* (29 septembris 1985). AAS 77 (1985), s. 1169–1170.

³² Srov. *Rituale Romanum*. Ex Decreto Sacrosancti Oecumenici Concilii Vaticani II instauratum, Auctoritate Ioannis Pauli II promulgatum, *De Exorcismis et Supplicationibus quibusdam*, Editio typica, Typis Vaticanis MIM, *Praenotanda*, č. 13–19.

2. SMĚRNICE KONGREGACE PRO KATOLICKOU VÝCHOVU (SEMINÁŘE A STUDIJNÍ INSTITUTY) PRO VYUŽÍVÁNÍ PSYCHOLOGICKÝCH ODBORNOSTÍ PRO PŘIPUŠTĚNÍ KANDIDÁTŮ KE KNĚŽSKÉ FORMACI Z 29. ČERVNA 2008

I. Církev a rozlišování povolání

1. „Každé křesťanské povolání přichází od Boha, je darem Božím. Nikdy však nevzniká mimo církev nebo nezávisle na ní, ale uskutečňuje se vždy v církvi a skrze církev [...] jako zářící, živý odlesk tajemství Nejsvětější Trojice.“¹

„Církev, která je sama v sobě ‚povolání‘, je svým vlastním založením a svou činností *tvůrkyní a pěstitelkou povolání*“² má za úlohu rozpoznávat povolání a vhodnost kandidátů ke kněžské službě. „Je opravdu nutné, aby se toto vnitřní povolání Ducha projevilo jako autentické pozvání biskupa.“³

Při snaze o takovéto rozpoznávání a při celé formaci ke kněžství je církev vedena pozorností dvojího druhu: chránit dobro svého poslání a zároveň i dobro kandidátů. Jako každé křesťanské povolání, tak i povolání ke kněžství má zároveň s christologickou dimenzí také podstatnou dimenzi církevní. „Nejenže pochází ‚z‘ církve a jejího zprostředkování, nejenže je lze poznat ‚v‘ církvi a v ní se naplňuje, ale bere na sebe – v základní službě vůči Bohu – nutně také tvárnost *služby ‚pro‘ církev*. Křesťanské povolání je v každé ze svých forem darem určeným k budování církve, k růstu Božího království ve světě.“⁴

Dobro církve a dobro kandidáta tedy nestojí proti sobě, ale jsou mezi sebou v souladu. Zodpovědní za formaci se snaží je mezi sebou zharmonizovat a zároveň při tom berou v úvahu jejich dynamickou vzájemnou závislost; to je jeden z podstatných aspektů velké zodpovědnosti za jejich službu církvi a lidem.⁵

2. Kněžská služba chápána a prožívaná v souladu s Kristem Snoubencem a Dobrým Pastýřem vyžaduje schopnosti, jakož i morální a teologální ctnosti podporované lidskou a psychickou rovnováhou, zvláště afektivní, tak, aby danému člověku umožnily vhodnou predispozici pro skutečně svobodné sebedarování věřícím v celibátním životě.⁶

Posynodální apoštolská adhortace *Pastores dabo vobis* pojednává o různých rozměrech kněžské formace – lidské, duchovní, intelektuální a pastorační – a dříve než se zabývá rozměrem duchovním, to je „mimořádně důležitým prvkem výchovy kněze“⁷ zdůrazňuje, že základem celé formace je lidský rozměr. Vyjmenovává řadu lidských ctností a vztahových schopností, které se vyžadují od kněze, aby jeho osobnost byla pro ostatní „mostem, a ne překážkou při jejich setkání s Ježíšem Kristem, Vykupitelem člověka.“⁸ Sahají od všeobecné rovnováhy osobnosti až po schopnost nést zátěž pastorační zodpovědnosti, od hluboké znalosti lidského ducha až po smysl pro spravedlnost a oddanost.⁹

Některé z těchto kvalit si zasluhují zvláštní pozornost: pozitivní a stálý smysl pro vlastní identitu muže a schopnost zralým způsobem vstupovat do vztahů s ostatními lidmi nebo skupinami osob; pevný pocit sounáležitosti jako základ pro budoucí společenství s presbyte-

⁵ Srov. *tamtéž*, č. 66–67.

⁶ Takovéto podmínky velmi obsáhle popisuje PDV 43–44; srov. CIC, kán. 1029 a 1041, odst. 1.

⁷ V této záležitosti „pro každého kněze jeho duchovní formace je jádrem, které sjednocuje a dává život jeho kněžskému *bytí a jednání*“: PDV 45, s. 91.

⁸ PDV 43, s. 86.

⁹ Srov. *tamtéž*; srov. též II. Vatikánský koncil. Dekret výchově ke kněžství *Optatam totius* (28. října 1965), č. 11. *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. Praha: Zvon, 1995; PO 3; KONGREGACE PRO KATOLICKOU VÝCHOVU. *Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis* (19. března 1985), č. 51.

¹ PDV 35, s. 68.

² *Tamtéž*, č. 35, s. 69.

³ *Tamtéž*, č. 65, s. 124.

⁴ *Tamtéž*, č. 35, s. 69.

riem a pro zodpovědnou spolupráci se službou biskupa;¹⁰ svoboda nadchnout se pro velké ideály a důslednost v jejich uskutečňování při každodenní činnosti; odvaha přijímat rozhodnutí a zůstat jim věrný; poznání sebe, svých talentů i limitů a jejich začlenění do úcty k sobě před Bohem; schopnost korigovat sám sebe; schopnost pro krásu chápanou jako „záře pravdy“ a umění rozpoznat ji; důvěra, která se rodí z úcty k druhému a která vede k jeho přijetí; schopnost kandidáta integrovat svou sexualitu v souladu s křesťanským pohledem, a to rovněž s ohledem na povinnost celibátu.¹¹

Takovéto vnitřní dispozice se musejí utvářet na cestě formace budoucího kněze, který coby muž Boží a muž církve je povolán k budování církevního společenství. On je zamilovaný do Věčného, směřuje k autentickému a ucelenému ocenění člověka a k tomu, aby stále bohatěji prožíval svou afektivnost v sebedarování trojjedinému Bohu a bratřím, zvláště trpícím.

Samozřejmě se jedná o cíle, kterých lze dosáhnout jen vytrvalým souhlasem kandidáta s působením milosti v něm a k nimž se dospěje postupnou dlouhou, a ne vždy přímočarou cestou formace.¹²

¹⁰ Srov. PDV 17.

¹¹ V encyklice *Sacerdotalis caelibatus* (24. června 1967) papež Pavel VI. výslovně pojednává o této nezbytné schopnosti kandidáta kněžství v č. 63–64. AAS 59 (1967), s. 682–683. Uzavírá v č. 64: „Protože tento způsob života, jaký má vést celibátní kněz, tak silně vyžaduje, aby jeho vnitřní i vnější stránka byla otevřena božskému působení, a požaduje tak velkou rozvážnost, je vyloučeno připustit [ke svěcení] kandidáty s nedostatečnými vlohami v oblasti fyzické, psychické a mravní. Nelze očekávat, že Boží milost v této věci nahradí to, co chybí v přirozených vlohách.“ Srov. též PDV 44.

¹² Na cestě rozvoje nabírá zvláštní důležitost afektivní zralost, což je oblast vývoje, která vyžaduje zvláštní pozornost dnes více než včera. „Afektivní zralost roste, když se srdce připoutá k Bohu. Kristus potřebuje kněze, kteří jsou zralí, mužní a schopni rozvíjet autentické duchovní otcovství. K tomu je potřeba být pozitivní k sobě, otevřený vůči spirituálové a mít důvěru v Boží milosrdenství“ (BENEDIKT XVI. Projev ke kněžím a řeholníkům ve varšavské katedrále [25. května 2006]. OR [26.–27. května 2006], s. 7). Srov. PAPEŽSKÉ DÍLO PRO CÍRKEVNÍ POVOLÁNÍ. *Nuove vocazioni per una nuova Europa, Závěrečný dokument kongresu o povolání ke kněžství a k zasvěcenému životu v Evropě*, Řím 5.–10. května 1997, vyšlo péčí Kongregace pro katolickou výchovu (semináře a studijní instituty), Kongregace pro východní církve a Kongregace pro společenosti zasvěceného života a společnosti apoštolského života (6. ledna 1998), č. 37, s. 111–120.

Kandidát si je vědomý podivuhodného a náročného propojení lidské a duchovní dynamiky u každého povolání a má jen užitek z pozorného a zodpovědného rozpoznávání svého povolání, které je zaměřeno na identifikaci osobní cesty při formaci a na postupné překonávání případných nedostatků na lidské a duchovní úrovni. Církev je povinna zabezpečit kandidátům účinnou integraci lidského rozměru do světla rozměru duchovního, kam se otevírá a kde nachází naplnění.¹³

II. Příprava formátorů

3. Každý formátor by měl být dobrým znalcem lidské osoby, rytmů jejího růstu, jejích schopností i slabostí a jejího způsobu života ve vztahu k Bohu. Proto je žádoucí, aby biskupové využívali zkušeností, programů a dobře vyzkoušených institucí, a tak zajišťovali vhodnou přípravu formátorů v pedagogice povolání podle směrnic již vydaných Kongregací pro katolickou výchovu.¹⁴

Formátoři potřebují vhodnou přípravu pro to, aby při plném respektu vůči církevní nauce o kněžském povolání dokázali rozeznávat a racionálně jistým způsobem rozhodovat o přijetí do semináře nebo do formačního domu řeholního kléru anebo o vyloučení z důvodu nevhodnosti. Musejí také umět rozpoznat to, že kandidát potřebuje doprovod k získání morálních a teologálních ctností potřebných pro to, aby důsledně a s vnitřní svobodou žil totální dar svého života a stal se „*služebníkem církve jako společenství*“.¹⁵

4. Dokument *Směrnice pro formaci ke kněžskému celibátu* vydaný Kongregací pro katolickou výchovu uznává, že „chyby při rozeznávání jednotlivých povolání nejsou zřídka a psychická, více méně patologická nezpůsobilost se ukáže až po kněžském svěcení. Její včasné rozpoznání umožní vyhnout se mnoha dramatickým situacím.“¹⁶

¹³ Srov. PDV 45.

¹⁴ Srov. KONGREGACE PRO KATOLICKOU VÝCHOVU (SEMINÁŘE A STUDIJNÍ INSTITUTY). *Směrnice ohledně přípravy formátorů v seminářích* (4. listopadu 1993), č. 36 a 57–59; srov. především *Optatam totius*, č. 5.

¹⁵ PDV 16, s. 34.

To vyžaduje od každého formátora vhodnou citlivost a psychologickou přípravu¹⁷ k tomu, aby dokázal, nakolik je to možné, pochopit skutečnou kandidátovu motivaci, rozpoznávat překážky při integraci lidské a křesťanské zralosti a případné psychopatologické stavy. Musí přesně a s velkou rozvahou zhodnotit kandidátovu historii. Ona sama se však nemůže stát rozhodujícím kritériem dostatečným pro přijetí k formaci nebo vyloučení z ní. Formátor musí umět posoudit osobu ve svém celku i její vývojovou progresivitu se svými silnými a slabými stránkami. Musí posoudit i vědomost dané osoby o jejích problémech a její schopnost zodpovědně a svobodně ovládat své chování.

Proto se každý formátor má připravovat i formou vhodných speciálních kurzů na hlubší pochopení lidské osoby a požadavků na její formaci pro kněžskou službu. Pro tento účel mohou být velice užitečná setkání s odborníky v psychologických vědách zaměřená na konfrontaci a objasnění některých specifických témat.

III. Přínos psychologie pro rozpoznávání a pro formaci

5. Povolání ke kněžství a jeho rozpoznávání je plodem zvláštního Božího daru, a proto překračuje úzkou odbornost psychologie. Avšak pro jistější zhodnocení kandidátovy psychické situace, jeho lidských postojů při odpovědi na Boží volání a pro další pomoc při jeho lidském růstu může být v některých případech užitečná pomoc odborníků v psychologických vědách. Oni mohou formátorům poskytnout nejen svůj názor na diagnózu a případnou terapii psychických poruch, ale mohou přispět i k podpoře rozvíjení lidských kvalit, především těch, které se vyžadují při výkonu kněžské služby,¹⁸ a mohou navrhnout užitečné postupy pro podporu svobodnější odpovědi na povolání.

I formace ke kněžství musí počítat s mnoha projevy nerovnováhy, která je zakořeněna v srdci člověka¹⁹ a jejímž zvláštním projevem je rozpor mezi ideálem darovat sám sebe, o co kandidát vědomě usilu-

je, a jeho konkrétním životem. Musí počítat i s jeho těžkostmi při osobním rozvíjení morálních ctností. Pro jejich překonání s Boží milostí je zásadní a nevyhnutelná pomoc spirituála a zpovědníka. Avšak v některých případech mohou rozvoji těchto morálních kvalit bránit specifická zranění z minulosti, která se ještě nezahojila.

Ti, kteří dnes žádají o vstup do semináře, více či méně výrazně odrážejí obtíže vznikající konzumní mentality, nestálosti rodinných a sociálních vztahů, morálního relativismu, chybných pohledů na sexualitu, nejistoty při volbě, systematického popírání hodnot, především ze strany sdělovacích prostředků.

Mezi kandidáty můžeme najít některé, kteří mají za sebou negativní zkušenosti – lidské, rodinné, profesionální, intelektuální i afektivní – a ty v nich různým způsobem zanechaly ještě neuzdravená zranění a způsobují poruchy, jejichž reálný dosah je samotnému kandidátovi neznámý, a proto je často mylně připisuje vnějším příčinám mimo sebe, aniž by měl možnost jim vhodně čelit.²⁰

Je evidentní, že všechny tyto skutečnosti mohou omezit schopnost pokračovat na cestě formace ke kněžství.

„Si casus ferat“²¹ – čili ve výjimečných případech, které představují zvláštní těžkosti – může pomoc odborníků v psychologických vědách, a to jak před přijetím do semináře, tak i v průběhu formace, pomáhat kandidátovi při překonávání těchto zranění se zřetelem na stále stabilnější a hlubší vnitřní přijímání stylu života Ježíše – dobrého Pastýře, Hlavy a Snoubence církve.²²

²⁰ Pro lepší pochopení těchto tvrzení je vhodný odkaz na následující výroky Jana Pavla II.: „Člověk v sobě nese zárodek věčného života a povolání přijmout transcendentní hodnoty; zůstává však vnitřně zranitelný a je dramaticky vystaven riziku, že ve svém povolání ztroskotá z důvodu překážek a těžkostí, s nimiž se setkává při své životní cestě, jak na vědomé rovině – kde se uplatňuje morální zodpovědnost – tak na rovině podvědomí, a sice ve svém řádném psychickém životě i v životě poznamenaném lehkou či mírnou psychopatií, která nemá podstatný vliv na svobodu osoby směřovat k transcendentálním, svobodně zvoleným ideálům.“ (Projev k Římské rotě [25. ledna 1988]. AAS 80 [1988], s. 1181).

²¹ Srov. *Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis*, č. 39; KONGREGACE PRO BISKUPY. Direktorium pro pastýřskou službu biskupů *Apostolorum Successores* (22. února 2004), č. 88.

²² Srov. PDV 29.

¹⁶ KONGREGACE PRO KATOLICKOU VÝCHOVU (SEMINÁŘE A STUDIJNÍ INSTITUTY). *Směrnice pro formaci ke kněžskému celibátu* (11. dubna 1974), č. 38.

¹⁷ Srov. PDV 66; *Směrnice ohledně přípravy formátorů v seminářích*, č. 57–59.

¹⁸ Srov. *Optatam totius*, č. 11.

¹⁹ Srov. GS 10.

Pro správné hodnocení kandidátovy osobnosti může odborník použít jak osobní rozhovory, tak i testy. To vše se má užít jen s předchozím výslovným, vědomým a svobodným souhlasem kandidáta.²³

S ohledem na specifickou delikátnost této oblasti se musí formátoři vyhýbat tomu, aby sami používali specializované psychologické a psychoterapeutické techniky.

6. Je užitečné, aby rektor a ostatní formátoři využívali v psychologických vědách spolupráce odborníků, kteří však nemohou patřit do formačního týmu. Vybraní odborníci musí mít specifické znalosti v oblasti duchovních povolání a svou odbornost musí spojovat s moudrostí Ducha.

Při výběru odborníků žádaných o pomoc pro psychologickou konzultaci, s cílem zaručit co nejlepší integraci s morální a duchovní formací, je třeba se vyhnout ničivým konfúzím a nesouladům. Proto je nutno mít na paměti, že experti se mají vyznačovat solidní lidskou a duchovní zralostí a vycházet z antropologie, která výslovně sdílí křesťanské pojetí lidské osoby, sexuality, povolání ke kněžství a k celibátu. Jejich příspěvek musí také brát v úvahu tajemství člověka v jeho osobním dialogu s Bohem v souladu s pohledem církve.

Tam, kde takovíto odborníci nejsou k dispozici, ať se zajistí jejich specifická průprava.²⁴

Pomoc psychologických věd se musí začlenit do rámce celkové formace kandidáta tak, aby nebrzdila, ale spíše zajišťovala zachování nezpochybnitelné hodnoty duchovního doprovázení, jehož úlohou je udržovat kandidátovu orientaci na pravdu služebného kněžství podle pohledu církve. Ovzduší víry, modlitby, meditace Božího slova, studia teologie a společného života, které jsou zásadní pro dozrávání ušlechtilé odpovědi na povolání od Boha, umožní kandidátovi správně

pochopit význam a začlenění odborné psychologické pomoci na cestě jeho povolání.

7. Pomoc odborníků v oblasti psychologických věd se musí v různých zemích řídit příslušnými *Rationes institutionis sacerdotalis* a pro jednotlivé semináře musí ordináři nebo příslušní vyšší představení vydat direktivy věrné tomuto dokumentu a v souladu s ním.

a) Rozeznávání před započítáním formace

8. Už od chvíle, kdy kandidát požádá o přijetí do semináře, je potřebné, aby formátor přesně poznal jeho osobnost, schopnosti, dispozice a charakter jeho případných zranění a aby dokázal zhodnotit jejich povahu a intenzitu.

Nelze zapomínat na možnou tendenci některých kandidátů k minimalizaci či popírání svých slabostí; neříkají formátorům o některých svých vážných těžkostech z obavy, že nebudou pochopeni a že nebudou přijati. Pokud jde o jejich budoucnost, uchovávají si málo realistická očekávání. Naopak existují kandidáti s tendencí zdůrazňovat své těžkosti a považují je za nepřekonatelnou překážku na cestě povolání.

Včasně rozpoznání případných problémů, které mohou bránit na cestě povolání – jakými jsou přílišná afektivní závislost, neúměrná agresivita, nedostatečná schopnost dodržet přijaté závazky a navazovat vyrovnané a otevřené vztahy důvěry a bratrské spolupráce s autoritou, zmatená nebo nedostatečně definovaná sexuální identita – může být jen k velkému prospěchu člověka, institucí formujících k povolání i církve.

Ve fázi počátečního rozpoznávání může být pomoc odborníků v psychologických vědách potřebná především na úrovni vyložení diagnostické, pokud by se vyskytla obava z přítomnosti psychických poruch. Jestliže by se zjistila potřeba léčby, je třeba ji realizovat ještě před přijetím do semináře nebo do formačního domu.

Pomoc odborníků může být formátorům užitečná i pro stanovení přiměřené formační cesty podle specifických požadavků kandidáta.

Při hodnocení způsobilosti prožívat věrně a radostně charisma celibátu jakožto úplného daru vlastního života podle obrazu Krista,

²³ Srov. KONGREGACE PRO ŘEHOLNÍKY A SEKULÁRNÍ INSTITUTY. *Instrukce ohledně přízpůsobení formace řeholnímu životu* (6. ledna 1969), č. 11 § III. AAS 61 (1969), s. 113.

²⁴ Srov. JAN PAVEL II.: „Bude vhodné zajistit přípravu odborníků v psychologii, kteří na dobré vědecké úrovni spojují hluboké pochopení křesťanského chápání života a povolání ke kněžství, tak, aby byli schopni poskytovat účinnou pomoc pro potřebnou integraci lidské a nadpřirozené dimenze.“ (Projev k účastníkům plenárního zasedání Kongregace pro katolickou výchovu [4. února 2002], č. 2. AAS 94 [2002], s. 465).

Hlavy a Pastýře církve, je třeba pamatovat na to, že nestačí ujistit se jen o schopnosti abstinence od genitálních praktik, ale je třeba hodnotit i sexuální orientaci podle směrnic vydaných touto kongregací.²⁵ Čistota pro Království je něčím mnohem víc než pouhá nepřítomnost sexuálních vztahů.

Ve světle naznačených cílů může být v některých případech užitečná konzultace psychologa.

b) Rozeznávání během doby formace

9. V období formace může pomoc odborníků v psychologických vědách nejen odpovídat na potřeby vyvolané případnými krizemi, ale může být také užitečná pro pomoc kandidátovi na jeho cestě k pevnějšímu získávání morálních ctností; kandidátovi poskytne hlubší poznání jeho osobnosti a může přispět k překonání anebo zmírnění jeho psychologických výhrad vůči požadavkům formace.

Lepší ovládnání nejen svých slabostí, ale i svých lidských a duchovních sil²⁶ umožňuje darovat se Bohu s patřičným vědomím a svobodou a se zodpovědností vůči sobě i vůči církvi.

Zralost v křesťanském životě i v povolání je dosažitelná také pomocí psychologických odborností, pokud obsahují světlo antropologie křesťanského povolání, jsou do ní začleněny, a tedy je v nich milost. Nelze však podceňovat skutečnost, že nebude nikdy zbavena těžkostí a napětí, jež vyžadují vnitřní disciplínu, ducha oběti, přijetí námahy a kříže²⁷ i sebeodevzdání do nezastupitelné pomoci milosti.²⁸

10. Cestu formace je třeba přerušit v případě, že kandidát navzdory svému úsilí, pomoci psychologa nebo psychoterapie i nadále projevuje neschopnost realisticky a v duchu postupnosti každého lidského

růstu vyrovnávat se s vážnými prvky své nezralosti (silná afektivní závislost, značný nedostatek svobody ve vztazích, přehnaná nepoddanost charakteru, nedostatek oddanosti, nejistá sexuální identita, silně zakořeněné homosexuální tendence atd.).

Totéž platí i pro případ, kdy se ukáže zřejmá těžkost žít čistotu v celibátu, který je prožíván jako tak těžký závazek, že narušuje afektivní a vztahovou rovnováhu.

IV. Požadavek specializovaných vyšetření a respekt ke kandidátovu soukromí

11. Církvi přísluší, aby vybírala osoby, které považuje za vhodné pro pastorační službu, a má právo i povinnost ověřovat si přítomnost požadovaných kvalit u těch, které k posvátné službě připustí.²⁹

Kán. 1051, odst. 1 Kodexu kanonického práva uvádí, že pro zjišťování požadovaných kvalit pro svěcení se mimo jiné má provádět vyšetření stavu fyzického a psychického zdraví kandidáta.³⁰

Kán. 1052 stanoví, že biskup pro to, aby mohl přistoupit ke svěcení, musí mít o vhodnosti kandidáta morální jistotu, která je „prokázána pozitivními důkazy“ (§ 1), a v případě důvodné pochybnosti nesmí ke svěcení přistoupit (srov. § 3).

Z toho vyplývá, že církev má právo prověřovat způsobilost budoucích kněží i za pomoci lékařské a psychologické vědy. Biskup nebo kompetentní představený má nejen podrobit kandidáta zkoušce způsobilosti, ale musí ji také uznat. Kandidát kněžství nesmí klást své vlastní osobní podmínky, ale musí pokorně a vděčně přijmout normy a podmínky, které stanoví sama církev z titulu své zodpovědnosti.³¹ Proto v případech pochybností o způsobilosti bude přijetí do

²⁵ Srov. KONGREGACE PRO KATOLICKOU VÝCHOVU (SEMINÁŘE A STUDIJNÍ INSTITUTY). *Instrukce o kritériích pro rozlišování povolání u osob s homosexuálními sklony v souvislosti s jejich přijetím do semináře a připuštěním ke svátosti svěcení* (4. listopadu 2005). Praha: ČBK, 2006.

²⁶ Srov. *Směrnice pro formaci ke kněžskému celibátu*, č. 38

²⁷ Srov. PDV 48.

²⁸ Srov. 2 Kor 12, 7–10.

²⁹ Srov. CIC, kán. 1025, 1051 a 1052; KONGREGACE PRO BOHOSLUŽBU A SVÁTOSTI. *Carta circular Entre las más delicadas a los Exc.mos y Rev.mos Senores Obispos diocesanos y demás Ordinarios canónicamente facultados para llamar a las Sagradas Ordenes, sobre Los escrutinios acerca de la idoneidad de los candidatos* (10. listopadu 1997). *Notitia* 33 (1997), s. 495–506.

³⁰ CIC, kán. 1029, 1031, § 1 e 1041, odst. 1; *Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis*, č. 39.

³¹ Srov. PDV 35.

semináře nebo do formačního domu někdy možné pouze po psychologickém vyhodnocení osobnosti.

12. Právo a povinnost instituce poskytující formaci na získání znalostí potřebných pro obezřetně pravdivý posudek o způsobilosti kandidáta nesmí poškodit právo na dobrou pověst, které osobě přísluší, ani právo na ochranu vlastního soukromí, jak předepisuje kán. 220 Kodexu kanonického práva. To znamená, že k psychologické konzultaci se může přistoupit jen po předchozím výslovném informovaném a svobodném souhlasu kandidáta.

Formátoři mají zabezpečit atmosféru důvěry tak, aby se kandidát mohl otevřít a vědomě se zúčastnit na rozpoznávání, doprovázení a poskytovat svou osobní přesvědčenou a horlivou spolupráci.³² Od něho se vyžaduje upřímná a důvěrná otevřenost vůči svým formátorům. Pouze tehdy, když se jim dá upřímně poznat, se mu může dostat pomoci na duchovní cestě, kterou on sám svým vstupem do semináře hledá.

Důležité, a pro překonání případných nedorozumění často rozhodující, je jednak otevřené a transparentní výchovné ovzduší panující mezi formovanými a formátory, jednak motivace a způsob, jímž formátoři předloží kandidátovi návrh na psychologickou konzultaci.

Je třeba zabránit dojmu, že takovýto návrh znamená předeheru pro nevyhnutelné vyloučení kandidáta za semináře nebo z formačního domu.

Kandidát se může svobodně obrátit na jednoho z odborníků, který byl zvolen formátory, anebo na jiného, kterého si sám zvolil a formátoři ho akceptovali.

Podle možností má být kandidátům vždy zaručena svobodná volba mezi různými odborníky, kteří mají požadované vlastnosti.³³

Pokud by kandidát odmítl odůvodněnou žádost ze strany formátorů, aby se podrobil psychologické konzultaci, oni nemají nikterak znásilňovat jeho vůli a obezřetně budou pokračovat v rozpoznávání na základě znalostí, jimiž disponují, a budou přitom mít na paměti citovaný kán. 1052, § 1.

³² Srov. *tamtéž*, č. 69.

³³ Srov. č. 6 tohoto dokumentu.

V. Vztah zodpovědných za formaci s odborníkem

a) *Zodpovědní z vnějšího fóra*

13. V duchu vzájemné důvěry a spolupráce na své vlastní formaci lze kandidáta vyzvat, aby svobodně dal svůj písemný souhlas k tomu, že odborník v psychologických vědách, vázaný služebním tajemstvím, může výsledky konzultace sdělit formátorům, které určí sám kandidát. Ti použijí informace takto získané k vypracování všeobecného obrazu o kandidátově osobnosti a k získání vhodných údajů pro cestu jeho další formace nebo pro připuštění ke svěcení.

Za účelem současné i budoucí ochrany kandidátova soukromí a jeho dobré pověsti se má zvláštní péče věnovat tomu, aby znalecké parere vyjádřené expertem bylo přístupné výlučně zodpovědným za formaci s přesně daným a závazným zákazem jeho použití jinak než pro záležitosti rozpoznání kandidátova povolání a jeho formace.

b) *Specifický charakter duchovního vedení*

14. Spirituálovi přináležejí nelehká úloha při rozpoznávání povolání, byť v oblasti svědomí.

I když platí, že duchovní vedení nelze v žádném případě zaměnit či nahradit nějakou formou psychologické analýzy či pomoci a že duchovní život sám o sobě podporuje růst lidských ctností – pokud neexistují bloky psychické povahy³⁴ – může se spirituál i tak ocitnout v situaci, že pro vysvětlení jinak neřešitelných pochybností potřebuje navrhnout psychologickou konzultaci, aniž by ji však nařizoval, aby mohl s větší jistotou pokračovat v rozpoznávání a v duchovním doprovázení.³⁵

V případě žádosti o psychologickou konzultaci ze strany spirituála je žádoucí, aby jej kandidát seznámil s výsledky konzultace, a kromě toho také informoval formátora z vnějšího fóra, zvláště když ho k tomu vyzval spirituál.

³⁴ Srov. pozn. č. 20.

³⁵ Srov. PDV 40.

Jestliže by spirituál považoval za užitečné, aby on sám získal informace od konzultanta, bude postupovat podle ustanovení č. 13 pro formátora z vnějšího fóra.

Z výsledků psychologického vyšetření spirituál vyvodí, jak dále vhodně postupovat při rozpoznávání, jež je v jeho kompetenci, a jak radit kandidátovi, a to i ohledně pokračování či přerušování formační cesty.

c) Pomoc odborníka kandidátovi a formátorům

15. Pokud je odborník o to žádán, má pomáhat kandidátovi k dosažení lepšího sebepoznání, poznání svých vlastních schopností a své zranitelnosti. Rovněž mu má pomáhat při konfrontaci ideálů, které jsou spojené s povoláním, s jeho vlastní osobností, aby stimuloval jeho osobní svobodný a vědomý kladný přístup ke své formaci. Úkolem odborníka je, aby poskytl kandidátovi vhodné informace o těžkostech, které prožívá, a o jejich možných důsledcích pro jeho život i pro budoucí kněžskou službu.

Po skončeném vyšetření a také na základě informací, které mu předali formátoři, poskytne odborník – pouze po předběžném písemném souhlasu kandidáta – svůj příspěvek pro pochopení osobnostního typu a problematiky, které daný jednotlivec čelí nebo musí čelit.

Rovněž na základě svého hodnocení a svých schopností naznačí předpokládané možnosti růstu kandidátovy osobnosti. Kromě toho v případě potřeby navrhne formu anebo způsob psychologické pomoci.

VI. Osoby propuštěné nebo ti, kteří dobrovolně odejdou ze semináře či formačního domu

16. Je v rozporu s církevními normami přijmout do semináře nebo do formačního domu osoby, které odešly či dokonce byly propuštěny z jiného semináře nebo formačního domu, aniž by se od jejich příslušných biskupů nebo vyšších představených nejprve získaly potřebné informace, zejména o důvodech jejich propuštění či odchodu.³⁶

³⁶ Srov. CIC, kán. 241, § 3; KONGREGACE PRO KATOLICKOU VÝCHOVU (SEMINÁŘE A STUDIJNÍ INSTITUTY). *Instrukce pro biskupské konference ohledně přijetí kandidátů pocházejících z jiných seminářů nebo řeholních rodin do semináře* (8. března 1996).

Proto dřívější formátoři mají výslovnou povinnost poskytnout přesné informace novým formátorům.

Zvláštní pozornost je třeba věnovat tomu, že kandidáti často opouštějí formační instituci ze své vůle, aby přešli nucenému propuštění.

V případě přestupu do jiného semináře nebo formačního domu musí kandidát informovat nové formátory o psychologické konzultaci, kterou dříve absolvoval. Noví formátoři mohou mít přístup k informacím od odborníka, který konzultaci provedl, pouze se svobodným písemným souhlasem kandidáta.

V případě, že se naskytne možnost přijmout do semináře takového kandidáta, který byl dříve propuštěn a podrobil se psychologické kúře, je třeba nejprve podle možností přesně ověřit jeho psychický stav. Mimo jiné je třeba po předchozím svobodném souhlasu kandidáta převzít příslušné informace od odborníka, který ho sledoval.

V případě, že kandidát chce přestoupit do jiného semináře nebo formačního domu, poté co vyhledal pomoc odborníka v psychologii, a odmítá, aby posudek dostali k dispozici noví formátoři, je nutno vzít v úvahu, že způsobilost kandidáta je třeba přezkoumat pomocí pozitivních závěrů podle ustanovení citovaného kán. 1052; musí se tedy vyloučit každá opodstatněná pochybnost.

Závěr

17. Všichni ti, kteří se z různého titulu angažují ve formaci, mají poskytovat svou vědomou spolupráci, každý s ohledem na své specifické poslání, aby rozpoznávání povolání a doprovázení kandidátů bylo uzpůsobeno v souladu s tím, že „církev má přivádět ke kněžství pouze ty, kdo byli povoláni a vhodně formováni, a jsou tedy připraveni připojit se vědomě a zcela svobodně k Ježíši Kristu, který je vyzývá k důvěrnému životu s ním a ke sdílení jeho spasitelného poselství.“³⁷

³⁷ PDV 42, s. 84.

Papež Benedikt XVI. při audienci udělené dne 13. června 2008 níže podepsanému kardinálovi prefektovi schválil předkládaný dokument a povolil jeho zveřejnění.

V Římě dne 29. června 2008, o slavnosti svatých apoštolů Petra a Pavla.

kard. ZENON GROCHOLEWSKI
prefekt

✠ JEAN-LOUIS BRUGUES, OP
*arcibiskup-emeritní biskup z Angers
sekretář*

3. POSELSTVÍ PAPEŽSKÉ RADY PRO PASTORACI MIGRANTŮ A LIDÍ MIMO DOMOV U PŘÍLEŽITOSTI SVĚTOVÉHO DNE CESTOVNÍHO RUCHU 27. ZÁŘÍ 2008

„Cestovní ruch čelí výzvě klimatických změn“

Vatikánský stát se stal prvním suverénním státem „s nulovými emisemi“ kysličníku uhličitého (CO₂) tím, že v roce 2007 vytvořil zelenou zónu na území, které vlastní v Maďarsku. Tento plán směřující k regeneraci rostlinstva znamená významný ekologický závazek pro naši planetu přijatý katolickou církví na jejím vrcholu. Dalším svědectvím o tom, jak daný problém leží Apoštolskému stolci na srdci, je projekt zařízení proměňujícího světlo na elektřinu za použití solárních panelů, které zabezpečí Vatikánskému státu energii pokrývající značnou část jeho celkové spotřeby. Jsou to dva konkrétní příklady, které mají vést k úvahám o obtížné ekologické budoucnosti planety postižené odlesňováním a fenoménem globálního oteplování.

1. Se zřetelem k našemu specifickému tématu, právě cestovní ruch je jedním z nositelů současných klimatických změn, neboť přispívá k procesu oteplování země.¹ Uvážíme-li, že v současné době se více než 900 milionů lidí vydává na turistickou cestu do zahraničí (a předpokládá se, že v roce 2020 jejich počet překročí miliardu a půl), jejich doprava za použití letadel, vodních nebo pozemních dopravních prostředků způsobují spotřebu pohonných hmot, která je příčinou znečištění. Také klimatizační zařízení hotelů, kde jsou ubytováni, zapříčiňují emise škodlivých plynů.

¹ Srov. Projev generálního tajemníka *Světové turistické organizace*, březen 2007.

Jistěže se nejedná jen o otázku cestovního ruchu, protože existuje mnoho jiných aktivit vytvářejících znečištění, globální oteplování a následné zhoršování ovzduší s negativními důsledky na podnebí a životní prostředí. Můžeme říci, že se nacházíme v obtížné a delikátní fázi historie lidstva, na určitém rozcestí. Otvírají se před námi dvě příslovečné cesty – cesta dobra a zla – jak nás učí Bible (srov. Dt 30, 15; 1 Jan 3, 14).

Text knihy Genesis vztahující se na stvoření možná inspiroval dohody platné ve světě, ale prakticky se na něj zapomíná. Dokazují to rozhodnutí přijatá s prodlením dokonce i těmi státy, které jsou v oblasti globální ekologie nejpokročilejší, a také neochota těch, kdo váhají s podpisem mezinárodních protokolů usilujících o ochranu životního prostředí a o snížení emisí kysličníku uhličitého.

Kdybychom však naslouchali Božímu slovu v jeho pravdě, kráse a poezii (Gn 1, 1–31), vesmír by se nám jevil jako nabídnutý dar, který máme zachovat, jako „eden“, kde se všechno snoubí v harmonii a v radosti ze života. Země je zahradou a místem, kde tvorové chválí lásku toho, kdo je stvořil, a kde rovnováha je normou, jejímž vyvrcholením je právě bujnost plodů, stromů a života.

Avšak tam, kde podle záměru svatého a inspirovaného Autora panovala krása, se při vládě svobody bez pravdy a lásky otevírají dveře pro hrůzu a hřích. Místo rovnováhy nastupuje nepořádek, pokoj je přemožen násilím, mučením a válkou. Po bujné vegetaci přichází sucho a pohroma. Tam, kde bylo světlo střídající se s tmou, aby se tak stanovil čas pro práci a odpočinek, nastupuje výstřednost, neustálý zmatek a chaos. Tam, kde mezi mužem a ženou panoval dialog lásky a pokoj smyslů, našly své místo hřích, Adamovo obvinění jeho manželky Evy, nepřátelství, bratrovražda, potopa.

Zahrada se tak stala pouští, květy zvadly, voda pohltila a zničila to, co při pokračující potopě našla v cestě. A mezitím vyrostly jiné překážky: bomby vytvořily krátery, nazírání se proměnilo v uchvacování, dialog se stal monologem všemocné síly, bratři zotročili bratry a národy již nenašly v Zahradě strom života, protože okusily ovoce ze stromu dobra a zla.

2. Kudy se tedy máme vydat směrem k ekologickému dobru, abychom se postavili proti neblahým klimatickým změnám, což je téma-

tem našeho letošního Dne cestovního ruchu? Jako velká výzva se ukazuje překonávání jistého nezdravého narcisismu a boj proti egoismu. Musíme vidět zemi, které hrozí riziko zničení, jasným a poctivým pohledem. To rozhodně neznamená, že se člověk má nechat přemoci zklamáním, ale naopak, znamená to vzít na sebe zodpovědnost na individuální i kolektivní úrovni, abychom znovu vytvářeli harmonii možnou po prvotním hříchu, umožňovali planetě řídit se svým životním cyklem a pomáhali jí v tom. Konkrétně to znamená, abychom nepřispívali k dalšímu globálnímu oteplování cílenou nebo nezodpovědnou lidskou činností, která věští brzkou zkázu. Zlo je ve strukturách či skutečnostech, které urychlují znečišťování, aniž by se věnovala pozornost vnitřnímu hlasu člověka, jenž ho nabádá, aby si uvědomil meze. Rovněž se zanedbává, aby se při rozhodování hledělo na bratrství a milosrdenství vůči následujícím generacím a na všeobecné dobro s ohledem na budoucnost. Není správné, aby lidské bytosti vyvolaly konec světa a vyplenění generací svou nedbalostí či egoistickými rozhodnutími a přehnanou spotřebou, jako by ostatní a ti, co přijdou po nás, neměli žádnou cenu. Ve vztahu k budoucnosti existuje egoismus, který se projevuje nedostatečností v hodnocení a v perspektivním vidění, nedbalostí a nevíšavostí.

3. Jaká výzva z toho pro nás vyplývá při pastorační cestovního ruchu inspirované tématem, které nám předkládá Světová turistická organizace a které chceme přijmout? Je to rozvíjení *etiky zodpovědnosti* všemi a v našem případě zvláště turisty. Tento druh etiky zahrnuje také úctu k budoucnosti a k ekologickým a klimatickým podmínkám směřujícím k jejímu umožnění.

Dále pak doufáme v odpovídající příspěvek ode všech, a tedy i od turistů, pro zemský okruh, na němž žijeme; mají věnovat pozornost chování a konkrétním činnostem tak, aby způsobovali naší planetě co nejmenší škody a nevznášeli jen stížnosti, třeba i oprávněné, na nerovnováhu, škody a riziko zničení.

Turista, k jehož dispozici nabízíme specifickou pastorační, může svým postojem přispívat k udržení života na naší planetě a k zpomalení alarmujících klimatických změn. Může se rozhodnout pro jednu ze dvou cest před sebou: buď být turistou s postojem proti zemi anebo v její prospěch, například tím, že půjde pěšky, dá přednost hotelům

a ubytování ve větším spojení s přírodou, vezme si menší zavazadla, aby dopravní prostředky produkovaly méně kysličníku uhličitého, že bude patřičně nakládat s odpady. Může také jíst jídla více „ekologická“, sázet stromy, aby neutralizoval znečišťující účinky svých cest, dávat přednost produktům místního řemesla před jinými nákladnějšími a škodlivými, používat recyklovatelné a biologicky se rozkládající materiály. Měl by respektovat místní zákony a vážit si kultury navštěvovaných míst.

Viděli jsme problém v jeho podstatě a odvážili jsme se předložit ideální návrhy, které možná ne všichni budou sdílet, a řešení směřující k co nejmenším škodám pro přírodu. Nasloucháme přitom hlasu toho, který tluče na dveře, aby nás povzbudil k zavádění nových způsobů udržitelného cestovního ruchu.

4. V „ekologické“ logice je vrcholně důležité, abychom se navrátili ke smyslu pro *omezení*, v protikladu k pošetilému pokroku za každou cenu, a unikali před posedlostí vlastněním a konzumem. Smysl pro omezení se utváří také tím, že se rozpoznává odlišnost mezi bližními a transcendence Stvořitele vzhledem k jeho tvorům. K tomu dojdeme, když se nesnažíme uchvátit místo toho, kdo je vedle nás, a když ostatním přiznáváme stejná práva, jaká si nárokuje sami pro sebe. To znamená, že máme otevřít své vědomí pro bratrství na zemi, která dnes i zítra patří všem a je pro všechny.

Každá lidská bytost, a tím spíše křesťan, se musí hlásit k pojmu *udržitelné planety* a kvality naší země, která bude patřit příštím generacím. Všichni turisté a stejně tak i celé mezinárodní společenství by měli zachovávat a *prosazovat „zelenou“ kulturu*, která respektuje životní prostředí a pro nás, křesťany, je charakterizována morálními a především etickými hodnotami. Kniha Genesis hovoří o počátku, při němž Bůh staví člověka do role strážce země, aby přinášela plody. Naši bratři muslimové jej vidí jako Božího „majordoma“.

Když člověk zapomene na to, že má být věrným služebníkem Boha a země, ona se vzbouří, stává se pouští a hrozí jí, že nepřežije. Proto, aby budoucnost byla možná, je třeba vytvářet pevné vazby mezi jednotlivými generacemi. Je třeba rozvíjet *vládnu nekompromisnost* s volbou toho, co není přechodné ani úpadkové. Je nutné rozvíjet lásku i k naší zemi, odzbrojovat logiku smrti a povzbuzovat

k lásce k tomuto vzácnému prostoru, jenž patří nám všem, s vědomím daru, se zodpovědností za každý okamžik, při trvalé službě bratrství a s ohledem na ty, kteří přijdou po nás. Tímto způsobem se bude rozvíjet kultura zodpovědného cestovního ruchu i ve vztahu ke klimatickým změnám.

To je naše přání, naše touha a za to se modlíme v tomto roce milosti 2008.

Vatikán 18. června 2008

kard. RENATO RAFFAELE MARTINO
předseda

✠ AGOSTINO MARCHETTO
arcibiskup, sekretář

4. KONGREGACE PRO KLÉRUS: VYHLÁŠENÍ ROKU KNĚŽÍ 3. DUBNA 2009

KONGREGACE PRO KLÉRUS

Vatikán 3. dubna 2009

Vaše Eminence/Excelence,

během audience konané 16. března 2009, která byla udělena členům této kongregace shromážděným na plenárním zasedání, papež Benedikt XVI. vyhlásil „na podporu úsilí kněží o dosažení duchovní dokonalosti, na které závisí účinnost jejich služby“, zvláštní „Rok kněží“, který začne 19. června tohoto roku na slavnost Nejsvětějšího Srdce Ježíšova a potrvá celý rok. Na tento rok připadá 150. výročí od úmrtí svatého faráře z Arsu, Jana Marie Vianneye, jenž byl skutečným příkladem pastýře ve službě Kristova stáde.¹

Rok kněží představuje tak významnou událost, aby se čím dál více pohlíželo s vděčností a úžasem na dílo Páně, jenž: „právě tu noc, kdy byl zrazen“ (1 Kor 11, 23) chtěl ustanovit služebné kněžství a nezbytně jej spojit s eucharistií, která je vrcholem a pramenem života pro celou církev. Bude to tedy **Rok, ve kterém má dojít k znovunalezení krásy a důležitosti kněžství a jednotlivých světců**, k čemuž bude povzbuzován i celý Boží svatý lid: zasvěcení a zasvěcené, křesťanské rodiny, trpící a především mladí lidé, kteří jsou tak vnímaví k velkým ideálům, které jsou žité s věrohodnou snahou a vytrvalou věrností.

Tímto směrem se také ubírá téma, které šťastně vybral Svatý otec pro tento rok: „**Věrnost Krista, věrnost kněze**“, aby poukázal na

¹ Srov. Projev Svatého otce.

absolutní primát milosti, „*My milujeme Boha, protože on napřed miloval nás*“ (1 Jan 4, 19) a zároveň nezbytné srdečné přilnutí milující svobody, pamětliví, že jméno lásky v čase je „věrnost!“

Jak Vaše Eminence/Excelence bude moci konstatovat, jedná se o významnou příležitost teologicko-duchovního a misijně-pastoračního prohloubení, které bude užitečné především pro samotné kněze, povolané k tomu, aby si obnovili uvědomění své vlastní identity a k tomu, aby si následně upevnili misijní úsilí, které vyvěrá z božské intimity, z „být“ s Pánem. Pastorační plodnost, která se šíří na každé prostředí a každou osobu církve, se zvláštní pozorností na **nezbytnou a prvořadou podporu povolání k svěcené službě**.

Rok kněží bude vyhlášen na příští slavnosti Nejsvětějšího Srdce Ježíšova v papežské bazilice sv. Petra ve Vatikánu, slavením nešpor, kterým bude předsedat Svatý otec. Při této příležitosti bude přinesena relikvie srdce sv. Jana Marie Vianneye, srdce, které bušilo v souladu s božským srdcem Dobrého Pastýře. Signifikantní by bylo, kdyby se připravila obdobná celebrace v každé katedrále, svatyni nebo významném kostele na jednotlivém církevním území s kněžími a věřícími sjednocenými v modlitbě.

Během tohoto roku budou příležitostně prostřednictvím sdělovacích prostředků, především internetových stránek této kongregace (www.clerus.org), sdělovány události a předkládány užitečné podněty k shromážděním, duchovním cvičením, modlitbám, setkáním a dalším iniciativám, které bude chtít připravit pastorační tvořivost.

Nejedná se v první řadě o velkolepou senzaci, ale tato událost se má prožít především jako **vnitřní obnova v radostném znovunalezení vlastní identity, bratrství vlastního kněžstva, svátostného vztahu s vlastním biskupem**. Tyto iniciativy by se měly konat především na příslušných církevních územích a v příslušných institutech.

Na národní úrovni by snad mohla být určena, některá významná svatyně.

V tom případě **bude vhodné dostatečně upozornit prostřednictvím médií na tento Rok kněží**, především katolických s pečlivou pozorností, aby se této události věnovala vždy správná a nikoliv partiální interpretace.

Kromě kněžstva, jednotlivých kněží a farností bude vhodné zapojit i zařízení kněžské formace, společnosti a hnutí, kde se nachází mnoho mladých lidí, katolické školy každého druhu a stupně, kláštery, společnosti zasvěceného života a všechny autentické církevní společenství, které podle svých možností a svého charisma, mohou nabídnout platný podíl na Roku kněží. Rok uzavře Světový den kněží, který vyvrcholí v Římě o slavnosti Nejsvětějšího Srdce Ježíšova v roce 2010 za účasti Svatého otce.

Ve výše zmiňované promluvě, Svatý otec připomněl: „*naléhavým se také jeví, aby bylo znovu nabyto uvědomění, které pobízí kněze, aby byli přítomní, identifikovatelní a rozeznatelní podle víry, podle osobních ctností a také podle oděvu, v prostředí kultury a lásky, a byli vždy v srdci poslání církve.*“ V tomto smyslu se vřele žádá, aby tato biskupská konference věnovala mimořádnou pozornost spravedlivému hodnocení kněží v integritě jejich pastorační služby a **aby dbala na jejich „přítomnost“** v každém prostředí poslání církve, a šla také vstříc těm, kteří i když byli pokřtěni, nebyli dostatečně evangelizováni.

S ujištěním Vaší Eminence/Excelence, že tato biskupská konference učiní vše potřebné k důstojnému slavení Roku kněží, zůstávám v Kristu

kard. CLÁUDIO HUMMES
prefekt

✠ MAURO PIACENZA
*titulární arcibiskup z Vittoriana
sekretář*

5. DEKRET APOŠTOLSKÉ PENITENCIÁRIE O UDÍLENÍ ZVLÁŠTNÍCH ODPUSTKŮ V ROCE KNĚŽÍ, KE CTI SV. JANA MARIE VIANNEYE 19. ČERVNA 2009 – 19. ČERVNA 2010

URBIS ET ORBIS
DECRETUM

**Darem posvátných odpustků
se opatřují zvláštní pobožnosti,
které se mají konat během Roku kněží
vyhlášeného ke cti sv. Jana Marie Vianneye**

Významný je den, v němž si připomeneme 150 let od zbožného odchodu do nebe sv. Jana Marie Vianneye, faráře z Arsu, který byl zde na zemi obdivuhodným příkladem pravého pastýře ve službě Kristova stáde.

Protože jeho příklad je vhodný k tomu, aby povzbuzoval věřící a zejména kněze k napodobování jeho ctností, ustanovil Svatý otec Benedikt XVI., aby byl při této příležitosti od 19. června 2009 do 19. června 2010 slaven v celé církvi zvláštní Rok kněží, během něhož se budou kněží stále více upevňovat ve věrnosti Kristu zbožnými meditacemi, posvátnými úkony a dalšími vhodnými skutky.

Toto posvátné období bude zahájeno o slavnosti Nejsvětějšího Srdce Ježíšova, dni posvěcení kněží, kdy bude papež slavít nešpory před posvátnými relikviemi sv. Jana Marie Vianneye, které přinese do Říma biskup z Belley-Arsu. Svatý otec zakončí Rok kněží na náměstí sv. Petra v přítomnosti kněží z celého světa, kteří obnoví věrnost Kristu a pouto bratrství.

Kněží budou modlitbami a dobrými skutky usilovat o získání milosti od Nejvyššího a Věčného Kněze Krista k tomu, aby zářili vírou,

nadějí a láskou i dalšími ctnostmi a ukazovali způsobem života i navenek, že jsou plně oddáni duchovnímu dobru lidu; což církvi vždy velmi leželo na srdci.

K lepšímu dosažení vytouženého cíle velmi poslouží dar posvátných odpustků, který Apoštolská Penitenciárie tímto Dekretem, vydaným v souladu s vůlí papeže, dobrotivě uděluje během Roku kněží:

A. – Kněžím, kteří opravdově litují svých hříchů, a kteří se v kterýkoliv den budou zbožně modlit alespoň ranní chvály nebo nešpory před Nejsvětější svátostí vystavenou k veřejné účtě nebo ve svatostánku a po příkladu sv. Jana Marie Vianneye se ochotně a velkodušně budou oddávat slavení svátostí, zejména svátosti smíření, budou v Bohu milostivě uděleny *plnomocné odpustky*, které budou moci získat i pro zemřelé spolubratry na způsob přímluvné modlitby, pokud v souladu s platnými předpisy přistoupí ke svaté zpovědi a ke svatému přijímání a jestliže se pomodlí na úmysl Svatého otce. Kněžím budou mimoto uděleny *částečné odpustky*, které budou moci být získány i pro zemřelé spolubratry, kdykoli se zbožně pomodlí řádně schválené modlitby pro vedení svatého života a pro svaté plnění úřadů, které jim byli svěřeny.

B. – Všem věřícím, kteří opravdově litují svých hříchů, a kteří se v kostele nebo kapli zbožně účastní mše svaté a obětují za kněze církve modlitby Ježíši Kristu, Nejvyššímu a Věčnému Knězi, a jakýkoliv dobrý skutek učiněný v ten den, aby je posvětil a přetvořil podle svého srdce, budou uděleny *plnomocné odpustky*, pokud jim byly odpuštěny hříchy ve svátosti smíření a pomodlili se na úmysl Svatého otce: v den zahájení a zakončení Roku kněží, v den 150. výročí zbožného odchodu sv. Jana Marie Vianneye, dále pak první čtvrtek v měsíci nebo v jiný den stanovený místními ordináři ve prospěch věřících.

Bude velmi vhodné, aby v katedrálních a farních kostelích sami kněží ustanovení ve farní správě vedli tyto pobožnosti, slavili mši svatou a zpovídali věřící.

Starým a nemocným lidem a všem, kteří z legitimních důvodů nemohou vyjít z domova, s duší zbavenou jakéhokoliv hříchu a s úmyslem splnit tři obvyklé podmínky, jakmile to bude možné, ve svém

vlastním domě nebo tam, kde jim bude bránit překážka, budou rovněž uděleny *plnomocné odpustky* ve výše uvedených dnech, pokud se pomodlí za posvěcení kněží a v důvěře obětují své nemoci a životní obtíže Bohu skrze Marii, Královnu apoštolů.

Konečně *částečné odpustky* jsou uděleny všem věřícím, kdykoli se zbožně pomodlí pětkrát *Otčenáš*, *Zdrávas Maria* a *Sláva Otci* nebo jinou schválenou modlitbu ke cti Nejsvětějšího Srdce Ježíšova za to, aby byli kněží zachováni v čistotě a svatosti života.

Tento Dekret platí po celou dobu trvání Roku kněží. Jakékoliv opačné ustanovení není překážkou.

Vydáno v Římě, v sídle Apoštolské Penitenciárie dne 25. dubna, o svátku sv. Marka, evangelisty, léta od Vtělení Páně 2009.

kard. JAMES FRANCIS STAFFORD
vrchní penitenciář

✠ GIANFRANCO GIROTTI, OFM.Conv.
titulární biskup z Mety, regent

6. DOKUMENT KONGREGACE PRO KLÉRUS O PRAVOMOCI LAICIZOVAT DUCHOVNÍ Z 18. DUBNA 2009

KONGREGACE PRO KLÉRUS

Ve Vatikánu dne 18. dubna 2009

Prot. N. 2009/0556

Nejdůstojnějším ordinářům jejich diecézním sídlům

Vaše Eminence/Excelence,

letos 30. ledna obdržela tato kongregace od Svatého otce některé pravomoci, které chce v tomto okružním listu představit všem ordinářům ve světle jeho záměrů, podle nichž se má postupovat.

Vroucí touha po posílení respektu vůči poslání a samotné osobě kněží, kteří v této době hluboce poznamenané sekularizací se pro věrnost své identitě a svému poslání musí snažit myslet a jednat proti proudu doby, i úmysl vyjít vstříc potřebám nástupců apoštolů v jejich každodenním úsilí o zachování a podporu církevní disciplíny ve prospěch celého těla církve byly pro jmenovanou Kongregaci podnětem k předložení tohoto listu určeného všem ordinářům.

1. Služebné kněžství má svůj kořen v apoštolské posloupnosti a je vybaveno posvátnou mocí,¹ která spočívá v pravomoci a zodpověd-

¹ Srov. LG 10, 18, 27, 28; PO 2, 6; KKC, 1538, 1576.

nosti **jednat v osobě Krista, Hlavy a Pastýře.**² V této perspektivě „se misionářská dimenze kněze rodí z jeho svátostného připodobnění Kristu-Hlavě a jako důsledek s sebou nese niterné a naprosté přilnutí k tomu, co církevní tradice označila jako *apostolica vivendi forma* (apoštolský způsob života). Ten spočívá v účasti na ‚novém životě‘, pojatém duchovně, v účasti na ‚novém životním stylu‘, který započal Pán Ježíš a který si osvojili apoštolové. [...] Velká tradice církve zajisté správně oddělila účinnost svátostí od konkrétní existenciální situace jednotlivého kněze, čímž jsou vhodně naplněny legitimní požadavky věřících. Toto správné věroučné upřesnění však nijak nedispenzuje od potřebného a naprosto nezbytného úsilí o mravní dokonalost, které musí sídlit v každém opravdu kněžském srdci.“³ Proto jsou kněží uprostřed stáde, které jim je svěřeno, povoláni nadále zpřítomňovat Krista, jediného a nejvyššího Pastýře, následováním jeho životního stylu a průzračným svěděním svého života.⁴ V tom spočívá síla každého pastýřského povolání, která je utvářena koherentním svěděním vlastního zasvěcení, živého modlitbou a pokáním.

2. Toto vše je zvláště důležité pro pochopení teologického zdůvodnění kněžského celibátu, protože požadavek církve v této záležitosti nachází své poslední zdůvodnění v poutu zvláštní příhodnosti (*convenientia*), která celibát spojuje s kněžským svěcením připodobňujícím kněze Ježíši Kristu, Hlavě a Ženichu církve. Církev, nevěsta Ježíše Krista, chce být knězem milována tak úplně a výlučně, jak ji miloval Ježíš Kristus, Hlava a Ženich. Kněžský celibát je tedy darováním sebe samého v Kristu a s Kristem pro jeho církev, a vyjadřuje

² Srov. PDV 15; KKC, 875; KONGREGACE PRO KLÉRUS; PAPEŽSKÁ RADA PRO LAIKY; KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY; KONGREGACE PRO BOHOSLUŽBU A SVÁTOSTI; KONGREGACE PRO BISKUPY; KONGREGACE PRO EVANGELIZACI NÁRODŮ; KONGREGACE PRO SPOLEČNOSTI ZASVĚCENÉHO ŽIVOTA A SPOLEČNOSTI APOŠTOLSKÉHO ŽIVOTA; PAPEŽSKÁ RADA PRO VÝKLAD LEGISLATIVNÍCH TEXTŮ. *Instrukce k některým otázkám ohledně možnosti laiků podílet se na službách vykonávaných kněžskými* (15. srpna 1997). Praha: ČBK, 2001.

³ BENEDIKT XVI. Promluva k účastníkům plenárního zasedání Kongregace pro klérus, 16. března 2009.

⁴ Srov. PDV 15, s. 31.

tak službu kněze pro církev konanou v Pánu a s Pánem.⁵ Proto církev na II. vatikánském koncilu potvrdila a v pokračujícím papežském magisteriu opakovaně potvrzuje pevnou vůli „zachovávat zákon, podle něhož se v latinském obřadu vyžaduje od kandidátů kněžského svěcení svobodně zvolený a trvalý celibát.“⁶ Kněžský celibát stejně jako apoštolský celibát je darem, který církev dostala a který chce zachovat, protože je přesvědčena, že je dobrem pro ni samu i pro svět.⁷ Kodex kanonického práva v kán. 277 uvádí: „§ 1. Duchovní jsou povinni zachovávat dokonalou a trvalou zdrženlivost pro Boží království, a proto jsou vázáni celibátem, který je zvláštním Božím darem, jímž se mohou duchovní snáze a s nerozděleným srdcem svobodněji oddat Kristu a službě Bohu i lidem. § 2. S náležitou moudrostí se duchovní chovají k osobám, jejichž častá společnost by mohla ohrozit závazek duchovních ke zdrženlivosti nebo vzbudit pohoršení u věřících. § 3. Diecéznímu biskupovi přísluší vydat o této věci normy, které stanoví podrobnosti, a posuzovat zachovávání této povinnosti v jednotlivých případech.“

3. Biskup má, kromě jiného, povinnost připomínat kněžím závazek, svobodně přijatý v okamžiku svěcení, totiž zachovávat dokonalou a trvalou zdrženlivost pro Boží království. A dále biskup stále musí bdít, aby byl kněz věrný ve vykonávání svých služebních povinností (srov. kánony 384 a 392). „Biskupové řídí svěřené místní církve jako zástupci a vyslanci Kristovi radou, přesvědčováním a příkladem, ale i autoritou a posvátnou mocí.“⁸ Mezi nimi a mezi jejich kněžími existuje *communio sacramentalis* (svátostné společenství) v síle služebného neboli hierarchického kněžství, které je účastí na jediném kněžství Kristově.⁹

⁵ Srov. PDV 29, s. 58.

⁶ Tamtéž; srov. PO 16; PAVEL VI. Encyklika *Sacerdotalis coelibatus* (24. června 1967), č. 14. AAS 59 (1967), s. 662; CIC, kán. 277, § 1.

⁷ Srov. KONGREGACE PRO KLÉRUS. *Direktář pro službu a život kněží* (31. ledna 1994), č. 57–60. Praha: ČBK, 1995, s. 41–46.

⁸ LG 27.

⁹ Srov. PO 7; JAN PAVEL II. Posynodální apoštolská exhortace o biskupu, služebníku evangelia Ježíše Krista, pro naději světa *Pastores gregis* (16. října 2003), č. 47. AAS 96 (2004), s. 887–888 (česká verze: <http://tisk.cirkev.cz/dokumenty/pastores-gregis.html>).

Pouto podřízenosti kněží biskupovi se bezpochyby týká oblasti zastávání jejich služby, kterou mají vykonávat v hierarchickém společenství se svým biskupem. Oboustranný vztah mezi biskupem a jeho kněžími nelze z právního hlediska redukovat ani na veřejno-právní vztah hierarchické podřízenosti dle státního právního řádu, ani na pracovněprávní vztah mezi zaměstnavatelem a vykonavatelem práce.¹⁰ Nezřídka se stává, že některé orgány občanské společnosti považují oboustranný vztah mezi duchovním a biskupem za jakýkoliv běžný vztah mezi ředitelem nějaké firmy a jeho vlastními „zaměstnanci“, a nepřijímají jej jako pouto svátostné povahy.

V tomto kontextu, „biskup je povinen hájit jednotu celé církve, a proto musí usilovat o společnou kázeň celé církve a naléhat na zachovávání všech církevních zákonů“ (CIC, kán. 392, § 1) a musí bdít, aby se do církevní kázně nevloudily nepořádky (srov. CIC, kán. 392, § 2).

Na druhé straně musí diecézní biskup věnovat zvláštní péči kněžím i obhajováním jejich práv (srov. kán. 384). Naprostá většina kněží žije v každodenním životě upřímně dle své vlastní identity a věrně vykonává svou službu, ale „v případech, kdy se prokáže pohoršení, především pokud je způsobili služebníci církve, musí být biskup silný a rozhodný, spravedlivý a rozvážný ve svém jednání. V těchto politováníhodných případech je biskup povinen pohotově zasáhnout podle stanovených kanonických norem jak pro duchovní dobro zúčastněných osob, tak pro nápravu pohoršení i pro ochranu a pomoc obětem.“¹¹ V tomto kontextu je rovněž eventuální trest stanovený církevní autoritou „vnímán jako nástroj určený pro společenství, a to jako prostředek k napravení nedostatků individuálního dobra a společného dobra, které se projevily v proticírkevním, zločinném a pohoršlivém chování členů Božího lidu.“¹²

¹⁰ Srov. PAPEŽSKÁ RADA PRO VÝKLAD LEGISLATIVNÍCH TEXTŮ. Vysvětlující poznámka *Pokyny pro uzpůsobení kanonické zodpovědnosti diecézního biskupa vůči kněžím inkardinovaným do jeho diecéze a kněžím, kteří v ní vykonávají svou službu* (12. února 2004). *Communicationes* 36 (2004), s. 33–38; srov. také KONGREGACE PRO KLÉRUS. Deklarace *Quidam episcopi* (8. března 1982). AAS 74 (1982), s. 642–645.

¹¹ KONGREGACE PRO BISKUPY. Direktorium pro pastorační službu biskupů *Apostolorum Successores* (22. února 2004), č. 44. Città del Vaticano 2004.

Je nicméně třeba upřesnit, že se diecézní kněz těší ve svém rozhodování značné autonomii, a to jak ve výkonu své služby, tak ve svém osobním a soukromém životě. Takto sám kněz osobně zodpovídá za jednání, které se týká jeho soukromého života, i za úkony, které učinil při výkonu své služby. Biskup proto nemůže být považován za právně zodpovědného za jednání vykonané diecézním knězem, přestupujícím normy kanonického práva všeobecného i partikulárního. Tento princip, který byl vždy dědictvím církve, mimo jiné znamená, že zločinné jednání kněze, jeho trestní následky a případná náprava škod jsou přičteny knězi, který se dopustil zločinu, a ne biskupovi nebo diecézi, kterou biskup zákonně zastupuje (srov. kán. 393).¹³

4. Je proto třeba zdůraznit, že **ve výkonu soudní funkce biskup může vycházet z níže uvedených všeobecných kritérií:**

„a) Bez újmy spravedlnosti se má biskup snažit, aby věřící pokojně vyřešili své spory a co nejdříve se usmířili, i kdyby už byl kanonický proces zahájen, aby se tak vyloučila trvalá nepřátelství, k nimž soudní kauzy obvykle vedou (srov. CIC, kán. 1446).

b) Biskup ať sám zachovává stanovené normy pro způsob výkonu soudní moci a činí vše pro jejich zachování, neboť dobře ví, že taková pravidla jsou nutným prostředkem k ověřování skutečností a k dosažení spravedlnosti, a zdaleka ne pouhou formální překážkou (srov. CIC, kánony 135, § 3 a 391).

c) Pokud se biskup dozví o chování, které vážně poškozuje společné dobro církve, musí sám nebo prostřednictvím pověřené osoby diskrétně zjistit skutkový stav i zodpovědnost jeho původce (srov. CIC, kán. 1717). Když usoudí, že nashromáždil dostatečné důkazy o skutečnostech, které způsobily pohoršení, ať zainteresovaného pokárá nebo formálně napomene (srov. CIC, kánony 1339–1340). Ale tam, kde by to nestačilo k nápravě pohoršení, obnovení spravedl-

nosti a polepšení osoby, ať biskup zahájí řízení za účelem uložení trestu, což může učinit dvojím způsobem (srov. CIC, kánony 1341 a 1718):

- cestou řádného trestního soudního řízení v případě, kdy to pro závažnost trestu vyžaduje kanonický zákon nebo kde to biskup považuje za vhodnější (srov. CIC, kán. 1721);
- cestou mimosoudního rozhodnutí v souladu s procedurou stanovenou kanonickými předpisy (srov. CIC, kán. 1720).¹⁴

5. Je třeba upozornit, že mohou vyjít najevo okolnosti závažné nekázně ze strany duchovních, v nichž se každý pokus o vyřešení problémů pastoračními i kanonickými prostředky předvídanými Kodexem kanonického práva ukáže jako nedostatečný a neadekvátní k nápravě pohoršení, obnovení spravedlnosti a nápravě viníka (srov. CIC, kán. 1341).

S úmyslem podpořit dosažení oné *salus animarum* (spásy duší), která je nejvyšším zákonem církve, a vyjít vstříc specifickým potřebám nemála vyšších duchovních ve výkonu jejich každodenní služby řízení, považovala tato Kongregace za vhodné předložit nejvyšší církevní autoritě k úvaze, zda je vhodné jí udělit níže uvedené **zvláštní pravomoci**, které pak Svatý otec udělil jmenované Kongregaci dne **30. ledna 2009:**

I. Zvláštní pravomoc jednat a předkládat Svatému otci ke schválení specifickou formou a k rozhodnutí případy propuštění z duchovenského stavu „IN POENAM“ s příslušnou dispensí od závazků plynoucích ze svěcení včetně celibátu v případě duchovních, kteří uzavřeli pouze civilní manželství a i po napomenutí se nenapravili a setrvali v nelegitimním a pohoršlivém životě (srov. kán. 1394, § 1); a také v případě duchovních, kteří se provinili ve vnějších těžkých hříších proti šestému přikázání (srov. kán. 1395, §§ 1–2).

II. Zvláštní pravomoc jednat ve smyslu CIC, kán. 1399, buď svým přímým zásahem, anebo potvrzením rozhodnutí

¹² JAN PAVEL II. Projev k Římské rotě (17. února 1979). *Insegnamenti di Giovanni Paolo II*, II (1979), s. 412.

¹³ Srov. PAPEŽSKÁ RADA PRO VÝKLAD LEGISLATIVNÍCH TEXTŮ. Vysvětlující poznámka *Pokyny pro uzpůsobení kanonické zodpovědnosti diecézního biskupa vůči kněžím inkardinovaným do jeho diecéze a kněžím, kteří v ní vykonávají svou službu* (12. února 2004). *Communicationes* 36 (2004), s. 33–38.

¹⁴ KONGREGACE PRO BISKUPY. *Apostolorum Successores*, č. 68.

ordinářů, když o to kompetentní ordináři požádají, v případech zvlášť závažného porušení zákonů a naléhavé nutnosti vyhnout se objektivnímu pohoršení.

Tímto se zároveň částečně ruší (derogují) ustanovení CIC, kánonů 1317, 1319, 1342, § 2 a 1349 ohledně udělení trvalých trestů, které se mají ukládat v závažných případech jáhnům a v nejzávažnějších případech kněžím, přičemž se tyto případy vždy předkládají přímo Svatému otci ke schválení specifickou formou a k rozhodnutí.

III. Zvláštní pravomoc projednávat případy, kdy se jedná o prohlášení ztráty duchovenského stavu s příslušnou dispencí od kněžských závazků včetně celibátu v případě duchovních, kteří opustili službu na dobu delší než 5 po sobě jdoucích let a kteří po pečlivém ověření, nakolik bylo možné, setrvávají v takovém dobrovolném a nedovoleném nevykonávání své služby.

Pro tyto záležitosti se uvádí níže uvedená upřesnění a závazná procedura, kterou se mají řídit vyšší duchovní, kteří s ohledem na uvedené podmínky budou považovat za vhodné, aby se těchto pravomocí použilo.

6. Tato Kongregace studovala případy duchovních, kněží a jáhnů, kteří:

- uzavřeli pouze civilní manželství a i po napomenutí se nenapravili a setrvali v nelegitimním a pohoršlivém životě (srov. kán. 1394, § 1);
- žijí v konkubinátu a dopouštějí se dalších závažných zločinů proti šestému přikázání Desatera (srov. CIC, kán. 1395, §§ 1–2) a neprokáží navzdory opakovaným napomenutím žádnou známku nápravy ani neprojeví žádný úmysl požádat o dispenc od závazků plynoucích ze svátosti svěcení.

Často se v takových případech trest suspenze a vznik iregularity ve smyslu kán. 1044, § 1, odst. 3¹⁵ neukázaly jako dostatečné a přiměřené pro nápravu pohoršení, obnovení spravedlnosti a polepšení

¹⁵ Srov. PAPEŽSKÁ RADA PRO VÝKLAD LEGISLATIVNÍCH TEXTŮ. Prohlášení (19. května 1997). *Communicationes* 29 (1997), s. 17–18.

viníka (srov. CIC, kán. 1341). Pouze pozbytím duchovního stavu podle normy CIC, kán. 292 také duchovní ztrácí práva plynoucí z duchovenského stavu a není vázán žádnou povinností tohoto stavu.

Proto se Svatý otec Benedikt XVI. rozhodl udělit Kongregaci pro klérus zvláštní pravomoc:

jednat a předkládat Svatému otci ke schválení specifickou formou a k rozhodnutí případy propuštění z duchovenského stavu „in poenam“ s příslušnou dispencí od závazků plynoucích ze svěcení včetně celibátu v případě duchovních, kteří uzavřeli pouze civilní manželství a i po napomenutí se nenapravili a setrvali v nelegitimním a pohoršlivém životě (srov. kán. 1394, § 1); a také v případě duchovních, kteří se provinili ve vnějších těžkých hříších proti šestému přikázání (srov. kán. 1395, §§ 1–2).

Každý eventuální případ bude muset být vyšetřen podle zákonné správní procedury při zachování práva obhajoby.

Ohledně způsobu konání správní procedury (srov. CIC, kánony 35–58; 1342; 1720), kterou v tomto případě vykonávají pouze duchovní, se stanoví:

1° Sdělit obžalovanému obvinění proti němu vznesená i příslušné důkazy a umožnit mu, aby se hájil, s výjimkou toho, že by se i po legitimním předvolání opomenul dostavit.

2° Pozorně vyšetřit za asistence dvou přísedících (srov. CIC, kán. 1424) všechny důkazy, shromážděné materiály a obhajoby obžalovaného.

3° Vydat rozhodnutí podle normy CIC, kánonů 1344–1350, pokud neexistují pochybnosti o spáchání zločinu a pokud trestní žaloba není dle ustanovení kán. 1362 promlčena. Rozhodnutí vydané podle ustanovení kánonů 35–58 musí být náležitě zdůvodněno a musí v něm být alespoň souhrnnou formou předloženy právní a skutkové důvody (*rationes de facto ac de iure*).

7. Je dále třeba upozornit, že mohou vyjít najevo okolnosti závažné nekázně ze strany duchovních, kdy z každého pokusu o vyřešení problémů pastoračními i kanonickými prostředky předvídanými Kodexem kanonického práva mnohdy neplynou pozitivní výsledky a kdy situace spojená se závažným pohoršení věřících a škodou pro společné dobro trvá příliš dlouhou dobu.

V těchto případech ordináři často žádali Apoštolský stolec o jeho přímý zásah, anebo o potvrzení jejich rozhodnutí, aby se tak těmto záležitostem čelilo s větší účinností a autoritou, mnohdy také udělením trvalých trestů nevyjímaje propuštění z duchovenského stavu, když to mimořádné okolnosti vyžadovaly.

Proto se Svatý otec rozhodl udělit Kongregaci pro klérus zvláštní pravomoc jednat ve smyslu CIC, kán. 1399 buď svým přímým zásahem, anebo potvrzením rozhodnutí ordinářů, když o to kompetentní ordináři požádají, v případech zvláště závažného porušení zákonů a naléhavé nutnosti vyhnout se objektivnímu pohoršení.

Tímto se částečně ruší (derogují) ustanovení CIC, kánonů 1317, 1319, 1342, § 2 a 1349 ohledně udělení trvalých trestů, které se mají ukládat v závažných případech jáhnům a v nejzávažnějších případech kněžím, přičemž se tyto případy vždy předkládají přímo Svatému otci ke schválení specifickou formou a k rozhodnutí.

Tím se uděluje (Kongregaci) zvláštní pravomoc jednat ve smyslu CIC, kán. 1399 přímým zásahem, anebo potvrzením rozhodnutí ordinářů, když o to požádají, aby byl udělen spravedlivý trest nebo pokání kvůli vnějšímu porušení božského nebo kanonického zákona. Ve výjimečných a naléhavých případech, pokud bude scházet ze strany viníka vůle k nápravě, se mohou udělit také trvalé tresty.

Každý eventuální případ bude muset být vyšetřován podle zákonné správné procedury při zachování práva na obhajobu.

8. Tato Kongregace má zkušenosti s případy kněží a jáhnů, kteří opustili službu na dlouhé nepřetržité období. V případech, kdy se – po uvážení ověření, nakolik to bylo možné – získala jistota o trvání takového dobrovolného a nedovoleného nevykonávání své služby, by zásah Apoštolského stolce zaručil pořádek v církevním společenství a uchránil věřící od upadnutí do obecného omylu – *error communis* (srov. CIC, kán. 144) – ohledně platnosti svátostí.

Proto se Svatý otec rozhodl udělit Kongregaci pro klérus zvláštní pravomoc:

projednávat případy, rozhodnout v nich a prohlásit ztrátu duchovenského stavu s příslušnou dispencí od kněžských závazků včetně celibátu u těch duchovních, kteří opustili službu na dobu delší než 5 po

sobě jdoucích let a kteří po pečlivém ověření, nakolik bylo možné, setrvávají v takovém dobrovolném a nedovoleném nevykonávání své služby.

Každý eventuální případ, a to i ten, který vešel ve známost před udělením této pravomoci, má být vyšetřován na základě následující procedury:

Čl. 1 Ordinář inkardinace může požádat Apoštolský stolec o re-skript, kterým se prohlásí ztráta duchovenského stavu s příslušnou dispencí od kněžských závazků včetně celibátu v případě duchovního, který opustil svou službu na dobu delší než 5 po sobě jdoucích let a který po pečlivém ověření, nakolik bylo možné, setrvává v takovém dobrovolném a nedovoleném nevykonávání své služby.

Čl. 2, § 1. Příslušným ordinářem pro řízení je ordinář inkardinace duchovního.

§ 2. Příslušný ordinář může svěřit vyšetřování (*instructio-nem*) podle této procedury buď trvale, nebo případ od případu vhodnému knězi své nebo jiné diecéze.

§ 3. Do této procedury musí neustále vstupovat obhájce spravedlnosti kvůli náležité ochraně veřejného dobra.

Čl. 3 Prohlášení dle čl. 1 může být vydáno pouze poté, co kompetentní ordinář provedl vhodné šetření na základě eventuálního prohlášení samého duchovního nebo výpovědi svědků nebo pověsti nebo podezření, a dospěl tak k morální jistotě o nezvratném opuštění služby ze strany duchovního.

Čl. 4 Oznámení jakéhokoliv úkonu musí být učiněno poštou nebo jiným zajištěným způsobem.

Čl. 5 Instruktor kauzy předá po skončení vyšetřování všechna akta kompetentnímu ordináři s příslušnou zprávou; dále vyjádří podle pravdy své mínění (*votum*).

Čl. 6 Kompetentní ordinář předá Apoštolskému stolci všechna akta spolu se svým míněním (*votum*) a s poznámkami (*observatio-nes*) obhájce spravedlnosti.

Čl. 7 Pokud se dle uvážení Apoštolského stolce bude požadovat doplnění vyšetřování, bude to oznámeno příslušnému ordináři s určením materie, ve které má být vyšetřování doplněno.

Čl. 8 Reskript o ztrátě duchovenského stavu s příslušnou dispencí od závazků plynoucích ze svátosti svěcení včetně celibátu je předán Apoštolským stolcem příslušnému ordináři, který se postará o jeho oznámení.

9. Po ztrátě duchovenského stavu bude ve výjimečných případech muset duchovní, který požádá o opětné přijetí do služby (rehabilitaci), předložit Apoštolskému stolci náležitou žádost prostřednictvím sobě nakloněného biskupa.

Přáním této Kongregace je, aby se každý ordinář stále více věnoval s otcovskou péčí a pastorační láskou tomu, aby jejich drahocenní spolupracovníci uměli s hlubokou vnitřní motivací žít církevní kázeň jako cestu učenictví a aby pamatovali na to, že každodenní „konání“ je marné bez „bytí v Kristu“.

kard. CLÁUDIO HUMMES
prefekt

✠ MAURO PIACENZA
*titulární arcibiskup z Vittoriana
sekretář*

**7. OKRUŽNÍ LIST Č. 520/2009
KONGREGACE
PRO KATOLICKOU VÝCHOVU
(SEMINÁŘE A STUDIJNÍ INSTITUTY)
PŘEDSEDŮM BISKUPSKÝCH KONFERENCÍ
O VÝUCE NÁBOŽENSTVÍ NA ŠKOLÁCH
ŘÍM 5. KVĚTNA 2009**

Vaše Eminence/Excellence,

povaha a úloha vyučování náboženství na školách se v dnešní době stala předmětem diskusí. V některých případech směřují nové civilní předpisy k tomu, aby bylo nahrazeno výukou, která má spíše multi-konfesní nebo etickou a kulturní povahu a je v kontrastu s výběrem a výchovným zaměřením, které rodiče a církev mají v úmyslu dát formaci nových generací.

Kongregace pro katolickou výchovu proto tímto považuje za nutné připomenout *Okružním listem* adresovaným předsedům biskupských konferencí některé principy, zakořeněné v učení církve, a poskytnout objasnění a pokyny o úloze, jakou má škola v katolické formaci nových generací; o povaze a identitě katolické školy; o výuce náboženství na škole; o svobodě výběru školy a konfesionální náboženské výuce.

I. ÚLOHA ŠKOLY V KATOLICKÉ FORMACI NOVÝCH GENERACÍ

1. Výchova je dnes prezentována jako složitý úkol, který čelí rychlým sociálním, ekonomickým a kulturním změnám. Jejím zvláštním posláním zůstává integrální formace lidské osoby. Dětem a mladým lidem musí být zaručena možnost harmonicky rozvíjet vlastní fyzické, intelektuální a duchovní vložky. Je jim také třeba

pomoci zdokonalovat smysl pro odpovědnost, učit je správnému užívání svobody a účasti na životě společnosti.¹ Výuka, která by ignorovala nebo považovala za okrajovou záležitost morální a náboženský rozměr osoby, by kladla překážky celkové výchově, protože „děti a dospívající mají právo být vedeni k správnému posuzování mravních hodnot a k jejich osobnímu osvojení a také ke stále dokonalejšímu poznávání a milování Boha.“ Proto II. vatikánský koncil naléhavě žádal „všechny státníky a vychovatele, aby dbali na to, ať mládež není nikdy o toto svaté právo připravena.“²

2. Taková výchova vyžaduje podíl mnoha výchovných jednotlivců. Protože rodiče dali dětem život, jsou prvními a hlavními vychovateli.³ Proto jsou katoličtí rodiče povinni pečovat o křesťanskou výchovu svých dětí.⁴ V tomto prvořadém úkolu potřebují rodiče pomoc občanské společnosti a dalších institucí: „rodina je první výchovné společenství, ale ne jediné a výlučné“.⁵

3. „Mezi všemi výchovnými prostředky má zvláštní význam škola“⁶, která je „hlavní pomocí rodičům při plnění výchovných úkolů“⁷, zvláště při předávání kultury a výchovy ke společnému životu. V této oblasti musí být v souladu s mezinárodní legislativou a lidskými právy bezpodmínečně zaručeno „právo rodičů na svobodnou volbu výchovy, odpovídající jejich náboženskému vyznání.“⁸ Katoličtí rodiče „svěřují své děti těm školám, v nichž je postaráno o katolickou výchovu“⁹ a pokud to není možné, jsou povinni se postarat o katolickou výchovu mimo školu.¹⁰

¹ Srov. CIC, kán. 795; CCEO, kán. 629.

² GE 1.

³ GE 3; JAN PAVEL II. Apoštolská adhortace o úkolech křesťanské rodiny v současném světě *Familiaris consortio* (22. listopadu 1981), č. 36. Praha: Zvon, 1992; CIC, kán. 793; CCEO, kán. 627.

⁴ CIC, kán. 226; CCEO, kán. 627.

⁵ JAN PAVEL II. *Familiaris consortio*, 40; srov. GE 3.

⁶ GE 5.

⁷ CIC, kán. 796, § 1.

⁸ JAN PAVEL II. *Familiaris consortio*, 40.

⁹ CIC, kán. 798.

¹⁰ Srov. *tamtéž*.

4. II. vatikánský koncil rodičům připomíná „že mají vážnou povinnost všemožně zařídit a popřípadě i vyžadovat,“ aby jejich děti mohly být vychovány morálně a nábožensky „a aby s jejich světským vzděláním souběžně postupovala i křesťanská výchova. Proto církev chválí ty občanské představitele a společenské celky, které počítají s pluralismem dnešní společnosti, dbají o patřičnou náboženskou svobodu, a tak pomáhají rodinám, aby výchova dětí ve školách mohla být poskytována podle mravních a náboženských zásad vlastních těmto rodinám.“¹¹

Souhrnem:

- *Výchova je dnes prezentována jako složitý, rozsáhlý a naléhavý úkol. Složitost dneška riskuje, že způsobí ztrátu podstatného, tedy formace lidské osoby v její celistvosti, zejména v tom, co se týká náboženského a duchovního rozměru.*
- *Ačkoli výchovnou činnost vykonává více lidí, hlavní odpovědnost za ni spočívá na rodičích.*
- *Taková odpovědnost se uplatňuje také v právu na volbu školy, která zaručuje výchovu v souladu s vlastními náboženskými a morálními principy.*

II. POVAHA A IDENTITA KATOLICKÉ ŠKOLY:

PRÁVO NA KATOLICKOU VÝCHOVU PRO RODINY A PRO ŽÁKY. SUBSIDIARITA A VÝCHOVNÁ SPOLUPRÁCE

5. Ve výchově a ve formaci má zvláštní úlohu katolická škola. Výchovné službě ve školách se chvályhodně zasvětilo mnoho řeholních komunit a kongregací, ale celé křesťanské společenství a zvláště diecézní ordinář, má odpovědnost „vše uspořádat tak, aby se všem věřícím mohlo dostat katolické výchovy“¹² a aby měli „školy, které vychovávají v křesťanském duchu.“¹³

¹¹ GE 7.

¹² CIC, kán. 794, § 2.

¹³ CIC, kán. 802; CCEO, kán. 635.

6. Katolická škola je charakterizována institucionálním poutem, jímž je spojena s církevní hierarchií, která zaručuje, že výuka a výchova bude založena na principech katolické víry a vykonávána učiteli, kteří se vyznačují správnou naukou a řádným životem.¹⁴ V těchto výchovných centrech, která jsou otevřena všem těm, kdo sdílejí a respektují výchovný program, musí být vytvořeno školní prostředí proniknuté evangelijním duchem svobody a lásky, které podporuje harmonický vývoj osobnosti každého jednotlivce. V tomto prostředí má být koordinována lidská kultura s poselstvím spásy tak, aby poznání světa, života, člověka, které postupně žáci získávají, bylo osvětleno evangeliem.¹⁵

7. Tímto způsobem je zaručeno právo rodin a žáků na autentickou katolickou výchovu a zároveň se naplňují další kulturní cíle a lidská a akademická formace mladých lidí, jakou poskytují ostatní školy.¹⁶

8. Ačkoli není jednoduché uvést v soulad výchovu ve škole s výchovou v rodině, je pro formaci osoby žádoucí, aby existovala výchovná harmonie mezi školou a rodinou, aby se vyhnulo napětím nebo trhlinám ve výchovném programu. Je tedy nutné, aby existovala úzká a aktivní spolupráce mezi rodiči, učiteli a řediteli škol. Rovněž je vhodné povzbudit rodiče k účasti na životě školy: sdružení, setkání atd.¹⁷

9. Svoboda rodičů, sdružení a zprostředkujících organizací i samotné církevní hierarchie podporovat školy s katolickou identitou představuje vykonávání principu subsidiarity. Tento princip vylučuje „jakýkoli školský monopol, který se přičí vrozeným právům lidské osoby i pokroku a šíření kultury, pokojnému soužití občanů i pluralismu, který dnes vládne v mnoha společnostech.“¹⁸

Souhrnem:

– *Katolická škola je skutečným a vlastním církevním subjektem ve smyslu své školské činnosti, v níž se harmonicky spojují víra, kultura a život.*

¹⁴ Srov. CIC, kán. 803 a kán. 632; CCEO, kán. 639.

¹⁵ Srov. GE 8; CCEO, kán. 634, § 1.

¹⁶ Srov. CCEO, kán. 634, § 3; CIC, kán. 806, § 2.

¹⁷ Srov. CIC, kán. 796, § 2; CCEO, kán. 639.

¹⁸ GE 6.

– *Je otevřená všem, kdo chtějí sdílet výchovný program inspirovaný křesťanskými principy.*

– *Katolická škola je vyjádřením církevního společenství a její katolicita je zaručena kompetentní autoritou (místní ordinář).*

– *Zajišťuje svobodu volby katolických rodičů a je vyjádřením školského pluralismu.*

– *Princip subsidiarity řídí spolupráci mezi rodinou a různými výchovnými institucemi.*

III. VÝUKA NÁBOŽENSTVÍ NA ŠKOLÁCH

a) Povaha a cíl

10. Výuka náboženství na školách vychází z antropologického pojetí, které je otevřené transcendentnímu rozměru lidské bytosti: je to jeden z aspektů práva na výchovu.¹⁹ Bez této materie, by byli žáci zbaveni podstatného prvku své formace a vývoje osobnosti, který jim pomáhá k dosažení živé harmonie mezi vírou a kulturou. Morální formace a náboženská výchova také upřednostňují rozvoj osobní a sociální zodpovědnosti a ostatních občanských ctností a podstatně se tak podílí na obecném dobru společnosti.

11. V pluralitní společnosti vyžaduje právo na náboženskou svobodu jak zajištění přítomnosti výuky náboženství na škole, tak záruku, že taková výuka bude v souladu s přesvědčením rodičů. II. vatikánský koncil připomíná: „Rodiče mají právo určit způsob náboženské výchovy svých dětí podle vlastního náboženského přesvědčení. [...] Mimoto se porušují práva rodičů, je-li dětem ve škole vnucováno vyučování, které se neshoduje s náboženským přesvědčením rodičů, nebo je-li předepsán jediný způsob výchovy, z něhož je úplně vyloučeno náboženské vzdělání.“²⁰ Toto prohlášení potvrzuje i *Všeobecná deklarace lidských práv* (čl. 26) a mnoho dalších deklarací a dohod mezinárodního společenství.

¹⁹ Srov. CIC, kán. 799.

²⁰ DH 5; srov. CIC, kán. 799; PAPEŽSKÁ RADA PRO RODINU. *Charta práv rodiny* (24. listopadu 1983), čl. 5, C–D.

12. Marginalizace výuky náboženství ve školách se alespoň v praxi rovná přijetí ideologické pozice, která může vést k omylu nebo žákům způsobit škodu. Pokud by se výuka náboženství omezila na prezentování různých náboženství srovnávacím a „neutrálním“ způsobem, mohla by vést ke zmatku nebo relativismu či náboženské lhostejnosti. Jan Pavel II. k tomu dodává: „Otázka katolické výchovy zahrnuje [...] náboženskou výuku ve všeobecném prostředí jak katolické, tak státní školy. Na takovou výuku mají právo rodiny věřících, které musejí mít záruku, že veřejná škola – právě proto, že je otevřená pro všechny – nejen neuvádí v nebezpečí víru jejich dětí, nýbrž především doplňuje vhodnou náboženskou výukou jejich plnou formaci. Tento princip je obsažen v koncepci náboženské svobody a skutečně demokratického státu, který při zachování své nejhlubší a skutečné povahy slouží všem občanům a respektuje jejich práva a náboženské přesvědčení.“²¹

13. Z toho jasně vyplývá, že výuka katolického náboženství má svou specifičnost ve vztahu k dalším školním disciplínám. II. vatikánský koncil k tomu dodává vysvětlení: „občanská moc, jejímž vlastním cílem je starat se o časné obecné blaho, má uznávat náboženský život občanů a stavět se k němu příznivě. Opovažuje-li se však zasahovat do náboženských úkonů nebo jim zabraňovat, je třeba říci, že překračuje své meze.“²² Proto církvi přísluší, aby stanovila autentický obsah výuky katolického náboženství ve škole. Tím se jak rodičům, tak žákům zaručuje autenticita výuky, která je přídávána jako katolická.

14. Církev uznává tento úkol jako svou *ratione materiae* a přijímá jej do vlastní kompetence, nezávisle na povaze školy (státní nebo nestátní, katolické nebo nekatolické) ve které se vyučuje náboženství. Proto: „Církevním představeným podléhá katolická náboženská výuka a výchova na všech školách [...]; biskupská konference vydá obecné předpisy pro tyto věci a diecézní biskup tyto věci upraví a dohlíží na ně.“²³

²¹ Promluva ke kardinálům a spolupracovníkům římské kurie, 28. června 1984.

²² DH 3.

²³ CIC, kán. 804, § 1; srov. také CCEO, kán. 636.

b) Výuka náboženství v katolické škole

15. Výuka náboženství v katolických školách dává specifičnost jejich výchovnému programu. „Vlastní ráz katolické školy a hlavní důvod, proč by jí katoličtí rodiče měli dávat přednost, spočívá především v kvalitním vyučování náboženství spojeném s výchovou žáků.“²⁴

16. I v katolických školách je respektována náboženská svoboda nekatolických žáků a jejich rodičů. To však nebrání tomu, jak je zřejmé z práva a povinnosti církve „veřejně víru vyučovat a vyznávat slovem i písmem“ se zřetelem k tomu, že „při šíření náboženské víry a při zavádění zvyků je však třeba zdržet se všeho, co by působilo dojmem donucování nebo nečestného či nevhodného přemlouvání.“²⁵

c) Výuka katolického náboženství z kulturního pohledu a její vztah ke katechezi

17. Školní výuka náboženství má své místo v evangelizačním poslání církve. Je odlišná a komplementární vzhledem ke katechezi ve farnosti a dalším aktivitám, jako je rodinná křesťanská výchova nebo iniciativy stále formace věřících. Kromě odlišného prostředí, ve kterém se jednotlivé typy výchovy odehrávají, se liší i stanovené cíle: katecheze si klade za cíl posílit osobní přílnutí ke Kristu a zrání křesťanského života v jeho různých aspektech.²⁶ Školní výuka náboženství předává žákům poznatky o identitě křesťanství a křesťanského života. Papež Benedikt XVI. zdůraznil v promluvě k učitelům náboženství požadavek „rozšířit prostory naší racionality a otevřít ji podstatným otázkám pravdy a dobra, vložit mezi ně teologii, filosofii a vědy s plným respektováním jejich vlastních metod a vzájemné autonomie, ale také s vědomím jejich vnitřní jednoty, která je drží

²⁴ JAN PAVEL II. Apoštolská exhortace katecheze v církvi *Catechesi tradendae* (16. října 1979), č. 69. Řím: Křesťanská akademie, 1982.

²⁵ DH 4.

²⁶ Srov. KONGREGACE PRO KLÉRUS. *Všeobecné katechetické direktorium pro katechizaci* (15. srpna 1997), č. 80–87, Praha: ČBK, 1998.

pohromadě. Náboženský rozměr je vnitřně vázán na kulturní skutečnost, podílí se na globální formaci osoby a umožňuje transformovat poznání v životní moudrost.“ Výuka katolického náboženství se podílí na tomto procesu, kterým „se škola a společnost obohacují o skutečné tvůrce kultury a lidstva, v nichž osoba, když je dešifrován signifikantní vztah křesťanství, získává schopnost objevit dobro a růst v odpovědnosti, hledat konfrontaci a vytříbit kritický smysl, aby načerpal z darů minulosti schopnost lépe chápat současnost a uvědoměle se orientovat na budoucnost.“²⁷

18. Specifičnost této výuky neumenšuje její vlastní povahu jako školní disciplíny; naopak udržování tohoto stavu je podmínkou účinnosti: „Je proto nutné, aby vyučování náboženství bylo pojímáno jakožto školní předmět se stejným nárokem na systematickosti a přesnost, kterému se těší ostatní předměty. Musí předkládat poselství a událost křesťanství s toutéž vážností a hloubkou, s jakou ostatní předměty předkládají svůj obsah. Vedle těchto předmětů pak výuka náboženství není zařazena jako nějaký doplněk, nýbrž jako partner nezbytného mezioborového dialogu.“²⁸

Souhrnem:

- *Náboženská svoboda je základem a zárukou přítomnosti výuky náboženství ve veřejném školství.*
- *Antropologické vnímání otevřené transcendentnímu rozměru je její kulturní podmínkou.*
- *V katolické škole je výuka náboženství nezadatelným charakteristickým výchovným programem.*
- *Výuka náboženství je odlišná a komplementární vzhledem ke katechezi, protože se však jedná o školní výuku, nevyžaduje přihnutí k víře, ale předává poznatky o identitě křesťanství a křesťanského života. Kromě toho obohacuje církev a lidstvo o tvůrce kultury a lidstva.*

IV. SVOBODA VÝCHOVY, NÁBOŽENSKÁ SVOBODA A KATOLICKÁ VÝCHOVA

19. Závěrem, právo na výchovu a náboženskou svobodu rodičů a žáků se uplatňuje prostřednictvím:

a) svobody výběru školy. „Protože rodiče mají první a nezadatelnou povinnost i právo vychovávat děti, potřebují mít skutečnou svobodu vybrat si školy. Proto veřejná moc, jejímž úkolem je chránit a hájit občanské svobody, má se z titulu podílné spravedlnosti starat o to, aby byly veřejné prostředky vynakládány tak, aby rodiče mohli pro své děti vybrat školy opravdu svobodně podle svého svědomí.“²⁹

b) Svoboda obdržet ve školských zařízeních náboženskou výuku podle vyznání, která začleňuje vlastní náboženskou tradici do kulturní a akademické formace vlastní příslušné škole. „Křesťané se snaží, aby zákony občanské společnosti, které upravují vzdělání mládeže, zabezpečovaly také náboženskou a mravní výchovu podle svědomí rodičů, a to přímo ve školách.“³⁰ Autoritě církve je podřízena katolická náboženská výuka a výchova na všech školách.³¹

20. Církev si uvědomuje, že na mnoha místech, dnes stejně jako v minulosti, není náboženská svoboda plně uskutečňována v zákonech a v praxi.³² V těchto podmínkách činí církev vše možné, aby věřícím poskytla informaci, kterou potřebují.³³ Zároveň v souladu se svým posláním³⁴ nepřestává pranýřovat nespravedlnost, která se děje, když jsou katoličtí žáci a jejich rodiny zbavováni vlastních výchovných práv a je zraňována jejich náboženská svoboda a vybízí všechny věřící, aby se zasazovali o to, aby tato práva byla uskutečňována.³⁵

Kongregace pro katolickou výchovu je přesvědčena, že výše uvedené principy mohou přispět k nalezení většího souladu mezi výchovným úkolem, který je integrální součástí poslání církve a úsilím

²⁹ GE 6; srov. DH 5; CIC, kán. 797; CCEO, kán. 627, § 3.

³⁰ CIC, kán. 799; srov. GE 7; DH 5;

³¹ Srov. CIC, kán. 804, § 1; CCEO, kán. 636.

³² Srov. DH 13.

³³ Srov. GE 7; CIC, kán. 798; CCEO, kán. 637.

³⁴ Srov. GS 76.

³⁵ Srov. CIC, kán. 799.

²⁷ BENEDIKT XVI. Promluva k učitelům katolického náboženství, 25. dubna 2009.

²⁸ *Všeobecné katechetické direktorium pro katechizaci*, č. 73.

o to, aby národy vytvořily spravedlivou společnost respektující důstojnost každého člověka.

Církev ze své strany vykonává *diakonii* pravdy uprostřed lidstva, přináší každé generaci zjevení Boha, ze kterého se můžeme naučit poslední pravdě o životě a o konci dějin. Tento úkol není jednoduchý v sekularizovaném světě, ovládaném roztržitým poznáním a morálním zmatkem. Tento úkol se týká celého křesťanského společenství a je výzvou pro vychovatele. V každém případě nás podporuje jistota, jak potvrzuje Benedikt XVI., že „vznešené cíle [...] výchovy, založené na jednotě pravdy a na službě osobě a společenství, se stávají mocným prostředkem naděje.“³⁶

Prosíme Vaši Eminenci/Excelenci, aby s obsahem tohoto *Okružního listu* seznámila ty, kteří jsou zapojeni do služby a výchovného poslání církve.

Děkujeme za Vaši pozornost a ve společné modlitbě k Marii Matce a Učitelce vychovatelů zůstáváme v Kristu

kard. ZENON GROCHOLEWSKI
prefekt

✠ JEAN-LOUIS BRUGUES, OP
sekretář

8. LIST PREFEKTA KONGREGACE PRO KLÉRUS KARDINÁLA CLAUDIA HUMMESE STÁLÝM JÁHNŮM Z 10. SRPNA 2009

„Musíme přednostně milovat chudobu“

Milí stálí jáhnové!

Církev stále více objevuje nedocenitelné bohatství stálého jáhenství. Když biskupové v rámci své návštěvy *ad limina* přicházejí na Kongregaci pro klérus, probírá se mimo jiné téma jáhenství a biskupové jsou velmi spokojeni a plní naděje vůči vám, stálí jáhnové. To nás všechny naplňuje radostí. Církev vám děkuje a uznává vaši oddanost a kvalifikovanou službu. Zároveň vás chce povzbudit na cestě osobního posvěcení, života modlitby a jáhenské spirituality. I na vás lze vztáhnout to, co řekl papež kněžím v souvislosti s rokem kněží: „Tuto snahu kněží o dokonalost, na níž rozhodně závisí účinnost jejich služby,“ je třeba podporovat.¹

Dnes o svátku svatého Vavřince, jáhna a mučedníka, bych se chtěl zamyslet nad dvěma oblastmi, nad vaší službou slova a nad vaší službou lásky k bližnímu.

S vděčností vzpomínáme na synod o Božím slovu, který se konal v říjnu loňského roku. My, posvěcení služebníci, jsme prostřednictvím církve obdrželi od Pána úkol hlásat Boží slovo až na konec země a přibližovat všemu stvoření Ježíše Krista, který zemřel a vstal z mrtvých, jeho slovo a království. Toto slovo má, jak potvrzuje závěrečné poselství synodu, svůj hlas – Zjevení, svou tvář – Ježíše Krista a svou cestu – misi. Od stálého jáhna se očekává, že zná Zjevení, bezpodmínečně lne k Ježíši Kristu jako nadšený a zamilovaný

³⁶ BENEDIKT XVI. Promluva ke katolickým vychovatelům, 17. dubna 2008.

¹ Projev Svatého otce z 16. března 2009.

učedník a rozhodně a zcela bezvýhradně vychází od Krista a s Kristem v jeho misii. Z dobrého učedníka se rodí dobrý misionář.

Služba slova, která má zvláště pro jáhny velký vzor ve sv. Štěpánovi, jáhnu a mučedníkovi, vyžaduje od svěcených služebníků stále úsilí o studium a uchovávání slova zároveň s jeho hlásáním. Rozjímání formou „lectio divina“, tedy modlitební četba, je velmi rozšířený a doporučovaný způsob, jak pochopit a žít Boží slovo a přijmout je za vlastní. Intelektuální, teologická a pastorační formace je zároveň výzvou, která trvá celý život. Kvalifikovaná a aktuální služba slova velmi závisí na této prohloubené formaci.

V blízké době očekáváme dokument Svatého otce se závěry zmíněného synodu. Je třeba, aby byl přijat s otevřeným srdcem a snahou o prohloubení.

Druhá úvaha patří službě lásky k bližnímu, za vzor si beru svatého jáhna a mučedníka Vavřince. Jáhenství má své kořeny v rané církvi, která dala lásce k bližnímu, tedy charitě, uspořádanou formu. Ve 3. století, v době velkých pronásledování křesťanů, se v Římě objevuje výjimečná postava sv. Vavřince, arcijáhna svatého papeže Sixta II. a jeho důvěrníka ve správě majetku církevní obce. O sv. Vavřinci říká náš drahý papež Benedikt XVI.: „Jeho péče o chudé, jeho velkorysá služba, kterou poskytoval římské církvi v oblasti sociální péče a lásky k bližnímu, věrnost papeži, která šla tak daleko, že ho chtěl následovat i v největší zkoušce mučednictví a hrdinským svědectvím krve, které vydal jen o pár dní později, jsou obecně známé skutečnosti.“² Známa jsou i slova sv. Vavřince: „Bohatství církve jsou chudí“. Při nich velkoryse stál. Proto je stále aktuálním vzorem pro stálé jáhny. Jako Ježíš musíme především milovat chudé. Musíme s nimi být solidární a snažit se budovat spravedlivou, bratrskou a mírovou společnost. Poslední encyklika Benedikta XVI. *Caritas in veritate* ať je nám v tom aktuálním průvodcem. V této encyklice Svatý otec vysvětluje základní princip: „Láska je hlavní cestou sociální nauky církve“.³

² Homilie v basilice sv. Vavřince, 30. listopadu 2008.

³ BENEDIKT XVI. Encyklika o integrálním lidském rozvoji v lásce a v pravdě *Caritas in veritate* (29. června 2009), č. 2. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009, s. 9.

Jáhni se mají zcela zvláštním způsobem identifikovat s láskou k bližnímu. Chudí tvoří jedno z jejich každodenních prostředí a jsou předmětem jejich neúnavné péče. Od jáhna je neodmyslitelné jeho osobní nasazení pro skutky lásky k bližnímu a pro solidaritu vůči chudým, kteří dnes zase přibývají.

Moji drazí stálí jáhnové, ať vám Bůh s láskou žehná a činí vás šťastnými ve vašem povolání a poslání! S úctou a obdivem zdravím manželky a děti těch z vás, kteří jsou ženatí. Církev jim děkuje za podporu a mnohostrannou spolupráci, kterou svým manželům a otcům v jáhenské službě poskytují. Rok kněžím nás navíc vyzývá k tomu, abychom projevovali uznání kněžím a s nimi a za ně se modlili!

Ve Vatikánu 10. srpna 2009, na svátek sv. Vavřince, jáhna a mučedníka.

kard. CLÁUDIO HUMMES
emeritní arcibiskup ze São Paulo
prefekt Kongregace pro klérus

9. POSELSTVÍ PAPEŽSKÉ RADY PRO PASTORACI MIGRANTŮ A LIDÍ MIMO DOMOV U PŘÍLEŽITOSTI SVĚTOVÉHO DNE CESTOVNÍHO RUCHU 27. ZÁŘÍ 2009

„Cestovní ruch jako oslava různosti“

Téma Světového dne cestovního ruchu: *Cestovní ruch jako oslava různosti*, jak je navrhla příslušná světová organizace, nám otvírá cestu k setkání s člověkem v jeho různosti, v jeho antropologickém bohatství.

Různost je skutečnost, realita, ale jak nám připomíná papež Benedikt XVI., je také pozitivním darem, dobrem a nikoli hrozbou nebo nebezpečím, nakolik chceme, „aby lidé nejen přijímali existenci jiné kultury, nýbrž jí také dopřávali stávat se zdrojem obohacení.“¹

Zkušenost různosti patří k lidské zkušenosti, zvláště proto, že rozvoj každého jednotlivce prochází etapami diverzifikace, které podporují osobní růst a zrání. Jde o postupné objevování, které nás díky

¹ BENEDIKT XVI. Poselství ke dni studia na téma: „Kultury a náboženství v dialogu“ organizovaného Papežskou radou pro mezináboženský dialog a Papežskou radou pro kulturu (3. prosince 2008). OR, č. 287 (45.027), 9.–10. prosince 2008, s. 1. Jan Pavel II. se vyjádřil podobně: „Abstrahovat od skutečných odlišností – nebo hůře, podlehnout pokušení tyto odlišnosti odstraňovat – vede k tomu, že se připravujeme o možnost pronikat do hloubky tajemství lidského života. Pravda o člověku je nezastupitelným kritériem pro úsudek o kulturách; každá kultura však má něco, čím učí o jedné nebo druhé dimenzi této komplexní pravdy. Proto se ‚odlišnost‘, jíž se někteří cítí ohroženi, může díky uctivému dialogu stát pramenem hlubšího porozumění tajemství lidské existence“ (Promluva na Generálním shromáždění Organizace spojených národů k 50. výročí jejího založení (5. října 1995), č. 10. *Insegnamenti di Giovanni Paolo II*, XVIII, 2 [1995], s. 738).

konfrontaci se všemi, kdo nás obklopují, odděluje od toho, co je od nás odlišné.

V pozitivním hodnocení odlišnosti pozorujeme paradox: jestliže v této globalizované době na jedné straně zjišťujeme, že se kultury a náboženství stále více sblížují a že v srdci všech kultur tkví autentická touha po pokoji, pak se na druhé straně projevuje nepochopení i předsudky a hluboce zakořeněná nedorozumění, která budují bariéry a přiživují rozdělení. Máme v sobě obavu z odlišnosti, z neznáma.

Musíme se pustit do přeměny diskriminace, xenofobie a intolerance ve vzájemné pochopení a přijetí cestou respektu, vzdělávání a otevřeného, konstruktivního a pružného dialogu.

V tomto úsilí má církev důležitou úlohu, když vychází z hlubokého přesvědčení Pavla VI. v encyklice *Ecclesiam suam*, podle níž „má církev vstoupit do dialogu se světem, v němž žije. Církev se stává slovem, církev se stává poselstvím, církev se stává konverzací“.² Je to konstruktivní a upřímný dialog, který se proto, aby byl autentický, „musí vyvarovat podléhání relativismu nebo synkretismu a být oživen upřímným respektem vůči druhým a ušlechtilým duchem smíření a bratrství.“³

V této perspektivě je turistika, nakolik uvádí do styku s jinými způsoby života, jinými náboženstvími a pohledy na svět a jeho dějiny⁴, také příležitostí k dialogu a naslouchání; je výzvou, abychom se neuzavírali do své vlastní kultury, nýbrž se otevřeli a byli konfrontováni s odlišnými způsoby myšlení a života.⁵ Není tedy třeba být pře-

² PAVEL VI. Encyklika *Ecclesiam suam* (6. srpna 1964), č. 67. AAS 56 (1964), s. 639.

³ BENEDIKT XVI. Poselství ke dni studia na téma: „Kultury a náboženství v dialogu“, l.c.

⁴ Srov. PAPEŽSKÁ RADA PRO PASTORACI MIGRANTŮ A LIDÍ MIMO DOMOV. Instrukce o Kristově lásce k migrantům *Erga migrantes caritas Christi* (3. května 2004), č. 30. Praha: ČBK, 2006.

⁵ „Cestující, turista, dítě své vlastní kultury, vychází k setkání/konfrontaci s dětmi jiné kultury a pokud s ní vstoupí do dialogu, přijme prvky, které dokáží obohatit jeho intelektuální, duchovní a kulturní dědictví. Může tak být veden k tomu, aby si znovu ujasnil některé postoje, motivace i přesvědčení, které ovlivňují jeho každodenní život,“ (PAPEŽSKÁ RADA PRO PASTORACI MIGRANTŮ A LIDÍ MIMO DOMOV. Závěrečný dokument IV. evropského setkání o pastoraci v oblasti cestovního ruchu [29.–30. dubna 2009], č. 34).

kvapený, jestliže extremistické bloky nebo teroristické skupiny fundamentalistické povahy považují turistiku za nebezpečí a cíl, který je třeba zničit. Vzájemná znalost napomůže – vroucně v to doufáme – budovat spravedlivější, solidárnější a více bratrskou společnost.

Základní lidská zkušenost ohledně odlišnosti, se dnes prožívá ve virtuálním světě, globální vesnici, která se neustále všem nabízí. Díky této první formě „turistiky“, virtuální, filmové, lze sledovat odlišnost zblízka, lze přiblížit vzdálenou odlišnost. Tato „turistika“ je prvním krokem k oslavě různosti.

Ale turistika se chápe především jako fyzické přemístění, které ukazuje přírodní, ekologickou, sociální, kulturní, majetkovou a náboženskou odlišnost a které nám také dává objevit společnou práci, spolupráci mezi národy, jednotu lidských bytostí ve skvělé i znepokojující různosti uskutečnění.

Objevení odlišnosti však dává prostor, aby se ukázaly paradoxy a omezení. Jestliže se turistika rozvíjí za nepřítomnosti etiky odpovědnosti, vzniká zároveň nebezpečí uniformity a hojnosti jako „*fascinationo nugacitatis*“ (srov. Mdr 4, 12). Tak se například stává, že domorodci mohou kvůli turistům hrát divadlo o svých tradicích a odlišnost předkládají jako komerční produkt pro pouhý zisk.

Toto všechno vyžaduje úsilí, jak ze strany návštěvníků, tak i od domorodců, kteří je přijímají, aby si osvojili postoj otevřenosti, úcty, blízkosti, důvěry, aby se v touze setkat se s druhými s úctou k jejich osobní odlišnosti otevírali vůči dialogu a porozumění.⁶

Odlišnost se zakládá na tajemství Boha. Stvořitelské slovo je na začátku bohatství druhů, s oddělením toho/té, který(á) je „k obrazu a podobě“ Boží. Toto poetické biblické slovo mluví o odlišnosti a je základem identity celého stvoření, kdy Stvořitel je první, kdo kontemplanuje krásu a dobrotu všeho, co učinil (srov. Gn 1). A Bůh je rovněž ta obdivuhodná síla, princip jednoty veškeré různosti: „*projevy Ducha jsou však dány každému k tomu, aby mohl být užitečný*“ (1 Kor 12, 7). V kontemplanaci různosti člověk nachází Boží stopy ve stopách lidských. A pro věřícího souhrn odlišností otvírá cesty k při-

blížení se nekonečné velikosti Boží. Jako přijatelný fenomén posvěcení různosti pro nás může být turistika křesťanská, otevřená cesta k jejímu kontemplativnímu vyznání.

Bůh světuje církvi úkol utvářet v Ježíši Kristu s pomocí Ducha nové stvoření, sjednocovat v NĚM (srov. Ef 1, 9–10) celé bohatství lidské odlišnosti, kterou hřích přeměnil v rozdělení a konflikty,⁷ aby mohla „přispívat k zakládání nové společnosti v Duchu Letnic, v níž rozdílné jazyky a kultury už nebudou nepřekonatelnými překážkami jako po Babylonu, ale právě v této rozdílnosti bude možné vytvářet nový způsob komunikace a společenství.“⁸

Toto jsou myšlenky, které mohou podpořit snahy všech, kdo se zabývají pastorační v cestovním ruchu, zvláště těch, kdo tak či onak trpí tímto fenoménem, který je znamením naší doby a nese v sobě pozitivní aspekty, které jsme znovu zdůraznili při příležitosti nedávné oslavy 40 let od zveřejnění směrnice *Peregrinans in terra*.

Ať božské vanutí odnese každou xenofobii, diskriminaci a rasismus; ať sblíží vzdálené, v kontemplanaci jednoty/odlišnosti jediné lidské rodiny požehnané Bohem. Duch sjednocuje v jednotě a pokoji, harmonii a vzájemném uznání. V něm tkví řád a krása v sedmi dnech stvoření. Ať právě díky turistice vstoupí také do neklidných lidských dějin.

Vatikán 24. června 2009

✠ ANTONIO MARIA VEGLIO
předseda

✠ AGOSTINO MARCHETTO
arcibiskup, sekretář

⁶ Srov. BENEDIKT XVI. Poselství ke světovému dni cestovního ruchu (16. července 2005). *Insegnamenti di Benedetto XVI*, I (2005), s. 339.

⁷ Srov. *Erga migrantes caritas Christi*, č. 102.

⁸ *Tamtéž*, č. 89.

III.

DOKUMENTY
A SDĚLENÍ ČBK

1.

STANOVY ČESKÉ BISKUPSKÉ KONFERENCE

Prot. N. 220/93

CONGREGATIO PRO EPISCOPIS

REIPUBLICAE CECCHAE

De Episcoporum Conferentiae Statutorum Recognitione

DECRETUM

Exc.mus P.D. Joannes Graubner, Conferentiae Episcoporum Reipublicae Cechae Praeses, ipsius Conferentiae nomine, ab Apostolica Sede postulavit ut Episcopalis Coetus statuta, die 30 Novembris 1999 approbata, a conventu plenario ipsius Conferentiae revisa, rite recognoscerentur.

Congregatio pro Episcopis, vi facultatum sibi tributarum, auditis Secretaria Status atque Pontificio Consilio de Legum Textibus, normas statutorum Conferentiae Episcoporum Reipublicae Cechae prout in adnexo exemplari continentur, iuri canonico universali accommodatas repperit et ratas habuit.

Quapropter, eadem normae, modis ac temporibus a memorata Conferentia statutis, promulgari poterunt.

Datum Romae ex Aedibus Congregationis pro Episcopis die, 24 mensis Iunii anno 2008.

Joannes B. Card. V.
Praef.
+ Johannes J. J. J.
A Secretis

DEFINICE A STRUKTURA

Čl. 1 – Česká biskupská konference, zřízená Apoštolským stolcem, je sbor biskupů celého území České republiky, kteří ve vzájemném spojení vykonávají různé pastorační úkoly k prospěchu věřících v Krista, zvláště apoštolským působením vhodně přizpůsobeným době a místu, v souladu s právními normami (srov. kán. 447 CIC).

Čl. 2 – Česká biskupská konference na základě práva zakotveného v kán. 449, § 2 CIC je právnickou osobou. Sídlem České biskupské konference je Praha.

Čl. 3 – K České biskupské konferenci patří samým právem všichni diecézní biskupové obojího obřadu (latinského a byzantského) a jim naroveň postavení, biskupové-nástupci a biskupové pomocní a ostatní titulární biskupové, kteří na celém území nebo mimo území pro celý národ vykonávají zvláštní úkoly na základě pověření Apoštolským stolcem nebo Českou biskupskou konferencí (srov. kán. 450, § 1 CIC).

Čl. 4 – Česká biskupská konference podle kán. 451 CIC: koná plenární zasedání, zřizuje Stálou radu, generální sekretariát a také další komise a orgány (jako Ekonomickou radu), které podle uvážení České biskupské konference napomáhají k účinnějšímu dosahování cíle. Česká biskupská konference si rovněž na základě kán. 452 CIC volí předsedu České biskupské konference, místopředsedu České biskupské konference a generálního sekretáře.

PLENÁRNÍ ZASEDÁNÍ

Čl. 5 – § 1. Plenárních zasedání České biskupské konference se účastní všichni, o nichž je zmínka v čl. 3. Jim přísluší rozhodující hlas (srov. kán. 450, § 1; 454 CIC).

§ 2. Pomocní biskupové a ostatní titulární biskupové, kteří patří k biskupské konferenci, mají pouze poradní hlas, jedná-li se o vyhotovení nebo změnu stanov (srov. kán. 454, § 2 CIC).

§ 3. Emeritní arcibiskupové a emeritní biskupové nechť jsou zváni na plenární zasedání s hlasem poradním (srov. Jan Pavel II. Apoštolský list [motu proprio] o teologické a právní povaze biskupských konferencí *Apostolos suos* [21. května 1998], č. 17. Úplné znění listu publikováno: AAS 90 (1998), s. 641–658).

Čl. 6 – Všichni členové České biskupské konference jsou povinni účastí na plenárních zasedáních České biskupské konference. Kdo se pro zákonnou překážku nemůže zúčastnit, vyrozumí o své neúčasti předsedu České biskupské konference a dostane dovolení delegovat jiného biskupa, který bude tlumočit jeho stanovisko a podepíše usnesení: nepřísluší mu však právo hlasovat jménem nepřítomného biskupa (srov. Motu proprio *Apostolos suos*, č. 17; Kongregace pro biskupy a Kongregace pro evangelizaci národů. Okružní list z 13. května 1999, č. 6).

Čl. 7 – Aby bylo spojení České biskupské konference s Apoštolským stolcem stále užší, nechť je apoštolský nuncius zván k plenárnímu zasedání České biskupské konference.

Čl. 8 – § 1. Plenární zasedání České biskupské konference se konají nejméně dvakrát do roka (srov. kán. 453 CIC).

§ 2. Svolává je předseda České biskupské konference nebo v jeho zastoupení místopředseda České biskupské konference.

§ 3. Vyžadují-li to zvláštní okolnosti, může být plenární zasedání svoláno častěji, a sice předsedou České biskupské konference, nebo v jeho zastoupení místopředsedou České biskupské konference, nebo na žádost alespoň třetiny všech členů (srov. kán. 453 CIC).

Čl. 9 – Plenárnímu zasedání České biskupské konference přísluší volit předsedu České biskupské konference a místopředsedu České biskupské konference z diecézních arcibiskupů nebo biskupů (srov. Motu proprio *Apostolos suos*, č. 17).

Čl. 10 – Plenárnímu zasedání České biskupské konference přísluší též právo volit členy Stálé rady a předsedy jednotlivých komisí a generálního sekretáře České biskupské konference.

Čl. 11 – Úkolem předsedy České biskupské konference, případně místopředsedy České biskupské konference, je vést jednání plenárního zasedání České biskupské konference (srov. kán. 452, § 2 CIC).

Čl. 12 – Program jednání plenárního zasedání České biskupské konference sestavuje Stálá rada. Generální sekretář jej včas zašle biskupům a dá na vědomí apoštolskému nunciovi (srov. kán. 457 CIC).

Čl. 13 – Příslušný počet vyhotovení zápisů projednaných věcí, schválených plenárním zasedáním České biskupské konference a podepsaných předsedou České biskupské konference a generálním sekretářem je též nutno prostřednictvím apoštolského nuncia předat Apoštolskému stolci (srov. kán. 456 CIC).

KAPITOLA III.

ROZHODNUTÍ A HLASOVÁNÍ

Čl. 14 – Hlasování se koná dle Kodexu kanonického práva a předpisů České biskupské konference.

Čl. 15 – § 1. Aby se plenární zasedání České biskupské konference mohlo platně usnášet, je nutná účast dvoutřetinové většiny členů.

§ 2. Záležitosti většího významu se schvalují tajným hlasováním dvoutřetinovou většinou přítomných biskupů. Záležitosti většího významu jsou záležitosti personální nebo takové, které jimi prohlásí samo plenární zasedání České biskupské konference.

Čl. 16 – § 1. Česká biskupská konference může vydat obecná nařízení pouze v případech, kdy to určuje obecné právo nebo zvláštní pověření od Apoštolského stolce, vydané buď z jeho vlastního pod-

nětu, nebo na žádost České biskupské konference samé (srov. kán. 455, § 1 CIC).

§ 2. K platnému vydání takových nařízení se na plenárním zasedání České biskupské konference vyžaduje souhlas alespoň dvoutřetinové většiny biskupů, kteří patří k České biskupské konferenci a mají rozhodující hlas, a k nabytí účinnosti se vyžaduje schválení Apoštolským stolcem a zákonné vyhlášení Českou biskupskou konferencí, která určí způsob vyhlášení a den, kterým nařízení nabývají účinnosti (srov. kán. 455, § 2 CIC).

Čl. 17 – § 1. K tomu, aby věroučná prohlášení České biskupské konference byly projevem autentického učitelského úřadu a mohla být prohlášena jménem České biskupské konference, je nutné, aby byla schválena plenárním zasedáním České biskupské konference buď jednomyslně, nebo alespoň od dvou třetin biskupů, kteří jsou členy České biskupské konference a mají rozhodující hlas, a aby dostala schválení od Apoštolského stolce (Motu proprio *Apostolos suos*, čl. 1).

§ 2. Žádný orgán České biskupské konference, vyjma plenárního zasedání, nemá moc pronášet výroky autentického učitelského úřadu. Česká biskupská konference také nemůže tuto pravomoc předat komisím a jiným orgánům, které Česká biskupská konference ustavila (Motu proprio *Apostolos suos*, čl. 2).

Čl. 18 – Ostatní rozhodnutí, i když nenabyla závaznosti, je možno zachovávat, pokud přispívají k obecnému dobru a k jednotě biskupů.

Čl. 19 – Volby k různým úkolům v České biskupské konferenci se konají tajným hlasováním a dle směrnic kán. 119, odst. 1 CIC.

STÁLÁ RADA

Čl. 20 – § 1. Stálá rada pečuje o provádění všeobecných rozhodnutí České biskupské konference; usměrňuje práci generálního sekretariátu; stará se o přípravu záležitostí, které mají být projednány na plenárním zasedání České biskupské konference a o náležitě provedení jeho rozhodnutí (srov. kán. 457 CIC).

§ 2. Mimo plenární zasedání České biskupské konference Stálá rada rozhoduje v naléhavých záležitostech. Mají-li být vyhlášena rozhodnutí nebo prohlášení, nebo jde-li o věci závažnější povahy, ať se tak děje po poradě s diecézními biskupy.

§ 3. Kdykoli sbor biskupů musí učinit mimořádná rozhodnutí nebo veřejná a naléhavá vyhlášení a projevit názory, a to mimo plenární zasedání České biskupské konference, je třeba, aby Apoštolský stolec byl o tom informován a v této věci konzultován (srov. kán. 457 CIC).

Čl. 21 – § 1. Stálou radu tvoří předseda a místopředseda České biskupské konference, generální sekretář a alespoň jeden volený biskup.

§ 2. Členové Stálé rady jsou voleni na dobu pěti let.

§ 3. Zasedání Stálé rady řídí předseda České biskupské konference osobně nebo prostřednictvím místopředsedy České biskupské konference (srov. kán. 452 CIC).

Čl. 22 – Stálá rada zasedá, kdykoli to rozumný důvod vyžaduje, a svá rozhodnutí sděluje všem členům České biskupské konference.

PŘEDSEDA, MÍSTOPŘEDSEDA, GENERÁLNÍ SEKRETARIÁT

PŘEDSEDA ČESKÉ BISKUPSKÉ KONFERENCE

Čl. 23 – § 1. Předsedu České biskupské konference volí plenární zasedání České biskupské konference na dobu pěti let. Ke zvolení je třeba dvoutřetinové většiny všech členů České biskupské konference. Po dvou neúspěšných volbách stačí nadpoloviční většina hlasů všech členů.

§ 2. Mandát předsedy České biskupské konference končí:

- uplynutím volebního období (srov. Kongregace pro biskupy a Kongregace pro evangelizaci národů. Okružní list z 13. května 1999, č. 7),
- ukončením členství v České biskupské konferenci,
- písemnou abdikací, kterou přijalo plenární zasedání České biskupské konference.

§ 3. Předseda České biskupské konference je statutárním orgánem České biskupské konference.

MÍSTOPŘEDSEDA ČESKÉ BISKUPSKÉ KONFERENCE

Čl. 24 – § 1. Místopředsedu České biskupské konference volí plenární zasedání České biskupské konference na dobu pěti let dle směrnic kán. 119, odst. 1 CIC.

§ 2. Místopředseda České biskupské konference zastupuje předsedu České biskupské konference v případě, kdy je předsedovi České biskupské konference znemožněno vykonávat funkci; místopředseda České biskupské konference zastupuje předsedu České biskupské konference v každé jeho funkci, kterou upravuje právo.

GENERÁLNÍ SEKRETARIÁT

Čl. 25 – § 1. Generální sekretariát je výkonným orgánem České biskupské konference.

§ 2. Jeho ředitelem je generální sekretář, který má ku pomoci příslušný počet spolupracovníků. Generální sekretář je v rámci působnosti generálního sekretariátu (a v dalších věcech, kterými generálního sekretáře pověřil předseda České biskupské konference, Stálá rada nebo plenární zasedání České biskupské konference) statutárním orgánem České biskupské konference.

§ 3. Generální sekretář je sekretářem Stálé rady, sestavuje zprávy o jednáních Stálé rady a oznamuje je všem členům České biskupské konference a dále vyhotovuje jiná akta, která mu svěřil k sepsání předseda České biskupské konference nebo Stálá rada (srov. kán. 458, odst. 1 CIC).

§ 4. Generálního sekretáře volí plenární zasedání České biskupské konference na dobu pěti let z biskupů nebo kněží dle směrnic kán. 119, odst. 1 CIC.

KAPITOLA VI.

BISKUPSKÉ KOMISE A DELEGÁTI

Čl. 26 – § 1. Biskupské komise se ustavují dle potřeby na dobu určitou či neurčitou. Jejich úkolem je na základě pověření plenárním zasedáním České biskupské konference nebo Stálou radou připravovat podklady pro plénum České biskupské konference.

§ 2. Komisi předsedá biskup zvolený dle směrnic kán. 119, odst. 1 CIC plenárním zasedáním České biskupské konference na dobu pěti let. Členy komisí jsou pouze biskupové. Předseda České biskupské konference je oprávněn jmenovat do každé komise jednoho emeritního biskupa, který je členem komise; v komisi, do které byl emeritní biskup jmenován, má rozhodující hlas.

§ 3. Předseda komise je oprávněn jmenovat z duchovních, řeholníků a laiků potřebný počet odborníků jako poradce; poradci mají v dané komisi poradní hlas.

§ 4. Ke specifickým úkolům volí plenární zasedání České biskupské konference biskupa-delegáta ze členů České biskupské konference, který je za svou činnost odpovědný plenárnímu zasedání České biskupské konference. Biskup-delegát si může přizvat potřebný počet odborníků. Není-li při volbě biskupa-delegáta nebo určení jeho úkolu stanoveno jinak, platí, že volba biskupa-delegáta a určení jeho úkolu je na dobu 5 let s možností dalšího prodloužení volbou plenárním zasedáním České biskupské konference (srov. Kongregace pro biskupy a Kongregace pro evangelizaci národů. Okružní list z 13. května 1999, č. 6).

KAPITOLA VII.

SPOLUPRÁCE S BISKUPSKÝMI KONFERENCEMI

Čl. 27 – Česká biskupská konference pěstuje bratrské vztahy s ostatními biskupskými konferencemi, zvláště s biskupskou konferencí Slovenska (srov. kán. 459, § 1 CIC).

KAPITOLA VIII.

EKONOMICKÉ ZÁLEŽITOSTI

Čl. 28 – § 1. Příjmy České biskupské konference, řádně vedené dle směrnic kán. 1284 CIC, plynou z příspěvků jednotlivých diecézí podle příslušného počtu katolických věřících, jakož i z jiných případných příjmů.

§ 2. Pro ekonomické záležitosti (ve smyslu právních předpisů platných v České republice) se pastorační a apoštolské aktivity České biskupské konference dělí na hlavní činnosti a vedlejší činnosti.

§ 3. Pro ekonomické záležitosti (ve smyslu právních předpisů platných v České republice) patří mezi hlavní činnosti České biskupské konference zejména:

1. sdružování diecézních a dalších biskupů, řízení a koordinování některých jejich společných aktivit, plnění organizační a metodické funkce;
2. reprezentování Církve římskokatolické (dále jen „Katolické církve“) v České republice a zastupování jejích zájmů u ústředních a jiných orgánů státní správy, ostatních orgánů veřejné moci a dalších osob;
3. hájení dobrého jména Katolické církve v České republice;
4. pořádání konferencí, přednášek, poskytování konzultační a poradenské činnosti, zajišťování a podpora vydávání publikací související s jejím posláním;
5. navazování a udržování kontaktů s dalšími církvemi a náboženskými společnostmi v České republice,
6. připomínkování tvorby právních norem právního řádu České republiky, vztahujících se ke Katolické církvi v České republice;
7. získávání finančních prostředků pro činnost odborných sekcí a dalších složek České biskupské konference;
8. podporování a napomáhání získávání finančních prostředků pro činnost Katolické církve v České republice a pro činnost celosvětové Katolické církve;
9. zajišťování propagace aktivit souvisejících s posláním celosvětové Katolické církve;
10. zajišťování monitoringu zpráv ve sdělovacích prostředcích o celosvětové Katolické církvi a náboženské svobodě a udržování kontaktů se sdělovacími prostředky;
11. hájení majetkoprávních zájmů Katolické církve;
12. pořádání akcí na podporu shora uvedených cílů.

§ 4. Pro ekonomické záležitosti (ve smyslu právních předpisů platných v České republice) je vedlejší činností České biskupské konference:

1. zakládání jiných, také necírkevních právnických osob nebo účast v jiných necírkevních právnických osobách.

Čl. 29 – Ekonomickou radu tvoří jeden biskup a dva odborníci zvolení plenárním zasedáním České biskupské konference. Ekonomická rada připravuje každoročně rozpočet příjmů a výdajů, které lze předvídat pro následující rok, a předkládá vyúčtování příjmů a výdajů, které schvaluje plenární zasedání České biskupské konference (srov. kán. 1280 a 1284, § 3 CIC).

KAPITOLA IX.

RŮZNÉ NORMY

Čl. 30 – Ten, kdo byl zvolen do funkce předsedy, místopředsedy a generálního sekretáře České biskupské konference, může být do téže funkce zvolen pouze dvakrát za sebou.

Čl. 31 – Tyto Stanovy schválené Apoštolským stolcem nemohou být měněny bez jeho souhlasu (srov. kán. 451 CIC).

Čl. 32 – Autentický výklad těchto Stanov přísluší plenárnímu zasedání České biskupské konference. Tento výklad není závazný, dokud nebude po přezkoumání Apoštolským stolcem řádným způsobem vyhlášen.

Čl. 33 – Toto úplné znění Stanov bylo přijato na 67. plenárním zasedání České biskupské konference dne 24. 1. 2007 a platnosti nabývá dnem jeho schválení Apoštolským stolcem; účinnosti nabývá prvního dne následujícího kalendářního měsíce ode dne jeho vyhlášení v ACTECH ČESKÉ BISKUPSKÉ KONFERENCE. Dnem účinnosti tohoto úplného znění Stanov končí platnost a účinnost dosavadního znění Stanov ze dne 3. 11. 1999.

2. KODEX CHARITY ČESKÁ REPUBLIKA

Preambule

- 1. Tento kodex je určen v první řadě všem dobrovolným i placeným pracovníkům Charity ČR (dále jen Charita), kteří jsou jakýmkoliv způsobem zapojeni do její činnosti.¹ Jejím cílem je umožnit a usnadnit identifikaci s posláním Charity, jejími zásadami a hodnotami, a zároveň poskytnout základní kritéria, podle kterých se mají orientovat při své práci.*
- 2. Kodex poskytuje uživatelům charitních služeb informaci o zásadních vlastnostech a povaze těchto služeb a umožňuje jim tak kontrolu nad kvalitou služeb.*
- 3. Kodex zprostředkovává obraz Charity, jako instituce katolické církve, celé společnosti.*
- 4. Kodex Charity představuje ideál účasti každého jednotlivce na jejím díle a ideál její činnosti jako instituce.*

¹ Zde se nevztahuje na případné externí spolupracovníky na místní úrovni (např. muslimského či buddhistického vyznání), které si Charita v dané lokalitě může „najmout“ na konkrétní a ohraničené úkoly. Takoví eventuální spolupracovníci nejsou pracovníky Charity ČR.

1. Poslání a cíle Charity, základní zásady a hodnoty, kterými se charitní služba řídí

Poslání a cíle charity

- 1.1. Poslání Charity pramení z pověření katolické církve šířit ve světě dobro, spravedlnost a naději. V tomto svém úkolu následuje příkladu Ježíše Krista, který během svého života sloužil mnoha lidem v nouzi, pomáhal druhým, aby měli život v plnosti, a svým učedníkům uložil přikázání lásky k Bohu a bližnímu jako nejvyšší přikázání.²*
- 1.2. V souladu s pověřením katolické církve chce Charita být viditelným znamením Boží lásky (caritas) ke světu a člověku³, zejména k chudým, slabým, trpícím a jakkoliv jinak ohroženým lidem v naší zemi i v zahraničí, ve smyslu evangelia (srov. Mt 25, 40).⁴*
- 1.3. Česká biskupská konference a diecézní biskupové na svém území zřizují Charitu jako důležitý nástroj charitativní služby katolické církve.*

² Jednou z hlavních oblastí činnosti církve, spolu s udělováním svátostí a zvěstováním slova, je uplatňování lásky k vdovám a sirotkům, vůči uvězněným, nemocným, potřebným všeho druhu. To patří k podstatě církve stejně jako vysluhování svátostí a zvěstování evangelia. „Církev nesmí opomíjet službu lásky (caritas), stejně jako nesmí opomíjet vysluhování svátostí a službu slova“ (DCE 22). „Církev nemůže být nikdy zproštěna úkolu uplatňovat lásku ve formě organizované aktivity věřících“ (DCE 29).

Dle rozhodnutí Ústavního soudu je Charita součástí struktury Církve.

³ I když je identita Charity ČR založena nábožensky a charitní působení jí nemůže ponechávat stranou, její pracovníci musí ve všech svých pracovních postupech respektovat náboženské vyznání, hodnoty a názorovou orientaci klientů a charitní pomoc se nesmí nikdy ani přímo ani nepřímo stát prostředkem získávání nových věřících a vnucování víry církve. Pracovník Charity „ví, kdy je vhodná doba o Bohu mluvit a kdy je zase správné o něm mlčet a nechat promlouvat pouze lásku“ (DCE 31c).

⁴ „Dokud tedy máme ještě čas, prokazujme dobro všem, ale zvláště těm, kdo vírou patří s námi do stejné rodiny“ (Gal 6, 10).

- 1.4. Své poslání uskutečňuje Charita zejména prostřednictvím materiální, sociální, humanitární, rozvojové, psychické a duchovní pomoci potřebným lidem a rovněž prostřednictvím úsilí o spravedlivější podmínky ve společnosti.⁵
- 1.5. Nejvlastnějším cílem charitních služeb je ochrana člověka v jeho důstojnosti od početí až po přirozenou smrt. Tam, kde se člověk ocitá v různorodých situacích ohrožení nebo nouze, jsou pracovníci Charity zavázáni poskytovat mu účinnou pomoc a zároveň podněcovat jeho samostatnost a schopnosti svépomoci.
- 1.6. Charita respektuje, že původním místem uplatňování „caritas“ je přirozené sociální prostředí farních společenství. Charita nenahrazuje osobní a nepřenositelnou odpovědnost každého křesťana za sebe samotného a za službu bližním, ale svou činností ji podporuje a doplňuje tam, kde síly a schopnosti jednotlivců nebo místních farních společenství nestačí nebo tam, kde je potřeba zajistit odborný charakter služby.
- 1.7. Charitní služba je založena na respektování, ochraně a rozvíjení přirozených práv každého člověka⁶ a na křesťanském pojetí etických hodnot, zakotvených v Písmu svatém a v dokumentech sociálního učení katolické církve.⁷
- 1.8. Charitní služba je poskytována lidem v ohrožení nebo nouzi bez ohledu na jejich věk, pohlaví, politické smýšlení, rodinné uspořádání, zdravotní stav, sexuální orientaci, sociální a ekonomickou situaci a postavení, jejich příslušnost k etnické nebo národnostní menšině, víře, náboženství a kultuře. Charitní služba v zahraničí je vykonávána s respektem vůči domácím kulturám a náboženským vyznáním.

⁵ Charita ovlivňuje a spoluutváří sociální politiku, upozorňuje veřejnost na existující formy a rozsah nouze, podporuje solidární postoje ve společnosti.

⁶ Jak jsou vyjádřeny v dokumentech důležitých pro praxi charitního pracovníka, a to především ve Všeobecné deklaraci lidských práv, Chartě lidských práv Spojených národů a v Úmluvě o právech dítěte a dalších mezinárodních deklaracích a úmluvách. Dále se řídí Ústavou, Listinou základních práv a svobod a dalšími zákony tohoto státu, které se od těchto dokumentů odvíjejí.

⁷ Shrnuté v KSNC.

Zásady

Mezi níže uvedenými zásadami a hodnotami Charity existuje vztah. Obojí poskytují Charitě etické a strategické východisko její práce. I když je není možné oddělovat, je vhodné je odlišit. Zásady jsou prvním a zásadním měřítkem hodnocení společenských jevů i charitních služeb. Jejich praktické uplatňování je předpokladem naplňování hodnot Charity. Pramení z evangelijního poselství a sociálního učení katolické církve:

- 1.9. důstojnost lidské osoby⁸
- 1.10. společné dobro⁹
- 1.11. solidarita¹⁰

⁸ Každý člověk, nezávisle na svém psychickém, morálním, sociálním, fyzickém stavu, je jedinečnou osobou, jíž přísluší nezczizitelná a nemanipulovatelná důstojnost, zakládající její nevysslovnou hodnotu, garantovanou Bohem. Každá osoba je obdařena právy i povinnostmi. Respekt k důstojnosti osoby zakazuje „zvěčňování“ potřebných na pouhé objekty charitní péče a soucitu, ale naopak vyžaduje podporu jejich schopností a odpovědnosti. Charita usiluje o odstranění ponižující chudoby, která je v rozporu s důstojností člověka. Charitní pracovník jedná tak, aby chránil důstojnost a základní lidská práva svých klientů. Chrání klientovo právo na soukromí a důvěrnost jeho sdělení. Charitní pracovník přistupuje ke klientovi v duchu rovnocenného partnerství, které se zakládá na stejné lidské důstojnosti každého člověka.

⁹ **Společné dobro** je souhrn podmínek života společnosti, za kterých se mohou jednotlivci i sociální skupiny rozvíjet. Sociální nauka katolické církve tvrdí, že každý člověk, aniž by byl někdo zvýhodňován nebo vylučován, musí mít možnost/právo dosáhnout všeho, co potřebuje ke svému rozvoji a naplnění (vzdělání, bezpečí, zdravotní péči, prostředky nutné k životu atd.; alespoň v základním rozsahu), a také že všem je uložena povinnost nasadit se za práva druhých. V důsledku této zásady jakékoliv ekonomické, sociální, politické či kulturní struktury, které brání prosazování spravedlnosti je třeba považovat za hříšné.

¹⁰ **Solidarita** „není... jen prchavý soucit nebo povrchní dojetí nad zlem, týkajícím se mnoha blízkých nebo vzdálených osob. Naopak, je to pevná a trvalá odhodlanost usilovat o... dobro všech i jednoho každého, protože všichni jsme odpovědní za všechny“ (KSNC, 193). Solidarita je postojem nikoliv sympatie, ale spíše empatie, s níž se snažíme vcítit do situace chudých a potřebných a vidět svět z jejich perspektivy. Solidarita v Charitě je zejména solidaritou s chudými. Nárok na pomoc Charity mají přednostně ty osoby a ty rodiny, které ve svém okolí nebo v systému sociálního zabezpečení nenalézají žádnou či dostatečnou pomoc. Charita se musí nasazovat za lidi, kteří žijí na okraji společnosti, nemají ve společnosti „hlas“ a nemohou si sami pomoci. Charita podporuje jejich práva a podle zásady participace také zapojení do rozhodovacích procesů, které se jich dotýkají.

- 1.12. subsidiarita¹¹
- 1.13. kvalita¹²

Hodnoty

- 1.14. pravda¹³
- 1.15. svoboda¹⁴
- 1.16. spravedlnost¹⁵
- 1.17. láska¹⁶

¹¹ **Princip subsidiarity** zavazuje Charitu podporovat rozvoj občanské společnosti. Je původně definován jako: „To, co mohou jednotlivci provést z vlastní iniciativy a vlastním přičiněním, to se jim nemá brát z rukou a přenášet na společnost“ (KSNC, 186). Na základě této zásady musí zároveň aktér vyššího stupně poskytovat ochranu, podporu („subsidium“) a rozvoj aktérům nižšího stupně. V rámci pomáhajících vztahů mezi charitními pracovníky a jejich klienty tato zásada zavazuje k podpoře a aktivizaci vlastních schopností klientů (hledat jejich zdroje a ne nedostatky), podněcovat je, aby se aktivně podíleli na změně vlastní obtížné situace, vyrovnávat jejich šance na uplatnění a zapojení do přirozeného života společnosti a vést je k samostatnému a odpovědnému životu. V rámci struktur Charity princip subsidiarity vybízí – nakolik je to možné – k přesunu rozhodovacích procesů na nejnižší úroveň (z centrální na jednotlivá zařízení, z národních centrálních humanitární pomoci do místních komunit v zahraničí), resp. z úrovně instituce (Charita a její zařízení) do přirozeného sociálního prostředí klientů (dobrovolnické charitní aktivity a programy v místních farních komunitách).

¹² **Kvalita** ve smyslu Charity má více dimenzí. Má dimenzi odbornou (kvalifikované a hospodárné využívání nástrojů sociální práce, ošetrovatelství, psychoterapie, ekonomie, pedagogiky atd.). Ta je prvotní, ale sama o sobě nestačí. Má také svou duchovní a etickou dimenzi. Dále kvalita není pro Charitu něčím přidaným či vynuceným aktuálními okolnostmi, nýbrž musí být přítomna v každém okamžiku profesionálních vztahů. Kvalitativní orientace Charity je zároveň výrazem křesťansko-etického závazku vůči uživatelům.

¹³ Charita ČR chce směřovat k pravdě, respektovat ji a odpovědně ji dosvědčovat. Jen mezilidské vtahy založené na pravdě odpovídají důstojnosti člověka. Charita ČR usiluje o transparentnost své komunikace i práce. Ve filosofickém smyslu je pravda shoda výpovědi s věcným obsahem, o němž vypovídá.

¹⁴ „**Svoboda** je v člověku nejvznešenější známkou Božího obrazu a následně také znamením vysoké důstojnosti každé lidské osoby... Hodnota svobody... je respektována, je-li každému členu společnosti umožněno realizovat své vlastní osobní povolání“ (KSNC, 199, 200). Charita je zavázána podporovat své klienty i pracovníky v uplatňování sociálně zodpovědné svobody a ve využívání svých vlastních schopností.

2. Specifický charakter charitní služby

2.1. *Svým osobním přístupem vtiskují pracovníci Charity běžným pracovním postupům charakter služby lásky k bližním. Toho mohou dosáhnout tím, že:*¹⁷

- a) respektují poslání Charity a usilují o jeho naplňování,
- b) usilují o takový vztah ke své práci, aby byla zároveň zaměstnáním i realizací jejich osobního poslání.

2.2. *Charita vytváří prostor pro všechny lidi dobré vůle, kteří*

- a) splňují odborné požadavky,
- b) chtějí sloužit potřebným v duchu tohoto Kodexu.

¹⁵ „**Spravedlnost** se jeví obzvláště důležitá v dnešní době, v níž jsou hodnota osoby, její důstojnost a její práva navzdory proklamovaným záměrům vážně ohroženy rozšířenou tendencí přihlížet výlučně ke kritériu užitečnosti a majetku“ (KSNC, 202). Spravedlnost na subjektivní rovině charitní práce znamená postoj vůle, která respektuje druhého jako osobu. Uplatňování a rozvoj vlastních schopností klientů je tedy věcí spravedlnosti. Na objektivní rovině charitní práce hovoříme o sociální spravedlnosti, která usiluje o spravedlivé uspořádání společnosti (na úrovni obcí, zemí i v mezinárodním měřítku) a vystupuje proti takovému společenskému a politickému vývoji, který vede ke znevýhodňování osob a rodin nebo k sociálnímu vyloučení celých skupin.

¹⁶ **Láska** je pro Charitu svrchovaná hodnota, která dává všem ostatním jejich smysl a správnou míru. Má být charakteristickým prvkem kvality všech charitních služeb a procesů. Charita je přesvědčena, že pouze dobrotivá a milosrdná láska je schopna naplnit nehlubší tužby člověka. Láska je proto východiskem **základní spirituality** charitního pracovníka bez ohledu na jeho duchovní orientaci.

¹⁷ Podstatu křesťanské a církevní charity utvářejí tyto následující prvky:

- a) Kromě odborné přípravy potřebují pracovníci především „formaci srdce“, protože jejich láska k bližnímu je důsledek vyplývající z jejich víry, která se stává činnou v lásce. Proto mají být vedeni k onomu setkání s Bohem a Kristem, které by v nich probouzelo lásku a otevíralo jejich duši druhému.
- b) Charita přispívá k utváření lepšího světa tím, když koná dobro teď, osobně, se zanícením, všude, kde je možné a bez ohledu na stranické strategie a programy.
- c) Charita není prostředkem proselytismu, ale ví, že nehlubším kořenem utrpení bývá nepřítomnost Boha; ví, že Bůh je láska a že se zpřítomňuje právě v okamžicích, v nichž se nekoná nic jiného, než láska. Členové mají být svým jednáním i slovem, mlčením i příkladem věrohodnými Kristovými svědky (srov. DCE 31).

3. Odborné a osobnostní kvality pracovníků Charity

Pracovníci Charity se snaží, na základě poznatků sociální práce, humanitární a rozvojové pomoci, psychologie, pedagogiky, teologie, medicíny, ošetrovatelství a dalších, o dosažení maximální možné kvality charitní služby. K naplnění tohoto cíle vedou tyto předpoklady:

- a) profesní odbornost¹⁸,
- b) lidskost (ve smyslu laskavého přístupu a pozornosti věnované druhému),
- c) odpovědnost,
- d) poctivost,
- e) dobré vztahy na pracovišti¹⁹,
- f) vlastní aktivita a tvořivý přístup.

4. Práva a povinnosti, závazky a omezení charitních pracovníků

4.1. Práva

Charitní pracovníci mají právo na

- a) uznání poctivé práce ze strany svých nadřízených a zástupců církve,
- b) důstojné pracovní podmínky,
- c) maximální možnou péči a podporu ze strany zaměstnavatele,
- d) odborné vzdělávání v souladu se zásadou kvality Kodexu,
- e) duchovní pomoc a podporu církve.

¹⁸ Charitní pracovník usiluje o systematické prohlubování své profesní odbornosti, je zodpovědný za své soustavné celoživotní vzdělávání. Je také žádoucí péče o vlastní formaci duchovní. Každý charitní pracovník zodpovídá za kvalitu služeb, které v rámci Charity poskytuje. Usiluje o dokonalé zvládnutí své profese a podávání profesionálního výkonu. Charitní pracovník dbá na to, aby práci s klienty vykonávali vždy kvalifikovaní a odborně způsobilí pracovníci.

¹⁹ Charitní pracovník se na pracovišti chová vstřícně, korektně a kolegiálně. Respektuje znalosti a zkušenosti svých kolegů. Vykonává a rozšiřuje spolupráci, která vede ke zvyšování kvality poskytované služby. Charitní pracovník respektuje rozdíly v názorech a praktické činnosti kolegů, odborných i dobrovolných pracovníků. Kritické připomínky vyjadřuje na vhodném místě a vhodným způsobem. Pracovníci jednotlivých Charit vzájemně spolupracují a předávají si zkušenosti.

4.2. Povinnosti

Charitní pracovníci

- a) dodržují zákony²⁰,
- b) dodržují interní směrnice a pracovní postupy,
- c) respektují svědomí své i druhých.

4.3. Závazky

Charitní pracovníci se trvale snaží

- a) odpovědně a svědomitě plnit veškeré pracovní povinnosti,
- b) o to, aby ve vztahu mezi nimi a jinými organizacemi, poskytujícími podobné služby, nepřevládla rivalita a nekonstruktivní konkurence,
- c) dbát o dobrou pověst a dobré jméno Charity.

4.4. Omezení

Charitní pracovníci nesmějí

- a) svým jednáním porušovat svobodu, práva a důstojnost druhých lidí, zejména uživatelů charitních služeb a zařízení, svých spolupracovníků a podřízených,
- b) být svými soukromými, mimopracovními nebo veřejnými aktivitami v zásadním rozporu se základními křesťanskými zásadami a hodnotami,
- c) svým jednáním a skutky ohrozit činnost charitních služeb a zařízení.²¹

²⁰ Nejsou li v zásadním rozporu s etickými zásadami katolické církve, jako by tomu eventuálně mohlo být např. v poradenství, které nabízí jako řešení umělý potrat, nebo euthanasie, tolerovaná či nabízená v zařízeních pro seniory.

²¹ Charitní pracovník neovlivňuje politický názor spolupracovníků ani klientů. Politické přesvědčení či zaměření nebo další veřejné aktivity pracovníka nesmí mít negativní vliv na pracovní vztahy a pracovní zařazení v Charitě. Politické přesvědčení charitního pracovníka nebo jeho veřejné působení nesmí vést k nerovnému přístupu k člověku (ať je to spolupracovník nebo uživatel služeb). Politické aktivity charitního pracovníka nesmí mít negativní vliv na kvalitu poskytovaných služeb.

5. Uvedení Kodexu do praxe

Arcidiecézní a diecézní Charity nesou odpovědnost za to, aby vedoucí charitní pracovníci byli s tímto Kodexem seznamováni a v jeho duchu formováni. S ohledem na ostatní pracovníky leží odpovědnost na managementu místních Charit.

Kodex Charity Česká republika nabývá účinnosti schválením Českou biskupskou konferencí a podpisem předsedy České biskupské konference.

V Praze dne 21. ledna 2009

✠ Mons. JAN GRAUBNER v. r.
předseda České biskupské konference

3.

SMĚRNICE ČESKÉ BISKUPSKÉ KONFERENCE O HISTORICKY INKORPOROVANÝCH FARNOSTECH

Česká biskupská konference (dále jen „ČBK“) vydává následující směrnice ohledně svěřování historicky inkorporovaných farností řeholním institutům:

K prohloubení spolupráce mezi diecézními biskupy a řeholními instituty na poli pastorační činnosti, v oblasti uspořádání otázek historicky inkorporovaných farností, připravila smíšená komise ČBK a Konference vyšších řeholních představených (dále jen „KVŘP“) návrhy pro uzavírání úmluv o svěření (*commissione*) těchto farností.

V duchu dekretu II. vatikánského koncilu o pastýřské službě biskupů v církvi *Christus Dominus* (dále jen „ChD“), pokoncilních dokumentů motu proprio *Ecclesiae Sanctae* (dále jen „ES“) Pavla VI. ze dne 6. 8. 1966, Směrnice pro vzájemné vztahy mezi biskupy a řeholními křesťany v církvi *Mutuae relationes* (dále jen „MR“) vydané Kongregací pro společnosti zasvěceného života a společenství apoštolského života a Kongregací pro biskupy dne 14. 5. 1978, a rovněž CIC 1983, kán. 515, 680–682, 678, který všechny předkodexové normy zohledňuje a kodifikuje, jakož i se zřetelem na dokumenty Papežské rady pro výklad legislativních textů *Responsa ad proposita dubia* z 25. 6. 1979 a dekretu *Resultando quae* z 8. 2. 2000, vydáváme tyto Směrnice:

1) K nalezení správného řešení problému historicky inkorporovaných farností je nutná „změna mentality“ ve smyslu pokoncilního chápání farnosti a správného pojetí koncepce právního postavení těchto historicky inkorporovaných farností v dnešním kanonickém právu.

Základním východiskem je kánon 515 CIC 1983, který stanoví, že:

§1: „*Farnost je určité, natrvalo zřízené společenství křesťanů v místní církvi, svěřené pod vedením diecézního biskupa do pastorační péče faráři, jako jejímu vlastnímu pastýři.*“

§2: *Jedině diecéznímu biskupovi přísluší zřizovat, rušit nebo měnit farnosti ...*

§3: *Zákonně zřízená farnost je samým právem právníckou osobou“;*

a zvláště pak kán. 520, § 1 CIC 1983, který ruší ustanovení kán. 452, § 2 CIC 1917 a stanoví, že „*právnícká osoba nemůže být farářem*“.

Podle nové legislativy tedy všechny farnosti patří pod jurisdikci diecézního biskupa (kán. 681). Řídí se proto obecným a partikulárním právem i pastoračním plánem diecéze. Farnost se už nechápe především jako beneficium určené k materiálnímu zabezpečení jeho držitele (ať už osoby fyzické či morální), jemuž byla svěřena *animarum cura* (srov. CIC 1917, kán. 1425, 452, 216), ale jako *společenství křesťanů v místní církvi, svěřené pod vedení diecézního biskupa do pastorační péče faráři, jako jejímu vlastnímu pastýři* (srov. CIC 1983, kán. 515 a 520).

2) ČBK i zástupci řádů si uvědomují historický právní vývoj historicky inkorporovaných farností a chtějí do budoucna řešit jejich správu s pastýřskou obezřetností. Vědomi si péče minulých časů, chtějí dosáhnout stavu, který bude ku prospěchu věřících, tak, jak to má na mysli II. vatikánský koncil.

3) CIC 1983 kodifikuje ES, mluví o „*svěření*“ čili „*commissione*“. Zůstává tedy možnost svěření farnosti biskupem řeholnímu institutu (kán. 520, § 1), a to na základě „*zvláštní písemné úmluvy*“. Protože řeholní institut jako právnícká osoba nemůže být ve smyslu kán. 520, § 1 farářem, prezentuje vyšší řeholní představený biskupovi diecéze ve smyslu kán. 682 vhodného řeholníka, kterého biskup přijme a ustanoví podle zvyklostí diecéze správcem farnosti. Dle MR nejde přitom o řešení nedostatku diecézních kněží, ale o obohacení života diecéze charismaty toho kterého řeholního institutu.

4) V současném právním řádu se tedy otázka historicky inkorporovaných farností řeší svěřením těchto farností řeholním institutům úmluvou. Diecézní biskup respektuje získané právo (*ius questum*)

institutu spravovat bývalou historicky inkorporovanou farnost, stejně jako historické vztahy institutu k farnosti, které inkorporací po staletí vznikly, ale je jeho povinností se starat i o tyto farnosti, které se pokoncilní právní úpravou staly diecézními. Proto je nutné, aby o každé takové farnosti byla učiněna mezi biskupem a řeholním představeným písemná úmluva o svěření farnosti.

5) Úmluva o svěření historicky inkorporovaných farností musí nutně obsahovat práva a povinnosti biskupa k této farnosti, ale i práva a povinnosti ustanoveného kněze a jeho vyššího představeného. Biskup jmenuje faráře takto svěřené farnosti na návrh nebo alespoň se souhlasem vyššího řeholního představeného (srov. kán. 682, § 1). Biskup má právo kněze odvolat po vyrozumění řeholního představeného (srov. kán. 682, § 2) a požadovat po představeném prezentaci jiného. Stejně právo odvolání faráře má i řeholní představený, po vyrozumění biskupa (tamtéž). Biskup má povinnost se postarat o živobytí pro kněze a o jeho sociální zabezpečení a v rámci kodexových ustanovení o povinnostech faráře respektovat skutečnost, že „*při vykonávání vnějšího apoštolátu řeholníci podléhají také vlastním řeholním představeným a jsou povinni věrně dodržovat kázeň institutu*“, což biskup neopomene také důrazně vyžadovat (srov. kán. 681, § 2). Biskup má právo a povinnost vizitovat farnosti svěřené řeholníkům osobně nebo prostřednictvím jím delegovaných osob (srov. kán. 395–398, 683).

Ustanovený kněz řeholního institutu má všechna práva a povinnosti faráře tak, jak je ustanovuje CIC (srov. kán. 519, 528–535). Je podřízen diecéznímu biskupovi ve věcech pastoračních i ekonomických, týkajících se svěřené farnosti. Řeholní představený je povinen prezentovat dohodnutý počet vhodných kněží (srov. kán. 682, § 1). Majetek a hospodaření farnosti podléhá doзору a kontrole diecézního biskupa. Pokud farnost užívá majetek řeholního institutu, musí řeholní institut své vlastnictví doložit před uzavřením smlouvy. Užívání takového majetku farností a jeho správa se řeší v úmluvě.

6) Řeholní instituty předloží diecéznímu biskupovi seznam historicky inkorporovaných farností, které i nadále chtějí ve smyslu všech církevních dokumentů považovat za svěřené a v nichž chtějí trvale prezentovat na místo jejich farářů členy svých institutů. Farnosti,

které nebudou v tomto seznamu, budou nadále považovány za farnosti ryze diecézní. To vše do konce roku 2010.

7) Řeholní institut uzavře s diecézním biskupem úmluvu o každé farnosti zvlášť. Pokud by již nějaká taková úmluva byla uzavřena, předloží se nově k projednání nejpozději do konce roku 2012.

8) Případné spory z této dohody budou řešeny řízením ve smyslu kán. 1713 komisí ustanovenou ČBK pro vztahy ČBK a KVŘP.

Tyto směrnice byly schváleny 77. plenárním zasedáním ČBK dne 4. 7. 2009 a nabývají účinnosti dnem zveřejnění v Aktech ČBK.

Na Velehradě 4. července 2009

✠ Mons. JAN GRAUBNER v. r.
předseda České biskupské konference

4. PASTORAČNÍ PROGRAM ČBK V RÁMCI PŘÍPRAVY NA 1150. VÝROČÍ PŘÍCHODU VĚROZVĚSTŮ SV. CYRILA A METODĚJE NA VELKOU MORAVU

Římskokatolická církev v ČR pracovala na společných projektech již v době totality v rámci Desetiletí duchovní obnovy národa, kdy se podařilo propojit jednotlivé aktivity jak vnější, tak skryté církve a lze též připomenout ekumenickou spolupráci na tomto programu. Po nabytí svobody a obnově základních institucí, včetně obsazení biskupských stolců, přistoupila církev v naší zemi k přípravě Plenárního sněmu, který byl jistým navázáním na zmíněnou iniciativu Desetiletí duchovní obnovy. Výsledkem Plenárního sněmu je závěrečný dokument *Život a poslání křesťanů v církvi a ve světě*, který byl prezentován na velehradské pouti v roce 2007. Není náhodné, že uplynula dvě desetiletí od vykročení na cestu duchovní obnovy ještě v době totality. Nový pastorační program, který vyrostl již ve svobodné církvi ve svobodné zemi, zahajujeme v roce 20. výročí znovunabytí naší svobody a může být i příznačné, že též ve 20. roce kanonizace sv. Anežky České. Cílové datum připomínající misii sv. Cyrila a Metoděje hovoří nejen o návratu ke kořenům, ale připomíná nutnost, aby církev v prvním desetiletí třetího tisíciletí nově reflektovala přínos cyrilometodějské misie. Nová evangelizace, globalizace světa a třetí historické stěhování národů vyžadují určitý analogický přístup, který byl našim věrozvěstům vlastní. Nové formy a nový jazyk. Nejedná se tedy jen o překlady, ale o mnohem náročnější požadavek současné inkulturace v období náročných změn, které jsou umocněny novými technologiemi, multikulturním světem, pluralitou, ale také pokračující atomizací v Evropě, jejímiž jsme plnoprávními členy v rámci EU.

Zamýšlený program na rozdíl od dvou předchozích aktivit se především obrací k obnoveným institucím náboženského života, jako jsou biskupství a jejich diecézní centra, která koordinují ve spolupráci s ČBK pastorační život naší církve v rámci ČR. Je nutné zapojení

teologických fakult, které se již staly součástí univerzitního života a vědeckého výzkumu. Nutná bude spolupráce mezi diecézemi a existujícími obnovenými řeholními komunitami jako i novými hnutími v církvi. S přihlédnutím k tradici cyrilometodějské misie chce tento program sledovat tyto oblasti:

1. Písmo svaté
2. Homilie
3. Katecheze
4. Plenární sněm
5. Zbožnost – pietas

ad 1) *Písmo svaté a jeho užití v životě církve*

V rámci pěti let bude obohacen stůl Božího slova o dva nové překlady, a to v roce 2009 jednosvazkovým vydáním českého překladu Jeruzalémské bible a v roce 2013 novým vydáním liturgického překladu Písma svatého.

Velmi důležitá je ovšem i konkrétní práce s Písmem svatým, která se nabízí ve 2 rovinách:

- 1a) Písmo svaté v životě kněze
- 1b) Písmo svaté v životě farnosti

Konkrétní provedení může mít např. tuto osvědčenou podobu:

ad 1a)

V diecézi pověřit vhodného kněze pro jednodenní obnovu Božím slovem pro kněze. Tento kněz by měl vynikat láskou k Božímu slovu s jeho každodenním rozjímáním. Měl by mít cit pro komunikaci s kněžími. Při této obnově by se věnoval malým skupinkám kněží. Tématem obnovy může být např. Písmo svaté v životě kněze apod.

Náplň: Nejprve je dán prostor k rozjímání Božího slova (lectio, meditatio, oratio ...) Toto rozjímání vede pověřený kněz, který rozjímá nahlas. (Jako vhodná pomůcka se např. jeví: Angelo Scarano: Setkání se svatým Pavlem ve všední den. Následují dvě promluvy na téma Písmo svaté v životě kněze.)

Biblická formace kněží je důležitým předpokladem formace věřících. Jenom kněz, který sám má důvěrný vztah k Božímu slovu, jej může pěstovat u věřících své farnosti.

ad 1b)

Ve farnosti kněz – duchovní správce, nebo jím pověřený zástupce, zorganizuje jednodenní obnovu Božím slovem. Po společném úvodu je možné rozdělit farníky do skupin podobně jako při práci s kněžími. Tématem obnovy může být Písmo svaté v životě věřícího, v životě rodiny nebo ve specifických životních událostech. Zakončením obnovy může být samostatná bohoslužba slova, na jejíž přípravě spolupracují jednotlivé týmy a promítne se do ní práce celého dne, nebo tato bohoslužba slova může být spojena s eucharistickou slavností.

ad 2) *Homilie*

vyrůstá z Písma svatého a je první formou hlásání a úzce souvisí s cyrilometodějskou misí. Homilii můžeme také nazvat první školou víry. Součástí tohoto programu je také šestiletý cyklus tematických homilií, které připravil sekretariát České biskupské konference v dokumentu 31/2007. Úvod dokumentu se odvolává na slova Svatého otce Benedikta XVI. v apoštolské exhortaci *Sacramentum Caritatis* (46): „Je třeba zlepšit kvalitu homilií, vždyť ona je součástí liturgického úkonu a má za úkol pomáhat k hlubšímu chápání a rozsáhlejší účinnosti Božího slova v životě věřících. Proto musí kněží pečlivě připravovat kázání tím, že se opírají o náležité poznání Písma svatého [...] Považuje se za vhodné mít pro věřící tematická kázání – jež vycházejí z tříletého lekcionáře – a během liturgického roku se zabývají velkými tématy křesťanské víry a při tom čerpají z toho, co učitelský úřad závazně předkládá ve čtyřech ‚pilířích‘ Katechismu katolické církve: vyznání víry, slavení křesťanského tajemství, Kristův život, křesťanská modlitba.“

Tento projekt přijala konference na 68. plenárním zasedání ČBK pod názvem: *Učíci se Církev* s platností od 1. neděle adventní 2007.

ad 3) *Katecheze vyrůstající z Písma*

Svatí bratři Cyril a Metoděj vyrostli v tradici Východu, která považovala katechezi za základ přípravy pro svátostný život. Víme, že předchůdcem teologických fakult byly katechetické školy v Alexandrii a Antiochii. Odkaz těchto škol nám zdůrazňuje potřebu reformy (což vyžaduje také v budoucnosti vypracování nových učebnic). Pomůckou by se měl stát národní katechetický direktář, na kterém pracuje také Katechetické centrum ČBK. Rovněž tak by měl být vydán Český národní katechismus katolické církve v duchu velké tradice katechismů po tridentském koncilu, které prezentovaly tajemství víry na podkladě teologického a kulturního bohatství země, kde vedle katecheticko-teologického výkladu jsou prezentovány poznatky z oblasti vědy, literatury a s ilustrací místního výtvarného křesťanského umění. Odborné formaci katechetů bude pomáhat nový časopis „Cesty katecheze“.

ad 4) *Plenární sněm*

Jedním z nesplněných úkolů Plenárního sněmu je požadavek tzv. „Duchovní čítanky církevních dějin“ – jedná se o teologickou reflexi nad klíčovými momenty života křesťanství v naší zemi. Samotná dosavadní diskuse v rámci ČBK, na Plenárním sněmu a v jeho komisích však ukázala, že je zapotřebí seznámit se s novými výsledky historického bádání v posledních třech desetiletích, respektovat je a teprve poté přistoupit k teologické reflexi. Přípravou pro tento dokument je vhodné ustanovit tzv. „Dvorníkovské rozhovory“ (podle Františka Dvorníka, profesora KTF UK a Harvardské univerzity, bezesporu nevýznačnějšího církevního historika 20. století). Řada mezinárodních vědeckých konferencí věnovaná klíčovým tématům může připravit vhodný, ale také zdůvodnitelný potenciál pro sepsání této Duchovní čítanky. Některé konference se již uskutečnily – Svatováclavská konference, Vestfálský mír; v přípravě je Osvícenství.

Cyrilometodějská misie, která se osvobodila od hegemonie Východu, ale i Západu, (cesaropapismu a papocesarismu) vytvořila nový útvar nazývaný střední Evropou (srov. Jiří Veselý: *Scrivere sull'aqua*). Tato skutečnost dala základ vlastní církevní organizaci. Plenární sněm poukázal na potřebu aplikace řady námětů do života

místních církví, a to formou diecézních synod, či obdobných konferencí (kněžská rada, diecézní pastorační rada apd.). Nevyřešená otázka majetkoprávního vyrovnání, kdy stojí před námi stále odkládané konečné řešení, bude vyžadovat nové administrativní formy a jiný způsob finančního hospodaření. Příprava diecézních synod může být v současné době pouze vzdálená, ale i tak není myslitelná bez účasti znalců kanonického práva, což vyvolává také závažný úkol dotvoření církevních struktur v rámci diecézí a mnohem větší starost o studium církevního práva.

ad 5) *Lidová zbožnost – pietas bohemica*

Nově zpracovaná historická studie spolu s filozoficko-teologickou reflexí bude výchozím materiálem pro nové uchopení české lidové zbožnosti (*pietas bohemica* – české nebe), která je tvořena cyrilometodějskou a svatováclavskou tradicí, kdy obě tradice propojuje mariánská úcta.

Poselství Velehradu pro 21. století (nově formulovaná cyrilometodějská tradice, která výrazným způsobem může reflektovat otázky víry a rozumu, vztahů mezi církví a společností, ekumenismus i mezináboženský dialog) vyrostle z reflexe, která se bude opírat o Duchovní čítanku církevních dějin. Prezentace tohoto poselství na velehradské pouti v roce 2013 s předpokládanou účastí Svatého otce může být plnohodnotným závěrem mnohaletého úsilí Plenárního sněmu včetně jeho přípravy.

Pán Ježíš ty, které chtěl poslat do světa jako hlasatele evangelia, nejprve povolal k tomu, aby byli s ním. Stejně tak účastníci tohoto pětiletého projektu jsou zváni k bdění na modlitbách, zvláště v přítomnosti eucharistického Krista. Především kněží a zasvěcené osoby ať jsou příkladem ostatním věřícím návštěvami svatostánku. I naše kostely pak ožijí jako místa častější modlitby.

Závěr: Tento program má pomoci naší Církvi k odvážnému vykročení na cestu nové evangelizace. Ta by se měla během těchto pěti let stát součástí aktuální přítomnosti církve v naší zemi. Jde o hlubší propojení mezi životem církve, společností, kultury a školy.

V naší společnosti se objevuje stále větší hlad po duchovních hodnotách, vyplývající ze zkušenosti, že materiální nadbytek větší štěstí

nepřináší. Lidé ovšem často přijímají bez rozlišování vše, co se nějak duchovně tváří. Chybí jim totiž někdo, kdo by je vedl a poskytl jim orientaci. Zde je velký prostor pro preevangelizaci a evangelizaci.

Smyslem preevangelizace je vytváření vztahů – především s lidmi otevřenými a hledajícími, které mají bourat nedůvěru a předsudky vůči církvi a křesťanské víře vůbec. K vytváření těchto vztahů slouží jak osobní kontakty, tak nejrůznější aktivity pro veřejnost, jako například nabídka křesťanského umění: stavebního, výtvarného i reprodukčního (koncerty, literární programy, divadla apod.); dále díla vytvářená a zprostředkovaná masovými sdělovacími prostředky: filmem, televizí, internetem (což je zvláště důležité pro mladé, viz např. www.signal.cz). Významná je i služba poskytovaná Charitou pro všechny potřebné bez rozdílu a také činnost církevních škol.

Důležitá jsou společenství aktivních křesťanů, do nichž je možné poslat ty, kteří byli osloveni a projeví zájem. Pro vytvoření takových společenství jsou potřebné skupiny křesťanů, kteří prošli duchovní obnovou, řeholní komunitou a také příslušníci nových církevních hnutí a komunit. Tato společenství jsou nutnou podmínkou pro úspěšnou evangelizaci, neboť jinak je tu nebezpečí, že tyto hledající opět pohltnou „svět“ a oni si navíc odnesou negativní pohled na křesťanství, způsobený zklamáním, které zažili.

Nová evangelizace se musí dotýkat srdce lidí a otevřít je Kristu a pozvat je k jeho následování.

Mons. DOMINIK DUKA, OP; Mons. FRANTIŠEK RADKOVSKÝ;
Mons. KAREL HERBST, SDB.

HK, 1. února 2009.

Tuto verzi upravil Mons. JAN GRAUBNER 17. března 2009

Orientační seznam související literatury

1. PÍSMO SVATÉ

Bible a christologie : dokument papežské biblické komise z roku 1984

Praha : Krystal OP, 1999, ISBN: 80-85929-31-7

Úvod do Nového zákona [Tichý, L.]

Svitavy : Trinitas : Řím : Křesťanská akademie, 2003, ISBN: 80-86036-79-0

Úvod do Písma svatého Starého zákona [Duka, D.]

Praha : Editio Sti. Aegidii, 1992, ISBN: 80-901252-5-5

Slovo Boží a slovo lidské [Vlková, G.]

Olomouc : Univerzita Palackého, 2007, ISBN: 978-80-244-1587-1

Předobrazy Krista ve Starém zákoně [Petráček, T.]

Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2007, ISBN: 978-80-7195-192-6

Slovník biblické teologie [Duplacy, J.]

Velehrad : Křesťanská akademie (Řím) : Velehrad, 1991

2. HOMILIE

Učí se církev : šestiletý cyklus tematických homilií [ČBK]

Praha : Sekretariát ČBK, 2007, ISBN: – (pro vnitřní potřebu)

Boží světlo v naší době : meditace k církevnímu roku [Benedikt XVI.]

Praha : Paulínky, 2008, ISBN: 978-80-86949-60-4

Ve službě Slova : řeči nedělní a sváteční. Cyklus A – C, Díl 1–3 [Špičklík, T.]

Olomouc : Matice cyrilometodějská, 1992 (6 sv.)

Budte věrní : homilie, rozhovory, přednášky : výbor (1990–1997)

[Coppa, G.]

Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 1998, ISBN: 80-7192-254-4

3. KATECHEZE

Katechismus katolické církve

Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2001, ISBN: 80-7192-488-1

Kompedium katechismu katolické církve

Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2006, ISBN: 80-7195-079-3

Průvodce katechismem katolické církve : [Honoré, J.]

Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2008, ISBN: 978-80-7192-961-1

Věřím : malý katolický katechismus [Beck, E.]

Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2001, ISBN: 80-7192-509-8

O směřování katecheze v dnešní době : Národní text pro orientaci katecheze ve Francii a principy její organizace [Francouzská biskupská konference]

Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2008, ISBN: 978-80-7195-221-3

Katechetika [Alberich, E]

Praha : Portál, 2008, ISBN: 978-80-7367-382-6

4. PLENÁRNÍ SNĚM

Život a poslání křesťanů v církvi a ve světě : závěrečný dokument Plenárního sněmu katolické církve v ČR

Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2007, ISBN: 978-80-7195-162-9

Sněm české katolické církve : obnova synodality [Raban, M.]

Praha : Vyšehrad, 2000, ISBN: 80-7021-322-1

Česká církev v dějinách [Polc, J. V.]

Praha : Akropolis, 1999, ISBN: 80-85770-75-X

Atlas církevních dějin českých zemí 1918–1999 [Boháč, Z.]

Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 1999, ISBN: 80-7192-405-9

Cyrlometodějské papežské dokumenty z let 869–1985 [Bugel, W., překl.]

Refugium Velehrad-Roma, 1995, ISBN: 80-86715-00-0

Začátky křesťanství v Čechách : kapitoly z dějin raně středověké duchovní kultury [Sommer, P.]

Praha : Garamond, 2001, ISBN: 80-86379-28-0

Spor o revizi Husova procesu [Kotyk, J.]

Praha : Vyšehrad, 2001, ISBN: 80-7021-488-0

České schizma : Příspěvek k dějinám reformního hnutí katolického duchovenstva v letech 1917–1924 [Marek, P.]

Rosice u Brna : Gloria, 2000, ISBN: 80-86200-36-1

Katolická církev v Československu 1945–1989 [Balík, S., Hanuš, J.]

Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007, ISBN: 978-80-7325-130-7

Pozvat současnou společnost k životu z víry : dopis francouzským katolíkům [Francouzská biskupská konference]

Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2003, ISBN: 80-7192-816-X

5. PIETAS BOHEMICA

Direktář o lidové zbožnosti a liturgii : směrnice a zásady [Kongregace pro bohoslužbu a svátosti]

Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2007, ISBN: 978-80-7195-152-0

Bohemia sancta : životopisy českých světců a přátel Božích

Praha : Zvon, 1990, ISBN: 80-7113-032-X

Čechy a jejich svatí [Piřha, P.]

Comdes : Praha, 1999, ISBN: 80-902776-0-8

Svatí spojují národy : portréty evropských světců [Buben, M. et al.]

Panevropa : Praha, 1994, ISBN: 80-85846-00-4

5. KOMISE ČBK PRO NAUKU VÍRY

A) INFORMACE KE KNIZE VÁCLAVA VACKA: POZVÁNÍ K VEČEŘI PÁNĚ (Praha, Vyšehrad, 2008, 208 stran)

„Autor pravdivě sděluje (str. 11), že v knize nejde v jeho úvahách o úplnost teologického významu mešní liturgie, nýbrž o pokus připomenout některé pastorační a praktické pohledy na liturgii večeře Páně. Východiskem úvah je správné pojetí liturgie jako služby, kterou pro nás koná Bůh (str. 17 – liturgia, z řeckého leitón ergon čin, úkon ve prospěch lidu).

Úvahy jsou pochopitelně ovlivňovány životními osudy autora, jeho zkušenostmi i prostředím lidí, zvláště mužů, jimž se chce věnovat jako pastýř, který kromě běžné péče znatelně vyhledává ovce bloudící a také už zbloudilé. Vzorem je mu Pán Ježíš, který uměl láskyplně stolovat i s hříšníky. Ze zahajovacích pastoračních gest Ježíšových upoutává pozornost autorovu zvláště účast na svatební hostině, při níž se zřejmě srdečně „třukalo na zdraví“. Radost, ohroženou nedostatkem vína, Ježíš nepokazil, ale rozmnožil. Ovzduší radostné nálady a psychiky jednotlivců a celého svatebního společenství uplatňuje autor ve stylu celého Ježíšova života a působení včetně večeře poslední.

Styl Ježíšova života, zjevující jeho věrnou lidumilnost, vytváří pro lidi vykoupení. Vykoupený je ten, který (navzdory svým pochybnostem) je schopen věřit v Boží věrnost (tak podle autorova vyjádření na str. 87). Styl Ježíšova života je výzvou k následování. Tak to vysvítá z knihy např. na stránkách 108, 114–118.“ (z *recenzního posudku*)

Pro čtenáře je vhodné doplnit četbu i dalšími publikacemi o dalších rozměrech eucharistie, jako je otázka Kristovy oběti a vykoupení a rovněž liturgie slavení eucharistie. Tato publikace spíše jen doplňuje téma o opomenutý význam eucharistie jako hostiny.

✠ DOMINIK DUKA, OP
biskup královéhradecký
předseda Komise ČBK pro nauku víry

B) RECENZE KNIHY OSVOBODIT CELIBÁT, D. COZZENSE

(DONALD BERNARD COZZENS, *Osvobodit celibát*,
Benediktinské arcidiákonství Praha–Břevnov, r. 2008)

Obsah a účel knihy je pravdivě vyjádřen v úvodní kapitole od Aleše Vandrovce OSB. Prozíravě je řečeno, že v knize nejde o vyřešení problémů se závazným celibátem kněží církve římskokatolické, nýbrž o podněty k diskusi. Diskusi lze vést nad každou stránkou knihy, a v mnoha případech nad názory opravdu diskutabilními. Zde ovšem nechci diskusi začínat.

Autor se ke kněžskému celibátu vyjadřuje podle svých pozorování a zkušeností s celibátní praxí především ve své domovině, v USA. Vyjadřuje se z pohledů: psychoanalýzy výrazně freudovského ražení, z pohledů psychologie vůbec, sociologie, ekonomiky, administrativy, historie, méně už z pohledu theologie spekulativní, biblické, dogmatické, pastorační a morální – a skrovně z pohledu správné náboženské víry [...] Autor se častěji odvolává na dualistickou filozofii platonskou. Opomíjený zůstává realistický dualismus Aristotelův a zdravá filozofie scholastická.

Autor umí vidět pastorační klady kněžského celibátu (např. na str. 84, 91, 105 ...). Celkové ladění knihy včetně výhledu do budoucna je spíše skličující než osvětlující a povzbudivé (viz zvláště závěr knihy). Nadpřirozené zjevení Boží, nadpřirozený cíl lidského života, vlastní duchovní ráz poslání církve a ono osvědčené „sentire cum ecclesia“ (sv. Jeroným) – tyto skutečnosti jsou připomínány jen velmi málo, jakoby byly ignorovány spíše než zdůrazněny.

Předpokladem smysluplné a plodné diskuse by – podle mého mínění – muselo být sjednocení v terminologii, v pojmech, jejich obsahu a chápání. Jmenovitě: řád bytí a jednání, řád přirozený a nadpřirozený, lidská přirozenost čistá a porušená (natura pura et lapsa), mravní svoboda (libertas agendi), milost a svátosti, ctnosti a dary Ducha Svatého, charismata [...] Pro pojednání a celibátu je důležitý poznatek o tom, zda jde výlučně o charisma nebo také o ctnost vyřetovanou, získanou a celý život procvičovanou, jistě stále pod vli-

vem milosti. Kodex (CIC, kán. 277) se k tomu vyjadřuje moudře: „Duchovní jsou povinni zachovávat dokonalou a trvalou zdrženlivost pro Boží království, a proto jsou vázáni celibátem, který je zvláštním Božím darem.“ Zdrženlivostí se zde rozumí sebeovládání pohlavní žádostivosti. (Celibát – od latin. slova caelebs, svobodný, neženatý.) O Boží dary je ovšem potřebné se zajímat a angažovaně modlit – tak podle Pána Ježíše: „Proste, ... hledejte, ... tlučte, ...“ (Mt 7, 7n).

Myslím, že knihu může číst s nějakým užitekem (byť druhotně) jen čtenář, který chápe, oč jde. Jinak by mohl být spíše desorientovaný než orientovaný. Doufám, že přítomná krize celibátníků, podobně jako krize víry u věřících lidí, přispěje k pravdivějšímu poznání a uchopení života z víry vůbec. Asi tak jako krize zdraví čili nemoc nás může povzbudit k svědomitější péči o ně. Amen. Fiat!

✠ DOMINIK DUKA, OP
biskup královéhradecký
předseda Komise ČBK pro nauku víry

C) STANOVISKO KE KNIZE ANTONIA SOCCIOHO: ČTVRTÉ FATIMSKÉ ZJEVENÍ

Fatima již delší dobu trpí útoky suspendovaného kněze P. Nicholase Grunera z Kanady, který zcela zpochybňuje Apoštolský stolec a nakonec i samotnou vizionářku sestru Lucii dos Santos, protože zná lépe než ona, co vlastně Panna Maria ve Fatimě řekla. Kniha Antonia Socciho pod názvem „Čtvrté fatimské tajemství“, kterou zdarma vydala Maticе cyrilometodějská s doplňky Mariánského kněžského hnutí pod názvem „Co vlastně řekla Panna Maria ve Fatimě“ velmi sugestivně a zdánlivě nestranně pokračuje v jednom jediném. Zpochybnit Apoštolský stolec, zpochybnit pravdivost třetího fatimského tajemství a v následcích učinit polemický rozpor ve všem, co je vlastním posláním Fatimy. Také národní prezident Fatimského apoštolátu v ČR P. Mgr. Pavel Dokládál naléhavě vyzývá k opatrnosti.

✠ DOMINIK DUKA, OP
biskup královéhradecký
předseda Komise ČBK pro nauku víry

10. září 2009 Hradec Králové

6. DOKUMENT RADY ČBK IUSTITIA ET PAX: JE NALÉHAVĚ NUTNÉ OBJEVOVAT PERSPEKTIVY, SCHOPNÉ POSKYTOVAT NADĚJI

„Finanční krize je snad nejčastěji skloňované slovo posledních několika měsíců. Prvotní příznaky krize můžeme hledat na trhu hypoték, které získali i žadatelé, kteří by jinak na hypotéku nedosáhli. Ještě začátkem roku 2008 se říkalo, že firmám chybí lidé. Dnes zaměstnancům skončily zlaté časy. Kdo se nepřizpůsobí trhu, toho čeká pád. A s pádem benefitů končí i růst mezd. Lidí je najednou dost. Účinností nabytý nový insolvenční zákon. Čtyři pětiny domácích firem bojují kvůli přetrvávající krizi s poklesem zakázek. V Česku se kvůli krizi staví méně bytů. Bytová výstavba v prvním čtvrtletí meziročně klesla téměř o devět procent. Celkový objem nově uzavřených stavebních zakázek klesl o třetinu. Podvody a úplatky ve firmách jsou v krizi více tolerovány. S prohlubující se ekonomickou recesí se evropské společnosti stávají tolerantnější k neetickému chování.“

Toto vše jsou úryvky článků odborných médií publikovaných v květnu tohoto roku.

Bohatství znovu jako vždy přivedlo společnost k řešení často propastných rozdílů mezi chudými a bohatými. Objem spotřeby tak převážil nad možnostmi slábnoucích zdrojů. Rada Iustitia et Pax chce povzbudit věřící i všechny ty, kteří se dostali do komplikované životní situace, k naději, důvěře a k oproštění se od strachu. Tyto atributy získávají dnes jinou podobu a náplň, než tomu mohlo být ještě nedávno.

Lidské soužení má mnoho podob a postihuje nás jak v jednotlivých osudech, tak ve větších či menších pospolitostech. Nikdy bychom neměli být k němu lhostejní, přicházejí však situace, kdy pocítujeme, že trápení a zmatek se šíří v míře, která vyžaduje mimořádné usebrání a povzbuzení.

Prožíváme období, v němž na nás doléhají důsledky hospodářského úpadku následujícího po řadě měsíců varovných událostí v oblasti finančního světa. Někteří z nás to již bezprostředně zažívají v náhlém a nečekaně dramatickém ztížení životních podmínek, jiní již dopředu propadají úzkosti a tápavě hledají ztracenou jistotu v obavě z toho, co ještě přijde.

Strach a úzkost jsou pochopitelné průvodní jevy takových událostí, avšak zavádějí člověka do koncín, kde se jeho nesnáze prohlubují. Činí jej nedůvěřivým, podezřivým a sebestředným, oslabují jeho schopnost čelit pokušení sobectví, hněvu a lakomství, zastíňují mu světlo víry, naděje a lásky.

Naproti tomu ten, kdo má důvěru v Krista, přistupuje k bližnímu a k celé pospolitosti skrze tuto důvěru. Je si vědom porušenosti zdejšího pozemského bytí. Těžkosti bližního jsou pro něho výzvou k projevu účinné účasti, těžkosti společenství pak k hledání opravdové moudrosti a spravedlnosti, které současný svět tak postrádá.

Jak ale prohlásil papež Benedikt XVI. ve své promluvě k římským farářům v únoru tohoto roku: „Spravedlnost ve světě nelze vytvořit jenom dobrými ekonomickými modely, které jsou potřebné. Spravedlnost se uskutečňuje pouze, existují-li spravedliví. A spravedliví nejsou, pokud se denně, skromně nepracuje na obrácení srdcí, na vytvoření spravedlnosti v srdcích. Jenom tak se šíří korigující spravedlnost.“

Nenechme proto ochromit naše srdce strachem a nedůvěrou a otevřeme se výzvě apoštola Pavla: „Netrapte se žádnou starostí, ale v každé modlitbě a prosbě děkujte a předkládejte své žádosti Bohu. A pokoj Boží, převyšující každé pomýšlení, bude střežit vaše srdce i mysl v Kristu Ježíši.“

Praha 28. května 2009

✠ VÁCLAV MALÝ, biskup
předseda Rady ČBK Iustitia et Pax

IV.

RÚZNÉ

1.

**KARD. L. HUSAR
O SITUACI V UKRAJINSKÉ
ŘECKOKATOLICKÉ CÍRKVI
Z 26. ZÁŘÍ 2008**

UKRAJINSKÁ ŘECKOKATOLICKÁ CÍRKEV
ARCIBISKUP VYŠŠÍ KYJEVSKO-HALIČSKÝ

Kyjev
Prot. P-08/480
26. září 2008 A.D.

Nejdůstojnějším Eminencím a Excelencím
předsedům katolických biskupských konferencí

Vaše Eminence/Excelence,

v Ukrajině Řeckokatolické církvi (UŘKC), jménem jejíhož episkopátu Vám toto píši, se stalo velké zlo – čtyři kněží – tři mniši (Eliáš Dohnal, OSBM; Metoděj Špiřík, OSBM; Markian Hitruk, OSBM) a jeden diecézní kněz (R. Oberhauser) – již delší dobu šíří ve světě dopisy, ve kterých popisují naši církev *siu juris* v nejtemnějších možných barvách. Sami sebe pak staví do role „proroků“ a „spasitelů“ této církve. Chceme Vás informovat o celkové vzniklé situaci, aby skončilo takové škodlivé počínání vůči církvi.

Není pochyb, že naše církev, tak jako každá jiná část univerzální církve, má stále potřebu – nakolik se skládá z hříšníků – očišťování a obnovování; ne nadarmo existuje toto starobylé latinské úsloví: *Ecclesia semper reformanda est*.

Existují však různé cesty k naplnění takového počínu. Výše jmenované osoby si přivlastnily právo, jak by se dalo říci, „spravovat“ naši církev, když posílají dopisy biskupům UŘKC, jejímu duchovenstvu a dokonce laikům, ale také Vám a všem kardinálům a vysokým hodnostářům Katolické církve. Tyto dopisy, které během posledních

let dosáhly vysokého počtu, představují naši církev, jak již bylo uvedeno, v nejtemnějších možných barvách a obviňují církevní hierarchii – nevyklučují vysoké hodnostáře římské kurie a episkopát v různých zemích ve světě – z různých hříchů, počínaje herezemi. Zároveň požadují od duchovních a laiků neposlušnost vůči hierarchii a její popření. Až doposavad jsme nereagovali na světové úrovni na jejich jednání a svěřovali jsme celou kauzu kompetentním církevním orgánům. Avšak, během posledních měsíců, se tyto čtyři osoby prohlásily za „biskupy“ – i když nikdy nebyly ani kandidáty pro tuto službu a samozřejmě ani Apoštolský stolec je ani v nejmenším za takové nenaznačil – a ani nezveřejnily jména eventuálních světitelů a pokoušely se vytvořit paralelní strukturu, do které se lstí a proradností pojmají lidi, kteří o tom nemají ani nejmenší ponětí. Kvůli tomuto jejich jednání se kompetentní církevní tribunál, který jednal podle kodexu východních církví, vyslovil – v posledním stupni – pro jejich velkou exkomunikaci, která byla okamžitě zveřejněna.

Nechceme však zůstat jenom při tom, protože fenomén, ke kterému došlo v naší církvi, má mnohem hlubší kořeny. Tyto čtyři jmenované osoby, z nichž tři jsou mniši, mnohokrát posílaly do celého světa dopisy – šlo o záležitost, která vyžaduje značné finanční zdroje. Tato skutečnost a efekt, který chtěli dosáhnout tímto svým jednáním, nám ukazuje, že někdo je využívá k tomu, aby byla úplně zničena úcta, kterou má lid ke Katolické církvi a aby vznikl zmatek a všeobecná neposlušnost. Nevíme, kdo se za tím vším skrývá. Ale když posuzujeme jejich plody, můžeme s jistotou rozpoznat shnilý strom, ze kterého rostou. To vše jsme Vám napsali, drazí spolubratři, proto, abychom Vám vyjasnili naši situaci a abyste se měli na pozoru před ďáblem, který jako krutá bestie hledá, koho by zhltnul.

Žádáme Vás, abyste tyto informace sdělili Vaším spolubratrům biskupům a modlili se za naši církev.

V Kristu!

✠ LUBOMYR HUSAR
arcibiskup vyšší Kyjevsko-haličský

2. ZÁVĚREČNÉ POSELSTVÍ XII. ŘÁDNÉHO GENERÁLNÍHO SHROMÁŽDĚNÍ SYNODY BISKUPŮ: SLOVO BOŽÍ V ŽIVOTĚ A POSLÁNÍ CÍRKVE Z 24. ŘÍJNA 2008

Bratřím a sestřám „pokoj, lásku a víru, jež dává Bůh Otec a Pán Ježíš Kristus. Milost se všemi, kteří milují našeho Pána Ježíše Krista láskou nehynoucí!“ Tímto pozdravem, tak intenzivním a zaníceným, svatý Pavel končil svůj list křesťanům v Efesu (srov. 6, 23–24).¹ Týmiž slovy my, synodální otcové, shromáždění v Římě na XII. řádném generálním shromáždění biskupské synody pod vedením Svatého otce Benedikta XVI., začínáme své poselství určené širokému spektru všech těch, kteří v různých oblastech světa následují Krista jako učedníci a stále ho milují bezúhonnou láskou.

Znovu jim předložíme hlas a světlo Božího slova tím, že zopakujeme starobylou výzvu: „To slovo je ti velmi blízko, ve tvých ústech a ve tvém srdci, abys je dodržel“ (Dt 30, 14). A sám Bůh řekne každému: „Lidský synu, srdcem přijmi a ušima slyš všechna má slova, jež k tobě mluvím“ (Ez 3, 10). Všem nyní nabídneme duchovní cestu, která bude probíhat ve čtyřech etapách a povede nás od věčného a nekonečného Boha až do našich domovů a do ulic našich měst.

I. Hlas slova: Zjevení

1. „Slyšeli jste zvuk slov, avšak žádnou podobu jste neviděli; slyšeli jste jen hlas“ (Dt 4, 12). To říká Mojžíš a připomíná zkušenost, kterou Izrael prožil v nevládné samotě Sinajské pouště. Hospodin se neprezentoval jako obraz nebo socha podobná zlatému teleti, nýbrž jako „hlas slova“. Je to hlas, který vstoupil na scénu na samém počát-

¹ Starozákonní citace jsou převzaty z Českého ekumenického překladu (6. vyd., Česká biblická společnost, Praha 1995), verše z Nového zákona a žalmů z překladu liturgického (3. vyd., Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2006).

ku stvoření, když přerušil mlčení nicoty: „Na počátku [...] řekl Bůh: ‚Buď světlo!‘ A bylo světlo [...] Na počátku bylo Slovo [...] a to Slovo byl Bůh [...] Všechno povstalo skrze ně a bez něho nepovstalo nic, co jest“ (Gn 1, 1.3; Jan 1, 1.3).

Stvoření není výsledkem bojů a bitev, které mezi sebou svádějí zneprátelená božstva, jak tomu učila antická mezopotamská mytologie, nýbrž ze slova, které přemáhá nicotu a tvoří bytí. Žalmista zpívá: „Jeho slovem vznikla nebesa, dechem jeho úst všecken jejich zástup [...] On totiž řekl a stalo se“ (Žl 33, 6.9). A svatý Pavel bude opakovat: „(Bůh) oživuje mrtvé a volá k bytí to, co není“ (Řím 4, 17). Tak dochází k prvnímu „kosmickému“ zjevení, díky němuž je stvoření podobné obrovské stránce otevřené před celým lidstvem, které v ní může číst poselství Stvořitele: „Nebesa vypravují o Boží slávě a dílo jeho rukou zvěstuje obloha, den dni o tom podává zprávu, noc noci sděluje poučení. Není to slovo a nejsou to řeči, jejichž hlas by nebylo slyšet. Do celé země vychází jejich hlahol, až na konec světa jejich slova“ (Žl 19, 2–5).

2. Boží slovo je však také u kořenů *lidských dějin*. Muž a žena, kteří jsou „obrazem a podobou Boha“ (srov. Gn 1, 27), a nesou tedy v sobě božský otisk, mohou navázat rozhovor se svým Stvořitelem, nebo se mohou od něho vzdálit a odmítnout ho hříchem. Boží slovo tedy zachraňuje i soudí, proniká osnovu dějin spleť svých příhod a událostí: „Dobře jsem viděl ujařmení svého lidu, který je v Egyptě. Slyšel jsem jeho úpění [...] Sestoupil jsem, abych jej vysvobodil z moci Egypta a vyvedl jej z oné země do země dobré a prostorné [...]“ (Ex 3, 7–8). Existuje tedy Boží přítomnost v lidských záležitostech, které jsou působením Pána dějin začleněny do vyššího plánu spásy, aby „se všichni lidé zachránili a došli k poznání pravdy“ (1 Tim 2, 4).

3. Účinné, stvořitelské a spásonosné božské slovo je tedy na počátku bytí a dějin i stvoření a vykoupění. Pán se s lidmi setkává a prohlašuje: „Vyhlásil jsem i vykonal“ (Ez 37, 14). Existuje však další etapa, kterou prochází Boží hlas: je to etapa psaného slova, *grafé* nebo *grafai*, svatá Písma, jak se říká v Novém zákoně. Již Mojžíš sestupoval z vrcholu hory Sinaj „s dvěma deskami svědectví v ruce. Desky byly psány po obou stranách [...] Ty desky byly dílo Boží, i písmo vyryté na deskách bylo Boží“ (Ex 32, 15–16). A sám Mojžíš uloží

Izraeli, aby uchovával a znovu psal tyto „desky svědectví“: „Na kameny napíšeš co nejzřetelněji všechna slova tohoto zákona“ (Dt 27, 8).

Svatá Písma jsou „svědectvím“ božského slova v psané formě, jsou kanonickou, dějinnou a literární památkou dosvědčující stvořitelské a spásonosné Zjevení. Boží slovo tedy předchází a přesahuje Bibli, která je sama „inspirovaná Bohem“ a obsahuje účinné Boží slovo (srov. 2 Tim 3, 16). Proto středem naší víry není jen kniha, nýbrž dějiny spásy, a jak uvidíme, osoba, Ježíš Kristus, Boží Slovo, jež se stalo tělem, člověkem, dějinami. Právě proto, že horizont božského slova obsahuje a přesahuje Písmo, je nutná stálá přítomnost Ducha Svatého, který „uvádí do celé pravdy“ (Jan 16, 13) toho, kdo čte Bibli. Účinná přítomnost „Ducha pravdy“ je velká tradice v církvi, strážkyni Písem svatých, autenticky vykládaných církevním magisteriem (učitelským úřadem). Díky tradici se dospěje k pochopení, výkladu, sdílení a vydávání svědectví Božímu slovu. Sám svatý Pavel, když vyhlásil první křesťanské Krédo, uznal, že „předává“ to, co sám „přijal“ z tradice (1 Kor 15, 3–5).

II. Tvář slova: Ježíš Kristus

4. V řeckém originálu jsou pouze tři základní slova: „*Logos sarx egeneto*“, „Slovo se stalo tělem“. Tato věta však není jen vrcholem onoho básnického a teologického skvostu, jímž je prolog Janova evangelia (1, 14), nýbrž skutečným srdcem křesťanské víry. Věčné a božské Slovo vstupuje do prostoru a času a nabývá lidskou tvář a totožnost, takže je možné se přímo k němu přiblížit a požádat ho, jak to udělala skupina Řeků v Jeruzalémě: „Rádi bychom viděli Ježíše“ (Jan 12, 20–21). Slova bez tváře nejsou dokonalá, protože neumožňují setkání v plnosti, jak připomínal Job, když dospěl na konec svého dramatického hledání: „Jen z doslechu o tobě jsem slýchal, teď však jsem tě spatřil vlastním okem“ (42, 5). Kristus je „Slovo, které je u Boha a je Bůh,“ je „věrným obrazem neviditelného Boha, dříve zrozeným než celé tvorstvo“ (Kol 1, 15); ale je také Ježíšem z Nazareta, který chodí po cestách provincie na okraji římské říše, mluví místním jazykem a má charakteristické rysy židovského lidu a jeho kultury. Skutečný Ježíš Kristus je tedy křehkým a smrtelným tělem, je historií

a lidstvem, ale je také slávou, božstvím, tajemstvím: je tím, kdo nám zjevil Boha, jehož nikdo nikdy neviděl (srov. Jan 1, 18). Boží Syn je takový i v mrtvém těle, uloženém do hrobu, a vzkříšení to živě a účinně potvrzuje.

5. Křesťanská tradice často stavěla vedle sebe Boží Slovo, které se stalo tělem, s tímž slovem, která se stává knihou. To vyplývá již z Kréda, když se vyznává, že se Boží Syn „vtělil působením Ducha Svatého v lůně Panny Marie,“ ale také se vyznává víra v samého „Ducha Svatého, který mluvil ústy proroků.“ II. vatikánský koncil přejímá tuto starobyrou tradici, podle níž „tělo Syna je nám předané Písmo“ – jak říká sv. Ambrož² – a jasně prohlašuje: „Boží slova, vyjádřená lidskými jazyky, se připodobnila lidské mluvě, jako se kdysi Slovo věčného Otce stalo podobným lidem, když na sebe vzalo slabé lidské tělo“.³

Vždyť Bible je také „tělo“, „litera“, vyjadřuje se místními jazyky, literárními a historickými formami, pojmy spojenými s antickou kulturou, uchovává památku na často tragické události, její stránky jsou často potřísněné krví a násilím, uvnitř zaznívá smích lidstva a tečou slzy, a také se pozvedá modlitba nešťastných a radost zamilovaných. Kvůli této své „tělesné“ dimenzi vyžaduje historickou a literární analýzu, které se provádějí prostřednictvím různých metod a přístupů, jež nabízí biblická exegeze. Každý čtenář Písma svatého, i ten nejprostší, musí mít odpovídající vědomosti o posvátném textu a připomínat si, že Slovo je oděno do konkrétních slov, jimž se podrobuje a přizpůsobuje, aby bylo pro lidstvo slyšitelné a pochopitelné.

To je nutné úsilí: pokud se vyloučí, můžeme upadnout do fundamentalismu, který v praxi popírá vtělení Božího Slova v dějinách, neuznává, že se toto slovo vyjadřuje v Bibli lidským jazykem, který se musí dešifrovat, studovat a pochopit, a opomíjí, že božská inspirace neodstranila historickou identitu a vlastní osobnost lidských autorů. Bible však je také věčným a božským slovem, a proto vyžaduje jiné pochopení, dané Duchem Svatým, které odhaluje transcendentní rozměr Božího slova, přítomného ve slovech lidských.

6. Pro jednotné a plné pochopení Písma svatého je tedy nutná „živá tradice celé církve“⁴ a víra. Zastaví-li se někdo u pouhé „litery“, Bible zůstane jen slavnostním dokumentem minulosti, vznešeným etickým a kulturním svědectvím. Jestli se však vyloučí vtělení, lze upadnout do fundamentalistické dvojznačnosti nebo do neurčitého spiritualismu či psychologismu. Exegetické poznání se tedy musí neodmyslitelně prolínat s duchovní a teologickou tradicí, aby nebyla narušena božská a lidská jednota Ježíše Krista a Písma. V této znovu nalezené harmonii zazáří tvář Krista ve své plnosti a pomůže nám objevit jinou, hlubokou a intimní jednotu Písma svatého, jeho bytí, těch 73 knih, zařazených do jediného „kánonu“, do jediného dialogu mezi Bohem a lidstvem, do jedinečného plánu spásy. „Mnohokrát a mnoha způsoby mluvil Pán v minulosti k našim předkům skrze proroky. V této poslední době však promluvil k nám skrze svého Syna“ (Žid 1, 1–2). Kristus tak zpětně vrhá své světlo na celou osnovu dějin spásy a odhaluje její spojitost, význam a směřování. On je pečeť, „alfa a omega“ (Zj 1, 8) dialogu mezi Bohem a jeho tvory, rozprostřený v čase a potvrzený v Bibli. A ve světle této definitivní pečeti nabývají svůj „plný smysl“ slova Mojžíše i proroků, jak na to poukázal Ježíš v jarním odpoledni, když šel z Jeruzaléma do vesnice Emauzy a rozmlouval s Kleofášem a jeho přítelem, „vykládal jim, co se ve všech částech Písma na něj vztahuje“ (Lk 24, 27).

Protože středem Zjevení je božské Slovo, které se stalo tváří, není možné od Bible očekávat, že nás v poznávání dovede jen k „etickým rozhodnutím nebo velké ideji, ale k setkání s událostí, s Osobou, která dává životu nový horizont, a tím i rozhodující zaměření“.⁵

III. *Dům slova: církve*

Jako si Boží moudrost zbudovala ve Starém zákoně svůj příbytek v městě mužů a žen a vytesala sedm sloupů (srov. Př 9, 1), tak také Boží slovo má svůj dům v Novém zákoně: je to církev, která má svůj vzor v mateřském společenství Jeruzaléma, církve, založená na Pet-

² Sv. AMBROŽ. *In Lucam* VI, 33.

³ DV 13.

⁴ DV 12.

⁵ Srov. DCE 1.

rovi a na apoštolech, která dnes skrze biskupy ve společenství s Petrovým nástupcem je i nadále strážkyní, hlasatelkou a vykladatelkou slova.⁶ Lukáš ve Skutcích apoštolů (2, 42) načrtává její architekturu, založenou na čtyřech ideálních sloupech: „Setrvali v apoštolském učení, v bratrském společenství, v lámání chleba a v modlitbách.“

7. Jde především o apoštolské *didaché* neboli hlásání Božího slova. Apoštol Pavel nás totiž napomíná, že „víra je z hlásání, hlásání pak se děje slovem o Kristu“ (Řím 10, 17). Z církve vychází hlas posla, který všem předkládá *kérygma* neboli prvotní a základní zvěstování, které Ježíš hlásal na počátku své veřejné činnosti: „Naplnil se čas a přiblížilo se Boží království. obraťte se a věřte evangelium!“ (Mk 1, 15). Apoštolové hlásají počátek Božího království, tedy rozhodný Boží zásah do lidských dějin, a šíří zvěst o smrti a vzkříšení Krista: „V nikom jiném není spásy. Neboť pod nebem není lidem dáno žádné jiné jméno, v němž bychom mohli dojít spásy“ (Sk 4, 12). Křesťan vydává svědectví o své naději „s jemností, skromností a dobrým svědomím,“ musí však mít ochotu být vtažen a snad i stržen bouří odmítnutí a pronásledování, vědom si toho, že „je přece lépe, aby snášel utrpení za to, že jednal dobře, než za to, že udělal něco špatného“ (srov. 1 Petr 3, 16–17).

V církvi pak zaznívá katecheze: ta je určena k tomu, aby prohloubila v křesťanovi „tajemství Krista, ve světle Slova, aby jím byl celý člověk prozářen“.⁷ Avšak vrcholem hlásání je homilie, která je dodnes pro mnoho křesťanů hlavním okamžikem setkání s Božím slovem. Při tomto úkonu by se měl kněz stát prorokem. Vždyť musí jasnou, pronikavou a zásadní řečí nejen oprávněně „zvěstovat podivuhodné Boží činy v dějinách spásy“,⁸ nabízené nejprve skrze jasné a živé čtení biblického textu předkládaného liturgií, ale musí je také aktualizovat do časů a poměrů, v nichž žijí posluchači, a vyvolat v jejich srdci otázku týkající se obrácení a životního úsilí: „Co máme dělat?“ (Sk 2, 37).

Hlásání, katecheze a homilie předpokládají četbu, pochopení, vysvětlování, výklad a zapojení mysli a srdce. Hlásání se tedy uskuteč-

ňuje ve dvou krocích. Prvním krokem sestupujeme ke kořenům posvátných textů, událostí a zásadních výroků v dějinách spásy, abychom pochopili jejich význam a poselství. Druhým krokem vstupujeme do přítomnosti, jak ji prožívá ten, kdo naslouchá a čte, vždy ve světle Krista, který je tou zářivou nití, určenou k propojení Písma. A právě to udělal Ježíš – jak již bylo řečeno – při putování z Jeruzaléma do Emauz v doprovodu dvou svých učedníků. A právě to udělá jáhen Filip na cestě z Jeruzaléma do Gazy, když naváže s etiopským úředníkem onen příkladný rozhovor: „„A rozumíš tomu, co čteš?‘ [...] Jak bych mohl, když mi to nikdo nevyloží““ (Sk 8, 30–31). Cílem pak bude plné setkání s Kristem ve svátosti. Tak se představuje dům Božího slova, druhý sloup, na němž spočívá církev.

8. Tímto druhým sloupem je *lámání chleba*. Scéna z Emauz (srov. Lk 24, 13–35) je i zde příkladná a ukazuje, k čemu každý den dochází v našich kostelech: po Ježíšově homilii o Mojžíšovi a prorocích dochází u stolu k lámání eucharistického chleba. Toto je chvíle důvěrného rozhovoru Boha s jeho lidem, je to úkon nové úmluvy, zpečetěné Kristovou krví (srov. Lk 22, 20), je to svrchované dílo Slova, které se nabízí jako pokrm ve svém obětovaném těle, je to zdroj a vyvrcholení života a poslání církve. Když se během eucharistické slavnosti při vzývání Ducha Svatého pronášá evangelijní vyprávění o Poslední večeři, památce Kristovy oběti, stává se událostí a svátostí. Právě proto II. vatikánský koncil v jednom velmi působivém úryvku vyhlásil: „Církev měla vždy v úctě Boží Písmo jako samo tělo Páně, vždyť – především v posvátné liturgii – nepřestává brát a podávat věřícím chléb života ze stolu jak Božího slova, tak Kristova těla.“⁹ Proto se bude muset znovu vrátit do středu křesťanského života: „bohoslužba slova a eucharistická bohoslužba souvisí spolu tak těsně, že tvoří jeden služebný úkon“.¹⁰

9. Třetí sloup duchovní budovy církve, domu slova, tvoří *modlitby*, utkané – jak připomínal svatý Pavel – ze „žalmů, hymnů a duchovních písní“ (Kol 3, 16). Výsadní místo však přirozeně zaujímá liturgie hodin, modlitba církve par excellence, určená k tomu, aby udáva-

⁶ Srov. LG 13.

⁷ Srov. JAN PAVEL II. *Catechesi tradendae*, 20.

⁸ Srov. SC 35.

⁹ DV 21.

¹⁰ SC 56.

la rytmus dnům a obdobím křesťanského roku tím, že nabízí především v žaltáři denní duchovní pokrm věřícího. Kromě ní a společných bohoslužeb slova zavedla tradice praxi *Lectio divina*, rozjímavé četby v Duchu Svatém, schopné otevřít věřícímu poklad Božího slova, ale také připravit setkání s Kristem, živým Božím Slovem.

Začíná se četbou (*lectio*) textu, který vyvolává otázku týkající se autentického poznání jeho skutečného obsahu: co říká biblický text ve své podstatě? Následuje rozjímání (*meditatio*), v němž je otázkou: co říká biblický text nám? Dospěje se tak k modlitbě (*oratio*), která předpokládá další otázku: co my říkáme Pánu jako odpověď na jeho slovo? A uzavírá se kontemplací (*contemplatio*), během níž přijímáme jako Boží dar jeho vlastní pohled při posuzování skutečnosti a ptáme se sami sebe: jaké obrácení mysli, srdce a života žádá Pán od nás?

Před modlícím se čtenářem Božího slova vyvstává podoba Marie, Matky Pána, která všechny tyto věci „uchovává ve svém srdci a rozvažuje o nich“ (Lk 2, 19; srov. 2, 51), totiž – jak říká řecký originál – nachází hluboké pouto, spojující události, činy a záležitosti zdánlivě oddělené do velkého Božího plánu. Nebo také může před očima věřícího, který čte Bibli, vyvstat postoj Marie, Martiny sestry, která se posadila k nohám Pána a naslouchala jeho slovům a tak zabránila, aby vnější rozruch zcela pohltit duši a obsadil i volný prostor pro „lepší úděl“, který nám nesmí být odňat (srov. Lk 10, 38–42).

10. Nakonec se dostáváme k poslednímu sloupu, který podpírá církev, dům slova: *koinónia*, bratrské společenství, jiný název pro *agapé*, tedy křesťanskou lásku. Jak připomínal Ježíš, k tomu, abychom se stali jeho bratřími a sestrami, je třeba být těmi, kteří „slyší a plní Boží slovo“ (Lk 8, 21). Autentické naslouchání znamená poslechnout a konat, nechat v životě vytrysknout spravedlnost a lásku, v životě a ve společnosti vydávat svědectví v souladu s výzvou proroků, která stále spojovala Boží slovo a život, víru a čest, kult a sociální angažovanost. A právě to Ježíš vícekrát zdůrazňoval, počínaje proslulým napomenutím v Horském kázání: „Ne každý, kdo mi říká: ‚Pane, Pane!‘, vejde do nebeského království, ale ten, kdo plní vůli mého nebeského Otce“ (Mt 7, 21). Zdá se, že se v této větě zrcadlí Boží slovo předložené Izaiášem: „Tento lid se ke mně přibližuje ústy a ctí mě svými rty, ale svým srdcem se ode mne vzdaluje“ (29, 13). Tato

varování se týkají také církví, když nejsou věrné poslušnému naslouchání Božímu slovu.

To tedy musí být viditelné a čitelné již z tváře a z rukou věřícího, jak doporučoval sv. Řehoř Veliký, který viděl ve sv. Benediktovi a v jiných velkých Božích mužích svědky společenství s Bohem a bratřími, Boží slovo, jež se stalo životem. Spravedlivý a věrný člověk nejenže „vysvětluje“ Písma, nýbrž „je veřejně hlásá“ přede všemi jako živou a žitou skutečnost. Proto *viva lectio, vita bonorum* – život dobrých je živou četbou a lekcí božského slova. Již sv. Jan Zlatoústý zaznamenal, že apoštolové sestoupili z hory v Galileji, kde se setkali se Zmrtvýchvstalým, bez jakékoliv popsané kamenné desky, jak se to stalo Mojžíšovi: jejich život se od té chvíle stal živým evangeliem.

V domě Božího slova se také setkáváme s bratřími a sestrami *jiných církví a církevních společenství*, kteří se s námi setkávají, i když rozdělení přetrvává, v úctě a lásce k Božímu slovu, jež je počátkem a pramenem první skutečné, i když ještě ne plné jednoty. Toto pouto se musí stále posilovat společnými biblickými překlady, šířením posvátného textu, ekumenickými biblickými modlitbami, exegetickým dialogem, studiem a srovnáváním různých výkladů svatých Písem, výměnou hodnot vlastních různým duchovním tradicím, hlásáním a společným svědectvím o Božím slovu v sekularizovaném světě.

IV. Cesty slova: misie – poslání

„Ze Siónu vyjde zákon, slovo Hospodinovo z Jeruzaléma“ (Iz 2, 3). Zosobněné Boží Slovo „vychází“ ze svého domu, z chrámu, a vydává se na cesty světa, aby se setkal s putujícími národy země, které se vydaly hledat pravdu, spravedlnost a mír. Vždyť také v moderním sekularizovaném městě, na jeho náměstích a v jeho ulicích – kde, jak se zdá, vládne nevěra a lhostejnost, kde zlo zdánlivě přemáhá dobro a vyvolává dojem, že Babylon zvítězil nad Jeruzalémem – existuje skrytá touha, zárodečná naděje, záchvěvy očekávání. Jak čteme v knize proroka Amosa: „Hle, přicházejí dny [...] kdy pošlu na zemi hlad, ne hlad po chlebu ani žízeň po vodě, nýbrž po slyšení slov Hospodinových“ (Am 8, 11). Na tento hlad chce odpovídat evangelizační poslání církve.

Také vzkříšený Kristus vyzývá váhající apoštoly, aby vyšli za hranice svého chráněného horizontu: „Jděte tedy, získejte za učedníky všechny národy [...] a učte je zachovávat všechno, co jsem vám přikázal“ (Mt 28, 19–20). Celá Bible je protkaná výzvami „nemlčet“, „hlasitě volat“, „hlásat slovo vhod i nevhod“, být hlídkami, které přerušují mlčení lhостejnosti. Cesty, které se před námi otevírají, nejsou už jen ty, po nichž chodil sv. Pavel nebo první hlasatelé evangelia a po nich všichni misionáři, kteří jdou k národům v dalekých zemích.

11. *Komunikace* nyní vytváří síť, která obepíná celou zeměkouli, a Kristova výzva nabývá nového významu: „Co vám říkám ve tmě, povězte na světle, a co se vám šeptá do ucha, hlásejte ze střeš“ (Mt 10, 27). Jistě, posvátné slovo musí mít svou původní průzračnost a šířit se prostřednictvím tištěných textů, s překlady odpovídajícími pestré rozmanitosti jazyků naší planety. Ale hlas božského slova musí zaznívat také prostřednictvím rozhlasu, informačních kanálů internetu a virtuálních on-line kanálů, CD i DVD, podcastů atd.; musí se objevovat na televizních obrazovkách a filmových plátnech, v tisku, v kulturních a společenských událostech.

Tato nová komunikace si osvojila vzhledem ke komunikaci tradiční svá specifická výrazová pravidla a je tedy nutné, abychom byli pro tento úkol vybaveni nejen technicky, nýbrž i kulturně. V době ovládané obrazem, předkládaným zvláště oním hegemonním prostředkem komunikace, jímž je televize, je i dnes významný a podmanivý model, který upřednostňoval Kristus. On užíval symboly, vyprávění, příklady, každodenní zkušenosti, podobenství: „Mluvil k nim mnoho v podobenstvích [...] bez podobenství k nim vůbec nemluvil“ (Mt 13, 34). Ježíš ve svém hlásání Božího království nikdy neužíval s těmi, s nimiž rozmlouval, nějaký nejasný, abstraktní a éterický jazyk, ale získával je tím, že vycházel z prostředí, ve kterém žili, aby je od každodennosti vedl ke zjevení nebeského království. Příznačná je pak scéna, kterou připomíná Jan: „Někteří chtěli zatknout Ježíše, ale nikdo na něho nevztáhl ruku. Služebníci velerady se vrátili k velekněžím a farizeům a ti se jich zeptali: „Proč jste ho nepřivedli?“ Služebníci odpověděli: „Žádný člověk nikdy tak nemluvil““ (Jan 7, 44–46).

12. Kristus kráčí po ulicích našich měst a zastavuje se na prahu našich domů: „Hle, stojím u dveří a klepu. Kdo uslyší můj hlas a ote-

vře dveře, k tomu vejdu a budu jíst u něho a on u mě“ (Zj 3, 20). *Rodina*, ukrytá se svými radostmi a dramatickými událostmi za zdmi domova, je základním prostorem, do něhož je třeba nechat vstoupit Boží slovo. Celá Bible je protkána malými i velkými rodinnými příběhy a žalmista velmi živě líčí poklidný obrázek otce, sedícího u stolu, oklopeného manželkou, která je podobná plodnému vinnému kmeni, a dětmi, „olivovými ratolestmi“ (Žl 128). V křesťanství se od počátku slavila liturgie v rámci každodenního života některého domu, tak jako Izrael svěřoval rodině slavení Paschy (srov. Ex 12, 21–27). K předávání Božího slova dochází právě po generační linii, proto „mají být rodiče [...] prvními hlasateli víry“.¹¹ A ještě žalmista připomínal, že to, „co jsme slyšeli a poznali, co nám otcové vyprávěli, nezatajíme svým synům, příštímu pokolení budeme vypravovat slavné Hospodinovy činy i jeho moc [...] synové, kteří se narodí, mají to vyprávět svým dětem“ (Žl 78, 3–4.6).

Každý dům tedy bude muset mít svou Bibli a uchovávat ji konkrétním a důstojným způsobem, číst ji a modlit se s ní, zatímco rodina bude muset předkládat formy a vzory modlitební, katechetické a didaktické výchovy o užívání Písma, aby „jinoši a s nimi panny, starci spolu s dětmi“ (Žl 148, 12) naslouchali, chápali, chválili a žili Boží slovo. Zvláště nové generace, děti a mladí lidé, musí být adresáti vhodně a specifické pedagogiky, která je povede k tomu, aby zakoušeli kouzlo osoby Krista a otevřeli dveře své inteligence a svého srdce i prostřednictvím setkání a autentického svědectví dospělého člověka, kladného vlivu přátel a velkého shromáždění církevního společenství.

13. Ježíš nám ve svém podobenství o rozsévání připomíná, že existují půdy vyprahlé, kamenité a zarostlé trním (srov. Mt 13, 3–7). Kdo se vydá po cestách světa, objeví také mělčiny, v nichž se zahnízdilo *utrpení a chudoba*, pokořování a útlak, vytlačování na okraj společnosti a bída, tělesné i duševní nemoci a osamocení. Kameny ulic jsou často zkrvavené válkami a násilnými skutky, v palácích moci se korupce křížuje s nespravedlností. Zvedá se křik pronásledovaných pro

¹¹ LG 11.

věrnost svědomí a víře. Někteří lidé jsou zavaleni existenciální krizí nebo je jejich duše zbavena významu, který by dával smysl a hodnotu jejich životu. Mnozí se podobají „stínům, které přecházejí, nebo vánku, který neví, pro koho se namáhá“ (srov. Žl 39, 7), a cítí, jak na ně doléhá i mlčení Boha, jeho zdánlivá nepřítomnost a lhostejnost: „Jak dlouho budeš na mě, Hospodine, docela zapomínat? Jak dlouho budeš přede mnou skrývat svou tvář?“ (Žl 13, 2). A nakonec přede všemi stojí tajemství smrti.

Tento obrovský bolestný vzdech, který stoupá ze země k nebi, je nepřetržitě znázorňován Biblií, jež předkládá právě historickou a vtělenou víru. Stačilo by pomyslet jen na stránky poznamenané násilím a útlakem, na palčivý a neustálý křik Joba, na vehementní žalmové prosby, na jemnou vnitřní krizi, kterou prochází duše Kazatele, a na mocné prorocké pranýřování sociálních nespravedlností. Bez polehčujících okolností je pak odsouzení radikálního hříchu, který se objevuje v celé své zhoubné moci již od počátků lidstva v základním textu Genese (kap. 3). Vždyť „tajemství nepravosti“ je přítomno a působí v dějinách, ale odhaleno je Božím slovem, které v Kristu zaručuje vítězství dobra nad zlem.

Ale v Písmu je hlavním především postava Krista, který zahajuje svou veřejnou činnost právě hlásáním naděje pro ty, kdo na této zemi patří spíše ke spodině a zaujímají poslední místa: „Duch Páně je nade mnou, proto mě pomazal, poslal mě, abych přinesl chudým radostnou zvěst, abych vyhlásil zajatým propuštění a slepým navrácení zraku, abych propustil zdeptané na svobodu, abych vyhlásil milostivé léto Páně“ (Lk 4, 18–19). Znovu a znovu klade na nemocná nebo nakažená těla své ruce, jeho slova hlásají spravedlnost, vlévají odvahu nešťastným, darují odpuštění hříšníkům. Nakonec On sám sestoupí na nejnižší úroveň, „sám sebe se zřekl,“ zřekl se své slávy, „vzal na sebe přirozenost služebníka a stal se jedním z lidí [...] ponížil se a byl poslušný až k smrti, a to k smrti na kříži“ (Flp 2, 7–8).

Tak zakouší strach ze smrti („Otče, je-li to možné, odejmi ode mne tento kalich!“), zakouší osamocení, opuštěnost a zradu svých přátel, ukřižováním pronikne do temnot nejkrutější tělesné bolesti, ba dokonce do temnoty Otcova mlčení („Bože můj, Bože můj, proč jsi mě opustil?“), a dospěje do poslední propasti každého člověka, totiž

do smrti („vykřikl mocným hlasem a skončil“). Skutečně na něj lze aplikovat definici, kterou Izaiáš vyhradil pro služebníka Hospodina: „Muž v opovržení [...] plný bolesti, zkoušený nemocemi“ (53, 3). A přesto i v krajní chvíli nepřestává být Božím Synem: v solidaritě lásky a oběti sebe sama vkládá do omezenosti a zloby lidstva semeno božství, neboli princip (počátek) osvobození a spásy; tím, že se nám dává, naplňuje vykoupením bolest a smrt, které na sebe vzal a prožil, a také nám otevírá úsvit vzkříšení. Křesťan má tedy poslání hlásat toto božské slovo naděje svou blízkostí chudým a trpícím, svědectvím své víry v království pravdy, života, svatosti, milosti, spravedlnosti, lásky a pokoje, láskyplnou blízkostí, která nesoudí a neodsuzeje, nýbrž podporuje, osvětluje, potěšuje a odpouští ve stopách Kristových slov: „Pojďte ke mně, všichni, kdo se lopotíte a jste obtíženi, a já vás občerstvím“ (Mt 11, 28).

14. Na cestách světa nám, křesťanům, božské slovo přináší intenzivní setkání s *židovským lidem*, s nímž jsme intimně spojeni skrze společné uznání text Starého zákona a lásku k němu, a proto, že z Izraele „pochází Kristus podle těla“ (Řím 9, 5). Všechny posvátné stránky židovského Písma osvětlují tajemství Boha a člověka, odhalují poklady reflexe a mravnosti, vytyčují dlouhou cestu dějin spásy až k jejímu plnému dovršení a zřetelně ukazují vtělení Božího slova do lidských záležitostí. V plnosti nám (tyto stránky) umožňují pochopit postavu Krista, který prohlásil, že „nepřišel zrušit Zákon nebo proroky, ale naplnit je“ (Mt 5, 17), jsou cestou dialogu s vyvoleným národem, který dostal od Boha „přijetí za syny, Bůh s nimi bydlel, uzavřel s nimi smlouvu, dal jim zákonodárství, bohoslužbu i zaslíbení“ (Řím 9, 4), a umožňují nám obohatit náš výklad Písma svatého plodnými prameny židovské exegetické tradice.

„Požehnán buď lid můj egyptský a dílo mých rukou Asýrie a mé dědictví Izrael“ (Iz 19, 25). Hospodin tedy rozprostírá ochranný plášť svého požehnání na všechny národy země a touží po tom, aby „se všichni lidé zachránili a došli k poznání pravdy“ (1 Tim 2, 4). Také my křesťané jsme na cestách světa vybízeni – aniž bychom upadali do synkretismu, který uvádí ve zmatek a pokořuje vlastní duchovní totožnost – abychom s úctou navazovali dialog s muži a ženami *jiných náboženství*, kteří věrně naslouchají a uskutečňují směrnice

svých posvátných knih, počínaje islámem, který ve své tradici přijímá nesčetné biblické postavy, symboly a témata a poskytuje nám svědectví upřímné víry v jediného Boha, soucitného a milosrdného, Stvořitele všeho bytí a Soudce lidstva.

Křesťan nadto nachází obecný soulad s velkými náboženskými tradicemi Východu, které nás ve svých posvátných textech učí úctě k životu, kontemplaci, mlčení, prostotě, odříkání, jak je tomu v buddhismu. Podobně jako v hinduismu velebí smysl pro posvátnost, oběť, pouť, půst a posvátné symboly; nebo jako v konfucianismu učí moudrosti a rodinným a společenským hodnotám. Také tradičním náboženstvím s jejich duchovními hodnotami, vyjádřenými obřady a kulturou slova, chceme věnovat svou upřímnou pozornost a navázat s nimi ohleduplný dialog. Také s těmi, kteří nevěří v Boha, ale snaží se „zachovávat právo, milovat milosrdenství a pokorně chodit“ (Mich 6, 8), máme s nimi pracovat ve prospěch spravedlivějšího a pokojnějšího světa a nabízet v dialogu své ryzí svědectví o Božím Slově, které jim může odhalit nové a vyšší horizonty pravdy a lásky. **15.** Ve svém *Listu umělcům* (1999) Jan Pavel II. připomenul, že se „Písmo svaté stalo jakýmsi ‚nesmírným slovníkem‘ (Paul Claudel) a ‚ikonografickým atlasem‘ (Marc Chagall), z něhož čerpala křesťanská kultura a umění“.¹² Goethe byl přesvědčen, že evangelium je „mateřský jazyk Evropy“. Bible, jak se obecně říká, je „velký kodex“ všeobecné kultury: umělci pomyslně namáčeli svůj štětec do oné pestré barevné abecedy příběhů, symbolů a postav, kterými jsou biblické stránky; hudebníci skládali svá díla na posvátné texty, především žalmů; spisovatelé po staletí přebírali ona antická vyprávění, která se stávala existenciálními podobenstvími; básníci si kladli otázky po tajemství ducha, po nekonečnu, po zlu, po lásce, po smrti a po životě a často zachycovali poetické záchvěvy, jež oživovaly biblické stránky; myslitelé a lidé vědy a sama společnost mívali často jako opěrný bod, i třeba v kontrastu, duchovní a etické pojmy (pomysleme na desatero) Božího slova. I když postava nebo idea přítomná v Písmech bývala deformována, rozpoznávalo se, že byla nezbytná a konstitutivní pro naši civilizaci.

¹² JAN PAVEL II. *List umělcům* (4. dubna 1999), č. 5. Praha: ČBK, 1999.

Z tohoto důvodu Bible – která nás učí také *via pulchritudinis*, to znamená cestě krásy, abychom pochopili Boha a došli k němu („zpívejte žalmy k poučení“, vyzývá nás Žl 47, 8) – je potřebná nejen pro věřícího, ale pro všechny lidi, aby znovu odhalili pravý význam různých kulturních projevů a především, aby znovu našli naši dějinnou, občanskou, lidskou a duchovní identitu. V Bibli je kořen naší velikosti a skrze ni můžeme předstoupit před ostatní civilizace a kultury s ušlechtilým dědictvím bez jakéhokoliv komplexu méněcennosti. Bibli by tedy měli všichni znát a studovat z tohoto mimořádného zorného úhlu krásy a lidské i kulturní plodnosti.

Slovo Boží – abychom použili důležitý pavlovský obraz – není připoutáno (srov. 2 Tim 2, 9) k jedné kultuře; naopak, touží překročit hranice, a právě apoštol Pavel byl mimořádným nositelem *inkulturace* biblického poselství v nových kulturních souřadnicích. K tomu je církev povolána i dnes prostřednictvím citlivého, avšak potřebného procesu, který získal silný impulz od učitelského úřadu papeže Benedikta XVI. Církev má nechat proniknout slovo Boží do mnohotvárnosti kultur a vyjádřit ho podle jejich jazyků, pojetí, symbolů a náboženské tradice. Musí však být stále schopná uchovávat ryzí podstatu jeho obsahu, bdít nad riziky degenerace a kontrolovat je.

Církev tedy musí nechat zazářit hodnoty, které Boží slovo nabízí jiným kulturám, takovým způsobem, aby byly očištěné a zúrodněné. Jak řekl Jan Pavel II. biskupům v Keni během své cesty do Afriky v roce 1980, „inkulturace bude skutečně odleskem vtělení Slova, bude-li kultura, proměněná a obnovená evangeliem, vytvářet ve své vlastní tradici originální podoby života, obřadů a křesťanského myšlení.“

Závěr

„Hlas z nebe, který jsem už slyšel, zase na mě promluvil: ‚Jdi, vezmi ten rozvinutý svitek z ruky anděla [...]‘ Odešel jsem tedy k andělovi a požádal ho, aby mi ten malý svitek dal. Odpověděl mi: ‚Vezmi ho a spolkní! Způsobí ti v břiše hořko, ale v ústech se ti bude sladce rozplývat jako med.‘ Vzal jsem ten malý svitek z andělovy ruky a spolkl ho. V ústech se mi sladce rozplýval jako med, ale když jsem ho spolkl, zhořklo mi to v břiše“ (Zj 10, 8–11).

Bratři a sestry z celého světa, přijměme i my tuto výzvu; přistupme ke stolu Božího slova, abychom se živilí a žili ne „pouze chlebem, ale [...] vším, co vychází z Hospodinových úst“ (Dt 8, 3; srov. Mt 4, 4). Písmo svaté – jak tvrdila jedna velká postava křesťanské kultury – „má přiměřený krok, aby potěšilo v každé lidské situaci, a přiměřený krok, aby v každé situaci nahnilo strach“.¹³

Boží slovo je skutečně „sladší než med, než včelí med z plástve“ (Žl 19, 11), je „světlem pro mé nohy [...] osvěcuje moji stezku“ (Žl 119, 105), ale je také „jako oheň [...] jako kladivo tříštící skálu“ (Jer 23, 29). Je jako déšť, který zavlažuje zemi a činí ji plodnou a úrodnou a nechá rozkvést i vyprahlou našich duchovních pouští (srov. Iz 55, 10–11). Ale je také „plné života a síly, ostřejší než každý dvojsečný meč: proniká až k rozdělení duše a ducha, kloubů a morku, a pronáší soud i nad nejvnitřnějšími lidskými myšlenkami a hnutími“ (Žid 4, 12).

Náš pohled se s láskou obrací ke všem vědcům, katechetům a ostatním služebníkům Božího slova, abychom jim vyjádřili svou hlubokou a upřímnou vděčnost za jejich vzácnou a důležitou službu. Obracíme se také k našim bratrům a sestrám, kteří jsou pronásledováni nebo zabíjeni kvůli Božímu slovu a kvůli svědectví, které vydávají o Pánu Ježíši (srov. Zj 6, 9): jako svědci a mučedníci nám vyprávějí o síle slova (srov. Řím 1, 16), které je počátkem jejich víry, naděje a lásky k Bohu a k lidem.

Vytvořme nyní ticho, abychom účinně vyslechli Pánovo slovo, a zachovejme ticho poté, co je vyslechneme, aby v nás nadále přebývalo, žilo a promlouvalo. Nechme ho zaznít na počátku našeho dne, aby první slovo měl Bůh, a nechme je, aby se v nás ozývalo večer, aby Bohu patřilo i slovo poslední.

Draží bratři a sestry, „pozdravují vás všichni, kteří jsou tu s námi. Vyřídte pozdrav těm, kdo nás milují a jsou s námi spojeni ve víře!“ (Tit 3, 15).

přeložil P. Josef Koláček, SJ (27. 10. 2008)

3. OZNÁMENÍ O USTANOVENÍ R.P.Doc. PETRA CHALUPY, Th.D., SDB, KOORDINÁTOREM KATOLICKÉ BIBLICKÉ FEDERACE PRO SUBREGION STŘEDNÍ EVROPA

Znění dekretu:

Katolická biblická federace (CBF) – výkonný výbor – CERTIFIKÁT
Tímto se potvrzuje, že výkonný výbor Katolické biblické federace během svého zasedání konaného dne 24. června 2008 v Dar es Salaam v Tanzánii zvolil Fr. Dr. Petra Chalupu koordinátorem Katolické biblické federace pro subregion Střední Evropa. Jeho tříleté volební období začíná 1. července 2008. Fr. Chalupa je znovuzvolitelný.

Dar es Salaam 25. června 2008

ALEXANDER M. SCHWEITZER
*generální sekretář CBF
sekretář výkonného výboru*

¹³ B. PASCAL. *Myšlenky*, č. 532, ed. Brunschvicg.

Poznámky:

Poznámky: